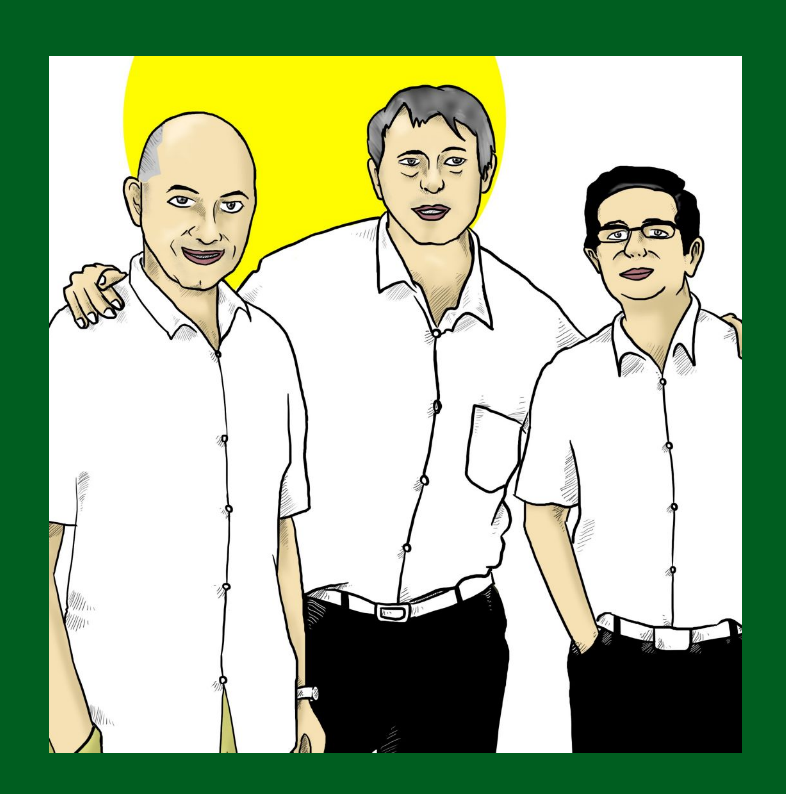
GOVERT WESTERVELD

De uitdaging

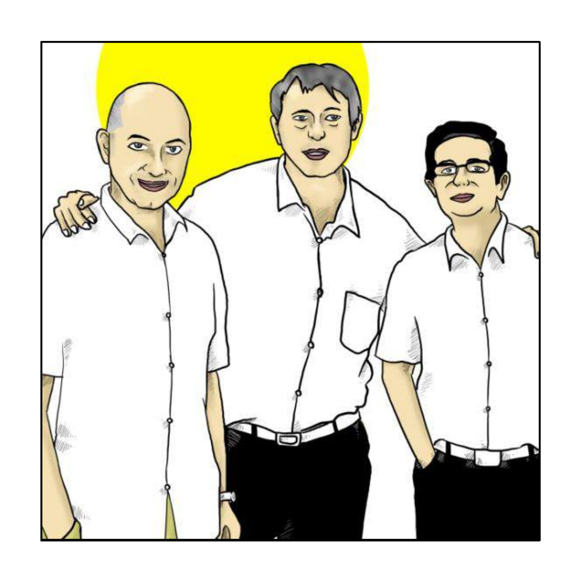

**Van damsport tot topproduct.
Hoe de damsport mij hielp
voedingsprodukten van
wereldklasse te creëren.**

De uitdaging
Govert Westerveld

GOVERT WESTERVELD

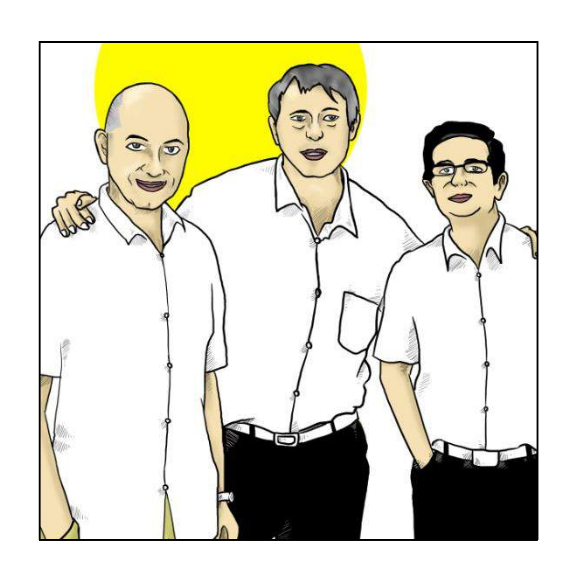
DE UITDAGING

Van damsport tot topproduct. Hoe de damsport mij hielp voedingsproducten van wereldklasse te creëren.

GOVERT WESTERVELD

DE UITDAGING

Van damsport tot topproduct. Hoe de damsport mij hielp voedingsproducten van wereldklasse te creëren.

1501313135599

De Uitdaging. Van damsport tot topproduct. Hoe de damsport mij hielp voedingsproducten van wereldklasse te creëren.
(c) Govert Westerveld

Academia de Estudios Humanísticos de Blanca

ISBN: 978-1-326-15470-7 Lulu Editors
Ebook: Without ISBN

Barrio Nuevo, 12-1, 30540 Blanca (Murcia) Spain
www.govertwesterveld.com

DEDICATIE

Dit boek probeert een bijdrage te leveren aan en een stimulans te zijn voor de ontwikkeling van de hoog intellectuele denksport, dammen, zonder ook andere denksporten, zoals schaken, te veronachtzamen.

INHOUD:

Voorwoord

Waarom zou ik een voorwoord schrijven bij een boek van een goede vriend, wiens kwaliteiten ik ken? Omdat het een goede vriend is? Zeker, voor vrienden heb je wat meer over. Govert Westerveld is voor mij zelfs een bijzondere vriend. Eerstens is dit zo gegroeid vanwege eenzelfde, zakelijke stijl, we zijn beiden nieuwsgierig, onderzoekend, creatief en barsten altijd van de ideeën en bij de uitvoering daarvan telt: Aut viam inveniam aut faciam, vertaald: we vinden een weg of we maken er een. Ten tweede, door mijn jarenlange verblijf in een tweede woning in Andalusië, kreeg ik toenemende belangstelling voor de historie van Spanje, vooral in de context met de Moorse tijd en Govert heeft mij veel over deze geschiedenis kunnen bijpraten en mij rondgeleid in Blanca in de Ricote Vallei (Valle de Ricote), zo'n 40 km vanaf Murcia. Als laatste is ook zijn afkomst van belang, Nederlander, Waterlander en dat ben ik toevallig ook.

Toch wilde ik eerst zeker weten dat ik achter de inhoud van zijn boek kan staan. Ik besloot Govert Westerveld, internationaal bekend bij liefhebbers van het damspel en schaken, te vragen het manuscript te sturen en dan te besluiten. Ik kreeg en las het, heb genoten en mij lijkt dit boek net zo interessant voor lezers die weinig of niets met dammen van doen hebben. In dit boek vertelt een Nederlandse Spanjaard, in een soms wat archaïsche stijl, maar hij woont al 40 jaar in Spanje, zijn succesverhaal, met een beetje eigendunk waar elke lezer zijn voordeel mee kan doen.

U moet het boek lezen om de inhoud, in mijn voorwoord help ik u de persoon Govert uit te vinden. Eerst nog iets over mijzelf.
Mijn naam is Jacobus Nicolaas Groot, Co is mijn roepnaam. Ik ben geboren in Haarlemmerliede en Spaarnwoude, Nederland, april 1942. (Mijn vriend en schrijver van dit boek, Govert Westerveld, komt vijf jaar later in mei 1947). Ik trouwde in 1964 met het

mooiste meisje van Nieuwendam, Ria de Ruijter en met haar ging ik in stadsdeel de Pijp in Amsterdam wonen. In zes verhuizingen landden we in Monnickendam en wonen daar nog.

Vanaf de eerste lessen op het Sint Nicolaaslyceum, werd ik geboeid door de scheikunde en deed een hogere professionele chemie opleiding, gevolgd door commercieel-economische studies met o.a. de hogere opleiding marketing management, bedrijfscursussen, taalopleidingen, onroerend goed makelaardij opleiding (hobby) en vooral ervaring.

Begonnen in 1963 bij AKZO dochter Ketjen in Amsterdam in de organische research, als aankomend productmanager vertrokken in 1970 naar Wetzlar, Chemische en Metallurgische Handelsmaatschappij te Amsterdam, werd hier salesmanager, toen naar MSA Amsterdam als salessupervisor industrial safety and gasdetection, dan in 1975 naar Fluidiks, Johannanof Group, in Amsterdam, tot 1985. Activiteiten Internationaal productmanagement chemie, petrochemie en later voedingschemie en ingrediënten. Hier leerde ik pas echt het vak van internationaal zaken doen, kennen. Tijd voor mijn eigen bedrijf. Nog tijdens een tussenstop als salesmanager bij Barentz Amsterdam, begon ik met een partner, Vitachem BV, eerst met de handel en distributie van chemische producten naar de industrie en toen wij eenmaal een gezond netwerk hadden opgebouwd, konden wij met ons team van levensmiddeltechnologen en de hulp van onze veelal buitenlandse producenten, ons specialisme ontwikkelen: eigen “foodingredients”. Onder private label lieten wij deze produceren, zoals de “Vitextract” reeks, voor toepassing bijv. in vleeswaren, sauzen, snacks.

Vanaf 1996 werd het opportuun om Vitachem te verkopen, aan de Caldic Group waar ik zelf nog 3 jaar als salesmanager foodingredients in functie bleef.

Ik heb altijd gedacht dat ik niet zonder zaken doen kon leven! Dit bleek onzin. Ik heb nog een onroerend goed handel in Spanje gestart met een partner die onbetrouwbaar bleek, maar kon het avontuur zonder schade beëindigen. Sinds het jaar 2000 kom ik tijd tekort en zeg dikwijls: ”Werkte ik nog maar, dan had ik meer tijd”. Ik doe aan mantelzorg, “sterf van de hobby’s”, help ik anderen nog bij het bedenken en starten of verbeteren van hun business. We hebben genoeg te genieten en te werken op onze mooie plek aan het water in Monnickendam met dochters en kleinkinderen in de buurt.

Dit is ook het juiste punt om terug te keren naar Govert Westerveld en zijn boek “De Uitdaging”. Dit boek van Govert is zijn autobiografie. Ik hoef daarom eigenlijk niets meer over zijn leven toe te voegen in mijn voorwoord. Ik wil slechts opschrijven wat ik voel bij het denken aan de man en zijn boek. Enige overlapping hierbij van de inhoud van zijn boek moet u maar voor lief nemen.

De jonge dammer Govert werd emigrant

Ook hij komt van Monnickendam waar hij werd geboren in mei 1947. Ik denk dat hij meteen met studeren is begonnen en dit tot de dag van vandaag heeft volgehouden. Hij volgde opleidingen aan de Middelbare Tuinbouwschool, studeerde bedrijfsadministratie, handelskennis en vreemde talen. Hij werd gek op dammen, adviseerde zijn broer Cor bij de oprichting van een damclub en werd in 1963 Nederlands jeugdkampioen in deze sport. Govert ging werken, in Purmerend als boekhouder in een melkfabriek en als accountant in opleiding bij een joodse handelsmaatschappij in Amsterdam. Op vakantie in 1969 ontdekte hij als nieuwsgierige jongeling, dat Spanje ook zo zijn aantrekkelijkheden heeft, hij trouwde een jaar later, kreeg een dochter, werd jammerlijk weduwnaar in 1974 en trouwde in 1976 zijn huidige Spaanse vrouw en kreeg een dochter en een zoon.

De student werd volwassen zakenman

Na vanaf 1974 enige jaren als exportmanager gewerkt te hebben, zou Govert zich zakelijk gaan ontplooien in zuid Spanje. Indachtig “Vertrouwen in eigen handelen is de eerste voorwaarde voor succes”, dat oud-wereldkampioen schaken, Dr. Max Euwe zei, startte Govert samen met een aantal vrienden, een bedrijf, Zoster, dat zich ging specialiseren in de productie van plantenextracten, vooral uit lokaal beschikbare citrusvruchten. Govert werd verantwoordelijk voor de internationale marketing en de ontwikkeling van nieuwe producten, precies daar lagen zijn drijfveren tot slagen. Hij had voorts een aantal dingen snel door, bepalend ook voor zijn eerdere damsuccessen: Dat het verstandig is niet iedereen alles te vertellen wat je weet, dat iemand met een nieuw idee gek is totdat hij er succes mee heeft (zei Mark Twain dat niet?) en dat “ je voedingsmiddel moet je geneesmiddel en je geneesmiddel je voedingsmiddel moet zijn” (dat schreef Hippocrates, 460 - 377 v.Chr.). Govert stapte met zijn Nutraceuticals, natuurlijke ingrediënten met functionele waarde, bedenken, midden in de nieuwe trend. Het werd Govert’s succes.
Zoster werd uiteindelijk in 1989 door een groot Spaans concern, de Grupo Ferrer, overgenomen en Govert bleef daar verantwoordelijk voor de ontwikkeling van nieuwe producten, hun toepassingen en markten. De eenvoudige Nederlander uit een arbeidersgezin in Monnickendam, had flink geld verdiend, had zijn eigen huizen en grond.

In ditzelfde jaar 1989 ontmoette ik Govert voor het eerst in Nederland en kreeg mijn bedrijf Vitachem voor de Benelux de exclusieve vertegenwoordiging van hem en meer Spaanse producenten. Toen de samenwerking van Govert met het Spaanse concern stokte, vond Govert het tijd om Natura Internacional op te richten waarmee hij bedrijven ging helpen nieuwe producten, toepassingen en markten te ontwikkelen. De duizendpoot ging ook samenwerken met twee oud-collega’s van Zoster, chemie

specialisten, die bij een ander extractiebedrijf nieuwe producten gingen maken op aanwijzing van Govert. Waar anderen opgeven geeft Govert gas bij zolang hij in zijn idee gelooft.

De zakenman werd academicus historicus

Govert hield naast zijn zaken, motivatie tot studeren zoals ik al schreef, zelfs in meer disciplines tegelijk. Lagen zijn drijfveren bij de in zijn ogen matige start in Nederland, bij de logica en het succes van het dammen? Was het om in Spanje, waar hij als buitenlander de Spaanse taal moest leren, de cultuur kennen, zich als underdog extra wilde bewijzen? Was het daarom dat hij, relatief meer dan de autochtone bewoners in de regio, bijna verbeten langdurig, inmiddels internationaal erkend, wetenschappelijk onderzoek deed naar de geschiedenis van de Moren, hun diaspora en verdrijving uit de Ricote Vallei, Valencia en groter zuid Spanje? Verklaart dit, waarom Govert ook vele jaren onderzoek deed en doet naar de oorsprong van de dam- en schaaksport en met deze in verband staande onderwerpen, wanneer die in de klassieke literatuur worden besproken?

De erudiete Govert werd schrijver, publicist

Het is een mirakel dat Govert Westerveld zoveel, populaire en deels kwalitatief wetenschappelijke boekwerken en publicaties kon voortbrengen in de beperkte tijd die hij naast zijn zaken doen beschikbaar kon maken. Van zijn omvangrijke werk, noem ik hier enige titels, die denk ik bekend zijn in de dam- en schaakwereld:

-El Morisco de Ricote, geschiedschrijving over de Morisco Ricote en de verdrijving van de Moren in de jaren 1609 – 1613, al door Cervantes in zijn beroemde boek Quijote verhaald.

-Essay aantonend dat niet Fernando de Rojas, maar Juan del Enzina, voor het overgrote deel het Spaanse oerboek, La Celestina (vertaald in het Nederlands door Hendrik de Vries) heeft geschreven.
- Monumentale uitgave met hypothese over dam en schaakspel verwijzend naar Koningin Isabella de Katholieke eind 15e eeuw en de versterking van het schaakstuk koningin of Dame.
- Tres autores de LA CELESTINA Alonso de Cardona, Juan del Encina y Alonso de Proaza, Paperback
- The History of Alquerque-12. Paperback, 398 pagina's
- Ibn Sab'in of the Ricote Valley; the First and Last Islamic Place in Spain
-De Spaanse oorsprong van het dam- en moderne schaakspel, 2 delen.

Naast de vele boeken en tientallen publicaties in Spaanse lokale periodieken en internationale wetenschappelijke bladen, is Govert gezien op congressen, verschijnt hij op de televisie, is hij actief promotor van het toerisme in zijn regio en onderhoudt hij vriendschappen met de damsporthelden en netwerken. Zie ook www.damasweb.com

Logisch dat de erudiete Govert Westerveld voor al deze vruchten van wetenschappelijk onderzoek, zijn eerste academische graad werd aangeboden. Hoeft hij zich zakelijk niet meer te bewijzen, het draagt bij aan gezag bij zijn ongetwijfeld vele polemieken met andere zelfbenoemde dam- en schaakgoeroe's.

Govert is ook, als Nederlander N.B., van meerdere Spaanse gemeentes een veel gevraagd gastspreker en schrijver en zelfs officieel Cronista, dit is Spaans voor kroniekschrijver , van het stadje Blanca. In Spanje ben je als Cronista de officiële schrijver die historische of actuele feiten verzamelt en publiceert. Je kunt artikelen en documentatie ondertekend zien met Gofredo Valle de Ricote, Govert van de Ricote Vallei, een prachtig gebied met het van

oorsprong Moorse stadje Blanca waarover hij veel heeft geschreven. U moet er maar eens op vakantie gaan!

Officieel met pensioen vanaf mei 2012, heeft Govert Westerveld nog veel publicaties op stapel.

Monnickendam, januari 2015, Co Groot

KARPOV vs KASPAROV
Ciudad de las Artes y de las Ciencias
VALENCIA
DEL AJEDREZ
MODERNO
25 DE SEPTIEMBRE "09
GENERALITAT VALENCIANA
Bancaja
www.gva.es

1. INLEIDING

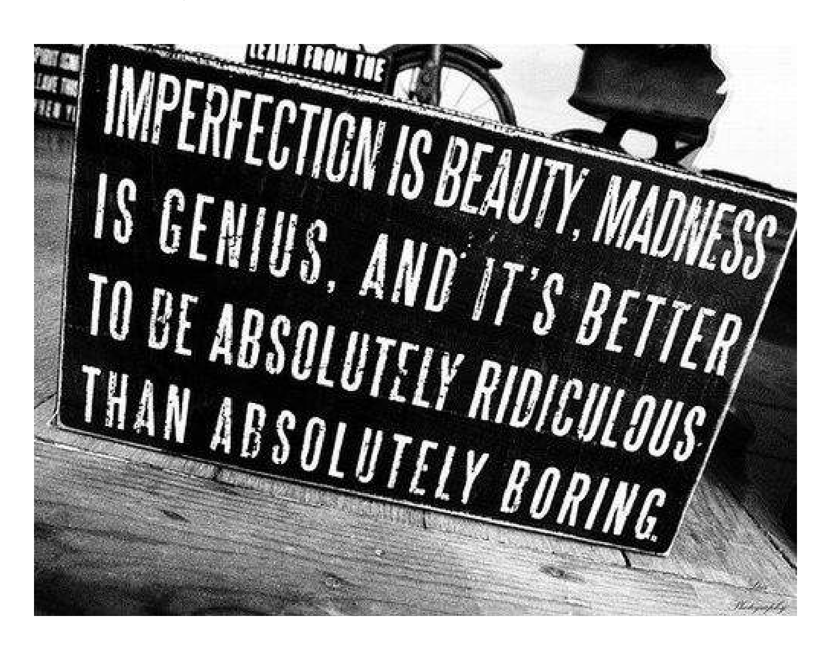
Een hooggeplaatst persoon in het damleven heeft mij verzocht om de voordelen van het dammen te gaan beschrijven ten opzichte van het zakenleven. Nu is het inderdaad zo dat ik alles aan het dammen te danken heb en dus geef ik gaarne gehoor aan dit verzoek.

In dit boek ga ik het hebben over de voordelen van het damspel als men eenmaal op een hoger niveau damt. Hopenlijk wordt het weer ondanks al zijn mafheid tegelijkertijd een zeer inspirend boek, net zoals John Krajenbrink[1] concludeeerde bij één van mijn andere boeken. Krajenbrink heeft het inderdaad goed kunnen formuleren, want dat is precies de ervaring die ik heb met mijn boeken.

In 2001 schreef ik een boek over de Morisken van de provincie Murcia, met een voorwoord van de beste Morisken expert in de wereld, Francisco Márquez Villanueva, van de Harvard University in de Verenigde Staten. Daarna zit ik snel tussen de Spaanse experts op het gebied van de Moren. Er worden dan nieuwe boeken geschreven en al snel komen er kreten los op de Universiteit van Murcia over de schijnbaar slechte structuur van mijn boek. Echter vallen ze uit beleefdheid mijn slechte Spaanse taal niet aan. Uiteraard zijn volgens hen al hun boeken beter dan de mijne en kom ik op de laatste plaats, maar ze vermelden er logischerwijs niet bij dat zij allemaal te passief waren vóór 2001 om een boek te schrijven over de geschiedenis van de Morisken en dat Westerveld de eerste was met een boek van 1000 bladzijden om aan te tonen dat de Morisken, tien jaar na de uitdrijving in 1613, weer terugkwamen. Het schrijven hiervan kostte

[1] **KRAJENBRINK**, **Johan** (1992). Een uniek damboek. In het tijdschrift Dammen, Nr. 77/78.

me wel vijf jaar grondige studie van kerkregisters en notariële akten. Met andere woorden: we betalen veel belasting, maar de mensen die dergelijke „onderwerpen" als de geschiedenis van de Morisken gestudeerd hebben en een hieraan gerelateerde- en goed betaalde baan hebben op de Universiteit, houden nu niet bepaald veel van onderzoekswerk.

Als dan een Hollander aantoont wat er allemaal heeft plaatsgevonden in die jaren, voelen vele mensen op de Universiteit zich belachelijk. Ze vragen zich dan af hoe het mogelijk is dat een Hollander meer van de Moriskentoestand afweet dan de mensen op de Universiteit zelf. Plotseling wordt iedereen nerveus, want bepaalde belangrijke personen gaan dan vragen, aan de verantwoordelijke personen op de Universiteit, wat zij zo ongeveer/allemaal afweten van/weten over de Morisken in Murcia en waarom daar zo weinig over geschreven is[2]. Het enige boek

[2] **FLORES ARROYUELO, Francisco José** (1989). Los últimos moriscos: (Valle de Ricote, 1614).

hierover was een dun pocketboekje van Flores Arroyuelo uit het jaar 1989, maar zoals mij een goede vriend erg verontwaardigd vertelde, was veel informatie uit het boek van hem afkomstig en werd het gewoonweg gekopieerd uit zijn studies zonder daarvoor toestemming te hebben gegeven. Echter kon hij er niet te veel tumult van maken, vanwege het feit dat zijn dochter op de Universiteit zat toentertijd. Volgens hem ging deze professor echt niet het Archief in om de notariële akten te bekijken van de zeventiende eeuw. Dat kan wel kloppen want uit ervaring weet ik dat er maar heel weinig professoren naar het Archief gaan. Met andere woorden deze professoren strijken met de eer van anderen.

En nu ik het toch over [het] schaken heb, wil ik de lezer erop attent maken dat het tweede gedrukte schaakboek in Spanje, dat in 1497 was gedrukt, werd geschreven door een schaker met de naam Lucena. Maar wat zien we nu in de huidige boeken van de Universiteit? Welnu, namen als Luis de Lucena, Luis Ramírez, Luis Ramírez de Lucena, Juan Ramírez de Lucena en nog wat andere namen, maar heel weinig historici hebben het simpelweg over "Lucena", hoewel dit de enige juiste naam is die op het boek van 1497 voorkomt. Op het moment dat een of andere hoge geleerde met een andere mooie naam voor "Lucena" aankomt, neemt de hele meute op de Universiteit dat domweg over. Hieruit blijkt weer overduidelijk dat er van eigen research geen sprake is, maar dat men al snel alles van anderen overneemt. Op deze manier kunnen ze weer een artikel aanbieden die hun dan bepaalde punten geeft op de Universiteit om hoger op de maatschappelijke ladder te komen. En dát zijn dan de zogenaamde onderzoekers hier. Ik kan er alleen maar om lachen, want hiermee nemen ze mij niet in de maling. Natuurlijk zijn er wel goede onderzoekers op de Universiteit, maar dat kringetje is niet al te groot.
Op die manier kan ik nog talloze voorbeelden noemen en dat is hier niet de bedoeling, want ik wil het over het zakenleven hebben. Ondertussen heeft de lezer wel begrepen waar ik heen wil en dat is nu precies wat onze Kraijenbrink precies genoteerd heeft: mijn

boeken zijn inspirerend en ik zet iedereen aan het denken en daarna weer netjes aan het werk.

De Nederlanders staan er om bekend: doe maar gewoon, dan doe je al gek genoeg. Dat is zo'n beetje onze lijfspreuk.

Waarom heeft de ene Nederlander succes in Spanje en moet de ander op hangende pootjes weer terugkeren? Waarom kreeg ik wel geld los van de Spaanse verzekeringsmaatschappij en mijn chef niet? Waarom werd ik s’ morgens toegelaten tot de bankdirecteur in New York en betaalde mij in de middag met een cheque een achterstallige rekening die oninbaar leek? Waarom kon ik in Spanje een huis 33% goedkoper inkopen dan de andere Spaanse kopers? Waarom had mijn bedrijf in Spanje de minst buitenlandse wanbetalers? En zo kan ik wel doorgaan. Een feit is dat men dergelijke dingen niet zo snel op de Universiteit leert, maar dat de damsport wel degelijk kan helpen. Met het dammen en schaken leert men denken. Maar kan iedereen wel denken? Waarschijnlijk niet, want Henry Ford zei daarover:

"Denken is het zwaarste werk dat er is, wat waarschijnlijk de reden is waarom zo weinigen zich ermee bezighouden."

Als het denkvermogen van de mens niet telkens door daden wordt gevoed, leidt zelfs een verheven geest een armetierig bestaan. Een mens met een vast en scherp doel voor ogen bereikt alles. Niets kan weerstand bieden aan een sterke wil om succes te hebben. Ik heb twee jaar lang met een uitvinder gesproken en bij hem elke week twee uren thuis gezeten. Maar waarom? Wel die man had succes gehad met zijn werk en ik probeer altijd het gezelschap te zoeken van succesvolle mensen, want daar kan je altijd veel van leren. Ik heb hem dan ook heel menig keer om raad gevraagd, alleen maar om maar iets aan de weet te komen over zijn denk- en creativiteitsvermogen. Van deze man heb ik het logisch denken geleerd en nooit tevreden te zijn met het resultaat.

Dankzij hem leek ik een soort machine uitgevonden te hebben van de eeuwigdurende beweging. In het begin zag ook hij het zitten, maar na enkele weken vertelde hij me dat zoiets nooit zou lukken, want met de huidige wetten van de thermodynamica is zoiets onmogelijk. Zijn zoon, ook ingenieur, vond het een interessant idee. Beiden konden me niet vertellen waarom het niet zou kunnen werken. Vreemd genoeg vele ingenieurs en professoren aan de Universiteit waren niet in staat te vertellen waar de fout zat. Weer een bewijs wat we met ons denkvermogen kunnen doen als we geen rekening houden met de natuurwetten. De eerste wet van de thermodynamica, ook wel Eerste Hoofdwet genoemd, stelt dat energie niet verloren kan gaan of uit het niets kan ontstaan. De wet staat algemeen bekend als de "Wet van behoud van energie". Er kunnen alleen omzettingen van energie plaatsvinden.

Maar waar het in feite om draait is dat wij ons denkvermogen gebruiken. Einstein hamerde op het belang van de fantasie:

"Verbeelding is belangrijker dan kennis."

Wat me opgevallen is dat mensen met veel kennis ook vele vooroordelen hebben en zoiets belemmert de creativiteit. Creativiteit is hetzelfde zien als anderen, maar er iets anders bij denken. En zo komen we op het beroemde spreekwoord van de Nobelprijs winnaar Geneeskunde in 1937, Dr. Albert von Szent-Györgyi Nagyrapolt (1893-1986):

„Ontdekken is zien wat iedereen heeft gezien en denken wat niemand heeft gedacht".

Sommige bedrijven willen alleen maar goede verkopers hebben en beseffen niet dat het moeilijkste van het zaken doen het marktonderzoek is. Goede verkopers kan men overal krijgen, maar het is veel moeilijker goede producten te creëren. En goede producten creëren is alleen mogelijk met behulp van een goed

marktonderzoek en het gebruik maken van het grote talent dat in Spanje rondloopt om kwaliteitsproducten te fabriceren. Helaas denkt men in Spanje alleen maar aan snel zakendoen en weten de meeste ondernemers niet het talent van hun medewerkers te benutten.

Alhoewel ik van een professionele dammersloopbaan al vroeg heb afgezien, moet het me wel van het hart dat voor mij het dammen altijd een voorbeeld was voor het het zakenleven. Die prestatiedrang opgedaan bij het dammen heeft me enorm veel geholpen bij het zakenleven. Tenslotte heb ik het geluk gehad met mensen te werken die meer weten dan ik. De bedoeling van dit boek is de mensen duidelijk te maken dat het dammen een zeer gunstige invloed heeft op het mentale karakter van de toekomstige zakenman.

Zeker vijf van mijn boeken zijn gebruikt als uitgangs-punt voor een dissertatie. Hopelijk gaat de Universiteit zich na het lezen van dit boek ook meer bemoeien met het dammen en mogen we meer dissertaties tegemoet zien.

2. DE JEUGDJAREN

Het polderleven

Om te beginnen ga ik maar eens mijn jeugdjaren weergeven, opdat de lezer een beter inzicht krijgt van mijn gehele situatie. Mijn eerste jaren bracht ik tussen de koeien door. Mijn vader was een boerenwerkman en daarom zat ook ik vaak op de boerderij en in de zomerjaren vond ik het prachtig om tussen de koeien in het weiland te lopen. In de wintermaandenstal zat ik vaak achter de koeien en mocht ze graag aaien. Dat beviel niet iedere koe en zo af en toe kreeg ik een flinke trap tegen mijn lichaam en kwam dan in de koeienpoep terecht. Besmeurd met uitwerpselen gaf ik dan het nodige werk aan mijn moeder. Natuurlijk liep ik in de zomer-maanden ook wel eens een nat pak op met blubber in de oren als ik in een prutslootje viel bij het slootje springen. In feite waren het mooie jaren daar in de polders. Eerst woonden we in een polder dichtbij Monnickendam en tegenover de Purmerringvaart en daarna in een polder tegenover de Kanaaldijk dichtbij Purmerend. Ik herinner me nog dat een boerderij met stallen en schuren geheel in vlammen opging aan de Oosterweg in de Purmer, in de maand september van het jaar 1949. Ik was toen bijna 2,5 jaar.

Alhoewel ik op het platteland woonde was mijn gezondheid niet al te goed en ik was een magere jongen met een bleek gezicht. In die tijd collecteerde de Stichting Bio-Vakantieoord in de Nederlandse bioscopen. Het doel was om een vakantieoord te verstrekken voor kinderen wier ouders het niet zo breed hadden, de zogenaamde bleekneusjes. Deze bleekneusjes kregen vaak het doktersadvies om aan te sterken aan zee. Daar kwam nog bij dat mijn moeder vaak ziek was en mijn vader de zorg had van mijn andere broers, want zusters had ik niet. Het gevolg was dat ik al met vier jaar in het landhuis Russenduin, met de naam Bio-Vakantieoord te Bergen aan

zee, terechtkwam. Dat verblijf had wel zijn voordelen, want in die zes weken leerde ik zwemmen en zelf mijn bed opmaken.

Bio-Vakantieoord te Bergen aan Zee

Nederland heeft zo’n 4000 polders, maar het was als jonge jongen toch maar een vreemde gewaarwording om onder het waterniveau van de Purmerringvaart te moeten leven. Gelukkig hebben de Nederlanders hebben een eeuwenlange ervaring met de versterking van de dijken en dat is beslist nodig, want de uitvoering van dijkversterkingen is specialistisch werk. Eind januari 1953 stormde het verschrikkelijk en ik herinner me nog dat een groot zwaar hek voor de ingang van de boerderij helemaal uit elkaar gerukt werd door de zware storm. Het werd een verschrikkelijke nacht en we vroegen ons allemaal af of de dijken bestand zouden zijn tegen deze zware storm. Wij hadden geluk, maar andere mensen in Nederland niet. Zo werd Nederland in de nacht van zaterdag 31 januari op

zondag 1 februari 1953 getroffen door één van de grootste natuurrampen uit zijn geschiedenis; de grootste sinds 1570.

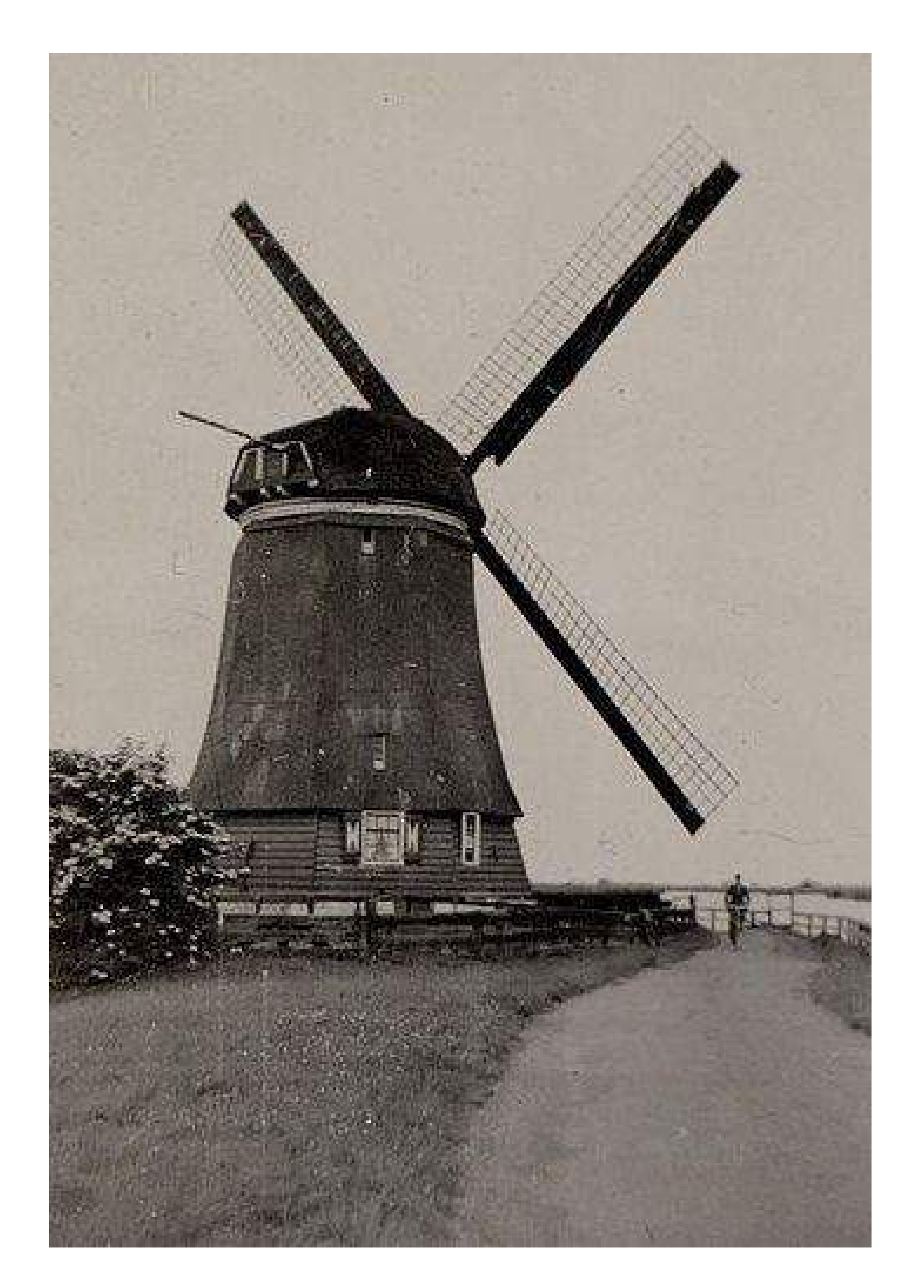
De hoge golven van het koude zeewater breken de dijken (https://beeldbank.rws.nl/MediaObject/Details/406546)

Een lange periode van storm zwiepte toen het water tot ongekende hoogten, nog hoger dan die bij de Watersnoodramp van 1953. Talloze dijken aan de Hollandse kusten begaven het in 1570 en het totale aantal doden moet boven de 20.000 gelegen hebben. Deze Allerheiligenvloed vond plaats op een kritiek moment in de geschiedenis van de Nederlanden. De belastinghervormingen die de Hertog van Alva trachtte door te voeren mislukten door deze ramp en de wijdverspreide ellende onder de bevolking verhoogde de spanning in het land. Al sinds het vertrek van Willem van Oranje

was er een groeiende mate van onvrede door het bewind van de Spaanse koning en zijn landvoogd en dit werd nog eens versterkt door deze Watersnoodramp. De watersnood van 1953 kostte toch liefst 2000 levens, waaronder bemanningsleden van verschillende vissersboten op de Noordzee en mensen die hun leven verloren door andere mensen te redden. Zeker 100.000 mensen verloren hun huis en bezittingen, maar de meeste lezers kennen deze geschiedenis.

In de zomermaanden zagen we dagelijks voor ons huis op de Kanaaldijk grote tractoren met enorme aanhangwagens voorbij rijden. Deze hielden zich bezig met het inzamelen van hooi voor de getroffen Zeeuwse boeren. Vele Nederlandse boeren schonken niet alleen hooi, doch ook kalveren, koeien, schapen, hennen, biggen en paarden. Ook schonken Canada, Zweden, Denemarken, Duitsland, Italië en andere landen, vele goederen zoals werktuigen en gereedschappen. Maar liefst 64 landen gaven geschenken met een totale waarde van 61 miljoen gulden.

Dat jaar kwam ik in een prutsloot terecht. Ik kon een ijzeren poort niet openmaken, omdat die volledig was vernield door de zware storm op 31 januari. De boer had nog niet de moeite genomen om de poort te herstellen, dus moest ik eromheen en bleef ik ergens aan haken. Ik rukte me los en viel met een grote gil in een diepe prutsloot. Mijn vader was daar aan het werk en zag me aankomen en in de sloot vallen. Ik werd wakker onder de kraan met stromend water. Met een brandslang werd ik helemaal schoongespoten waardoor ik veel slootwater met prut moest uitspuwen. Dankzij mijn vader had ik het overleeft! In feite waren we in die tijd steeds blootgesteld aan veel gevaren. In de wintermaanden waagden we ons op het ijs van de Beemsterringvaart, een groot kanaal dat gegraven werd in de jaren 1609-1612 voor de drooglegging van de Beemster. Mijn broertje van vier jaar zakte door het nog zwakke ijs, maar werd gelukkig bijtijds gered door de buurjongen Co Butter.

De Nekkermolen, dicht bij mijn huis

Vertrek naar Purmerend

Toen ik inmiddels de leeftijd van zeven jaar had bereikt en nog nooit naar school was geweest, kwam daar plotseling verandering in doordat mijn vader werk kreeg in een melkfabriek in Purmerend en in september ging ik op de Lagere School. Echter wel met een jaar vertraging en daar kwam ik al snel achter want de meesten waren pas zes jaar en er waren zelfs enkelen van vijf jaar bij. Na een paar jaar lagere school kwam ik opnieuw in een vakantiekolonie terecht. Deze keer betrof het een vakantiekolonie in Wijk aan zee, waarvan ik me de naam niet meer herinner. Toen ik elf jaar oud was en in de vierde klas zat, kreeg ik op school een nieuwe jonge leraar. Het betrof de Fries Siem Ronner, een dammer die volgens hem ooit had deel genomen aan het jeugdkampioenschap. Ik liet hem al spoedig weten dat mijn vader ook een dammer was en het gevolg hiervan was, dat de leraar al snel contact opnam met mijn oudeheer en Ronner lid werd van de damclub Aris de Heer.

Op een bepaald moment van dat jaar was mijn moeder ziek en werd ik opgenomen in een pleeggezin. Mijn ouders waren lid van het Apostolisch Genootschap, een vrijzinnig religieuze geloofs-gemeenschap gericht op naastenliefde en menswaardigheid. De leden werden als broeders en zusters betiteld. De diensten werden geleid door een voorganger. Ik werd nu verzorgd door de familie Beets uit de Vooruitstraat inn Purmerend. Zij leerden me van alles, onder andere met mes en vork eten. Zo kwam ik ook in contact met mijn eerste jeugdvriendin Tineke de Vries uit dezelfde straat. We hebben tot op de dag van vandaag nog steeds contact met elkaar, al zij het dan via e-mails.

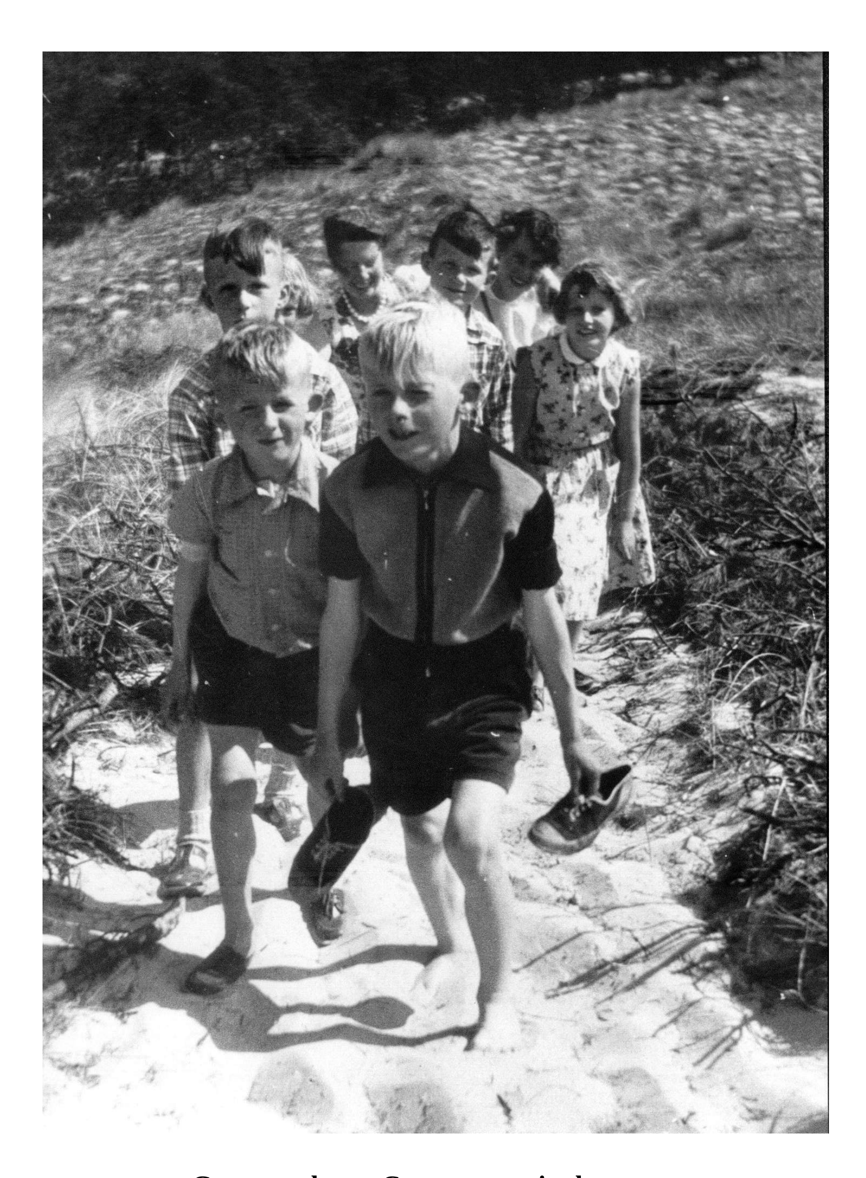
De stad Purmerend liep lekker vol met mensen uit Amsterdam en op onze school was één klas voor het vijfde jaar niet meer voldoende. Op een gegeven moment hadden we twee klassen voor het vijfde jaar. Eén voor de begaafde leerlingen en één voor de minder

begaafde, waar ik in terecht kwam. Ikzelf begreep er niets van dat ik in deze klas terechtkwam en heb me vaak afgevraagd wie daarvan de schuldige zou kunnen zijn. Was het de schoolmeester Ronner, mijn ouders of waren het andere redenen of oorzaken? Wat het ook geweest moge zijn, feit is dat ik juist snel uitblonk in de vijfde klas en het was duidelijk dat de klas voor minder begaafden niet mijn plek was. De De rekensommen maakte ik uit mijn hoofd terwijl de andere leerlingen dat alleen maar op papier konden uitvoeren.

Mijn broer en ik waren de enigen op school die op klompen liepen. De anderen liepen allemaal op schoenen, maar voor schoenen hadden onze ouders geen geld. De leraar Beukenkamp was een sympathieke man van vijftig jaar die prachtige verhalen vertellen kon over de geschiedenis van de 80-jarige oorlog met Spanje. En aan hem heb ik te danken dat ik altijd zoveel belangstelling had en heb gehouden voor het verre Spanje.

Mijn ouders waren lid van het Apostolisch Genootschap, zoals ik hiervoor al schreef en in 1959 had ik het geluk dat ik door broerder Sijtsma uitgenodigd werd om een vakantietrip met zijn kinderen naar het buitenland te maken. Ik kwam derhalve al erg jong aan de weet hoe het leven in Italië, Zwitserland, Duitsland en Oostenrijk was.

Dankzij leraar Beukenkamp kwam ik in de zesde klas weer terecht tussen de bollenbozen al was het helaas maar van korte duur, want ik werd opnieuw uitgekozen voor een verblijf in de vakantiekolonie Bio-vakantieoord te Bergen aan Zee. Dat werden geen zes weken, doch drie maanden. In de periode van de laatste zes weken was er een jongen aangekomen uit Limburg met de naam Nico Timmers, die me op de één of andere reden een pak slaag wilde geven. De leidster van de groep moest weinig van me hebben en zat in het complot. Goede raad was duur en ik besloot om ervandoor te gaan met een andere jongen. We verstopten ons in de bosjes en daarna liepen de leidster, Nico Timmers en andere jonges ons urenlang te zoeken onder het voortdurend roepen van onze namen. s'Avonds

Govert en broer Cor, vooraan in de groep,
tijdens een uitstapje naar het strand
(Met dank aan Cor Westerveld)

gingen we terug naar het verblijf en werden we opgevangen door de strenge directrice. Daar vertelden we ons verhaal en de reden van ons vertrek. Voor straf mocht ik een week lang niet met de groep mee en de zusters of verpleegsters vonden het maar vreemd dat ik hen overal mee hielp, zoals met aardappelen schillen, borden wassen en dat soort klusjes. Op die manier liep ik mooi een pak slaag mis en verder had ik voorlopig geen last meer van die nare leidster. Ik raakte bevriend met een oude conciërge die ik elke dag hielp met het voeren van konijnen. Waarschijnlijk werden de leidster en mijn aartsvijand Nico Timmers onder handen genomen door de directrice, want ik heb nooit meer last van ze gehad.

Tijdens één van de weinige bezoeken die mijn vader bracht aan Bergen aan Zee, liet hij me een krantenknipsel zien over de jonge Cees Bakker van 12 jaar die al deelnam aan het jeugdkampioenschap van Nederland. Ik vroeg hem of ik ook lid mocht worden van de damclub in de Midden-Beemster, maar volgens mijn vader speelde ik nog niet goed genoeg. Hij was een strenge leermeester. Als je vergat een schijf te slaan, dan werd het dambord thuis onmiddellijk in de kast gedaan. Mijn vader was een sterke hoofdklassespeler en behoorde in die tijd tot de besten van de provincie Noord-Holland. Natuurlijk trachtten mijn broer Cor en ik ons spel te verbeteren tot een niveau dat de goedkeuring van onze oudeheer verdiende. Het was al een hele eer voor me dat ik met hem mee mocht naar Zaandam om daar zijn partij tegen de jeugdkampioen van Nederland, Leen de Rooij, te aanschouwen. Tijdens deze partij zag ik een diepe slagzet ten gunste van mijn vader, maar die leverde helaas niet meer op dan remise. Eenmaal thuis liet ik de slagzet aan mijn vader zien, die me toegaf dat hij dat niet had opgemerkt tijdens zijn partij tegen de Rooij. Leen was in die tijd erg actief in Amsterdam en zou de meester van Tonny Sijbrands worden in 1961, vóór de grootmeester Cees Reiner Keller.

Naar de Lagere Tuinbouwschool

Na mijn terugkomst eind maart 1960, moest ik al snel een beslissing nemen waar en waarin ik verder zou gaan studeren. Mijn oudeheer was niet bepaald tevreden met mijn doen en laten en volgens hem moest ik maar eens mijn eigen zakgeld verdienen in de tuin. Dus min of meer onder druk, begon ik in de Zuid-Oost Beemster, weg in weg uit, een baas te zoeken. In enkele dagen ging ik op de fiets alle tuinderijen langs en kwam ik tenslotte bij een zekere Piet Modder terecht. Dit was een arme tuinder zonder kinderen en waarschijnlijk zag hij een adoptiezoon in mij. Wat het ook moge zijn, ik kon daar aan de slag en begon zo mijn eigen zakcentje te verdienen in de middaguren na schooltijd en op de zaterdagen, in tijden waar niemand van mijn schoolkameraden hoefde te werken en zij hun vrije tijd aan het voetballen konden besteden. Mijnheer Modder behandelde mij goed en leerde me peren plukken. Behalve perenbomen had hij ook appel- en pruimenbomen. In de winter had ik het daar behoorlijk koud bij het ingraven van de witlofwortels en het plukken van de spruitjes waar het ijs nog op lag.

De beslissing om verder te leren was gemaakt: ik zou verder gaan op de Lagere Tuinbouwschool in de Zuid-Oost Beemster. De redenen waren duidelijk; de invloed van mijn vader die nooit iets voor het leren op school voelde én we hadden het thuis niet al te breed en op deze manier kon ik wat geld bijverdienen. Op de Lagere Tuinbouwschool hadden we vier lesdagen per week en één dag praktijk. Het kwam er al snel op neer dat ik alle middagen tussen 4 en 6 uur en verder een hele woensdag en zaterdag in de tuin bij Modder werkte. Dat kwam dan neer op 24 uur werken per week. De directeur van mijn school, de Heer Mulder, zocht voor mij een andere tuinderij om meer praktijk ervaring op te doen en zo moest ik afscheid nemen van mijn baas Piet Modder. De goede man had moeite om dit te verwerken en we zouden nog vele jaren contact blijven houden. Derhalve door de bemiddeling van de Heer Mulder kwam ik in contact met de 23-jarige Jan Brand, negen jaar ouder dan

ik. Jan was net getrouwd met Rie en was een heel gemoedelijk mens en altijd op zoek naar iets nieuws. Hij had net een tuinderij gekocht met een grote boomgaard en een kleine kas erbij. Zijn vrouw Rie had volgens mij de beste koffie in heel Nederland en had altijd goede ideeën.

Bij Jan leerde ik vele zaken, bijvoorbeeld dat te veel kunstmest geven een hele tomatenoogst kan vernietigen, want hij vroeg me eens op tijd hoeveel kunstmest ik de tomatenplanten had gegeven toen ze allemaal slap begonnen te hangen. Het was duidelijk te veel, maar Jan had zoals altijd een goede oplossing. Hij gaf de planten een grote hoeveelheid water waardoor de overmaat kunstmest oploste en via het eronder gelegen drainagesysteem in de sloot verdween. En zo redde Jan de tomatenplanten.

Fruit aan het plukken met Opa Spruit en Jan Brand
(Met dank aan Rie Brand)

Op de Lagere Tuinbouwschool leerden we van alles en het was ook doeltreffend op de praktijk afgesteld. Zo hadden we een uur timmeren en met behulp van mijn leraar maakte ik mijn eigen medailles kast. Verder deden we ook aan bollen-, bloemen- en fruiteelt. Het kweken van groente kreeg ook de nodige aandacht. Men werd al vroeg opgeleid om zelfstandig een eigen zaak te kunnen runnen en werden os ook de beginselen van boekhouden, scheikunde, natuurkunde, Engels en bodemkunde bijgebracht.

Aan het werk bij Jan Brand (1962)
(Met dank aan Rie Brand)

Van Jan kreeg ik een eigen stuk grond om daar proeven te nemen met allerlei soorten groente. Toevallig stonden daar aardbeien en ik besloot ze niet weg te halen, doch ze verder op te kweken voor de verkoop. Toen het eenmaal zo ver was, plukte ik elke dag de aardbeien en ging ik in mijn buurt doosjes aardbeien verkopen. In het begin waren de klanten wat huiverig, maar na prijsverlaging

kwamen ze allemaal over de drempel. Dat leverde goede bijverdiensten op. Het werd zelfs zo erg dat de groenteboer in de buurt zijn aardbeien niet meer kwijt kon en besloot om zijn zoons ook maar langs de huizen te sturen.

Rie en Jan waren sociaal bewogen mensen. Jan bracht ook een grote lading kaphout in zijn diesel frees met aanhangwagen, die maar 20 km per uur kon, naar ons huis voor de koude wintermaanden. De afstand tussen zijn tuinderij en ons huis was toch zeker zo'n 8 km! Jaren daarna hoorde ik dat hij en zijn familie naar de Verenigde Staten waren geëmigreerd, maar hierover vertel ik later meer.

Damclub Aris de Heer

Sinds 1959 trachtte ik mijn damspel te verbeteren. Waarschijnlijk deed ik dat toch wel goed, want ik mocht mij van mijn vader aanmelden bij de damclub Aris de Heer te Midden-Beemster in september 1960.

Aris de Heer, wist men in de Beemster te vertellen, was een boer die zó goed kon dammen, dat het nimmer gelukt is om hem te verslaan. De mensen zeiden dat hij nooit een "vluggertje" speelde. Een dampartij was voor hem een levenskwestie. Op zijn boerderij liet hij een speciale damkamer inrichten. Dit was een vertrek waarin hij zich terugtrok om, over het dambord gebogen, de meest fantastische combinaties te bedenken.

Velen kennen nog de geschiedenis van de buitenlander, mogelijk een Fransman, die van de Beemster dammeester had gehoord en die Aris op de proef wilde stellen. Aris de Heer was echter op zijn zestig morgen, ook ongeveer zestig hectare, land aan het werk en zijn zoon Klaas, die de Fransman ontving, stelde voor dat zij in afwachting van vaders komst samen alvast een partijtje zouden dammen. De Fransman stemde toe en verloor, waarna Klaas de Heer tegen hem zei dat hij nog nimmer van zijn vader had gewonnen. De Fransman hoefde toen niet meer....

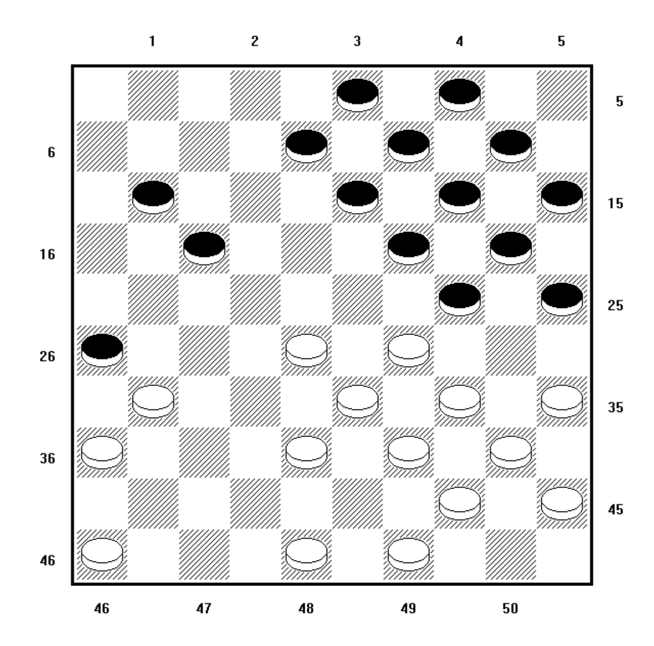
Slechts één keer heeft het er benauwd voor Aris uitgezien, maar door een paar handige zetten slaagde hij erin om zijn tegenstander alsnog remise af te dwingen. Na afloop sprak hij de vermaarde woorden dat hij liever zijn beste koe had zien doodvallen dan dat hij deze partij had verloren!

Van links naar rechts:
Aris de Heer (zoon van Aris), Antonie Zomerdijk en de andere zoon Klaas de Heer (halfbroer van Jan).

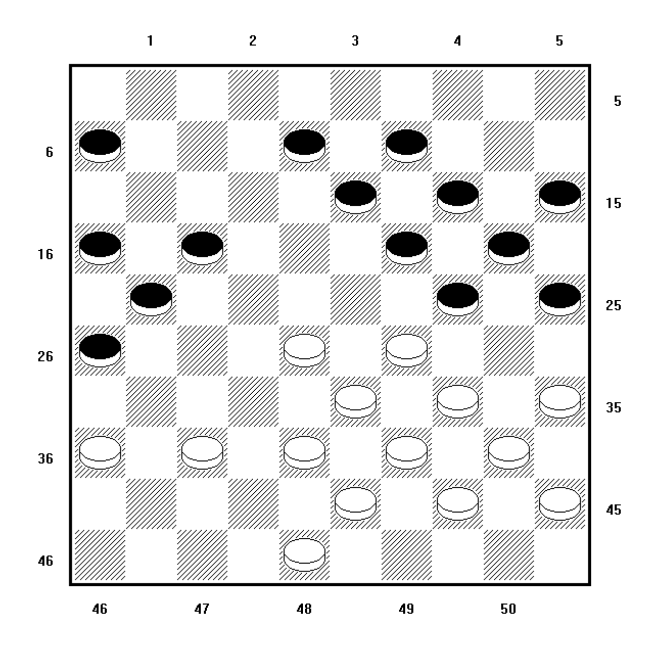
In de hal van het “Heerenhuis” te Middenbeemster vonden we nog een bijna twee meter hoog schilderij, met daarop een zittende Aris de Heer achter een dambord, met staande daarachter twee van zijn oudste zoons, namelijk van links naar rechts zoon Aris de Heer jr., Antonie Zomerdijk en de andere zoon Klaas de Heer, halfbroer van Jan.

De schijven op het dambord zijn door de maker van het schilderij met opzet zó geschilderd, dat zij de situatie aangeven op het moment dat Aris de Heer met wit de meest "verschrikkelijke" combinatie uitvoerde, welke ooit ergens ter wereld op een dambord is toegepast in die tijd.

Een soortgelijke stelling kwam voor in 1982 tussen Tsjizov Heusdens in de wedstrijd Nederland - Sovjet-Unie. De wereldkampioen (1989) speelde 38-32 en miste de fraaie combinatie winst door:

1. 37-31 26x37 2. 48-42 37x48 3. 28-22 17x28 4. 33x22 24x42
5. 22-18 13x22 6. 43-38 42x33 7. 39x26 48x30 8. 35x2!

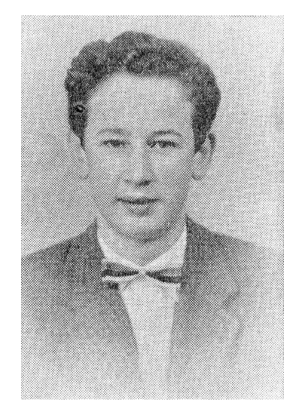

Minder bekend is wellicht dat Aris de Heer van oorsprong geen boer was. Hij werd in 1906 te Schermerhorn geboren en werd aanvankelijk onderwijzer. Toen hij evenwel in kennis kwam met een knappe boerendochter in de Beemster, is hij zich in de stiel van zijn schoonvader gaan bekwamen. Hij heeft gewoond op de boerderij waar in 1960 de heer S.C. Bleeker aan de Jisperweg het veehoudersbedrijf uitoefende, totdat de boerderij enige jaren daarna afbrandde. Op deze boerderij, enkele jaren nadat de heer Bleeker hier kwam wonen, was de originele "damkamer" nog aanwezig. Hij heeft deze kamer, die te groot was voor normale bewoning, in tweeën laten splitsen.

Nog datzelfde jaar raadde mijn vader mij aan, om maar eens damles te gaan nemen bij Willem Zomerdijk in de Beemster. Deze Willem

Zomerdijk was een zoon van de toentertijd bekende dammer Antonie Zomerdijk (1836-1906), die winnaar was van de damwedstrijden gehouden in Alblasserdam in 1877 en in Ridderkerk in 1878. Ook won hij het damtoernooi van Tilburg in 1886 en bij het damtoernooi van Amiens in 1886, haalde hij een gedeelde 17e plaats en eindigde onder de zoon van de legendarische Aris de Heer, Klaas de Heer (1829-1904), die een verdienstelijke derde plaats bereikte. Verder bezette Antonie Zomerdijk in 1900 een tweede plaats tijdens het Kampioenschap van Nederland. Dat bewijst wel dat de vader van Willem Zomerdijk een rasechte dammer was! Ook Willem Zomerdijk stond zijn mannetje en vrijwel elk jaar was hij kampioen van de Beemster Damclub Aris de Heer! Het gevolg was dat ik elke zondagmiddag op de fiets naar het huis van Zomerdijk trok om klassieke partijen met hem te spelen, waarin Zomerdijk zeer gespecialiseerd was.

Een derde plaats in 1961 met 27 punten was het resultaat, maar ik had wel gewonnen van de nummer 1, mijn vader (28 punten) en van de nummer 2, Sieb Ronner (28 punten), mijn vroegere schoolmeester. Ik liet me ook inschrijven voor het kampioenschap Zaanstreek, tweede klasse. Met veel geluk bereikte ik in dit toernooi de eerste plaats, waardoor ik overging naar de eerste klasse.

Arie van der Stoep

Ook heb ik in die tijd nog iets aan het componeren van problemen (composities) gedaan en ik had in die tijd-hoe kan het ook anders-Arie van der Stoep als leermeester, die toentertijd ook wel dammen kon. Hij deed immers mee aan het jeugdkampioenschap van Nederland in 1962! Toentertijd verzorgde Arie van der Stoep de jeugdrubriek van “Het Damspel”, waarin hij ondermeer in het November nummer, 1961 schreef:

"Tenslotte stuurde ons ook problemen de 14-jarige Govert Westerveld uit Purmerend. Hulde aan deze jonge damvriend, die het ongelofelijke staaltje heeft gepresteerd, in enkele weken tijds zijn problemen zo aan diepte te laten winnen, dat we, als hij het componeren werkelijk doorzet, van een nieuwe aanwinst voor de probleemwereld kunnen spreken."

Begin 1962 was mijn vierde plaats in het jeugdkampioenschap van Noord-Holland niet zo'n beste start. Wel was mijn overwinning op de als favoriet gestarte Henk Werner een hele sensatie in het toernooi en aanvankelijk ging ik dan ook fier aan kop, met drie gespeeld en vijf punten, maar het vreemde hier was, dat ik tegen de sterkste spelers de meeste punten had gehaald. In de laatste vier partijen van dit toernooi had ik maar liefst drie nederlagen te verwerken. Waarschijnlijk was alles te wijten aan gebrek aan toernooiervaring.

Werner liet me tijdens het toernooi een stelling zien, die hij tegen de befaamde Senegalees en kampioen van West-Afrika, A.M. Kouaté, gebruikt zou hebben en Werner vroeg me of ik de slagzet ook zag. Dat lukte me inderdaad, maar ik vond die slagzet in die tijd zo diep, dat ik meteen een enorme bewondering kreeg voor deze Amsterdamse speler.

Wat het ook zijn moge, in mei 1962 was het dan zover dat ik met 14 jaar de begeerde titel “Clubkampioen van damclub Aris de Heer” in handen kreeg. Met 34 punten bleef ik drie punten voorsprong behouden op mijn naaste concurrenten, te weten: Vader C. Westerveld, Sieb Ronner en A. Eijssen. Mijn broer Cor weerde zich ook goed en zijn achtste plaats met 24 punten was lang niet slecht voor een 13-jarige speler, achter de bekende speler Willem Zomerdijk, met 24 punten!

Damclub Zaandam

Toen kwam ik met 14 jaar in de hoofdklasse terecht. Ik kon niets meer leren bij Aris de Heer en besloot daarom om naar damclub Zaandam te vertrekken. Daar zat een heel goede dammer, namelijk Ed Holstvoogd (1943-2009), die in 1962 de tweede plaats bereikt had in het Senioren kampioenschap van Nederland, achter Wim de Jong. Ed Holstvoogd zou vanaf september 1962 mijn leermeester worden. Hij was jeugdkampioen van Nederland in het jaar 1961. Toentertijd was Wim de Jong een geduchte tegenstander. Hij was zesde in het Wereldkampioenschap van 1956 en behaalde de Nederlandse titel in de jaren 1956, 1960, 1961 en 1962.

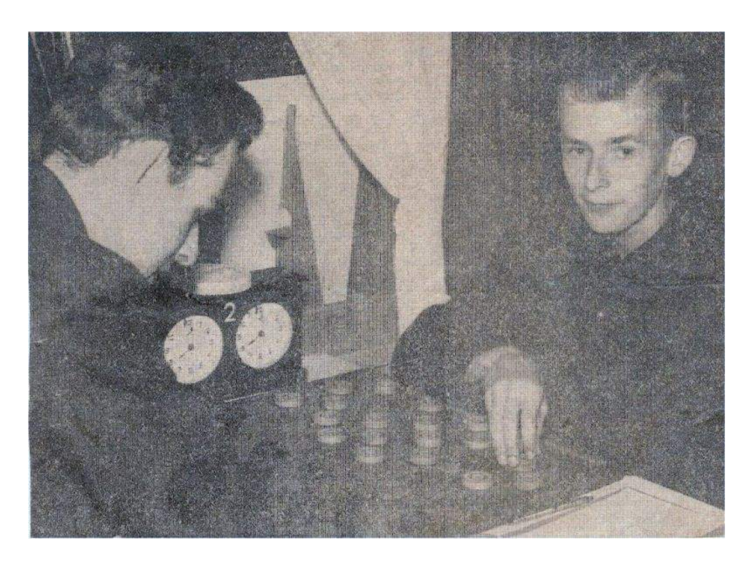

Baba Sy tijdens zijn partij tegen Claude Gournier op 1 januari 1962.
Hier zien we dat Tonny Sijbrands de partij noteert.
Foto: Nationaal Archief-Beeldbank, 913-3538
Fotograaf: Joop van Bilsen

In die jaren was grootmeester Reinier Cornelis Keller de leermeester van Ed Holstvoogd, maar daaraan zou spoedig een einde komen. Plotseling begaf een piepjong kereltje zich in de dam arena met de naam van Tonny Sijbrands. Hij was begonnen bij een jeugdclub van Leen de Rooy, maar daar won hij alles en zodoende kwam hij al snel bij de toenmalig damclub CDA terecht, waar leermeester Henk Smit hem onder zijn hoede nam. Al heel gauw won hij daar ook alle partijen en toen Baba Sy deelnam aan het Lucas Bols toernooi, vroeg men hem of hij de partijen wilde opschrijven voor de analfabeet Baba Sy. In feite was Baba Sy een heel begaafd en intelligent mens, die alles in zijn hoofd had. Hij sprak vier talen, wat toentertijd niemand wist, maar dat heb ik gelukkig allemaal kunnen achterhalen.

Grootmeester Keller had Tonny al snel in de gaten en vanaf dat moment werd hij de leermeester van dit jeugdtalent. De resultaten lieten niet op zich wachten want nog datzelfde jaar werd Tonny Sijbrands jeugdkampioen van Amsterdam met de fabelachtige score van 19 punten uit 10 partijen. Hij stond alleen een remise toe tegen zijn vriend Rudie Palmer die tweede werd met 15 punten.

Mijn vader wilde mij niet alleen laten dus werd hij mijn trouwe begeleider en ook lid van dezelfde damclub. Ed was slechts 19 jaar en werd al spoedig mijn nieuwe leermeester. De 4 of 5 partijen die we tegen elkaar speelden tussen 1962 en 1963 werden bijna allemaal remise. Slechts eenmaal wist Ed te winnen.

Mijn spelkracht ging dankzij de adviezen van Ed Holstvoogd aanzienlijk omhoog en zelden heb ik een sportievere tegenstander gezien dan hij. Het gevolg was dat mijn moreel erg goed werd en ik kwam dan ook goed beslagen ten ijs en dat moest ook wel, want Grootmeester Keller kwam met een heel jong damfenomeen aandraven: "Tonny Sijbrands", de jeugdkampioenvan Amsterdam.

Ed Holstvoogd en Govert Westerveld
(Foto uit een plaatselijke krant)

In het jeugdkampioenschap van Noord-Holland in 1963 ging ik zeer sterk van start, 10 punten uit vijf wedstrijden. Bovendien had ik al mijn grootste concurrent, de 13-jarige Ton Sijbrands, verslagen. Al dient gezegd, dat ik daarbij het geluk aan mijn zijde had toen ik namelijk van hem wist te winnen in een verloren stand, na eerst een winnende slagzet verzuimd te hebben via het zetje van Raichenbach. Datzelfde geluk had ik ook in de partijen tegen Ruud Palmer en Dik Beekman. Palmer verzuimde in een nogal gecompliceerde stelling met goede winstkansen, de juiste voortzetting en verloor toch. Tegen Beekman speelde ik meer op de hevige tijdnood van mijn tegenstander -zijn vlag stond op vallen- dan op de stand.

Mijn tegenstander zag het, ook door de verschrikkelijke tijdnood op de 42e zet niet meer zitten en deed dan ook prompt de verkeerde zet. Uiteraard veel geluk voor mij, maar dit alles doet geen

afbreuk aan de prestatie, zoals Ed Holstvoogd toentertijd schreef, want geluk is met de sterksten!

Vanwege gebrek aan toernooi-ervaring kwam het talent Sijbrands nog niet uit de verf. Hij liep altijd met het toernooiboek van het wereldkampioenschap 1948 van Piet Roozenburg onder zijn arm.Hij speelde nog te snel en was nog te ongeduldig en dat was ook de reden dat hij van mij verloor in een glad gewonnen stelling. Het is gewoon een lust voor het oog om te zien hoe hij gaandeweg in de partij tegen mij beter komt te staan en mij tenslotte in een hopeloze stelling manoeuvreert. Op een gegeven moment maakt hij dan een enorme blunder die hem de partij kost en dat was het moment waarop Grootmeester Keller hem onder handen nam en hem vertelde dat hij hem ook maar eens wat eindspelregels zal bijbrengen.

In feite was het begin van het jaar 1963 erg succesvol: nummer 2 in Damclub Zaandam achter Ed Holstvoogd, hoofdklasse kampioen van de senioren in het district Zaanstreek en een tweede plaats in het Jeugdkampioenschap van Noord-Holland achter Cees Pippel´Hierdoor plaatste ik mij voor het jeugdkampioenschap van Nederland, want vanaf het begin van het toernooi had men ons erop gewezen dat twee spelers over zouden gaan naar de landelijke finale. Eén en ander heeft waarschijnlijk wel aan een zijden draadje gehangen, want in het maart nummer, 1964 van "Het Damspel" kwam ik nog de volgende tekst tegen:

"Door het toewijzen van een protest van Zuid-Holland inzake een tweede deelnemer, werd met 13 man gespeeld, aangezien de uitnodiging aan G. Westerveld reeds gedaan was. ....."

Gelukkig maar dat men niet op dit besluit terugkwam!

Mijn leermeester Ed Holstvoogd vertelde me dat ik wel bij hem slapen kon en dat we dan samen naar Utrecht zouden kunnen

vertrekken per trein. Zodoende was ik twee dagen bij hem thuis en sliep ik ook in zijn slaapkamer. We gingen op een zaterdag in een cafeetje biljarten en op een zondag gingen we naar een voetbalwedstrijd. 's Avonds luisterde Ed naar de Engelse radio en ik vroeg hem of hij dat allemaal kon verstaan. Hij beaamde dat en dat vond ik toch maar knap van hem, want ik verstond maar heel weinig van het Engels. Die paar dagen bij Ed opende ook mijn ogen: ik was verkeerd bezig. Ed zat toen op de Vrije Universiteit van Amsterdam en ik besefte al snel dat ik studie tekort kwam. Hier ziet men weer het voordeel van dammen: we komen in contact met allerlei mensen waarvan we heel veel van kunnen leren!

Mijn leermeester Ed Holstvoogd nam weer deel aan het Seniorenkampioenschap van Nederland en zo gingen we samen naar Utrecht. Het geluk was niet aan de zijde van Holstvoogd in dit toernooi. Hij stond glad gewonnen in zijn laatste partij tegen Douwe de Jong, maar uiteindelijk werd het nog remise. Op die manier verspeelde Ed zijn vierde plaats en moest weer van voren af aan beginnen om deel te kunnen nemen aan het Senioren kampioenschap van Nederland. Wel sneu voor hem, want zijn spel was erg sterk in die tijd.

Het Jeugdkampioenschap van Nederland 1963

Hierna kwam het Jeugdkampioenschap van Nederland 1963 aan de beurt en kon ik tevens de herintrede van de legendarische Piet Roozenburg aanschouwen. Iedereen was enorm onder de indruk van zijn partij, waarin hij middels een verwoestende aanvalspartij al snel Freek Gordijn liet weten dat "Piet" weer terug was!

Aan het hoofd van de tafel: Henk Kemperman en rechts van hem: Piet Allaart, Theo Dijkstra, Arie Bos, Bert Holt y Jan Weerheijm. (Foto: Archief Govert Westerveld)

In dit Jeugdkampioenschap namen sterke spelers deel. Zo waren er oude bekenden bij zoals bijvoorbeeld Henk Kemperman, die als nummer twee geëindigd was in het Jeugdkampioenschap van 1960 en Bert Holt, die nummer twee werd bij het laatste Jeugdampioen-schap van 1962 achter Wouter van Beek, terwijl Henk de Witt in datzelfde toernooi een vijfde plaats bezette. Dezelfde speler zat aan het eerste bord van het jeugdvijftal van R.K.V.D. te Huissen en een jaar daarop zou hij ongeslagen achter Ton Sijbrands op de

tweede plaats eindigen voor het Jeugdkampioenschap van Nederland en tenslotte bij het Studentenkampioenschap van 1966 zou H. de Witt-alweer ongeslagen-als nummer 4 eindigen. C. Pippel als nieuwkomer zou eindigen als nummer 3 in het Studentenkampioenschap van 1966 en in 1968 bezette hij de eerste plaats! S. Visser en J. Weerheijm waren nieuwkomers, die later aan het Nederlandse kampioenschap senioren zouden deelnemen. Een zesde plaats voor Weerheijm in 1967 en een negende plaats voor Visser in 1971.

Aan het hoofd van de tafel: Hr. Van Netten en rechts van hem: Kees Pippel, Gerrit Baas, Henk de Witt, Ruud de Brouwer en Govert Westerveld. Links helemaal bovenaan zien we Sjoerd Visser (Foto: Archief Govert Westerveld)

Ikzelf speelde mijn eerste partij tegen Cees Pippel en nam dit keer uiteraard geen enkel risico en legde me bij een remise neer. Daarna trachtte ik tegen iedere speler minstens één punt te halen, doch niets te verliezen en hoopte daarmee een goede klassering te

bereiken. Dat ik ooit nog eens kampioen zou kunnen worden kwam werkelijk niet bij me op. Het gevolg was dat ik zodoende twee rondes voor het einde veertien punten behaald had, zonder een enkele verliespartij en verrassend aan het hoofd van de klassering stond. Dit had werkelijk niemand verwacht en ikzelf nog minder.

Govert Westerveld tegen Henk Kemperman, 1963
(Foto: Henk Fokking)

In de daaropvolgende partij tegen Henk Kemperman moest ik tegen een felle, op winst spelende tegenstander opboksen. Kemperman had bij de 49e zet, winnend voordeel, maar door tijdnood liet hij een winnende zet lopen. Het lukte zodoende mij ook in deze partij in een remise eindspel te manoeuvreren, maar niets was voor de strijdlustige Henk, die de laatste vijf rondes al zijn partijen gewonnen had, te veel! Door een blunder verloor ik deze partij en zo had Kemperman zes partijen in successie gewonnen! En toen moest ik nog mijn laatste partij winnen om met Kemperman gelijk te komen, want die won ook zijn laatste partij. Een uitzonderlijke prestatie, als men bedenkt dat de

Gelderlander in zijn eindspurt zeven partijen in successie had gewonnen! Uiteindelijk had Kemperman geen geluk, want anders dan in 1960 toen het S.B. systeem nog op hem werd toegepast, gebeurde dit in 1963 niet en was hij wellicht nog kampioen geworden!

Henk Kemperman, Drs. Piet Roozenburg (Wereldkampioen 1948) en Govert Westerveld, 20 april 1963
Foto: Drs. Ed Holstvoogd

Ik had bepaald veel geluk in enkele partijen, doch kan er ook gezegd worden dat ik veel punten verspeelde in goede stellingen, zoals de volgende tegen de koplopers R. de Brouwer en B. Holt en tegen middenmoter J. Weerheijm.

Aanvankelijk voelde ik er weinig voor om een tweekamp met Henk te spelen, doch werd ik overgehaald door andere Zaanse spelers en zodoende vond later in het Van Nispenhuis de tweekamp van drie partijen in alle stilte plaats. In de eerste partij speelde Kemperman opnieuw fel op winst. Ikzelf zorgde ervoor de

remise steeds in handen te hebben. Kemperman liep dood op mijn verdediging en toen hij ook nog in vreselijke tijdnood in een vernietigende damzet liep waren de eerste twee punten binnen.

Henk Kemperman, Drs. Piet Roozenburg (Wereldkampioen 1948) en Govert Westerveld, 20 april 1963
Foto: copyright ANP, Afbeeldingsnummer: 9918555
Fotograaf: Co Zeylemaker

De tweede partij was een prachtige partij en ik stond plotseling in het middenspel gewonnen, welke kans ik niet uitbuitte. Gelukkig slaagde ik er op het einde van de partij, een remise stelling van Kemperman te winnen, nadat deze wegens tijdgebrek op minder goede zetten was overgegaan. Kemperman wilde toen geen andere partij meer spelen, want dat had ook geen nut meer. De man met de sterkste wedstrijdzenuwen had gezegevierd.

Na het toernooi stelde E. Holstvoogd me voor om een verslag te schrijven over dit toernooi voor het damblad "Het Damspel" en dankzij de diverse nuttige adviezen van hem kwam er een interessante reportage uit. Dankzij Ed begon ik me toen voor het schrijven te interesseren.

Ik ben vanaf het begin niet ingegaan op de uitnodiging om mijn titel te verdedigen, want in 1964 had ik precies in die tijd een examenjaar van de Lagere Tuinbouwschool en dat achtte ik belangrijker dan het dammen. Bovendien voelde ik mij ook niet sterk genoeg voor een eventuele uitnodiging voor het kampioenschap dammen van Nederland Senioren. Vanaf 1962 had men er de gewoonte van gemaakt om de jeugdkampioen van het voorgaande jaar in de seniorenfinale mee te laten spelen. Ed Holstvoogd maakte als eerste gebruik van deze unieke regeling en wist op de tweede plaats te eindigen met twee punten achterstand op Wim de Jong, maar vóór de grootmeesters J. Bom en G.E. van Dijk. Anderen die van deze regeling gebruik konden maken waren Wouter van Beek, Ton Sijbrands en Ruud Palmer. Maar wat Ed Holstvoogd presteerde, konden zijn navolgers niet waarmaken. Ton Sijbrands bijvoorbeeld haalde in 1965 slechts een tiende plaats en Wouter van Beek en Ruud Palmer kwamen zelfs in 1963 en 1966 respectievelijk op de 14de en onderste plaats terecht. Het Bondsbestuur is terecht op deze gewoonte teruggekomen. Met mijn weigering zou ik me dus voor een dergelijke afgang kunnen behoeden en bovendien achtte ik de studie veel belangrijker.

Afgezien van het feit dat ik met het Jeugdkampioenschap flink in de belangstelling kwam te staan in mijn eigen woonplaats Purmerend, wierp een dergelijk kampioenschap toch ook zijn vruchten af in huize Westerveld. Meer dan eens had mijn moeder aan het hoofd van de burgemeester om een nieuwe flat gezeurd en die kwam er nooit. Na het behalen van mijn Jeugdtitel beloonde

de gemeente één van zijn inwoners en kwam zij prompt met een nieuwe flat op de proppen. Toen kon het plotseling wel!

Tonny Sijbrands werd in 1963 weer jeugdkampioen van Amsterdam. Deze keer met 22 punten uit 11 wedstrijden. Tweede werd zijn vriend Rudi Palmer met 20 punten.

Hierna kwam het persoonlijk kampioenschap van Noord-Holland Senioren 1963 aan de beurt, waarop ik, als Hoofdklasse kampioen van de Zaanstreek, recht had. Was dat niet het geval geweest, dan had men mij waarschijnlijk toch wel uitgenodigd, zoals dat ook met Leen de Rooy in 1960 gebeurde, toen deze jeugdkampioen van Nederland werd en men hem automatisch liet deelnemen aan het persoonlijk Kampioenschap van Noord-Holland.

Helaas, de deelname was een echte teleurstelling, want ikzelf en anderen verwachtten veel meer van mij. Iets dergelijks overkwam ook Ton Sijbrands in 1965 toen hij deelnam aan het kampioenschap van Nederland Senioren en beneden alle verwachtingen bleef. Ik begon redelijk met uit 5 wedstrijden 6 punten te verzamelen, maar kreeg daarop drie nederlagen te incasseren en met slechts 12 punten uit 14 wedstrijden in het Provinciale damkampioenschap van Noord-Holland Senioren was mijn score wel erg mager. Zelfs mijn vader, C. Westerveld, die een 4e plaats in de Zaanstreek bereikt had, deed het met zijn middenmootplaats tussen de 15 deelnemers nog beter dan ik. Het was uiteraard gebrek aan toernooi-ervaring, dat mij en Ton Sijbrands in beide gevallen de das om deed. Een overwinning in dat toernooi op een speler als Barend Dukel, oud-kampioen van Nederland in 1959, was wel leuk, maar ik verloor maar liefst vijf partijen en had eenvoudigweg teveel remise partijen.

Het Brinta Jeugdtoernooi in 1963-194

Kort daarop kwam de ommekeer in de damwereld. Er meldden zich twee grote talenten aan en dat opende mij de ogen. Dit alles gebeurde in het Brinta jeugdtoernooi dat gespeeld werd tussen december 1963 en januari 1964. De kranten hadden het over twee wonderkinderen op het dambord. Het ging om de jonge Tonny Sijbrands (14 jaar) en Andreas Kuijken (16 jaar). Mijn eerste partij mocht ik uitkomen tegen de jonge Harm Wiersma van slechts 10 jaar. Wat ik zelf nooit verwacht had gebeurde. Harm won van me op een geniale wijze en op dezelfde manier zoals Marice Raichenbach een keertje zou winnen van Herman de Jongh, met mooie dreigingen en schijfwinst om vervolgens de partij op te eisen. Dat was een hele sensatie in de damwereld, maar Harm had op verdiende wijze gewonnen en vanaf dat moment waren alle ogen op hem gericht.

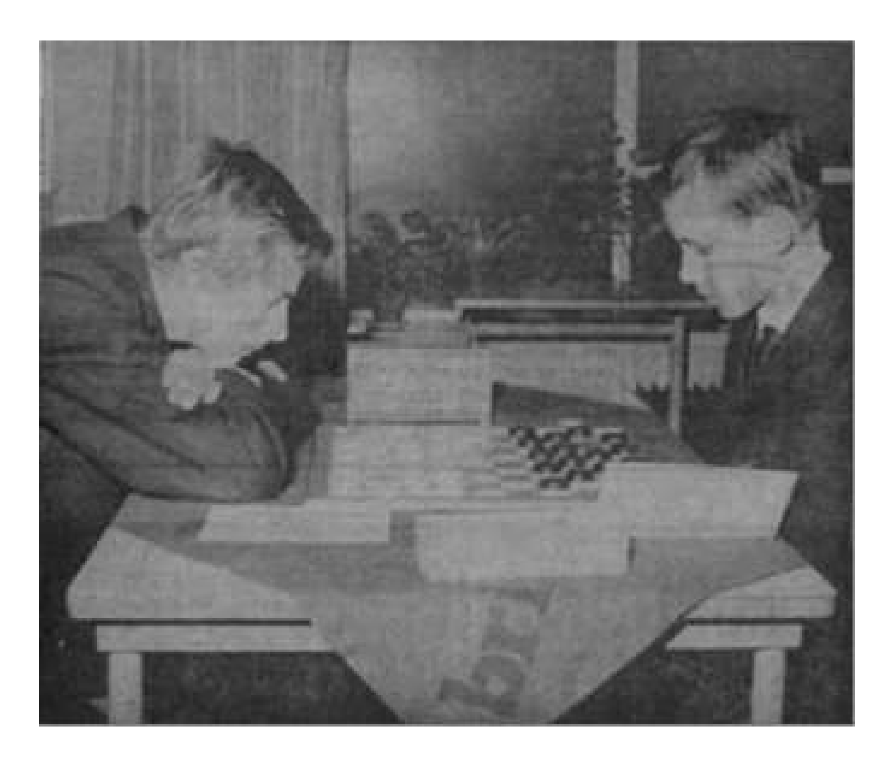
Govert Westerveld, jeugdkampioen van Nederland en Harm Wiersma uit Leeuwarden. De arbiter Reinier Cees Keller drukt de klok in. Uit een plaatselijke krant

Mijn tweede partij speelde ik tegen het wonderkind Andreas Kuijken, die ik vanaf het begin van de opening in een opsluiting had weten te krijgen en alles zag er naar uit dat ik zou gaan winnen. Dat dacht ik zelf ook, maar door een blunder mijnerzijds kon Andreas nog net remise uit het verloren eindspel halen. Ik beschouw de partij nog steeds als iets grandioos. De term wonderkind vond ik wel van toepassing op Sijbrands, doch niet op Kuijken. Het moet gezegd worden dat Kuijken sterk damde, maar toch vond ik de term wonderkind meer van toepassing op Harm Wiersma.

Een verliespartij tegen Ton Sijbrands beschouwde ik als iets normaals in dit toernooi. Ik wist slechts één partij te winnen en de resterende partijen werden alle remise. Waarschijnlijk stond ik in dit toernooi wel onder een psychologische druk. Ton Sijbrands had zijn leermeester Keller bij zich en ikzelf was moederziel alleen.

Tijdens het jeugdkampioenschap van Nederland kon ik bepaalde zaken afreageren op mijn leermeester Ed Holstvoogd, maar die was er deze keer niet bij vanwege zijn studie. Tijdens de vrije dagen in het Brinta toernooi had men partijen georganiseerd met geldprijzen. Toen wist ik wel van Harry Kolk en Eef Braams te winnen, maar tijdens het Brinta toernooi zelf kwam ik niet verder dan remise.

Het Brinta toernooi voor de senioren kwam op naam van de Senegalees Baba Sy. Het lukte Piet Roozenburg trouwens niet om in zijn spel te komen. Hij kwam op de vierde plaats terecht. Wim de Jong had remise kunnen maken tegen Baba Sy en het toernooi kunnen winnen, maar zag het door tijdnood niet en zodoende won Baba Sy op ietwat gelukkige wijze het toernooi. Maar het dient gezegd te worden, dat het spel van Baba Sy in de jaren 1962 en 1963 ijzersterk was. Wat ik altijd wel vreemd gevonden heb is, dat Wim de Jong (1923-2012) plotseling vanaf einde 1965 in kracht ging afzakken. Een heel vreemde situatie als men bedenkt dat hij toen pas 42 jaar was.

Eén van de grote verrassingen in het toernooi, de jonge Harm Wiersma met slechts 10 jaar tegen Govert Westerveld. De jonge Harm won overtuigend volgens de plaatselijke krant.

Ik ben er dan nog steeds van overtuigd dat de psychologie ook in de damwereld een woordje meespreekt en dat een goede trainingspartner wel degelijk een gunstige, psychologische invloed heeft op het moraal van de speler. In dit opzicht herinner ik me gedurende een zakenreis, waarin ik een Nederlandse krant onder de ogen kreeg, een tweekamp die Harm Wiersma tegen Gantwarg speelde en waarbij Harm na 14 partijen nog steeds op 14-14 stond. Aangezien ik Wiersma als een fantastische dammer beschouwde, viel mij uiteraard het resultaat niet mee en ik besloot om naar het Hotel Hilton in Rotterdam te bellen om hem te bereiken. Ik had geluk en kreeg Harm spoedig zelf aan de lijn. Ik weet uiteraard niet

meer wat ik Harm gezegd heb, maar het vreemde was wel dat Harm vlak daarna in de 15e partij won. Waarschijnlijk was hij zo verrast door mijn telefoontje-we hadden elkaar toen 18 jaar niet meer gesproken-dat dit een gunstig resultaat op hem had. Uiteraard heb ik Harm alleen maar opgebeld om hem te vertellen dat ik hem nu wel eens aan het winnen wilde zien. Wie dit verhaaltje niet gelooft, moet het Harm zelf maar eens vragen. Op dit hoge grootmeesterniveau kan het niet anders dan dat de grootmeester psychologisch begeleid moet worden want de grootmeester is ook maar een mens!

Terugkomende op het Brinta toernooi, daar ik zo onder de indruk was van het spel van Harm Wiersma en Ton Sijbrands, voorspelde ik op dat moment tegen mijn vader en anderen, dat zowel Harm Wiersma en Ton Sijbrands nog eens wereldkampioenen zouden worden. Ze hadden immers van mij gewonnen! Ik vond mezelf ook wel goed dammen en het mag dan wel arrogant klinken, maar zo zag ik dat wel in die tijd. Mijn vader en andere mensen geloofden helemaal niet in mijn voorspelling. In 1972 was het zover voor Ton en vier jaar later voor Harm, alhoewel ik voor Ton al een wereldkampioenschap verwacht had in het jaar 1968. Ik wil hier de lezer een leuk voorval na het toernooi niet onthouden.

Na dit Brinta toernooi misten Ton en ik de trein naar Amsterdam en bleven we nog een dag achter in Hoogezand-Sappemeer. We hadden toentertijd het een en ander te bepraten. Mijn voorstel om met Ton gezamenlijk verder het dammen te bestuderen, werd door hem afgewimpeld en hij gaf ruiterlijk toe alleen wereldkampioen te willen worden. Toch heeft hij wel over mijn voorstel nagedacht, want weken later maakte hij het sympathieke gebaar mij hele pagina's vol van dampartijen en analysen te tonen en hebben we nog gedurende enkele maanden correspondentie gevoerd.

Hier zien we duidelijk dat wij de eerste karaktertrek, om bezeten te zijn voor ons werk, nodig hebben, om tot de besten ter wereld te

gaan behoren. Alleen dan kan de inspanning volledig tot zijn recht komen. Alleen dan Kunnen karaktereigenschappen zoals belang-stelling, geestdrift, ijver, doorzettingsvermogen, plichtsbetrachting en toewijding, volledig worden benut.

Van links naar rechts: Baba Sy (Senegal), Harm Wiersma, Sieb Mensionides en Tonnie Sijbrands, op 30 de diciembre de 1963
Foto: Met dank aan Dr. Diego Rodríguez – Frankrijk

Ik herinner me nog een uitvoerige analyse van Ton van de partij voor het kampioenschap van Amsterdam, die hij tegen Van der Sluis speelde en ook nog won. Hij was daar uiteraard erg trots op. Ik heb zelf tweemaal van deze grote speler via een combinatie verloren! Voorts kreeg ik diverse partijen met uitvoerige analyses onder de loep van zijn partijen tegen Den Doop. Men kan dus gerust stellen dat Ton Sijbrands vanaf het begin in zijn damcarrière al degelijk van plan was wereldkampioen te worden.

Aan het begin van zijn carrière beantwoordde hij nog wel brieven. Er is wat kritiek op hem geweest dat hij later niet alle brieven meer zou beantwoorden. Dit is toch wel enigszins te begrijpen dacht ik zo. Een grootmeester, die van het dammen zijn brood maakt, moet er ergens toch ook wel een zakelijke houding op na houden, zo in de stijl van Bobby Fischer!

Harm Wiersma in een snelle partij tegen Baba Sy, op 27 de diciembre 1963

Vanaf dit Brinta toernooi kan men zeggen, stamt ook de vriendschap tussen Harm Wiersma en Ton Sijbrands. Harm was zoals ik zei, een wonderkind voor mij, maar toch had ik te allen tijde aangevoeld dat Ton sterker was tot 1999 toen Harm de Europese titel won. Het Brintatoernooi had een zeer positief effect op mij. Het kostte me moeite Baba Sy te vragen een vluggertje met mij te spelen, want ik sprak geen woord Frans. Hetzelfde kan gezegd worden van de vluggertjes die ik tegen de Italiaan Laporta speelde en die mij het een en ander in het Italiaans trachtte bij te brengen. Het feit dat ik geen enkele taal beheerste had een zeer frustrerend effect op mij, want ik zag dat zelfs Ton Sijbrands met wat Frans uit de weg kon en zich onderhield met Baba Sy.

Brinta toernooi 1963/1964. Zittend van links naar rechts: Mansur Kouaté (SN), Piet Roozenburg (NL), Baba Sy (SN), Wim de Jong (NL), Sieb Mensonides (NL), Aad Ivens (NL), Aaldring (NL). Staand van links naar rechts: Ch. A. Mulder (NL), Geert van Dijk (NL), Pieter Bergsma (NL), Jan Dallinga (NL), A. Steensma (NL), Maurice Verleene (BE), Wouter van Beek (NL), B. Land (NL) Jan van Boven (NL) , Tammo Aeilkema (NL), Nico Kerstholt (NL), C. Goumier (FR), Tonny Sijbrands (NL), Jan Cazemier (CH), Harm Wiersma (NL), J. Maes (BE), P. Coppola (IT), Francesco Laporta (IT), Antoine Slaby (BE), Reinier Cees Keller (NL), Andreas Kuijken (CH), J. Simonata (FR), Ben Dekens (NL), Michel Hisard (FR), Harry Kolk (NL), Henk de Witt (NL), Govert Westerveld (NL), Jan de Kluyver (NL), Bert Holt (NL), Eef Braam (NL).

Vanaf dat moment heb ik me steevast voorgenomen, dat ik naast het dammen, meerdere talen zou moeten kennen! Het was voor mij erg mooi, dat Baba Sy open oog had, voor de spelverrichtingen van jeugdige dammers, maar dat ik me niet verstaanbaar kon maken met hem, dat kon bij mij niet door de beugel en zo wilde ik beslist niet verder gaan in de toekomst. Elke dag kwam Baba bij ons langs om onze stellingen te bekijken. Meestal stond hij het langste te kijken bij Wiersma en Sijbrands. In 1964 heb ik studie en schoolexamen voor laten gaan en werd er niet aan toernooien deelgenomen, zoals dat wel het geval was tussen 1961 en 1964.

Tonnie Sijbrands de 14 años, e1 4 de abril de 1964.
Foto: Nationaal Archief-Beeldbank, 916-2681.
Fotógrafo: Joop van Bilsen

In 1964 lukte het Tonny Sijbrands wel de titel van het Jeugd-kampioenschap van Noord-Holland te bemachtigen, maar hij moest daarvoor wel van Cees Pippel winnen, die juist een punt achter hem

kwam. Cees Pippel is de jaren daarna nooit meer als dammer uit de verf gekomen. Waarschijnlijk was voor hem zijn maatschappelijke carrière ook belangrijker. Wel zou hij een sterke eindspel kenner worden. Wat betreft Sijbrands, die zou in 1964 met groot verschil het Jeugdkampioenschap van Nederland winnen.

De opmars van Sijbrands ging onverdroten door. In 1964 zou hij weer de eerste plaats voor zich opeisen in het Internationaal Jeugdtoernooi te Huizen met 17 punten uit 9 partijen, vier punten vóór op Andreas Kuijken, die 13 punten behaalde. Dit toernooi werd gespeeld tussen 18 en 24 mei, 1964.

Mijn leermeester, Ed Holstvoogd, deed mee in de Eregroep in Huizen en behaalde met 11 punten een derde plaats na Raymond Saint-Fort en Abdul Kouaté, maar vóór sterke spelers als Marcel Deslauriers, Wim de Jong, Michael Hisard, Hugo Verpoest en Jan Bom. Kouaté bleef sterk spelen, terwijl we bij Wim de Jong minder punten zien dan we verwacht hadden, maar hij verloor geen enkele partij. Holstvoogd daarentegen wel, in dit geval tegen Kouaté, die op zijn beurt weer van Deslauriers verloor. Deze laatste, de oud-wereldkampioen van 1956, speelde nog steeds erg sterk, want ook hij verloor geen enkele partij. Opvallend is het feit dat er maar liefst vier spelers waren met ieder 10 punten.

Naar de Rijks Middelbare Tuinbouw School

Sinds einde 1963 werkte ik één dag per week bij een tuinder Piet Al, die de eerste tomatenkas van Noord-Holland had. Ik heb daar veel praktische kennis opgedaan, maar Piet Al was niet de gemoedelijke en joviale Jan Brand. Het was hard werken geblazen en ik had veel pijn in mijn rug. Na het examenjaar van de Lagere Tuinbouw School in 1964 kon ik gelukkig naar de Rijks Middelbare Tuinbouw School in Hoorn. Het gaf thuis de nodige problemen. Mijn vader wilde dat ik aan het werk ging vanwege geldgebrek en ik zelf wilde doorleren. De directeur van de Lagere Tuinbouw School moest er aan te pas komen om mijn vader over te halen. Eenmaal op de Rijks Middelbare Tuinbouw School hadden we twee richtingen. Een A-opleiding, waaronder ook leerlingen met alleen Lagere Tuinbouw School en een B-opleiding.

De Rijksmiddelbare Tuinbouw School te Hoorn

De A-opleiding gaf daarna toegang tot de Universiteit en de B-opleiding was meer gericht op de praktijk. Ik kwam op de B-

opleiding bij leerlingen die hun Mulo diploma hadden en al een aardig woordje Duits, Engels en Frans spraken. Helaas kregen we op deze school alleen maar Engels, zodat ik besloot op eigen rekening Duits te gaan leren. Het werden twee zware jaren van studeren daar op de Middelbare school. Op de Lagere Tuinbouw School hadden we elke week één dag praktijk, maar op de Middelbare Tuinbouw School was dat anders. Daar moesten we elke dag naar school. Voor de meeste vakken werden ons boeken aanbevolen, maar voor meetkunde af de leraar ons uittreksels en ik had elke keer niet meer dan een 4 als cijfer. Ik besloot om zelf maar verschillende boeken over dit vak te kopen. Op die manier had ik het voordeel dat dat verschillende auteurs dat op hun eigen manier konden uitleggen en zo was ik niet meer afhankelijk van deze ene leraar. Nu begreep ik de materie wel en had ik steeds een 9 of 10 voor het vak.

De bloembollen export onderneming van Koos Boots

Verschillende leerlingen van de A-opleiding gingen later naar de Landbouw Hogeschool te Wageningen en anderen naar de Erasmus Universiteit in Rotterdam, waar ze dan zeven of acht jaar zaten. Eén van hen is arts geworden. Met andere woorden we hadden allemaal de maarschalksstaf in ons ransel bij gelijke onderwijskansen. Helaas was het allerhoogste niet voor iedereen weggelegd. Koos Boots,

bijvoorbeeld, zat zeven jaar op de Erasmus Universiteit in Rotterdam en zou later een eigen bloembollenbedrijf[3] hebben in Hem (N-H). Maar Gerard Bruin zat na vier jaar (1960-1964) Lagere Tuinbouw School in Heerhugowaard, vier jaar (in plaats van drie) op de A-opleiding van de Rijksmiddelbare Tuinbouw School te Hoorn. Na zijn zijn studie in 1968 ging hij waarschijnlijk in Militaire Dienst, want we zien hem weer terug in de periode 1970-1977 op de Landbouw Universiteit te Wageningen.

Senioren Kampioenschap van de Zaanstreek

In 1965 nam ik weer deel aan het Senioren Kampioenschap van de hoofdklasse Zaanstreek. Met 13 punten uit 7 partijen leek ik weer recht op de titel af te gaan. Op de valreep echter bracht Ed Holstvoogd me in tijdnood een gevoelige nederlaag toe en toen nam ik weer geen enkel risico en speelde remise tegen Martin Jonkhart, om me zodoende als tweede op de ranglijst te kunnen plaatsen voor het persoonlijk senioren kampioenschap van Noord-Holland in het najaar van 1965.

[3] http://www.bootsflowerbulbs.com

Sijbrands de sensatie in het Brinta toernooi.

De doorbraak van de jeugd zal echter in 1965 volgen. Óf het spel van de ouderen ging achteruit óf het spel van de jongeren kwam in opmars. Ik vermoed wel het laatste, want het Brinta toernooi van 1965 is één en al sensatie van de jeugd. Maar daarvóór werd nog het kampioenschap van Nederland gespeeld, waarin Sijbrands 11 punten behaalt en zelfs 3 partijen verliest. Men had van hem meer punten verwacht, maar het deelnemen tussen de grote jongens is natuurlijk in het begin een psychische belasting, waar men wel aan wennen moet.

Ton Sijbrands in 1965 bij het Brintatoernooi

Maar dat zou dan ook heel snel gebeuren als we het Derde Brintatoernooi onder de neus krijgen. De verrassing was hier natuurlijk de wedstrijd tussen Tjegolev en Sijbrands, die door de

jonge Sijbrands gewonnen werd. Dat was één en al sensatie, want zoiets verwachtte niemand. Plotseling was hier een nieuwe wereldkampioen geboren.

Senioren Kampioenschap van Noord-Holland 1965

Vervolgens kwam dus het persoonlijk kampioenschap van Noord-Holland 1965 aan de beurt, waar ik via mijn eigen variant met vreemd randspel of omsingelingstactiek een eervolle 3e plaats bereikte, nog voor Ed Holstvoogd, via het S.B.-systeem. Dit toernooi werd in feite herinnerd als de doorbraak van de jeugd: Ton Sijbrands 16 jaar, Govert Westerveld 18 jaar en Ed Holstvoogd met 22 jaar, die respectievelijk op de 1e, 3e en 4e plaats eindigden.

Sijbrands in zijn boek schreef er het volgende over[4]:

> In het kampioenschap van Noord-Holland moest ik mij trachten te plaatsen voor het nationaal kampioenschap. De veertien deelnemers verdeelden de plaatsen aan de kop als volgt: Sijbrands 24, De Boer 18, Westerveld en Holsvoogd 15, Laros 14, Grooteman en W. De Jong 13, Van hal en Tielrooy 12 etc., waaruit blijkt dat het om een erg sterk bezet toernooi ging. Mijn score – slechts twee remises – was boven verwachting, maar daarvoor heeft het dan ook wel behoorlijk meegezeten zoals uit de partij met Wim de Jong zal blijken.

Na dit toernooi dat in november eindigde en waarin Sijbrands met een klasse verschil dit sterke toernooi won, liet hij zich tegenover de verslaggevers niet onbetuigd:

- *"Ik ben de op één na sterkste speler ter wereld*[5]*.*
- *Natuurlijk, Tsjegolew, Baba Sy, Roozenburg en Deslauriers zijn goede, gedegen en zelfs zeer gerenommeerde dammers,*

---

[4] **SIJBRANDS, Ton & WELING, Jules** (1973). Ton Sijbrands dammer, pp. 110-111.

[5] Leidsch Dagblad, 17 november, 1965, p. 19.

maar heus, voor mij zijn Koeperman, de Rus, en ik de sterksten ter wereld".

Uitspraken die weliswaar borelingen zijn van een rotsvaste overtuiging, maar die de buitenwacht toch ietwat opschepperig in de oren klinken, als zij de fundamenten waarop deze overtuiging rust, niet kent.

Tijdens de Nederlandse kampioenschappen in Apeldoorn ben je toch als tiende geëindigd? Waarom noem je je dan de op één na beste dammer ter wereld?

- *"Toen had ik pech".* Het komt er geagiteerd uit. *"Zeg nu zelf",* begint hij opnieuw. *"In Hoogezand, dat grote internationale toernooi met Tsegolew, Baba Sy, Deslauriers en andere grootheden, ben ik toch maar als derde geëindigd en",* zo gaat hij fel verder, *"daar heb ik al die grootheden op vernietigende wijze verslagen. Ben ik dan niet sterker?"*

Het klinkt bepaald niet smekend, eerder is het een overtuigend antwoord aan zich zelfzelf om de (misschien door de gestelde vraag) opgekomen twijfels te onderdrukken.

- *"Vorige week ben ik nog Noord-hollands kampioen geworden. Dat zegt natuurlijk nog niet zoveel maar ik voel gewoon dat het zo goed gaat.* Wat rustiger nu; *Ik ken ook in Nederland geen betere speler dan mezelf".*

Wat het allemaal ook zijn moge, het was voor mijzelf het allerlaatste toernooi in die tijd en kort voor zijn dood, in 2010, deelde Ed Holstvoogd mij mede, dat het voor hem ook zijn laatste toernooi was. Ed was voor mij in die jaren als een grote broer en hij leerde me van alles. Eén ding was erg duidelijk: ik zou door moeten leren. Als ik talent had voor dammen moest ik ook talent hebben

voor andere zaken. Dus vanaf dat moment had studie voor mij alle voorrang.

Na dit zware toernooi, vroeg men mij of ik eventueel deel wilde nemen aan het Senioren Kampioenschap van Nederland, voor het geval dit om de één of andere reden als invaller mogelijk zou kunnen zijn. Van deze uitnodiging zag ik al meteen af, want ik zou in 1966 een eindexamen van de Rijks Middelbare Tuinbouwschool te Hoorn hebben en dat achtte ik belangrijker als het dammen. In feite betekende het jaar 1965 het afscheid van het toernooi dammen voor mijn meester Ed Holstvoogd en mijzelf. In mijn geval was het duidelijk dat ik nu bij de topspelers van Nederland hoorde, maar dat er met dammen geen brood op de plank zou komen. Daarom liet ik me ook niet inschrijven voor het persoonlijk kampioenschap van de Zaanstreek. De studie kreeg nu alle voorrang.

Examen op de Rijksmiddelbare Tuinbouwschool

Van mijn drie kameraden die van de Lagere Tuinbouwschool met me meegingen naar de Middelbare Tuinbouwschool te Hoorn, slaagde er maar één. Ikzelf gelukkig ook in 1966 voor mijn eindexamen “Aanleg en onderhoud van tuinen”, dat vandaag de dag het Hoveniersdiploma wordt genoemd. De cijfers waren niet om over naar huis te schrijven, maar het voornaamste was wel dat ik dat jaar niet over hoefde te doen.

Mijn onderwijzer, Gerrit Houtman, raadde me vele malen aan om naar het buitenland te gaan, want volgens hem kon ik met dit diploma en verschillende talen hoog scoren. Ik heb altijd met genoegen zijn lessen over de plant- en boomkunde gevolgd. Vele malen legde hij ons de betekenis van de Latijnse namen van de planten en bomen uit. Dat zou me in mijn latere leven allemaal goed van pas komen. De bedrijfskunde en algemene economie kwamen

me ook goed te pas, want het werd me al snel duidelijk, dat de wet van vraag en aanbod, een heel belangrijke wet is voor je werk en voor de verkoop. Wil je hoog scoren, dan is een goede vraag met een laag aanbod gewenst. Het is ook zaak iets te weten van een product, dat anderen nog niet weten en dan maar hopen dat daar een grote vraag naar is. Men moet ook practisch leren werken, maar velen leren alleen maar voor de kennis en hopen dan werk te kunnen vinden.

Govert op de voorgrond bij het tuintekenen

“Je kennis en diploma’s zijn goed tot je dertigste jaar”, zei me eens een groot zakenman. “Daarna moet je het zelf doen”. Spanje zit vol met talent, maar het komt niet tot uiting. Tot de economische crisis van 2008, was Spanje bevoorrecht en kregen de Spanjaarden alles kant en klaar opgediend. Vele jongeren ontberen bepaalde karaktereigenschappen, zoals de wil om vooruit te komen. Zij blijven dan op laagwaardige posities zitten tegen een laag loon. Ze

missen in de bagage, waarmee zij de wereld intrekken, de voornaamste uitrustingsstukken die nodig zijn in de strijd om het bestaan.

Mijn eerste baan op kantoor

Na mijn eindexamen ging ik bij verschillende bedrijven solliciteren en zo vond ik al snel werk als administratief medewerker op de boekhouding van de melkfabriek Hollandia aan de Jaagweg in Purmerend waar mijn vader werkte. Daar leerde ik Jos de Haas kennen en vanaf die tijd zijn we onafscheidelijke vrienden, alweer 48 jaar lang. Ik had nu alle tijd om me aan de Duitse studie te wijden.

De Melkfabriek Hollandia in Purmerend

Na een paar maanden zat ik al bij de directeur aan tafel en wees hem erop, dat gemotiveerd personeel zijn werk beter zou doen. Voorts dat ik uitgevonden had, dat de medewerkers op kantoor nog nooit een rondleiding in de fabriek hadden gehad, met de uitleg van wat in de fabriek nu precies gemaakt werd en op welke manier. Ik deed de directeur meteen twee verzoeken: 1. Loonsverhoging en 2. Rondleiding in de fabriek. De loonsverhoging ging niet door, maar wel de rondleiding!

Het eerste Volendammer Bottertoernooi 1966

Ter gelegenheid van haar oprichting op 23 mei 1966 organiseerde damclub Volendam een toernooi om de Volendammer Botter, waaraan 12 deelnemers deelnamen, onder andere C. Westerveld Sr., J. Geuke, C. Westerveld Jr., S. Hansen, C. Karregat, M. Jonkhart, J. de Ruiter (tegenwoordig Swami Nikhilandanda genaamd) om maar enkelen te noemen. Laatstgenoemde speler was kampioen van de Zaanstreek geworden vóór E. Holstvoogd volgens het S.B.-systeem en nam samen met M. Jonkhart deel aan het persoonlijk kampioenschap van Noord-Holland 1966, zodat iedereen verwachtte dat Jan de Ruiter het toernooi op zijn naam zou zetten. Alhoewel voor mij het dammen niet meer belangrijk was en de studie alle voorrang kreeg, had ik het geluk van Jan de Ruiter te winnen en daarmee kon ik het toernooi op mijn naam zetten. Het zou mijn laatste toernooi zijn in de damsport.

De oprichting van damclub Purmerend "66"

Voordat ik echter Militaire in dienst ging in januari, 1967 heb ik eerst nog even mijn broer Cor geholpen bij het oprichten van Damclub Purmerend "66". Voor mijn broer Cor was niets teveel. Er deed zich namelijk in het toen al groeiende Purmerend de vreemde

situatie voor, dat fervente damliefhebbers uit de markstad, noodgedwongen moesten uitwijken naar andere plaatsen in Waterland. Bij gebrek aan een damvereniging hebben broer Cor en ik het er vaak over gehad, dat het maar een vreemde toestand was, dat niemand er iets aan deed, om een eigen damclub in Purmerend te hebben. Op een gegeven moment nam broer Cor het besluit om daar maar eens snel wat aan te doen en vanaf dat moment werd ik zijn raadgever en trouwe medewerker. De eerste poging in 1964 was een mislukking, maar mijn broer voelde zich helemaal niet uit het veld geslagen en nam deze belangrijke stap dus weer in 1966. Ik stelde maar meteen broer Cor, die ondertussen provinciaal jeugdkampioen geworden was, voor om de gebroeders Bruning erbij te halen en zo gezegd zo gedaan. Ook werd een belangrijk bezoek gebracht aan damvriend G. Eilers, die met zijn bestuurskwaliteiten in de Noord-Hollandse dambond, zijn talent bewezen had. Eilers voelde er wel wat voor en zo werd snel een eerste vergadering belegd, waarbij Frans Bontenbal en Cor Benjamens ook alle steun gingen geven. Verder zette Cor de hele organisatie op en ik bedacht de naam van "Damclub Purmerend 66".

Cor zette in zijn eentje een balpenactie op touw om de vereniging aan speelklokken te helpen. In zijn enthousiasme had hij buiten het bestuur zeker 2000 balpennen ingeslagen en niemand dacht dat we deze kwijt zouden raken. Maar iedereen had zich in mijn broer Cor vergist. Hij presteerde op zijn eentje 700 pennen kwijt te raken; de gebroeders Bruning, Cor Benjamins en ikzelf verkochten de rest. De centen kwamen binnen en het bestuur kon niets anders doen dan met open monden mijn broer bewonderen.

De eerste damavond op 16 oktober 1966 in café Kraakman aan de Koemarkt, was er één van vuurwerk, want een wat te begeesterde jonge dammer Klaas Klomp was zo in de wolken, dat er vuurwerk aan te pas kwam. Dankzij het doorzettingsvermogen van broer Cor had Purmerend weer een damclub in 1966! Het vuurwerk mocht er als dankgebaar wel aan te pas komen.

De simultaanseance van Ton Sijbrands te Purmerend

Ik herinner me nog een simultaan in Purmerend in 1966, waarin ze Ton Sijbrands uitgenodigd hadden in het Heerenlogement te Purmerend. Niet minder dan 52 dammers uit Oostzaan, Landsmeer, Volendam, Beemster en Purmerend, kwamen met de Europese kampioen de degens kruisen. Ton Sijbrands zelf kwam die dag opdraven met lang haar, een grote wijde trui met daarvoor een opvallend groot kruis. Het had wel wat weg van een afgod. Verder was hij dan volgens zijn medewerkers, vergezeld van een psycholoog en een medisch adviseur. Mijn vader vroeg me nog waarom Ton dat grote kruis om had, maar ik wees mijn vader er maar op, dat we niet gekomen waren om de kleding van Ton te aanschouwen, maar meer om zijn damwerk te zien. Uiteraard was dat kruis weer een Sijbrands-stunt, zoals hij dat toentertijd placht te doen, en we voelden allemaal dat we ergens in de maling genomen werden door die medische adviseur, psycholoog en dat opvallende grote kruis dat Sijbrands voor had, maar niemand waagde het de grote meester tegen te spreken! Ik speelde in de simultaan al snel naar een goede remise en ik ben er nog steeds van overtuigd dat Ton eenvoudigweg niet van me wilde winnen. Het leek wel op één of andere stilzwijgende overeenkomst. Zo was Ton wel! Verder speelden remise de bekende dammer C. Benjamens en de gebroeders J. Bruning en B. Bruning. Ton Sijbrands zelf won, met opvallend gemak, de resterende 48 partijen. Een dag daarna stond een mooie foto van Ton Sijbrands met zijn grote kruis in de plaatselijke krant.

Aan het einde van 1966 nam ik nog deel aan het tweede Bottertoernooi en het enige wat ik me daarvan kan herinneren is dat ik ingemaakt werd door Frans Teer en dat ik opgeroepen werd voor de Militaire Dienst. Vanaf dat moment heb ik vrijwel niets meer voor het actieve dammen gevoeld en dus niet meer aan toernooien deelgenomen. Dammen is een zeer inspannende bezigheid die niet betaald wordt en dat vond ik toentertijd en nu nog steeds een

zeer bedroevende toestand. Met andere woorden het zou veel beter zijn al deze damtijd aan andere zaken te besteden, zoals het leren van vreemde talen of het internationale zakenleven, om maar iets te noemen anders dan aan het dammen.

Voor vele dammers is het spelen van een partij een levenskwestie en dan bestaat het gevaar dat de gehele omgeving vergeten wordt: vrouw, familie, vrienden, professionele activiteiten. Sommigen geven hun baan eraan, alhoewel zij nauwelijks van dammen kunnen leven, zó heeft het dammen hen in de ban. Het dammen is zo verleidelijk, dat alles ervoor opgegeven wordt en alleen dammers met een realistische kijk op het leven, blijven van deze verslaving verschoond en geven het dammen op en gaan het slechts opnieuw beoefenen, wanneer alle verdere behoeften zonder al te veel bezwaar vervuld kunnen worden. In dat opzicht herinner ik me wat eenmaal een goede Russische schaker, die ook tien talen sprak, schreef. Hij klaagde over de vele uren die hij aan het schaken verloren had en dat het schaken zo slecht betaald werd. Het zou veel beter zijn al deze schaakuren aan het leren van een vreemde taal te geven, dat beter betaald wordt en minder inspanning vereist.

3. Het bouwen aan een carrière.

De Militaire Dienst en Duitsland

Eind 1966 werd ik opgeroepen voor de Militaire Dienst waarvan ik veel verwachtte. De eerste zes weken werden Amersfoort en daarna zes weken in Kampen voor een administratieve opleiding. Ik had me vrijwillig aangemeld voor het buitenland en had het geluk dat ik naar Seedorf (Duitsland) kon. Dat kwam me allemaal goed van pas om daar dan mijn Duits te verbeteren.

In Militaire Dienst

Eenmaal in Seedorf aangekomen, kwam ik tot de ontdekking, dat mijn aartsvijand Nico Timmers van het Bio-vakantieoord, ook in mijn groep zat. We werden vanaf dat moment grote vrienden. Hij werkte in Bremen en vaak ging ik met hem mee naar die stad, waar

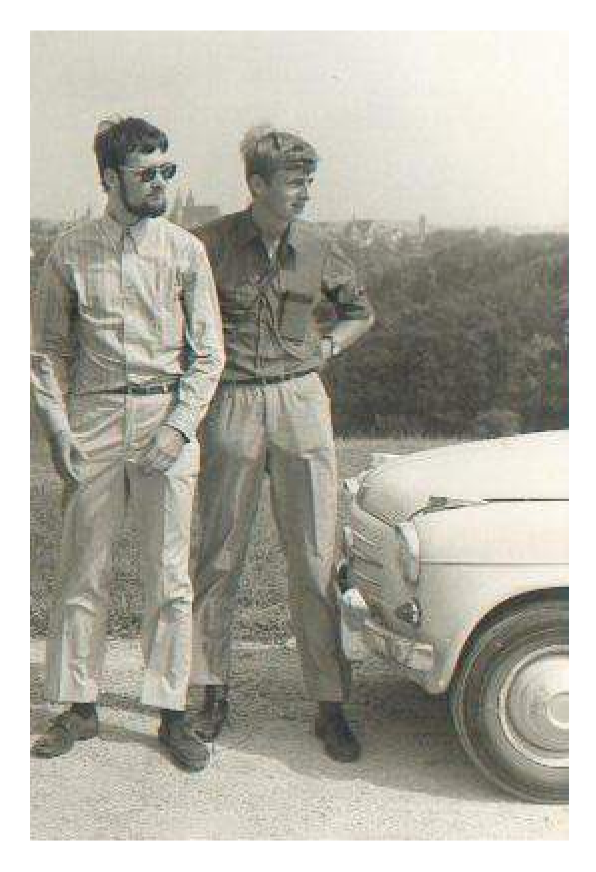
we dan bij de Chinees aten. In een andere groep zat de dammer Cees Bakker (1947-1989) uit Alblasserdam. We speelden twee partijen, waarvan ik er één won en één verloor. We besloten beiden dat de verloren partij ten gunste van Cees uitkwam, die daardoor deelnam aan het Militaire Damkampioenschap van Nederland, dat hij op zijn naam schreef. Het was een sympathieke jongen en expert in morse. Helaas zou hij later op veel te vroege leeftijd sterven.

De bloemisterij te Kaarst

In Duitsland had ik de gelegenheid te baat, vele bedrijven aan te schrijven en ik had het geluk dat ik bij Gärtner Pötschke te Kaarst aan de slag kon. Daar zat dan volgens hun brief aan mij ook een andere Nederlander, Leo, die net als ik op een Rijks Middelbare Tuinbouw School gelopen had. Eenmaal de Militaire Dienst afgelopen in 1968 ging ik in april naar Kaarst toe en kon op de

bloemisterij werken. Ik werkte daar tussen 8 en r uur en 's middags pakte ik de trein naar Düsseldorf om op de Academie mij verder in het Duits te bekwamen. Na vijf maanden sprak ik vloeiend Duits. Men had mij beloofd dat ik daarna in het magazijn zou kunnen werken, maar dat kwamen ze niet na. Ondertussen werd het al behoorlijk koud daar op het land en besloot ik naar Nederland terug te gaan om geld te sparen voor een verblijf in Spanje, teneinde ook Spaans te kunnen leren.

Jos de Haas en Govert

Door het verblijf in Duitsland kreeg ik een goede kijk op dit land. Mijn oom Willem woonde daar ook en was getrouwd met een Duitse vrouw. In die tijd besloot ik een bezoek te brengen aan mijn oom aldaar met mijn vriend Jos de Haas, die ik had leren kennen op de Koninklijke Hollandia in Purmerend. Het was een mooie trip met een stoomlocomotief naar het zuiden van Duitsland. Ook Jos raakte geïnteresseerd in Duitsland en is daarna met een Duitse getrouwd. Het is één van mijn trouwste vrienden gebleven. Elk jaar kreeg ik van hem een kaartje met “Gelukkig Nieuwjaar”. Op mijn aanraden is hij met vervroegd pensioen gegaan en vandaag de dag komt hij geregeld naar Spanje om bij te praten.

Het verblijf in Spanje

In 1969 zat ik vijf maanden in Spanje, Blanca in de provincie Murcia en verstond deze taal na vijf maanden. Helaas het spreken en goed schrijven zou me jaren gaan vergen. Het Nederlands accent ben ik volgens de Spanjaarden nooit kwijtgeraakt. Dit is hier weer een bewijs hoe belangrijk het is om een taal op jonge leeftijd te leren spreken. Maar dat wisten onze voorvaderen al. Na die vijf maanden keerde ik weer terug naar Nederland en zocht een andere baan op kantoor.

Volgens de Nederlanders spreek ik na veertig jaar nog goed Nederlands. Maar ik heb Nederlanders meegemaakt in Engeland en Denemarken, die na 10 jaar verblijf in die landen, slechter Nederlands spreken of zelfs niet meer uit hun woorden konden komen.

De jaren 1970-1974

In 1970 trouwde ik met een Spaanse uit het dorp Blanca en woonden we samen in Nederland. De bedoeling was mij goed op het kantoor leven voor te bereiden en dan naar Spanje te emigreren. In die tijd heb ik dan ook de nodige aandacht aan de studie besteed. Zo haalde ik het Praktijkdiploma Boekhouden in 3 maanden en het MBA in 5 maanden. Verder het Praktijkdiploma Engelse Handelscorre-spondentie dankzij privé les van een Engelse vertaler, die bij de Amro bank werkte en mij ‘s avonds Engelse les gaf. Daarna begon ik met de Franse studie bij een leraar Frans en trachtte mijn Spaans te verbeteren. Wat het werk betreft had ik het geluk dat ik bij de Joodse firma Oxyde Chemicals B.V. te Amsterdam kon werken. Later zouden ze naar Amstelveen verhuizen en vandaar naar Antwerpen. Die firma behoorde tot de beste 500 bedrijven van Nederland en ik heb daar veel geleerd. Joden zijn o.a. formidabele zakenmensen en al snel had ik op de boekhouding in de gaten dat het zakenleven veel meer opbrengt dan het bijhouden van de boeken en dat ik dus op de verkeerde afdeling zat.

Op die manier kwam ik aan de weet dat ze de Furfural van de Spaanse firma Furfural Español S.A. over de hele wereld verkochten. Het toeval wil dat ik daar later, in 1997, met twee bevriende scheikundigen, een extracten divisie heb opgericht. Aan het eind van dit boek meer daarover. Terugkomende op Oxyde B.V, daar heb ik hard moeten werken en ook veel geleerd. Met de facturen onder ogen, elke dag, had ik al snel in de gaten dat je als boekhouder nooit rijk wordt, dus die kant moest ik echt niet op. Ik vergiste me vaak met de cijfers, want mijn onrustige onderzoekingsgeest was veel te inventief voor dat saaie boekhouden, dat elke dag hetzelfde was. Veel beter was het zaken te doen, zoals bijvoorbeeld ook joden dat al eeuwenlang de hele wereld door deden. Maar ik zag mijn toekomst niet in Nederland, doch veel liever in Spanje. Nu had men mij in de firma al verzocht om aan het pensioenfonds deel te nemen, maar daar zag ik van af en spaarde dat

geld liever voor mijn aankomende emigratie naar Spanje. Ik wist dat in Spanje de mensen nauwelijks Engels kenden en dat mensen met Engelse kennis hard nodig waren op kantoor en heel goed verdienden vooral bij de export firma's. Bij het joodse bedrijf had ik al een keertje te verstaan gegeven, dat ik in de toekomst in Spanje wilde werken, op een kantoor op het platteland. "Ach meneer" zei men, "dat redt U nooit". Toen ik 10 jaar later de hoofdboekhouder de foto van mijn eigen bedrijf op het platteland in Spanje toonde, zei hij: "Nou meneer, dat had ik toch nooit achter U gezocht".

Een eigen zaak (Zoster S.A.), op kantoor en op het platteland (1980)

Emigratie naar Spanje

In 1974 ben ik, vanwege familie omstandigheden, eerder naar Spanje geëmigreerd. Daar kan ik uiteraard ook weer een boek mee

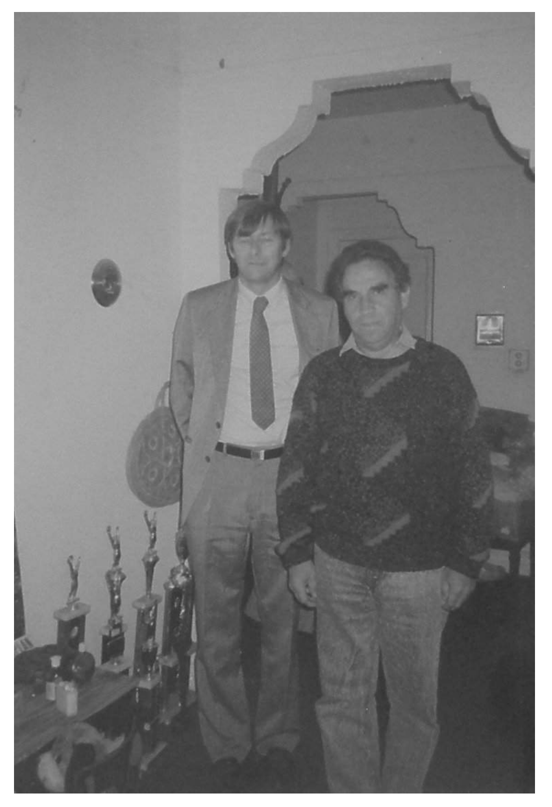
vullen. Toentertijd was ik al in het bezit van twee flats. Verder kocht ik mijn lijfrente verzekering af. Dat was vanwege de emigratie naar Spanje, belastingvrij. Daarna hebben ze in Nederland de wet veranderd. Derhalve had ik een goed financieel ruggesteuntje toen ik naar Spanje vertrok. Vele Spanjaarden vertrokken toentertijd juist als gastarbeider naar Nederland toe en niet omgekeerd, zoals in mijn geval! Uiteraard heb ik geen spijt van mijn beslissing om vreemde talen te leren gehad, want in de export werd ik beter betaald dan ooit bij het dammen.

Govert Westerveld en Vladimir Kaplan in New York

In dit opzicht hoef ik slechts maar even terug te denken aan mijn laatste bezoek in 1989 aan Internationaal Grootmeester Vladimir Kaplan in New York, die een damboek schreef, maar alle moeite had om zijn 1000 gedrukte exemplaren kwijt te raken in de in de

U.S.A. Volgens hem zou dat in Rusland veel gemakkelijker gaan en daar zou hij zeker 100.000 boeken verkopen. Dit is natuurlijk een betreurenswaardige toestand en het ziet er echt niet naar uit dat dit beter wordt! Neen, het dammen is nog niet populair genoeg in de sport. We moeten wel diep respect hebben voor mensen als Sijbrands, Wiersma en anderen, die er alles voor gedaan hebben en die dat nog doen, om deze denksport in Nederland betaald te krijgen!

Govert Westerveld en Vladimir Kaplan in New York

In de jaren tachtig moest ik zeker twee keer per jaar naar New York, waar we een Joodse distributeur hadden. Daar zat ik meerdere malen in het huis van Kaplan en dan damden we wat partijen. Hij leefde

met zijn vrouw en zoon, die taxichauffeur was, in Brooklyn. Eén van de minst ongevaarlijke wijken van New York. Ik verloor van hem praktisch alle partijen (vaak haalde hij zijn zetten terug als die fout waren) en dat bevreemdde me ten zeerste, totdat ik er achter kwam dat hij eerder tot de beste dammers van Rusland behoorde. De goede man was geëmigreerd naar New York om politieke redenen. Hij leefde daar in armoedige omstandigheden en het loonde ook in de Verenigde Staten niet als dammer te leven. Mijn bezoeken aan zijn huis waren te allen tijde erg interessant en prettig. Het waren hartelijke mensen en meerdere keren bracht zijn zoon me met zijn taxi naar mijn hotel.

Het opdoen van de nodige ervaring in Spanje

Eenmaal in Blanca, Murcia, Spanje zijnde, begon ik meteen aan het Praktijkdiploma Spaanse Handelscorrespondentie te werken. Ik had al veel kennis van het Spaans opgedaan, zodat ik in kwestie van één jaar het meeste al onder de knie had. Mijn zwager bereidde een sollicitatie voor bij een Spaanse spaarbank die op niets uitliep. Niet dat ik me daar veel zorgen over maakte. Mijn schoonvader vroeg me op de man af waar ik zou gaan werken en ik overtuigde hem dat ik snel werk zou hebben. Het werd voor mij dan ook geen probleem. Ik liep verschillende export firma's af. Bedrijven die zich bezighielden met de export van konserven. Bij elk bezoek vroeg ik of ik met de directeur kon spreken. De lastige secretaresses wilden dan graag de reden van mijn bezoek weten, maar dat wilde ik echter alleen maar aan de directeur vertellen! Op een gegeven moment had ik een gesprek met een directeur van zo'n bedrijf en ik vroeg hem of ik bij hem gratis werken kon. De goede man wilde graag weten waarom ik bij hem gratis wou werken en ik vertelde hem dat het weinig zin had om een salaris te vragen door iemand die hij niet kende en dat zoiets veel beter besproken kon worden na drie of zes maanden, wanneer hij mijn activiteiten gezien had.

Alfonso, de naam van de directeur, vond dat een gezonde commerciële instelling en ik mocht meteen aan de slag als zijn secretaris. Ik vond het allang mooi op die manier, want ik zou zo de nodige ervaring kunnen opdoen. Iets wat bedrijven het allereerst aan een nieuwe medewerker vragen: “Wat heeft U als ervaring”. Na drie maanden kwam onverwachts mijn zwager met een interessante mededeling. Hij kwam via een andere directeur van zijn spaarbank aan de weet dat een laboratorium in Beniaján, Murcia, een medewerker nodig had met kennis van het Engels voor de export van medicijnen. Dat leek me de juiste baan waarop ik gewacht had en ik deelde Alfonso, de directeur van het konserven export bureau, mede dat ik weg zou gaan. Alfonso vond het jammer en liet me weten dat hij mij ook een salaris betalen kon van 15000 pesetas. Ik dankte hem hartelijk voor de eer en het vertrouwen dat hij in mij gehad heeft, maar ik voelde meer voor de nieuwe baan bij Laboratorium Oftalmiso.

Tegenwind met de verblijfsvergunning

In die tijd, dus de tijd waarin Generaal Franco nog leefde, had ik ook een probleem met mijn verblijfsvergunning. Elke week bracht ik een bezoek aan het grote gebouw “Alba” in Murcia, waar men dergelijke papieren uitgaf. Elke week werd ik vriendelijk opgewacht en te woord gestaan door een of andere kolonel die dat erebaantje van Franco gekregen had. De goede man voelde zich in zijn job zeer belangrijk en liet dat ook duidelijk blijken met zijn decoraties. Triomfantelijk zij hij me steeds dat er nog niets beslist was in mijn voordeel en dat ik de volgende week maar moest terugkomen. Ik was er al snel achter dat Spanje een land is van vriendjespolitiek en het was dus zaak, dat ik een belangrijk persoon voor mijn probleem zou moeten vinden. En die persoon vond ik. Toen deze man mijn verhaal hoorde, beloofde hij mij te helpen en liet me weten dat hij mij binnen een uur zou bellen. Vreemd genoeg hield hij zijn woord en binnen

een uurtje liet hij me weten, dat hij met de Gouverneur gesproken had en dat deze opdracht zou geven alles meteen klaar te maken, in die zin, dat ik de dag daarop mijn verblijfsvergunning op zou kunnen halen. Toen ik die dag daarop weer bij de kolonel verscheen was de triomfantelijke blik in zijn ogen verdwenen. Hij keek me onthutst en verbaast aan en zei me nog: “ik weet niet wat voor belangrijke personen U achter U heeft, maar hier zijn Uw papieren”.

Het grote gebouw Alba in Murcia

4. Laboratorium Oftalmiso in 1974

Wat betreft mijn nieuwe baan, op die manier kwam ik eind 1974 in contact met Juan Salar Ayuso, welke mijn nieuwe chef zou worden op de exportafdeling. Juan was een paar maanden ouder dan ik en een natuurtalent wat het verkopen betreft. Hij was jong getrouwd en hield zich aanvankelijk, vóór zijn huidige baan bij het laboratorium, bezig met de verkoop van boeken. In die tijd was niets zo moeilijk als het verkopen van boeken en Juan zat tussen de beste verkopers want hij was een gezellige babbelaar. Met mijn kennis van het Engels en ervaring van vorige werk, kon ik Juan goede adviezen geven en de verkopen naar het buitenland stegen. Binnen de minst mogelijke tijd had ik niet alleen mijn vaste salaris van 15.000 pesetas per maand, maar ook goede commissiegelden, die op een gegeven moment meer bedroegen dan het vaste maandelijkse salaris.

In 1976 wilde ik een flat kopen in Murcia. De makelaar wilde me 600.000 peseta's laten betalen, voor een flat die gebouwd was met subsidies van de Staat en de officiële prijs was 400.000. Ik zou dan 200.000 onder tafel moeten betalen als zwart geld. Ik bedankte de makelaar voor zijn inlichtingen en beloofde de volgende dag bij hem terug te komen, want ik moest even het geld in orde maken. Mijn zwager was toen burgemeester van Blanca en ik verzocht hem om hulp. Met zijn tweeën gingen we de volgende dag, met zijn auto, naar Murcia en hij sprak met de inspecteur van de woningbouw. Ik legde aan de inspecteur de toestand uit en dat ze me 200.000 peseta's extra wilden laten betalen, maar die geloofde dat aanvankelijk niet. Ik wist de zaak zover te krijgen dat we alle drie naar de makelaar stapten. Ik stelde de makelaar voor dat ik hier twee mensen hadden die me wilde helpen met de aankoop van het huis, mijn zwager en mijn neef, die directeur van de woningbouw was. Eerst wilde ik een bevestiging dat er nog flats over waren, maar de flat die ik eerst wilde, bleek er niet meer te zijn. Wel toevallig vond ik. Op mijn

vraag of er nog meer flats over waren, noemde de makelaar de beschikbare flats.

Daarna nam mijn zwager het woord en wilde weten waarom er 600.000 betaald moest en niet de wettige 400.000. De makelaar beriep zich op de instructies van de aannemer. Met al deze gegevens vroeg ik de sleutel van één van de beschikbare flats voor bezichtiging. Dat was geen probleem, maar mijn zwager zei, dat we eerst de financiën moesten regelen en dat we snel terug zouden komen. Met zijn drieën gingen we terug naar het kantoor van de inspecteur van de woningbouw om zijn mening te weten, maar die zei dat hij daar niets tegen kon doen. Mijn zwager, toentertijd een Franco gezinde, maar wel echt rechtvaardig, viel uit dat dit onuitstaanbaar was en dat hij wel wat moest doen, want wet is wet. De inspecteur zat in het nauw en zei tenslotte: "Oké, als jij me uitnodigt voor een etentje dan zal ik deze zaak oplossen". Ik antwoordde: “Dat is geen probleem, als u het maar oplost, want ik wil toch echt niet dat ze me hier belazeren”.

Daarna belde de inspecteur de aannemer en ik hoorde toen de inspecteur zeggen: "Het is wel waar dat van die 200.000 peseta’s extra betaling, want ik was er zelf bij en als je hier niet binnen een half uur komt, ben ik genoodzaakt om de Gouverneur te bellen en dan ziet het er slecht voor je uit". Binnen een half uur was de aannemer daar en alles werd snel geregeld. Ik zou de flat in Murcia tegen 400.000 kunnen kopen, maar ik moest wel diezelfde dag een aanbetaling doen van 150.000 en dan om vijf uur s’ middags zou ik alles kunnen regelen op het kantoor van de aannemer. Ik nam snel een taxi om naar het farmaceutisch laboratorium te gaan en liet mijn chef, Juan, weten wat me was overkomen. Die lachte zich dood en zorgde ervoor dat mijn directeur van Oftalmiso, mij onmiddellijk een cheque gaf voor 150.000 peseta’s. De taxichauffeur wachtte op mij en onmiddellijk was ik weer bij de inspecteur van de woningbouwvereniging en mijn zwager. Daarna gingen we gezamenlijk rustig uit eten. Om vijf uur s’ middags zat ik op kantoor

bij de makelaar. Ik kreeg een hoop dreigementen van de aannemer naar mijn hoofd geslingerd, maar ik trok me daar weinig van aan. De administratieve medewerker zei me slechts "U bent niet van hier, hé....". Daaruit kon ik opmaken dat het hier in Spanje een gewoonte was om zwart geld onder de tafel te betalen. Franco had alles goed opgezet voor de burgers, maar de ambtenaren verdomden het om de zaken goed te regelen. Alles werd gedekt met steekpenningen, overal. Later kwam ik aan de weet, dat van de 24 woningen, 20 mensen elk 600.000 betaald hadden. Slechts vier van hen, waaronder ik dus, hadden 400.000 betaald. Vele jaren daarna kreeg de inspecteur van de woningbouw gevangenisstraf. Niet lang, want hier gaan de mensen “met witte boorden” maar heel weinig naar de gevangenis.

Terug naar het bedrijf waar ik werkte waar na een paar jaar de directeur er over dacht een sinaasappelextract te fabriceren met hulp van de Universiteit van Murcia. Zo kregen we plotseling een ervaren, afgestudeerde chemicus met nog een jongere collega van de Universiteit in ons bedrijf. Voorts een boekhoudexpert, die al snel van de directeur wilde weten waarom die Hollander zoveel geld moest verdienen. Op dat moment was ik niet op de hoogte van deze strijd. Later kwam ik aan de weet dat mijn chef mij met hand en tand verdedigde tegen deze accountant. In mijn verdere leven wilde ik dan ook niets weten van mensen die trachtten me af te remmen of op een lager plan te brengen. Jaloerse mensen kom je overal tegen. Ze houden van roddelen en als ze de kans krijgen vleien en strooplikken bij de directeur. Dat is voor mij allemaal tijdverlies en daar kan ik mij niet mee bezighouden.

Ondertussen zette ik een inkoopbureau op voor het Rennet kaasstremsel, dat in Spanje geïmporteerd werd. Ik had een goede studie gemaakt van de internationale markt voor Rennet en kwam zodoende de goedkoopste Rennet tegen in Italië, dat afkomstig was uit Nederland! Ik had totaal geen ervaring met het onderzoek van Rennet, maar het onderzoek was als bij het dammen. Ik nam alle

varianten en zetten door en vergat niets. Dus in dit geval bestudeerde ik zoveel mogelijk bedrijven in de wereld. Ik vroeg monsters aan met analyse rapporten; verder offerten voor 100 kilo's en de levertijd. Na drie maanden onderzoek was ik expert in Rennet en had de goedkoopste Rennet ter wereld voor Spanje en kon toen pas mijn volgende zet doen; die van de verkoop.

Tegenwoordig noemen ze het inwinnen van informatie over de concurrentie *competitive intelligence,* zeg maar ethisch verantwoorde bedrijfsspionage. Dit is ontstaan eind jaren tachtig in Amerika en inmiddels een deeldiscipline op universiteiten.

Ik had in die tijd een goede vriend die het verkopen in zijn vingers had. Hij zou een hele goede Rennet verkoper worden. Ik heb de verkoop aan hem overgelaten en mijn vriend was zo succesvol dat de Italianen een eigen filiaal opzetten in Cieza. Dat had Blanca kunnen worden, maar mijn vriend kreeg dat gemeentebestuur niet mee.

Om terug te komen op mijn laboratorium, de export van het Sinaasappelextract en andere extracten liep voortreffelijk, zodat men begon na te denken over een groot industrieel complex. Dat kwam er dan ook, maar toen ging het mis, maar wat en waarom, dat heb ik nooit geweten. Waarschijnlijk werd alles gefinancierd met korte kredieten en waren de verkopen niet groot genoeg om de betalingsverplichtingen na te komen. Het gevolg was dat ik in 1977 plotseling op straat stond, want het laboratorium vroeg uitstel van betaling. Maar ik was niet de enige. Ook de twee universitaire chemici moesten gaan.

Mijn chef bleef bij de zaak werken en ging enkele jaren daarna na Nigeria om daar medicijnen te verkopen. Juan had me al laten weten dat hij met 45 jaar wilde stoppen met werken en ikzelf had me voorgenomen dat ook te doen. Maar dat hield natuurlijk wel in dat ik het waar moest maken tussen mijn 27ste en 45ste jaar….. Juan zou na tien jaar werken in Nigeria terugkomen en het rustiger aan gaan

doen. Hij wilde aanvankelijk stoppen met het werken, maar hij vertelde me zich dan te vervelen hij zich en moest toch iets onder handen hebben. Dat is hem dan ook gelukt en over mezelf gesproken, ik mocht ook niet klagen; ik ging net als hij ook die richting op.

5. Het grote voordeel van de kennis van schaken en dammen.

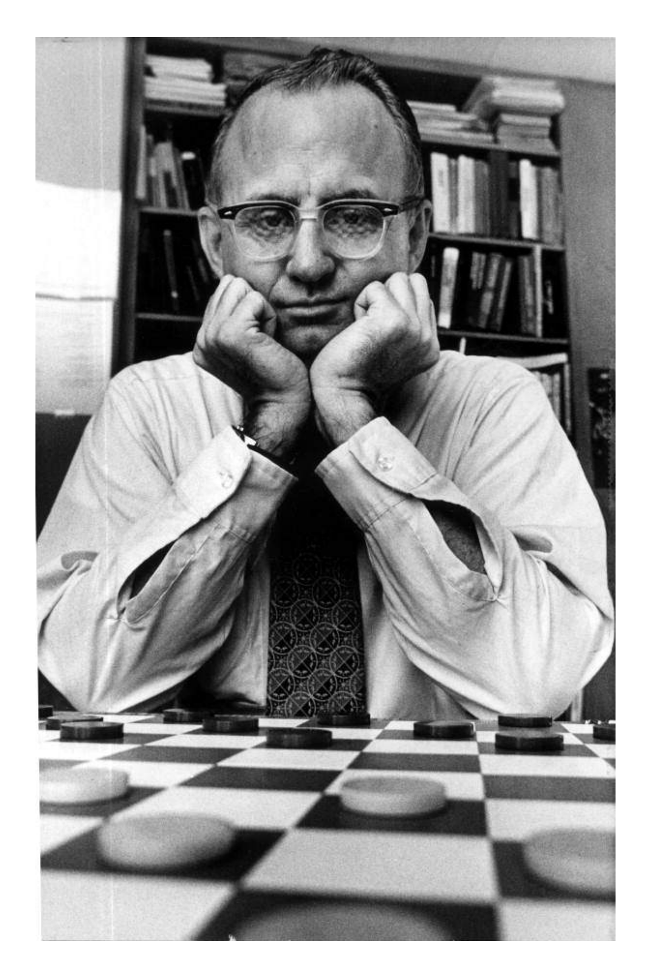
Wat is moeilijker, dammen of schaken?

Daarover kan men eindeloos discussiëren volgens Dr. Max Euwe. Het schaakbord heeft 64 velden, het dambord maar 50. Bij dammen speelt men met 40 stukken, bij schaken slechts met 32. In een volle stelling op het dambord zijn er doorgaans drie of vier redelijke zetten mogelijk, op het schaakbord kan dat aantal groter zijn. Het gaat daarbij niet om de theoretische keuzevrijheid, want die kan bij het schaken bijzonder groot worden en dat kan tot 20 of 30 oplopen, maar het gaat om de praktische keuzevrijheid, die in schaken iets ruimer is dan in het dammen.

Daartegenover staat, dat men in de dampartij in het algemeen dieper kan rekenen, onder meer omdat slaan verplicht is. Echter, ook als er niets bijzonders aan de hand is, ziet de damtopper vijf of meer zetten vooruit, terwijl de schaker zich in een rustige stelling tot twee of drie zetten moet beperken. Het blindspel, zelfs het simultaan blindspel, is in het schaken al ver gevorderd. Het record is bijna 50 borden!! Het blind dammen is nog pas in de eerste fase, dus, zegt de dammer, is het dammen moeilijker. Zo zou men kunnen doorgaan.

Max Euwe heeft in New York eens een gesprek gehad met een wereldkampioen checkers, dat is dus dammen op een schaakbord, een iets eenvoudiger vorm van ons Pools dammen (op een 100 veld bord). Hij vertrouwde mij toe: "Als ik het eens rustig aan wil doen en mij niet te zeer wil inspannen, ga ik schaken. Bij checkers moet ik al bij de derde of vierde zet oppassen dat ik niets verkeerd doe, ik moet diep rekenen, want één misstap kan onherstelbare gevolgen hebben. Wanneer ik echter schaak speel, kan ik best in de opening

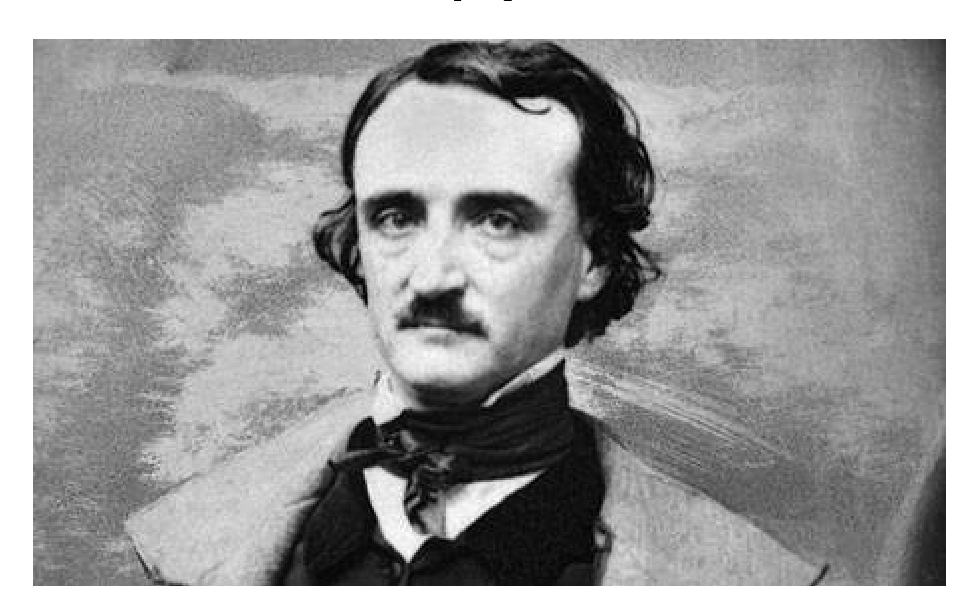
een minder goede zet doen. Het nadeel dat ik oploop is in het algemeen wel in te halen."

Dr. Marion Tinsley
World Champion Checkers 1975-1991

Conclusie: checkers is moeilijker dan schaken. Het dammen vermoedelijk ook. Maar schaken wordt met verschillende stukken gespeeld, heeft meer variatie. Het is moeilijker te leren en het combineren eist een groter voorstellingsvermogen. Daartegenover

is het damspel strikt logisch, dus wetenschappelijk te verklaren[6]. De bekende dichter en schrijver Edgar Allan Poe heeft in één van zijn werken over het schaak- en damspel geschreven[7]:

Edgar Allen Poe

> Berekening is op zichzelf nog geen analyse. Een schaakspeler bijvoorbeeld doet het eerste zonder een poging tot het tweede. (✞ H.M.)
> Hier uit volgt, dat het schaakspel in zijn uitwerking op het geestelijk karakter, ten zeerste wordt miskend.
> ...De hogere vermogens van het oordelend intellect worden op meer bepaalde en rustige wijze geoefend door het weinig ostentatieve damspel dan door het frivole schaakspel. In dit laatste, waar de stukken verschillende en bizarre bewegingen uitvoeren, diverse zowel als veranderlijke waarden hebben, wordt het compileerde voor het diep verborgene aangezien (een niet ongewone fout). De opmerkzaamheid speelt hier de voornaamste rol. Als deze ook maar een ogenblik verslapt, wordt een fout begaan, met als gevolg nadeel of verlies. Daar de mogelijke zetten niet alleen groot in aantal maar ook ingewikkeld van samenhang zijn, wordt

6 http://www.damclubctd.nl/troesoeweb/archief/euwe.htm
7 Het Nieuws van den dag voor Nederlands-Indië, 23 July 1924, p. 9.

> de kans op dergelijke vergissingen aanzienlijk en in 9 van de 10 gevallen is het eerder de aandachtigste dan de briljantste speler, die wint.
>
> In het damspel daarentegen, waar de zetten eenvormig zijn en slechts geringe variatie toelaten, is de kans op een onverwachte overval veel verminderd, en terwijl aldus de zuivere opmerkzaamheid naar verhouding weinig gebruikt wordt, kunnen wederzijds slechts voordelen behaald worden door ware scherpte van geest.
> Of, om minder abstract te wezen, stellen wij ons een damstelling voor, waarin het aantal stukken tot vier dammen is gereduceerd en waar dus een bepaalde vergissing niet meer verwacht kan worden. Het is duidelijk, dat hier de overwinning slechts behaald kan worden door een zorgvuldig uitgedachte beweging, dus het gevolg van een inspanning van de geest. Beroofd van de alledaagse hulpmiddeltjes, verplaatst de analyticus zich in de geest van de tegenstander, en ziet op die wijze vaak in een oogwenk, welke methode (soms een belachelijk eenvoudige) gevolgd moet worden, om hem tot een fout of misrekening te verleiden.

François André Danica Philidor (1726-1795) was de beste schaak-en damspeler in zijn tijd. En na zijn dood was dat Alexandre Louis Deschapelles (1780-1847) in Frankrijk. In de Salta toernooien die gespeeld werden in Parijs (1900) en Montecarlo (1901) namen enkelen van de beste schaak- en damkampioenen deel. De schaakkampioenen kwamen iets beter voor de dag dan de damkampioenen[8]. Er bestaan een aantal ideeën over dammen, die weergegeven werden door schaakdeskundigen. De Britse schaakkampioen Joseph H. Blackburne (1841-1924) gaf de volgende uitleg:

> "Dammen is een minder aantrekkelijk spel, oneindig veel minder, maar is veel wetenschappelijker. Ziet u maar, een minder goede zet bij het dammen is onherstelbaar en heeft meteen zijn drastische gevolgen. Bij het schaken echter kan men nog terug en de positie van de speelstukken veranderen en mogelijkerwijs nog winnen ook".

---

[8] **BERKOVICH, Felix** (1991). Checkers versus Chess. In Het Nieuwe Damspel, 1991-3, pp. 64-66.

De Amerikaanse schaakkampioen Harry N. Pillsbury (1872-1906) zei eens: “Schaken is wat men ziet; dammen is wat men weet”. Ofwel is er genoeg in het spel om één man zijn leven lang bezig te houden. Internationaal schaakmeester en schrijver Israel A. Horowitz (1907-1973) schreef in zijn boek: “The personality of chess”:

> “Dammen is een prachtig spel, wellicht een wonderspel van pure bekwaamheid. Men heeft maar een minuut nodig om de regels van het spel te leren en een eeuwigheid om zich in het spel te bekwamen”.

Dammen is moeilijker dan schaken

Volgens Gerard Welling is de visualisatie veel moeilijker bij dammen dan bij schaken. Niet alleen zijn de stukken uniform, maar ook kan bij slagwisselingen de stelling in enkele zetten volledig veranderen. Dat is bij schaken niet zo. Als deze ervaring ook door andere kenners wordt gedeeld zou dat betekenen dat blinddammen meer vergt van het voorstellingsvermogen dan blind schaken.

Dit komt dan zo'n beetje neer op wat de bekende schaakmeester H. Kramer eens zei:

> "Door zijn verscheidenheid in stukken en in spelregels leent het schaakspel zich uitstekend voor blindspel. Juist deze verscheidenheid geeft het menselijk geheugen aanknopingspunten”

Dit is meteen de verklaring voor het feit, dat het damspel zich veel minder goed leent voor blindspel: de stukken zijn allemaal gelijk en in deze eenvormigheid is het veel moeilijker voor het geheugen om steunpunten te vinden.

Maar we hebben het hier natuurlijk over het dammen op een bord van 100 ruiten. Met een bord van 64 ruiten, oftewel op een

schaakbord, is alles toch weer anders. Dat bewees in 1947 Newell William Bank (1887-1977) die een blindspel snelheidsrecord vestigde op 62 checkerborden in de Convention Hall te Detroit (Michigan) door in een tijdsduur van 4 uur 61 partijen te winnen en slechts 1 remise toe te staan.

Hoe dacht Banks over schaken in vergelijking met dammen, dus checkers? In één van Banks opmerkingen in het tijdschrift "Chess Omnibus" verklaarde hij dat dammen (checkers) 80% geheugen en 20% intuïtie is, terwijl schaken het tegenovergestelde is.

In 1947 gaf Banks zijn mening weer in Banks 'Blindfold Checker Masterpieces". Na 50 jaar checkers en 45 jaar schaken en na een zorgvuldige bestudering van beide games kwam hij tot de volgende conclusies:

> „Het eindspel bij het dammen (checkers) is subtieler dan schaken, want terwijl de bewegingen beperkter zijn, is de timing niettemin dieper. De overweldigende schoonheid van het schaken ligt in de opening en het middenspel, deze beide eigenschappen komen naar mijn mening ongetwijfeld veel beter tot uiting in het schaken dan in het dammen (checkers)”.

Newell William Bank

Maar goed, dat is dan de mening over het checker spel dat gespeeld wordt op 64 velden en dat in geen verhouding staat tot het 100 ruiten spel, waarin de combinaties een heel grote rol spelen en welk spel veel moeilijker is, om maar niet te spreken over het Canadese spel op 144 ruiten.

Dus terugkomende op het 100 ruiten spel kunnen we weer vragen: Wat is nu eigenlijk moeilijker: schaken of dammen? Je bent geneigd te zeggen: schaken. De stukken gaan 'allemaal anders', er zijn ingewikkelde regels met pat, rokade en 'en passant' slaan. Een damrubriekschrijver van de Woerdense krant schrijft:

> "Mijn oma wilde graag een potje met mij dammen, maar aan schaken waagde ze zich niet: veel te moeilijk vond ze dat".

Dammers en schakers zijn ook niet altijd vrienden. Schakers vinden dammen maar een plat spel en omgekeerd vinden dammers schakers vaak arrogant. Het zijn 'wijsneuzen'. Maar over één ding zijn schakers en dammers het meestal eens: 'blind' dammen is moeilijker dan 'blind' schaken. Juist omdat de stukken/schijven zo veel op elkaar lijken, is het moeilijker om een damstelling uit het hoofd te spelen dan een schaakstelling. Daarom kijken schakers vol ontzag naar de prestatie van Ton Sijbrands, de beste Nederlandse dammer ooit: hij speelde jaren terug 28 blindpartijen tegelijk (simultaan) en verloor er slechts 3 van. Hij had daar 42 (!) uur voor nodig. Een prestatie die niet genoeg geroemd kan worden en was dan ook een wereldrecord[9]."

Sijbrands raakte in 2012 zijn wereldrecord kwijt aan Erno Prosman. Deze speelde toen dertig partijen, won er zeventien, speelde acht keer remise en verloor vijf partijen, waarmee de score op precies zeventig procent kwam te staan. Ton Sijbrands werd opnieuw wereldrecordhouder blindsimultaandammen op zondag 21 december,

---

[9] Woerdense Courant, 16 Oktober 2009.

2014. De 65-jarige voormalig wereldkampioen speelde in bijna twee dagen tijd 32 partijen, waarvan hij er veertien won en er achttien in remise eindigden. Hij kwam daarmee uit op 72 procent. Toen ik jong was kon ik ook de zetten van mijn gespeelde partij zonder moeite reproduceren en ook de standen die ik van de andere deelnemers even had gezien, maar daar bleef het dan ook bij. Wat Sijbrands heeft gepresteerd is grenzeloos, ambitieus en werk van een genie.

Wat is moeilijker, dammen of schaken? Voor grootmeesters maakt het geen verschil. Die moeten in beide bordspellen even diep doorrekenen. Maar voor beginners is schaken moeilijker, omdat het aantal zetmogelijkheden ongeveer 30 tegen 10 is. De leek heeft bij schaken driemaal meer kans dat hij blundert. Het grote verschil? Bij dammen is slaan verplicht, bij schaken niet.

Er zijn diverse toernooien geweest waarbij schakers damden tegen dammers en dammers schaakten tegen schakers. Daaruit bleek, volgens mij, dat de dammers altijd superieur waren. Ook bij denk triatlons scoren dammers in het algemeen veel beter dan schakers.

Wat maakt dammen anders als schaken? Vaak wordt gezegd dat schaken een veel ingewikkelder spel is. Maar, schijn bedriegt. Dammen heeft simpele spelregels, maar de mogelijkheden zijn, net als bij schaken, enorm. Bij iedere zet zijn er gemiddeld negen zet keuzemogelijkheden, dus het aantal mogelijkheden loopt al snel op!

Bij de bordspellen spelen de vooruitberekening en de beoordeling van de toekomstige mogelijkheden een grote rol en het ene spel kan moeilijker zijn dan bij het andere, maar als iemand zegt dat schaken moeilijker is dan dammen of omgekeerd, is dat duidelijk een subjectief oordeel volgens Prof. Dr. Euwe.

Zo’n oordeel bij de genoemde bordspellen is evenwel weinig relevant. Het aantal mogelijkheden is namelijk van een orde van grootte die het onwaarschijnlijk maakt, dat wij binnen afzienbare tijd

alle, of althans de meest redelijke, mogelijkheden op het bord gehad zullen hebben. Het aantal mogelijkheden voor het schaken bedraagt namelijk 10 tot de macht 120, dus een 1 met 120 nullen. Zoveel geld heb ik niet eens…..Gewoonlijk wordt dit getal alleen maar genoemd om duidelijk te maken dat niet eens de computer met zijn hoge reken-snelheid het schaakspel kan uitputten door systematisch alle mogelijkheden na te gaan. Voor het damspel op de 100 velden zijn de mogelijkheden 10 tot de macht 60, voor checkers 10 tot de macht 18. Voor het spel "go" weet ik het niet, maar het is stellig groter dan voor alle andere spellen. Overigens zou de computer hoogstens met checkers een begin van een oplossing kunnen bereiken.

Dr. Max Euwe (1901-1981)

Bij het woord dammen denken de meeste mensen helaas nog altijd aan een huis- tuin- en keukenspelletje. De praktijk is echter anders. Het lijkt een eenvoudig spel, maar hoe meer men zich in het damspel verdiept, des te meer men erachter komt, dat het spel op de 100 ruiten erg moeilijk is.

Volgens Hans Vermin krijgen we vaak te horen dat het schaken gecompliceerder moet zijn en dat zal wel komen door de spelregels, die bij het schaken uitgebreider zijn dan bij het dammen. Vermin zegt dan, om juist te bewijzen dat dammen moeilijker is, dat bij dammen alle schijven gelijk zijn en daarom gelijke functies lijken te hebben. Dat is echter niet zo. Afhankelijk van de stelling namelijk heeft iedere schijf een bepaalde functie of meer functies en dat kan in een ander soort stelling weer anders zijn. Dit in tegenstelling tot het schaken, waar men al van tevoren weet wat de functie van een bepaald stuk is en wat ze tegenover elkaar waard zijn. Dat weet men bij het dammen niet en dát maakt het zo moeilijk[10].

Albert Huisman, de zoon van de legendarische blinddammer Wim Huisman, en rijksambtenaar die werkzaam is bij een Universiteits-bibliotheek, vindt dammen moeilijker dan schaken:

> "Als je bij het schaken een verkeerde zet doet dan kan je dat gemakkelijk herstellen. Bij dammen is een naar voren geplaatste schijf niet meer terug te trekken[11]".

Anton van Dusseldorf vindt dammen ook moeilijker en zei in 1999:

> "je kan je tegenstander namelijk veel meer dwingen een bepaalde zet te doen, omdat het verplicht is om te slaan[12]".

Er wordt vaak gedacht dat schaken moeilijker is dan dammen. Niets is minder waar. Juist de eenvoud van het spel maakt het dammen zo moeilijk. Een schaker moet veel zetten ineens meenemen alvorens hij een stuk verschuift. Dammers moeten ver vooruitdenken. Zo is van Ton Sijbrands bekend, dat hij tijdens een partij eens 35 zetten vooruitdacht. Terwijl er een heel vol veld op het bord stond, kwam hij bij de berekening tot een stelling, waarin hij nog drie stenen had

[10] Leidsch Dagblad, 29 Augustus 1987, p. 31.
[11] Leidse Courant, 25 november 1978, p. 11.
[12] Leisch Dagblad, 15 maart 1999, p. 20.

en zijn tegenstander slechts twee. Omdat dat remise op zou leveren, besloot hij tot een andere zet[13].

Is blind schaken niet moeilijker dan blind dammen? Spelers die beide spellen bestudeerd en gespeeld hebben zeggen van niet, want hoewel het aantal stukken bij schaken groter is, hebben zij duidelijke te onderscheiden kentekenen welke het geheugen helpen, een element dat bij het damspel ontbreekt[14]. Op een vraag of dammen moeilijker is dan schaken of bridge, ging meester Jack de Haas eens uitvoerig in.

> “Het damspel is minstens even moeilijk als het schaakspel en de combinaties in het damspel zijn, dankzij het verplichte slaan en de meerslagregel, briljanter en dieper dan die in het schaakspel[15].”

Het antwoord van de Heer Matla[16] omtrent de moeilijkheidsfactoren bij dammen en schaken luidde:

> "Dammen is volgens mij moeilijker dan schaken, omdat de schijven allen dezelfde rol spelen en dezelfde waarde hebben, waardoor meer combinaties mogelijk zijn. De gang van een partij schaak is gemakkelijker te onthouden, omdat de stukken verschillend werk doen en niet gelijkwaardig zijn. Bovendien is het aantal ruiten op een schaakbord beduidend kleiner. Er zijn gevallen bekend van goede damspelers, die reeds na korte tijd een behoorlijk figuur in de schaakwereld maakten, o.a. een vroegere kampioen van Nederland, die thans aan het tweede bord voor zijn schaakvereniging competitiematches speelt".

[13] Leidsche Courant, 25 november 1982, p. 12

[14] Nieuwe Leidsche Courant, 11 Augustus 1933, p. 8. Overgedrukt van de Yorkshire Weekly Post, 14, 21 en 28 Februari, 1908.

[15] Haarlem's Dagblad, 29 Augustus 1934, p. 3.

[16] Haarlem's Dagblad, 9 September 1939, p. 14.

Rob Heusdens
Foto: Nieuwsblad van het Noorden, 2 April 1999

Ron Heusdens vindt dammen van alle denksporten het moeilijkst[17]. De mening van Heusdens is erg duidelijk:

> "Eigenlijk kan ik helemaal niet dammen. Soms zie ik een open vakje en denk, 'daar kan ook een schijf heen' en daar duw ik hem dan in".

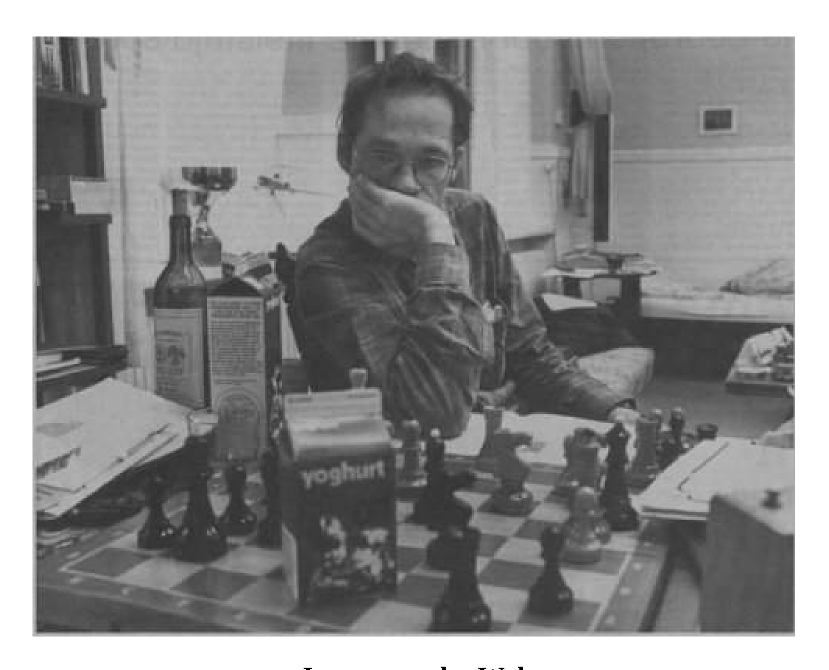
Aan het woord is Ron Heusdens, achtvoudig denksport triatlonkampioen van Nederland. Een toernooi waarin hij overigens meestal scoort met bridge, wat door Heusdens meer als een behendigheidsspel dan als een denksport wordt beschouwd. Schaken is een stuk moeilijker, al wil zijn uiterst intuïtieve speelwijze ook daarbij nog wel eens vruchten afwerpen. Maar dammen gaat hem naar eigen zeggen toch echt boven de pet. Mooie figuurtjes maken

[17] Nieuwsblad van het Noorden, 2 April 1999, p. 20.

en in gaatjes piepen, niets liever dan dat, maar als er diep en concreet gerekend moet worden, haakt hij af[18].

Palmans vindt dat dammen moeilijker is dan schaken[19].

> "Dat is wetenschappelijk bewezen. Een computer kan de beste schaker verslaan, maar met de honderd velden van een dambord (een schaakbord heeft 64 velden) kan een computer niet overweg".

Jannes van der Wal
Foto: Nieuwsblad van het Noorden, 4 Juli 2008

---

18 Nieuwsblad van het Noorden, 2 April 1999, p. 20.

19 Dagblad van het Noorden, 4 Juli 2008.

Jannes Van der Wal liet het in het midden[20]:

> "Het hangt er vanaf wie je tegenstander is. Je zou kunnen zeggen dat schaken gemakkelijker is. Je hoeft alleen maar de vijandelijke koning te veroveren. Bij het dammen moet je alle stenen wegslaan".

Van der Wal kon het weten, want hij schaakte ook in die jaren en baarde in Groningen opzien door in de open grootmeestergroep van start te gaan met een overtuigende zege op de Zweedse meester Rolf Akesson.

Volgens Hendrik van der Zee en Andries Bakker is het een fabeltje dat schaken moeilijker is dan dammen[21].

> "Als je Timman vergelijkt met de beste dammers, is hij een matig schaker".

Er zijn wedstrijden gehouden tussen de denksporters. Daar kwamen de dammers het best uit. Jannes van der Wal en Ton Sijbrands zijn verdienstelijke schakers. Dammers zijn inventiever en spelen minder volgens de theorie.

De wereldkampioen dammen, Alexei Tsjizjov, zegt dat schaken gemakkelijker is dan dammen. Eddy Budé zit op één lijn met Tsjizjov en vindt dammen moeilijker dan schaken. Een dammer kan potentieel vijftien zetten vooruitdenken. Timman doet maar vier zetten vooruit[22].

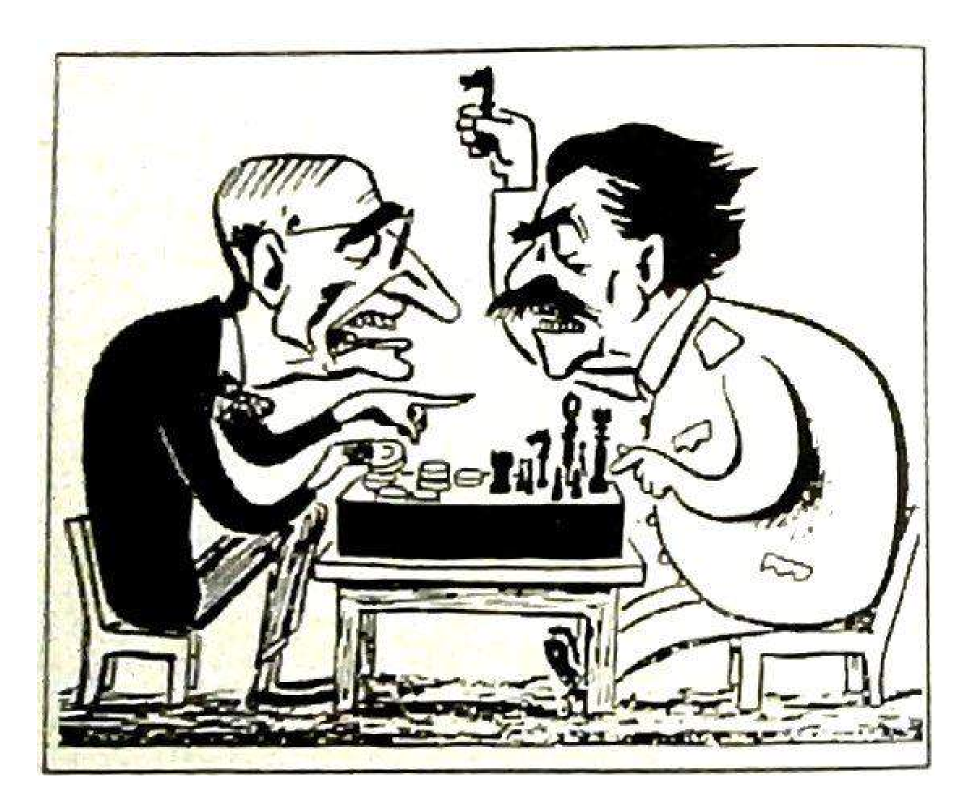
Een uitspraak van V. Cornetz:

> "Op het gevaar af dat ik me de woede van menig schaker op de hals haal, zeg ik: schaken is in het begin moeilijker te leren dan dammen, maar dammen is in wezen veel moeilijker dan schaken."

---

20 Nieuwsblad van het Noorden, 30 Januari 1995.
21 Leeuwarder Courant, 16 December 1986.
22 Limburgs Dagblad, 6 Augustus 1990, p. 16.

Wat het ook zijn moge, het "debat" wat is moeilijker, schaken of dammen, zal altijd wel blijven.

Damwereld, maart 1948

Voordelen van het dammen

Voordelen	**Nadelen**
Logisch denken	
Wetenschappelijk denken	
Beter rekenen	

Beter in wiskunde	
Beter in talen	
Groepsgeest	
Analyseren	
Concentreren	
Zelfbeheersing - discipline	
Zelfvertrouwen	
Beslissingen nemen	
Initiatief nemen	
Ethische houding - bewustzijn	
Creativiteit - innovatie	
Geheugen	
Bestudering van de tegenstander	
Vooruitdenken - anticiperen	
Geduld	
Patronen ontdekken	
Planning	
Eerlijkheid door de regels	
Sociale mobiliteit - beweeglijkheid	
Opbouwen van relaties	
Men wordt toleranter	
Internationale contacten	
Ondernemersplan	
Aanvallen - aanvalsplan	
Verdedigen - verdedigingsplan	
Strategie ontwikkelen	
Tactiek	
Prestatiedrang	
Voorkomen van Alzheimer	
Verhoging van de intelligentie	
Ontwikkelen van zelfkennis	
Intuïtie ontwikkelen	
Ambitie	
Omgaan met mislukkingen	
Zelfkritiek	
	Het dammen kan tot verslaving leiden

6. Aandeelhouder van een eigen Zaak Zoster S.A. in 1978

Genoeg over dammen versus schaken gesproken, terug naar het werk. Eenmaal weg bij Laboratorium Oftalmiso, kreeg ik tijdelijk met de werkloosheidwet te maken. Een en ander was maar voor korte duur, want de doctor chemicus Prof. Dr. López zocht al snel contact met me in verband met de oprichting van een nieuwe zaak. Eén van de belangrijkste afnemers in het buitenland was in moeilijkheden gekomen door mijn vorige bedrijf en wilde niet alleen afhankelijk zijn van een Duitse multinationaal voor zijn grondstoffen en wendde zich tot López. Ik zou aandeelhouder van de zaak kunnen worden en mocht mijn aandelen betalen met mijn toekomstige commissiegelden. Het aanbod was erg interessant en ik was mij er wel degelijk van bewust, dat het jaren zouden worden van hard werken. Ik had al snel contact met de broer van Lopez die directeur van ons bedrijf zou worden. Hij beloofde me een goed salaris en commissiegelden, maar ik moest wel 24 uur ter beschikking van de zaak staan; en op dat punt hamerde hij meer dan één keer: 24 uur per dag. Maar ik had alle belang daarbij, want ik zou in contact komen met aandeelhouders die tot de belangrijkste mensen van Murcia behoorden.

Ikzelf zou me bezig moeten houden met de verkoop van de producten en zou dan nieuwe producten moeten zoeken voor de productie. Deze firma startte als nummer 1 in de wereld met het product flavanone glycoside, dit is een actief bestanddeel uit citrusvruchten. Al snel vertelde Prof. Miguel López Sánchez mij dat ik behalve de verkoop in het buitenland tevens belast was met het uitdenken van nieuwe producten. Uiteraard had ik daar nog maar weinig ervaring in, maar het idee was voor mij heel interessant in die tijd. Veel Spanjaarden studeerden al Engels en ik had al gauw door dat ik wat meer concurrentie zou krijgen. Het was veel beter iets anders te doen, iets dat niet iedereen deed, want het gaat nu eenmaal

om vraag en aanbod. Daar hadden onze leraren op de Middelbare Tuinbouw School toch herhaaldelijk op gehamerd! Zorg ervoor dat je iets hebt wat niet iedereen heeft, want anders kelderen jullie prijzen. Doe niet wat iedereen doet en houdt jullie bezig met veredeling.

Aandeelhouders in 1978 van de Extract Firma Zoster S.A.

Namen:	**Werkzaamheden:**
Prof. Dr. Francisco Sabater García	(Biochemist) – Rector van de Universiteit van Murcia (1982-1986)
Prof. Dr. José Antonio Lozano Teruel	Teruel (Biochemist) – Rector van de Universiteit van Murcia (1986-1990)
Prof. Dr. Miguel López Sánchez	Biochemist Universiteit van Murcia
Prof. Dr. Luis Murcia Martinez	Wiskundige Universiteit van Murcia
Prof. Dr. Bartolomé Sabater García	Chemist Universiteit van Murcia
Dr. Antonio Serrano Martínez	Biochemist – Research
Sr. D. Joaquín Martínez Lozano	Chemist
Sr. D José Antonio Tovar Oliva	Chemist
Sr. D. Esteban Sánchez Sandoval	Ingenieur
Sr D. Rafael Sánchez López	Ingenieur
Sr. D. Esteban Sánchez Blanco	Politie commisaris
Sr. D. Pedro Lozano Carbonell	Boekhouder
Sr. D. José López Sánchez	Algemeen Directeur
Sr. D. Juan Soriano Bonal	Ondernemer
Sr. D. Marcos Sabater García	Ondernemer
Sr. D. Antonio Sabater García	Ondernemer
Sr. D. Asensio Sabater García	Ondernemer
Sr. D. Govert Westerved	Verkoopdirecteur en Internationaal Marketing
Aandeelhouders in 1982	
Prof. Dr. Julián Castillo Sánchez	Biochemost en Professor Universiteit van Murcia
Prof. Dr. Obdulio Benavente-García	Biochemist en Professor Universiteit van Murcia

De eerste jaren waren hard werken tot 's avonds tien uur en vaak was ik ook op zaterdagen op het bedrijf. Om succes te hebben was het gewoon nodig om beter te zijn dan de concurrentie, dus ook om harder te werken. De concurrentie hield op te werken om 7 of 8 uur 's avonds en de Amerikanen konden bij ons terecht voor directe zaken tot 10 uur 's avonds. Natuurlijk kende ik ook de zwakke punten van de concurrentie. Dat kwam ik automatisch aan de weet tijdens de zakengesprekken met de inkopers. De klacht van onze klanten in het algemeen was, dat het zenden van monsters een zwak punt was van de concurrentie. Wij kregen altijd een compliment voor de snelheid waarop we monsters zonden. Die gingen er de volgende dag nog uit met een goed analyserapport. Hier kon de concurrentie niet tegen op. Verder hadden we een korte levertijd en als er een probleem was met de levertijd belde ik eenvoudig de inkoper voor een oplossing. Dat lukte dan vaak met een kleine zending vooraf en pas daarna de grote zending. We wisten dat de concurrenten vaak hun afspraken niet nakwamen en zoiets mocht bij ons gewoonweg nooit gebeuren. Dus zakendoen is niet alleen het hebben van het beste product, er komen ook nog andere dingen om de hoek kijken.

Het waren jaren van keihard werken. Verder als er leningen afgesloten moesten worden, voor het bedrijf bij de plaatselijke banken, moesten we allemaal met ons persoonlijk vermogen borg staan en de documenten mede ondertekenen. We liepen dus allemaal persoonlijk veel risico. Gelukkig waren de winsten interessant te noemen.

Het zouden boeiende jaren worden en ik zou in mijn opzet slagen dat ons bedrijf met zijn producten tot de besten ter wereld zou behoren. Daarna zou ik hetzelfde doen met producten van andere bedrijven. En dat heb ik absoluut mede aan het dammen te danken! Maar waarom dan? Wel dat tracht ik met dit boek duidelijk te maken.

Eén ding heb ik altijd voor ogen gehad. Als ik in Nederland op een gegeven moment tot de beste dammers behoorde en dus ook tot de besten in de wereld, al was het altijd een strijd tussen Nederland en Rusland, dan moest het ook mogelijk zijn op een ander terrein tot de besten in de wereld te behoren. Ik ben er altijd zeker van geweest dat wanneer ik met het dammen zou zijn doorgegaan, ik zeker op een grootmeester niveau zou zijn gekomen. Maar als ik tot de besten van de wereld wilde behoren met onze producten, dan moest ik wel in dezelfde stijl gaan werken als bij het dammen. Met andere woorden, ik zou me dag en nacht volledig moeten concentreren op nieuwe, grote en belangrijke zaken. Ik zou daarbij andere interesses moeten matigen. Dit zou dan veel doorzettingsvermogen eisen. Kleine mislukkingen zou ik uiteraard niet kunnen vermijden, maar ik zou nooit de moed mogen verliezen. Dwarsliggers, hinderpalen en jaloezie zou ik overal tegen kunnen komen, maar ik beschouwde mezelf als de uiteindelijke overwinnaar. Immers, wij dammers hebben leren analyseren om zo tot de beste oplossing te komen bij problemen. Ik had toch immers van het dammen het vooruitdenken geleerd? Als de ene aanval niet lukt, dan maar innoveren en een andere aanval inzetten. Opgeven was gewoonweg onmogelijk. Ik heb nooit kunnen klagen over mijn prestatiedrang, want ik hield enorm veel van mijn dagelijkse werk en deze ambitie heb ik bij het dammen meegekregen.

Verder was het zaak om zo snel mogelijk met de beste mensen om me heen te kunnen werken, want die zouden me dan overal kunnen verbeteren, teneinde gezamenlijk tot iets unieks te komen. Bovendien zouden zulke mensen mij automatisch een professionele voorsprong geven, want ik zou veel van ze kunnen leren. Op de zaak werd ik als een nauwkeurig mens aangezien en af en toe hoorde ik wel eens van hen: “geloof je nu werkelijk dat dit allemaal mogelijk is?”. Ik wilde me echt niet beperken om slechts een gewoon schaap van de veestapel te zijn. Integendeel, het was echt mijn bedoeling bepaalde zaken groot aan te pakken, want wie klein denkt krijgt kleine resultaten. Vele dealers hadden vertrouwen in me en bij een

klacht pakte ik vaak het vliegtuig en was de volgende dag of de dag daarna bij de koper om het een en ander te bekijken. Zij waren dan tevreden net als ik, want dan wist ik dat de koper in het vervolg alleen zou klagen als er werkelijk een klacht zou zijn. Hij wist immers dat ik direct het vliegtuig zou pakken. Met mijn ongelofelijk goede geheugen toen ik 35 jaar was, zag ik elke dag nieuwe mogelijkheden om iets te verbeteren en als ik het niet zag dan zocht ik daarnaar, want het was zaak nieuwe producten te creëren of nieuwe applicaties uit te vinden. Het vreemde is dat ik eigenlijk meer een man van de praktijk was. Ik dacht vaak nieuwe dingen uit zonder een marketing voorstudie. Pas later haalde ik dit met mijn verdere studie op de Universiteit van Murcia in. Met andere woorden, ik probeerde van alles vanuit de praktijk en trachtte mijn theoretische kennis te verbeteren met verdere studie op de Universiteit. Op deze wijze kwam ik er achter dat veel Universitaire studies helemaal niet nodig waren in mijn dagelijks werk. Ik deed er alles aan om mijn verdere studie af te stemmen op de praktijk. Ik hield ervan Engelse boeken te kopen over innovatie en hierdoor kwam ik problemen tegen bij andere grote bedrijven in het buitenland en de oplossingen daarvan.

Nederlandse opleidingen: afstemming op de praktijk.

Ik heb vaak teruggedacht aan die jaren op de Lagere en Middelbare Tuinbouw School en als ik nu zie hoe Spanje ervoor staat, vanwege de corruptie met veel te veel ambtenaren en politieke figuren, waar alles gecontroleerd wordt door de politiek, kan het niet anders dat ik blij ben deze opleidingen te hebben genoten. Ik ben er hier achter gekomen dat mijn opleidingen in Nederland heel praktisch waren. Misschien te weinig basiskennis, maar zoiets kan je later te allen tijde bijschaven. Wel heel praktisch en ze leiden je op voor zelfstandig ondernemer; iets wat in Spanje helemaal verwaarloosd is,

want hier gaan ze allemaal naar de Universiteit. Degenen die dat niet doen gaan meestal werken, maar meestal komen ze niet aan werk. Zeker een 30% heeft alleen maar lager onderwijs genoten. En wat betreft de professionele opleidingen die zijn veel te weinig afgestemd op de praktijk in de bedrijven. Dat is wellicht dan ook de reden dat 80% van de Amerikanen een eigen bedrijf willen hebben en slecht 14% van de Spanjaarden. Men is gewoonweg erg bang om te mislukken. Ikzelf ben daar nooit bang voor geweest. Met het mislukken krijgt men ervaring. Toen ik mijn nieuwe randspel probeerde tegen mijn vader verloor ik doelbewust vele partijen, maar van elke partij leerde ik zodoende waar mijn fouten zaten. Uiteindelijk kon ik zo een systeem ontwikkelen dat doeltreffend bleek in het kampioenschap van Noord-Holland. Uiteraard niet tegen dammers die 30 zetten vooruit kunnen denken zoals toentertijd het fenomeen Sijbrands. Natuurlijk moet men wel vooraf de financiële risico's berekenen bij eventueel mislukken. Zolang het weinig kost, is er niets aan de hand en daar streefde ik dan altijd naar, om de kosten laag te houden.

Mijn opleiding op de Middelbare Tuinbouwschool voor de aanleg en onderhoud van tuinen kwam me nu heel goed te pas, want in die tijd werd mij het nodige bijgebracht over de Latijnse namen van de planten en bomen. Dat zou ik nu allemaal nodig hebben voor het bestuderen van nieuwe extracten uit fruit -en plantmateriaal. Ook had ik voldoende scheikunde gehad om met de chemici te kunnen spreken en wat ik niet wist brachten ze me allemaal bij, nu we allemaal aandeelhouder en medewerkers waren. Administratief was ik ook goed geschoold als boekhouder en kenner van verschillende talen. Kortom, het was nu tijd om hard te gaan werken, want Spanje had nu niet bepaald een goede naam op het gebied van kwaliteit. Als ik mijn toekomstige klanten bezocht, liet ik hun de foto's van de fabriek en de producten zien. Ook toonde ik hun de lijst met aandeelhouders en hun verantwoordelijkheden en maakte ik er altijd grapjes bij. Ik wees op de laatste naam in de lijst en zei dan: "die man is daar de domste die er rondloopt". Een beetje zelfspot kan

nooit kwaad en zo was snel het ijs gebroken. Ik wist meestal de klanten er wel van te overtuigen dat onze kwaliteit goed was, want ik als Nederlander wilde beslist mijn naam niet verliezen. Op die manier namen de buitenlandse bedrijven de moeite de monsters te analyseren en dan werd er vaak gekocht. Hoe het ook zijn moge, na twee jaar tijd hadden we overal een goede naam in de hele wereld. Dat vele reizen in het buitenland en hard werken op de zaak ging wel gepaard met lange uren tussen 08.00 en 21.00 s' avonds. Dat betekende wel elke dag vroeg opstaan, want de fabriek was gevestigd in een klein dorpje met de naam Zeneta en ikzelf woonde in de stad Murcia en dat was toch 25 km van mijn huis af. Gelukkig kwam daar na twee jaar verandering in en werden de werktijden iets korter.

PREMIO
A LA EXPORTACION 1980

CAMARA OFICIAL DE COMERCIO
INDUSTRIA Y NAVEGACION
MURCIA

Se invita a los miembros de la Cámara interesados y en particular a las empresas exportadoras, al acto de entrega de los premios a la Exportación 1980 que han sido concedidos a las siguientes firmas:

AGRUCAPER, S.A.
HERNANDEZ PEREZ HERMANOS, S.A.
HERNANDEZ VIDAL, S.A.
TANA, S.A.
ZOSTER, S.A.

Y que tendrá lugar el próximo jueves, día 17, a las 20 horas en el salón de Actos de la Cámara, c/Frutos Baeza, 3-3º. Murcia.

Ondertussen waren we wel het middelpunt bij de bankinstellingen. Er ging geen week voorbij of er was wel iemand van de bank uit Murcia op het bedrijf. De directeur maakte daar handig gebruik van om goedkope kredieten te krijgen voor de inkoop van de grondstoffen. Iedereen wilde zijn grondstoffen aan ons verkopen,

want ze wisten dat ze op betaling konden rekenen. Dat was in die tijd vrij ongewoon, want de bankcheques die verstrekt werden door de bedrijven waren veelal niet gedekt. Ook de Kamer van Koophandel had goede woorden voor ons en in slechts twee jaar waren we al zover gekomen met de verkopen van onze producten dat we, samen met vier andere bekende bedrijven in de provincie Murcia, die al jarenlang in de exportmarkten actief waren, een exportprijs kregen. Kortom we waren een goed voorbeeld voor anderen en velen wilden bij ons bedrijf komen werken.

Hier sta ik met de export prijs in mijn hand, links van Prof. López (met bril)

Mijn dagelijkse werkzaamheden lieten me niet toe me te wijden aan nieuwe producten. Dat moest ik dan maar zelf doen in de avonduren.

Aangezien ik goed verdiende, kon ik het mij veroorloven allerlei boeken over planten, bomen, innovatie, farmaceutische industrie, extracten en andere onderwerpen te kopen. Ik had een goed salaris met daarnaast als verkoper een percentage van de jaarlijkse winst en verder als aandeelhouder had ik ook elk jaar een interessant inkomen. Aan de scheikundigen vroeg ik om kopieën van hun studies en zo werd ik wegwijs gemaakt in de wereld van de flavonoïden.

Hier zit ik rechts van de Bestuursvoorzitter van Zoster S.A.

Ook maakte ik een gedegen studie van de chemische producten die de provincie Murcia verkocht en daarna maakte ik een studie van wat de Spaanse industrie te bieden had. Ik liet me verder inschrijven op de Universiteit van Murcia voor de studies Marketing en andere commerciële opleidingen. Mijn ambities waren altijd heel hoog en ik had een goed analytisch vermogen en organisatietalent, een vaste wil om succes te hebben en ik wist niet van opgeven. Als anderen opgaven ging ik stug door.

Wijlen Ed Holstvoogd schreef in Het Damspel[23] een lang artikel over mij na het behalen van mijn jeugdtitel van Nederland. Hij vermeldde onder anderen het volgende:

> Govert voegde daarbij zijn leergierigheid, enthousiasme en...vechtlust! Deze eigenschappen maken hem tot een uitstekend wedstrijdspeler die bovendien met zijn ervaringen zijn voordeel doet. Bij beschouwing van het spel van de jonge kampioen valt op dat hij enige fraaie partijen speelde die op het beslissende moment nog niet in winst werden omgezet, terwijl zijn winstpartijen soms uit nadelige posities ontstonden. Aangezien het laatste een kunst apart is en het eerste door (nog) meer techniek en ervaring is aan te kweken, kan dit slechts een goed verschijnsel worden genoemd.

En bij laatste beslissingspartij tegen Henk Kemperman die mij de titel opleverde besloot Holstvoogd zijn artikel met de volgende woorden:

> Een onbevredigend slot van een interessante partij waarin de sterkste wedstrijdzenuwen zegevierden! Mocht u het nog niet weten: tegen Govert Westerveld is de partij niet uit vóór de laatste zet!

Wijlen Moser schreef ook nog een beleefde inleiding op de eerste bladzijde van dat nummer, waarin hij onder meer zei:

> Graag wil ik nog even stilstaan bij de dubbele prestatie die Govert Westerveld, de zestienjarige dammer uit Purmerend, geleverd heeft door na slechts een

[23] Het Damspel, Nummers 10 en 11, oktober/november, 1963, pp. 106-109.

> driejarig praktijk beslag te leggen op de titel van jeugdkampioen van Nederland, én een uitgebreide reportage over deze wedstrijd op papier te zetten waar ik wat stijl en taalgebruik betreft maar héél weinig heb behoeven te veranderen.

Ik zeg hier "beleefde inleiding", want Pieter Bergsma liet me wel weten tijdens het Tweede Brinta Toernooi te Hoogezand/Sappemeer in december 1963, dat ik maar een bar slechte schrijver in de Nederlandse taal was en hij, toentertijd als onderwijzer, kon dat weten! Het is wel interessant dit te vermelden want op die manier komen wel bepaalde karakteristieken boven tafel die men later in het leven blijft behouden. In dit geval mijn schrijven dus, nog steeds geen perfect Nederlands maar ik mag niet klagen, want ik ken Nederlanders die geëmigreerd waren en niet eens hun taal meer konden spreken. Daar heb ik na 40 jaar nog steeds geen last van.

Maar ook, dankzij het dammen heb ik bepaalde eigenschappen aangenomen, die me heel goed van pas kwamen in het zakenleven. Na een grondige studie over plantextracten en door alle voor- en nadelen berekend te hebben, besloot ik tot de productie van een product bitter extract. Dus na grondige studie van de positie op het dambord en alle varianten berekend te hebben, die voor of nadeel zouden kunnen geven, besloot ik tot een bepaalde zet (product). Dat moest uiteraard met het nodige geduld gebeuren en analyse, maar dat alles leer je van het dammen.

Dit product werd spoedig in het bedrijf geproduceerd en de scheikundigen zorgden ervoor dat we nummer één werden in de wereld met de kwaliteit, beter uit Israël en U.S.A. Al spoedig had ik belangrijke afnemers in de aroma industrie in Nederland en het product was in feite dus een succes. Daarna ging ik door met het onderzoek van synthetische kleurstoffen die gebruikt werden in de voedsel industrie. Ik had de medewerking van vriend Paco, die in feite niemand anders was als de Rector van de Universiteit in Murcia en hoogleraar in de plantenfysiologie. Maar hier als collega's onder elkaar wordt je niet "mijnheer" genoemd en noemen ze je kortweg

bij je voornaam. Paco zorgde er voor dat tijdens de bestuursvergadering die twee producten er doorheen kwamen. Als gevolg hiervan, kwam er een nieuw gebouw met nieuwe installaties en werd er een nieuwe scheikundige aangetrokken. We moesten concurreren tegen Engelse bedrijven die experts waren en hoewel we een goede kwaliteit hadden waren we slechts een concurrent meer tussen al die synthetische kleurstof-fabrikanten. Een paar jaar daarna werden synthetische kleurstoffen verboden in vele producten.

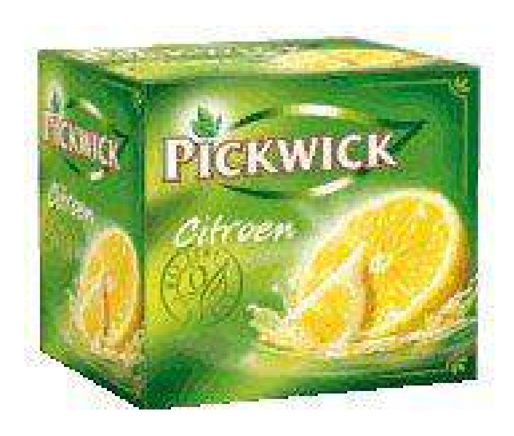
Prof. Dr. Francisco Sabater García (1930-1997)
Rector van de Universiteit van Murcia (1975-1980)

Paco zei me eens tijdens een boottocht op de Rijn in de buurt van Keulen, samen met mijn directeur, toen we op zakenbezoek waren, dat ik meer van het leven moest genieten en niet alleen maar werken. Natuurlijk had Paco wel gelijk, maar ik moest me nog waarmaken tegenover iedereen, terwijl Paco overal een goede naam had. Hij was zelfs gevolmachtigde van het Spaanse Parlement in de tijd van Franco. In al die jaren was de Amerikaanse firma Sunkist nummer 1

in de wereld voor flavonoïden. Zij fabriceerden deze uit citrusvruchten. Ikzelf had al gemerkt dat in vele boomgaarden van de provincie Murcia de mensen citrusschillen aan de waslijn droogden, maar niemand wist me te vertellen wat de commerciële applicatie was. Al die schillen werden naar verschillende landen geëxporteerd. Mijn directeur vond dat ik ook die schillen maar eens moest gaan verkopen, want uiteindelijk had dat met onze sector te maken. Wij verkochten flavonoïden uit citrusvruchten en die schillen pasten mooi in ons assortiment. Dat was niet bepaald gemakkelijk, want het eerste jaar verkocht ik geen enkele kilo, alhoewel ik vele bedrijven aangeschreven had, maar ik wist de eindapplicatie niet. Ik had er een gewoonte van gemaakt om tijdens mijn zakenreizen altijd de gezondheidwinkels te bezoeken. Dan onderzocht ik wie er precies de fabrikanten van flavonoïden in capsules waren. Met deze gegevens zond ik later onze productenlijst aan deze fabrikanten.

Op een gegeven moment had ik op een zaterdagmiddag in Zürich in een winkel doosjes gezien met vruchtenthee, zwarte thee met citroen en sinaasappelstukjes van de gedroogde schillen. De fabrikant had zijn fabriek dicht in de buurt van Zürich. Daarom belde ik mijn directeur en vertelde hem dat ik voorlopig niet terug wilde vliegen naar Spanje. Eerst wilde ik dat bedrijf bezoeken om te kijken of zaken mogelijk waren. De maandagmorgen pakte ik een taxi en was al snel in het kleine dorpje in de buurt van Zürich. Ik legde snel de secretaresse de komst van mijn bezoek uit. Waarschijnlijk had zij mijn uitleg, dat ons bedrijf veel goedkoper zou kunnen werken, goed begrepen want ik werd meteen toegelaten tot de directeur. Eenmaal aan tafel met de directeur legde ik uit, dat hij zeker een afval had van 40% en dus een duur product had, terwijl dat in onze fabriek niet het geval was. Voor ons was deze 40% geen afvalproduct, want wij fabriceerden immers flavonoïden. We waren het al snel eens over de mogelijkheden en kwaliteiten, zodat in een kwestie van één maand tijd we een contract te pakken hadden van 60 ton citroen -en sinaasappelschillenstukjes. Wat ik toen nog niet wist was dat toevallig deze fabrikant deze grondstoffen leverde aan de

belangrijkste Duitse kruidenfabriek. Plotseling moesten we in Murcia 100 ton schillen inkopen en alle ogen van andere handelaren waren op ons gericht.

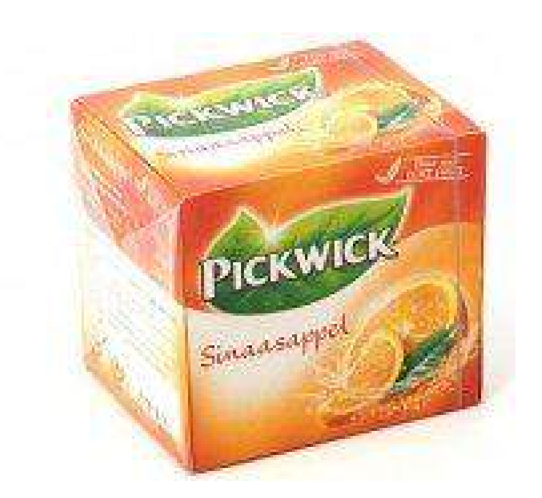

PICKWICK[24] CITROEN THEE
Als basis voor deze Pickwick Citroen Thee koos Pickwick theesoorten uit Indonesië en Afrika met een lichte smaak. Zo komt het aroma van de stukjes citroenschil die Pickwick aan deze melange toevoegen goed tot z'n recht en ontstaat een lekkere, frisse citroensmaak. Een heerlijke thee, vooral voor 's morgens vroeg en tijdens zwoele zomerdagen.

10 theezakjes van 4 gram voor een pot.

Maar terugkomende op de citroen -en sinaasappelschillen, we waren plotseling nummer éém in de wereld op dit terrein en dat ging een paar jaar goed, totdat het Zwitserse bedrijf verkocht werd aan dat Duitse bedrijf en toen werd alles anders. Plotseling gingen ook andere fabrikanten in onze provincie hetzelfde maken en het was duidelijk dat daar die Duitse firma achter zat, die ondertussen ook een applicatie gevonden had voor de afval.

[24] Deze voor mij onbekende firma is hier een voorbeeld van de stukjes citroenschil.

PICKWICK[25] SINAASAPPELTHEE
Als Basis voor deze melange kozen we theesoorten uit o.a. Indonesië en Afrika met een lichte smaak. Zo komen de stukjes sinaasappel en het aroma die we aan deze melange toevoegen goed tot hun recht. Er ontstaat een fruitige thee met een heerlijke sinaasappelsmaak, om elk moment van de dag lekker van te genieten.

Verpakt per 4 doosjes van 20 stuks.

Na deze tegenslag was het voor mij duidelijk dat eenvoudige producten, waarbij alleen ik en niet de scheikundigen nodig waren, niet de oplossing waren voor ons bedrijf. Ik zou het maximale uit onze scheikundigen moeten halen met moeilijke producten uit de natuur. Alleen met mijn kennis van eenvoudige producten zouden we weer spoedig concurrentie hebben, maar als we alles samen zouden doen, zouden we veel verder kunnen komen. Geen eenvoudige producten, want daarmede zouden we binnen twee jaar weer concurrentie hebben. Het was beter om met moeilijke producten te werken, want die zouden het dan veel langer uit kunnen houden; waarschijnlijk tussen de 5 en 10 jaar.

[25] Deze voor mij onbekende firma is hier een voorbeeld van de stukjes sinaasappelschil.

Mijn baan was er een met grote verantwoording en ik werd natuurlijk ook gecontroleerd door de andere aandeelhouders zonder dat zelf te weten. In één geval kwam ik daar toevallig achter. Na een reis naar Duitsland toe had ik mij bevriend met een dealer in Hamburg en begonnen we interessante zaken te doen voor de citrusschillen. Het toeval wou dat deze vriendelijke en gemoedelijke directeur van een kruidenimportbedrijf in latere jaren zelfmoord zou plegen, waar ik toen wel diep van onder de indruk was.

Eenmaal terug van mijn reis kreeg ik een aangetekende brief gestuurd waarop de woorden stonden: „strictly confidential". De lange Engelse brief die betrekking had op onze toekomstige samenwerking, werd zonder mijn medeweten door de directeur van mijn bedrijf elders vertaald in Murcia. Zoiets is natuurlijk verboden, want een directeur moet ook zijn werknemers het nodige vertrouwen geven. Maar goed, de directeur sprak geen Engels en dacht waarschijnlijk dat ik vreemde zaken deed die niet door de beugel konden.

Op een gegeven moment was mijn directeur op reis en had ik bepaalde gegevens nodig. Ik zocht daarom in zijn la en behalve de gegevens vond ik toen ook de brief van de dealer en kwam er toen achter dat ik wel achter mijn rug om gecontroleerd werd op eerlijkheid in zakendoen. Aangezien ik verschillende jaren in Nederland als boekhouder had gewerkt, waren voor mij ethiek en eerlijkheid logisch deugden bij het zakendoen. Ik heb nooit steekpenningen aangenomen, alhoewel mij die wel aangeboden werden. En als ik andere zakenvrienden een klant toespeelde wilde ik ook nooit commissie daarvoor hebben, want ik liet hun meteen weten dat dat helemaal niet nodig was, want ik werd goed betaald voor mijn huidige functie en ik wilde mij niet op een verboden terrein begeven. Deze eerlijkheid leert men, dacht ik, ook wel van het dammen. Alles moet binnen de regels blijven en dus zoekt men de beste zetten tegenover elke tegenstander en wint men alleen binnen de geldende damregels in deze sport. Niet door andere niet

toegestane regels of mogelijkheden. Wat dat aangaat had ik geen moeilijkheden met het feit dat ik gecontroleerd werd door de directeur. Ik heb hem dan ook nooit verteld dat ik de brief gezien had en hij mocht mij rustig dag en nacht controleren. Hij zou toch niets kunnen vinden.

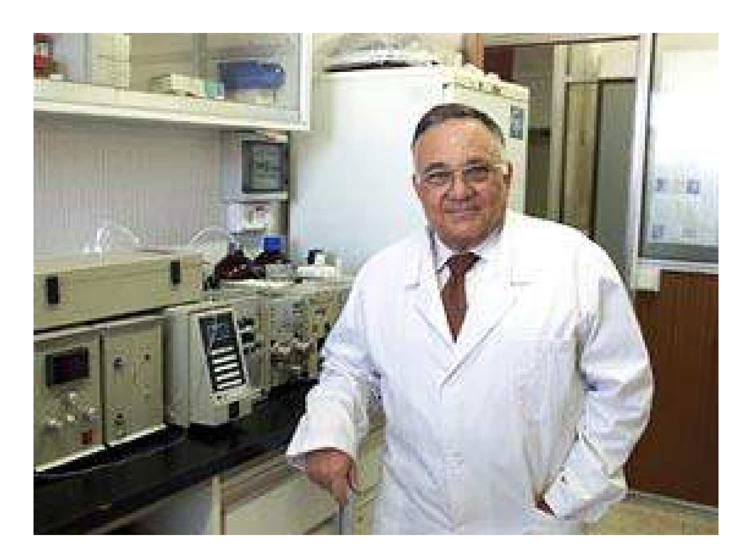
Er zijn duidelijke links tussen dammen en ondernemerschap. De clou van goed dammen is dat de speler een strategie uitdenkt en die dan uitvoert. In tegenstelling tot vele andere gezelschapspellen, draait het bij dammen niet om geluk, maar om wie het beste plan smeedt en dit het snelste kan uitvoeren. Dit is heel gelijkaardig met ondernemen.

Maar als je bij het dammen verliest, dan leer je erg veel van het analyseren, alhoewel de grote Maurice Raichenbach zijn partijen nooit analyseerde. Hier zien we weer het voordeel van dammen. Men kan een wedstrijd verliezen, maar daarna komen we weer op eigen kracht terug. Dankzij het analyseren leren we het verlies te accepteren, leren we van onze fouten en komen we terug met niew bedachte verdedigingsstrategieën.

Het was dus zaak om iets nieuws te hebben, wat nog niet iedereen had om duurzaam succes te kunnen opbouwen. En ik dacht weer aan mijn randspel, waarbij ik de Noord-Hollandse dammers verraste en nummer 3 werd van Noord-Holland. We zouden iets moeten maken waarvan we zelf de grondstof hadden, om niet afhankelijk te zijn van het buitenland en aan de andere kant iets, dat ons prestige zou kunnen geven voor vele jaren. Ik besloot toen tot de productie van een zoetstof uit citrusvruchten in ons bedrijf.

De scheikundigen deden verschillende proeven, doch niets lukte volgens hen. In het begin vermeed ik de moeilijkheden door te zwijgen en trachtte de zaak diplomatisch op te lossen, maar toen dat niet hielp, besefte ik spoedig dat op mijn weg hinderpalen stonden en nu was het aanvallen met de beste verdediging. Ik gaf hen toen te kennen dat ze de proeven mogelijk niet goed uitgevoerd hebben. En

dat commentaar leverde de nodige reacties op. Hoe zou ik zoiets nou kunnen weten als ik zelf niet eens scheikundige was. De directeur kwam tussenbeide en de grote boosdoener was ik. Uiteraard in dergelijke omstandigheden laten de meeste mensen het voor wat het is en geven dan de scheikundigen gelijk. Ik dacht weer aan mijn randspel waar niemand het mee eens was en dat toch successen had gebracht. Men moet niet opgeven, tot de laatste zet door blijven vechten. Met dammen kweken we het gevoel van niet opgeven, doch het constant naar eigen grenzen zoeken om die dan te verruimen. Bovendien leert men zelfstandig handelen en krijgt men echt het idee van: “ik kan het alleen”.

Prof. Dr. José Antonio Lozano Teruel

Ik stelde mijn directeur voor dat neutrale mensen maar moesten beslissen wie gelijk had, de scheikundigen of ik. Het is waar dat ik geen scheikundige ben, maar ik heb vele avonden thuis aan dit product gewerkt en weet er dankzij mijn studie alles van. Ik ben nu eenmaal een eigenzinnig of standvastig mens en dat wist de directeur ook en waarschijnlijk vond hij mijn voorstel redelijk. Een paar dagen daarna had ik bezoek van Paco, maar die kwam niet alleen aanzetten.

Hij had zijn vriend José Antonio[26] meegenomen, die ook aandeelhouder van de zaak was.

Ik kon erg goed opschieten met Paco en zodoende vertelde ik hem al mijn onderzoeken, die in feite al in 1977 begonnen waren met een bezoek aan de Universiteit van Brussel. Met hem besprak ik mijn Spaanse vertalingen van de verschillende Duitse teksten en verder informeerde ik hem over Amerikaanse onderzoeken en zei dat de grondstoffen in Spanje aanwezig waren. Ook José Antonio stelde me verschillende vragen. Ik had daar geen probleem mee, want ik had van het dammen snel denken, handelen en breed analyseren geleerd. Dat niet alleen; ik was dus ook gewend om onder druk gefundeerde beslissingen te nemen en de risico's die ik aanvaardde waren alle goed berekend.

Na een lang gesprek van zeker twee uur, namen ze al mijn werk mee en drie weken daarna hoorde ik dat Paco de zaak zou overnemen van de scheikundigen en met dit product op de Universiteit zou gaan werken. Een goed jaar later had hij het product met de juiste kwaliteit. Het kon niet eerder, want de processen waren vrij ingewikkeld en eerst moest op kleine schaal in een pilot plant worden begonnen.

Daarna werd er opgeschaald om het product in een speciale installatie In grote hoeveelheden te fabriceren. Van mij werd nu verwacht dat ik het product zou verkopen. Ik pakte het vliegtuig en het geluk is nu eenmaal bij de sterksten, dus wist ik meteen een groot contract af te sluiten, want de Israëlische producent kon niet leveren. Even nog naar het dammen. Ook bij het Jeugdkampioenschap van Noord-Holland in 1963, had ik niets te klagen. Ik won van alle Amsterdammers met het nodige geluk en kwam zodoende op de tweede plaats. Geluk ja, want normaal gesproken deed er maar één deelnemer uit Noord-Holland mee aan het Nederlands

---

[26] Prof. Dr. José Antonio Lozano Teruel Teruel (Biochemist) - Recteur van de Universiteit van Murcia (1986-1990)

kampioenschap en toevallig in 1963 waren dat twee dammers. Ook in het Nederlands jeugdkampioenschap had ik geluk, want via het Sonnenborn-Berger systeem was Kemperman kampioen en niet ik, doch was er toen plotseling een tweekamp nodig om uit te wijzen wie kampioen zou worden. De tweekamp won ik met 4-0. Dat geluk had Kemperman niet in het jaar 1960, toen hij net als ik eindigde als tweede, met een gelijk aantal punten als Leen de Rooy via het Sonnenborn-Berger systeem. Toen kon hij niet, zoals ik in 1963, een herkamp spelen. Maar zeggen ze niet dat het geluk met de sterksten is?

Terug naar de fabriek. Deze bezocht ik regelmatig om te kijken hoe het product min of meer gefabriceerd werd en zodoende kwam ik erachter dat er een dikke siroop in het afvalwater terechtkwam. Ik vroeg de scheikundigen wat dat was en uiteraard was het antwoord dat het afval was. Ik vroeg of ze wisten wat daar precies in zat en na een onduidelijk antwoord vroeg ik om een analyse van de afvalstoffen. Dat moest ik wel op een handige manier spelen, want niet iedereen was bereid om me te helpen.

Als ik het laboratorium binnenkwam, dan gingen al de handen de lucht in boven hun hoofd en zei men: "O God, daar komt die ook weer aan, wat wil hij nu weer". Ik stelde vaak vragen die ze niet beantwoorden konden, maar ik maakte er maar een lachertje van en zei altijd dat "een gek meer vragen kon dan 100 wijzen kunnen beantwoorden". Maar goed, ik kreeg uiteindelijk een analyse in

handen van de afvalstof die nu geen geld opleverde en gewoon weggegooid werd. Ik zag al snel dat het flavonoïdegehalte erg hoog was en dat we een nieuw waardevol product hadden dat nog niet in de wereld bestond, maar naar alle waarschijnlijkheid wel economische waarde had.

Ik legde hun mijn plannen voor en vertelde dat als we dit product zouden zuiveren, we iets nieuws hadden en dat ik dat wel zou kunnen verkopen. Op die manier konden we de kostprijs van de zoetstof verlagen en bovendien hadden we er weer een nieuw product bij dat niemand had in de wereld. Aangezien we allemaal aandeelhouders waren, hadden we er alle belang bij om meer interessante producten te maken, want uiteindelijk zouden we dan ook aan het eind van het jaar meer commissie ontvangen. Net als ik ontvingen de scheikundigen ook Commissie. We zaten immers in hetzelfde schuitje!

Toen was het innovatiemoment aangebroken om iets te verkopen wat nog niemand kende. Dankzij het dammen stond ik altijd open voor creativiteit en vernieuwing en dat is in het zakenleven precies hetzelfde. Creatieve intelligentie is zeer belangrijk in een bedrijf, want ze genereert nieuwe producten. Wil men de concurrent voorblijven, dan moet men steeds creatief denken en tot vernieuwing overgaan. Het was dus zaak om alles weer goed te analyseren, zoals men dat bij het dammen doet. Juist in een bedrijf is de analytische intelligentie belangrijk om de markt van het product goed in kaart te kunnen brengen.

Ik had al snel in de gaten dat het product in gezuiverde toestand ingezet zou kunnen worden in de farmaceutische industrie. Andere fabrikanten maakten een soortgelijk product, maar ons product was zéker tien keer meer geconcentreerd. Natuurlijk moest ik daarvoor weer in het bezit komen van monsters van de verschillende concurrenten, maar daar wist ik wel raad mee.

Op een gegeven moment kwam ik er via via achter dat een farmaceutisch laboratorium in Milaan problemen had met zijn leverancier, die hem niet de juiste kwaliteit leveren kon. Na grondige analyse van de zaak-ik val in herhaling, maar zo deed ik dit dus ook bij het dammen-kon ik tot de volgende stap (zet in het dammen) overgaan. Ik pakte het vliegtuig en zat al snel aan de tafel van de inkoper. Om het Verhaal kort te maken: ik vertelde hem met groot enthousiasme dat ik zijn problemen kende, maar hem helaas niet kon vertellen hoe ik dat te weten was gekomen, maar dat ik voor zijn problemen de oplossing had en tegelijkertijd gaf ik hem een monster met het verzoek om ons maar te bellen over een maandje, want dit product had hij beslist nodig. “Maar gelooft U mij alstublieft niet, meneer. Doet U allereerst alle proeven maar rustig aan en daarna spreken we wel verder. Onze prijs is deze”, was mijn commentaar. Na een maandje kwam de eerste order voor 200 kg binnen tegen 40 euro per kilo, in die tijd een beregoede opbrengst!

Dat doet me weer denken aan wat de schaker Hans Böhm een keertje schreef. Een groot bedrijf had hem eens gevraagd of hij met suggesties uit de schaakwereld hun verkopers zou kunnen stimuleren. Deze verkopers moesten wekelijks grote klanten als IBM en KPN bezoeken. Böhm vroeg de verkopers of zij de twee bedrijven verschillend benaderden. Ze keken hem verbaasd aan en moesten dat ontkennen en antwoordden hem: "De kwestie is dat we hun hetzelfde product verkopen". Toen wist Böhm genoeg. Hij zei dat elke professionele schaker zich voorbereidt op de ontmoeting van elke afzonderlijke tegenstander. Böhm, bijvoorbeeld, speelde de partijen van zijn tegenstanders na en stemde zijn openingen daarop af. De truc is om een positie op het bord van je tegenstander te manoeuvreren, waarbij deze zich ongemakkelijk gaat voelen. Van zoiets kunnen de verkopers ook profiteren. Het maakt niet uit of u een succesvolle ondernemer bezoekt of iemand die economisch slecht draait. Probeer van elke klant alles te weet te komen, zegt Böhm, want kennis is macht en met die kennis in het achterhoofd kan u veel nut hebben tijdens de gesprekken. En dat was precies wat

ik instinctief deed met mijn klanten, dankzij Böhm besef ik dat ik dit te danken heb aan mijn vroegere dam carrière.

Zoals ik hiervoor schreef, was ons product bitter, maar ook bruin van kleur, oplosbaar in water en alcohol en daarom bood ik het product ook aan een grote Engelse multinationaal aan, die toentertijd Quinine gebruikte in hun tonic drinks. Quinine was niet erg populair toen en men zocht naar andere bitterstoffen. Ondanks veel propaganda onzerzijds lukte het ons niet om aan deze multinationaal te verkopen, maar we hadden toch geluk. De multinationaal had een marmeladefabriek die een iets bitterdere smaak wilde geven aan zijn bittere sinaasappelen en voor die toepassing verkochten we toen ook behoorlijke hoeveelheden.

Bittere sinaasappel marmelade

Nu had ik al twee nieuwe applicaties, maar dat vond ik nog niet genoeg. Toen richtte mij op de likeurindustrie en ontdekte dat de Duitse Jägermeister een geschikte kandidaat was, maar zij wilden niet van hun receptuur af. Hun geheime recepturen werden in stand gehouden door de grote smaakstoffen industrieën in Duitsland. Natuurlijk had ik contact met deze smaakstoffen producenten maar die hadden een andere mogelijkheid gevonden om een dergelijk product als de onze te fabriceren, dat daarna gemengd werd met andere kruidenextracten. Een hogere prijs was voor de smaakstoffen industrie geen bezwaar, zolang alles maar geheim bleef tussen deze

producent en de likeurindustrie. Gelukkig lukte het wel met andere likeurfabrikanten in het buitenland, maar de hoeveelheden waren maar klein en daardoor was ik genoodzaakt om naar de Scandinavische Landen te reizen. .

Jägermeister uit Duitsland

Beter ging het met isotone dranken in Zwitserland. Ik had goede contacten met de geur- en smaakstoffen industrie en een belangrijke fabriek van isotone dranken in Zwitserland. In Argentinië maakte een grote Amerikaanse multinationaal citruspoeders voor drankenautomaten. De poeders werden dan met water gemengd om een citrus drink te krijgen. Ook daar gingen behoorlijke oeveelheden heen.

Er was een toffeefabriek die een bittere smaak wilde geven aan toffees. Zelfs in Duitsland lukte me het dit product te verkopen onder een andere naam. Het bedrijf verkocht al in water oplosbare citroen- en sinaasappelpoeder en nu kon het ook een in water oplosbaar, bitter sinaasappelpoeder maken.

Een voor mij onbekend merk dat Isotonic drinks maakt

Er zijn veel mensen die nog op hun nagels bijten en hiervoor heeft de farmaceutische industrie een lak in het leven geroepen die erg bitter is vanwege de synthetische bitterstoffen.

Nagellak met de bitterstof

Als hun nagels dan voorzien worden van deze lak, wordt daarmede het nagelbijten voorkomen. Nu waren er fabrikanten die geen synthetische bitterstoffen in hun lak wilden hebben, maar wel een natuurlijke bitterstof. En zo had ik er opnieuw een applicatie bij.

Op een gegeven moment had ik zeker acht applicaties voor dit product gevonden, dat ik onder verschillende namen verkocht. Mijn distributeurs zeiden al gauw dat ze een bepaald product niet meer konden verkopen en dan bedacht ik weer een nieuwe naam voor een andere applicatie. De distributeurs gingen weer aan het werk en zo kwamen er meer verkopen uit. Zo lukte het me zelfs om in Zuid-Amerika en Zuid-Afrika interessante hoeveelheden te verkopen

Dit waren allemaal kleine succesjes, maar plotseling kwam de grote klap. De zoetstof kon niet meer afgenomen worden door één van de belangrijkste kopers en de belangrijkste applicatie viel weg bij een belangrijke bierfabrikant. Mijn directeur zei eenvoudig tegen me: "Jij hebt ons erin geluisd, je zorgt nu maar voor andere verkopen. Hoe? Dat is jouw probleem, niet de mijne". Die toestand komt ook bij het dammen voor. Je hebt een interessante positie opgebouwd op het bord en plotseling verlies je door een blunder. Dergelijke klappen krijgen de grootmeesters ook, maar die komen daar weer snel overheen. Ze zijn gewend aan tegenvallers, want daar leer je weer veel van. Hetzelfde gebeurt in het zakenleven. Men moet zo af en toe harde klappen incasseren en daarop voorbereid zijn. Goede zakenmensen komen ook de mislukkelingen weer snel te boven. Henry Ford zei eens dat denken het moeilijkste van alles is en zo is het met dammen waarvan je leert te denken, vooruitzien en vooral onafhankelijke beslissingen te nemen. Volgens de hoogleraren hier heb ik een bijzonder ontwikkeld intuïtief vermogen en ik denk dat ik dat alleen maar aan het dammen te danken heb…..

Ondertussen had ik al wat ervaring met het uitdenken van nieuwe applicaties en ik kocht gelijk meer boeken over dit onderwerp en kwam al doende aan de weet, dat de grote Dupont in Frankrijk van

zijn parachutes productie kon overstappen op die van nylonkousen toen de parachutes markt verzadigd bleek. Alles is mogelijk, het is gewoon zaak om maar flink zoals dammers te denken. Dus kocht ik boeken over alle mogelijke zoetstoffen en kwam toen vele applicaties aan de weet. Na drie maanden studie had ik de oplossing gevonden: het toepassen als aromastof voor diervoeder. Daarna maakte ik een studie van diervoederaromastoffen fabrikanten in Europa. Op een gegeven moment had ik een interessant bedrijf te pakken en legde een bezoek bij hun af. Ik kon praten met een wetenschapper en legde hem uit dat onze stof heel geschikt was om nieuwe aromastoffen te maken voor diervoeder. Dat lukte goed en na een maand kwamen de eerste opdrachten en na exclusiviteit voor vele markten kwamen we weer op het oude peil van de verkoop. Vandaag de dag is niemand in de wereld erin geslaagd een andere applicatie te vinden en het product wordt nog steeds voor deze toepassing verkocht. Maar het was erg belangrijk voor ons om hiervoor een E-nummer te krijgen van Brussel en daarom bezocht ik het TNO in Zeist. Spoedig zat ik daar aan tafel met de directeur van het TNO, een zekere professor wiens naam ik niet meer weet en enkele jonge onderzoekers. We werden het snel eens en er zouden toxicologische studies gemaakt worden om op die manier een goedkeuring te kunnen verkrijgen van Brussel voor een E-nummer[27].

Op een gegeven moment waren we dus nummer één in de wereld van vijf producten, waaronder de bitterstof die we onder verschillende namen verkochten. De flavonoïden worden gemaakt van sinaasappels, grapefruit en citroenen. Binnen de kortst mogelijke tijd zouden we daar ook nummer één in worden. Onze concurrent was de firma Sunkist in de Verenigde Staten. Er waren ook andere fabrikanten in Noord-Amerika, maar deze konden niet tegen de Spaanse prijzen op en bovendien was onze kwaliteit beter. Ik heb heel wat keertjes naar New York en Los Angeles gereisd, maar

[27] Na verkoop van onze zaak in 1989 aan een multinationaal verkreeg deze tenslotte een E nummer, in dit geval E959.

kwam er al snel achter dat de FDA maar weinig voorstelt wat betreft de eisen voor de etikettering voor deze bio flavonoïden. Misschien is de situatie vandaag de dag veranderd, maar zo in de jaren tachtig verlangden de Amerikanen alleen maar goede prijzen en maakte de kwaliteit maar weinig uit. De distributeurs zeiden me dan ook vaak wat de inkopers van de verschillende bedrijven zeiden: "They don't care". Het maakt ze allemaal weinig uit, als de prijs maar goed is. Het gevolg was dat onze concurrenten dan vaak gingen mengen of knoeien en daar konden we in het begin niet tegen op, totdat we dat spelletje door hadden en zelf met mengen begonnen. Vanzelfsprekend brachten wij onze toekomstige klanten hiervan op de hoogte en verstrekten we hun ook gegevens hoe andere fabrikanten mengden. Op deze wijze konden de Amerikanen niet meer tegen ons op.

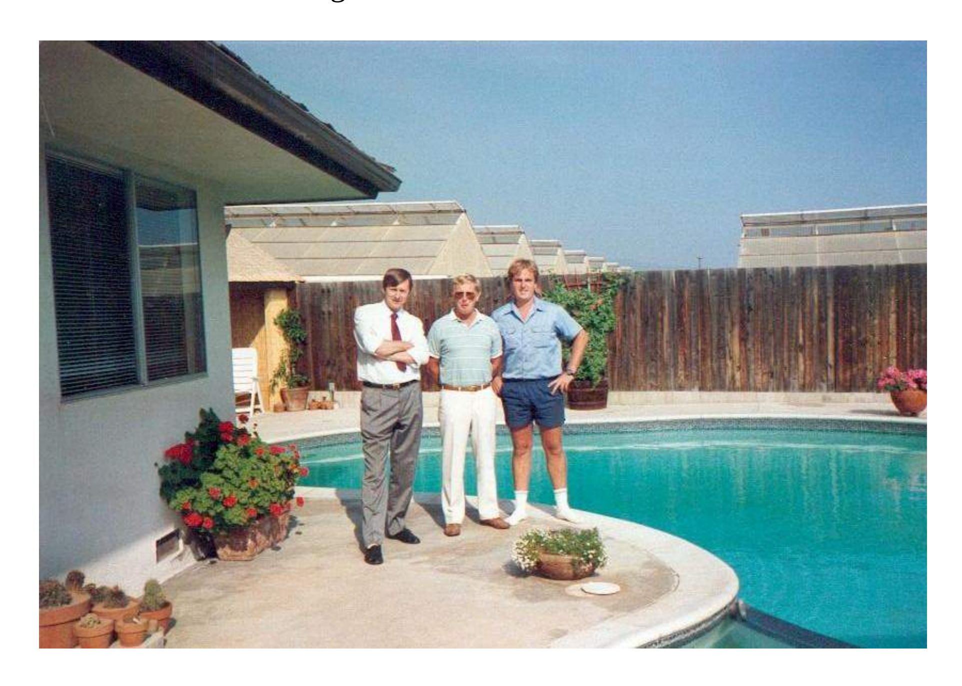

Kantoor van Sunkist, Ontario

Op een gegeven moment wilde Sunkist stoppen met de fabricage van bio flavonoïden en de zaak aan ons verkopen. Maar qua prijs en kwaliteit waren we waren in feite beter dan zij. Alleen hadden zij meer klanten waarvan we waren dat die vroeg of laat naar ons

zouden komen. Niettemin bracht ik ze wel een bezoek, want je kan altijd leren van zulke gesprekken. Na een volledige informatie van de zijde van Sunkist, besloot ik de zaak rustig op het bedrijf te bepraten, alhoewel ik het zelf niet zag zitten. Mijn directeur ook niet, zodat we besloten niet met Sunkist samen te werken die derhalve een andere partner moest zoeken. Of het ze gelukt is dat is een andere vraag. Ik weet wel dat zij een jaartje daarna geen flavonoïden meer fabriceerden. Vanaf dat moment zaten we ook tussen de beste fabrikanten in de wereld voor onze producten.

In die jaren was ik vele malen in Los Angeles bij onze distributeur. Gedurende één van deze reizen bezocht ik mijn vroegere baas Jan Brand die naar Amerika geëmigreerd was en een bloembedrijf had in Carpinteria. Het was maar een paar uurtjes rijden en op die manier kon ik de reis in één dag afmaken.

Van links naar rechts: Govert Westerveld, Jan Brand en Barry Brand

Van links naar rechts: Jan Brand, Govert Westerveld en Rie Brand

Barry, de zoon van Jan en Rie was toen 24 of 25 jaar en de andere zoon Hans 17 jaar. Na de moeilijke jaren in Nederland moesten ze n de Verenigde Staten helemaal opnieuw beginnen, maar hier is weer het bewijs dat om succes te hebben in het zakenleven moet men eerst een paar keer mislukken. Vandaag de dag hebben ze daar verschillende bedrijven en dat alles is tot stand gekomen door hard werken en innovatie.

Een reis naar Tokio

Even later kregen we een aanvraag voor 10 ton van deze flavonoïde uit Japan. We hadden al een reis gepland naar Los Angeles om daar één van onze dealers te bezoeken, maar mijn directeur wilde ook die firma in Tokio bezoeken. Eenmaal beland in Los Angeles, raadde de president van de firma in Los Angeles ons aan, allereerst een paar dagen vakantie te nemen in Hawaï en vanuit daar naar Tokio te vliegen. Dat hebben we toen gedaan.

Het eerste wat me opviel op de luchthaven van Honolulu waren de charmante Hawaainse vrouwen die de bezoekers begroetten met bloemenslingers. Daarna werden we naar ons hotel gebracht en genoten s' avonds van het zwoele klimaat. De dag daarop brachten we een bezoek aan de Pearl Harbor Museum in Honolulu en hadden een gesprek met één van de overlevenden. Op, 7 december 1941, zoals iedereen weet, was er een verrassingsaanval van Japanse gevechtsvliegtuigen op de Amerikaanse marinebasis in Hawaï. Ongeveer 2400 militairen kwamen om het leven en de Amerikanen leden grote verliezen wat voldoende reden voor hun was om een dag daarna de oorlog te verklaren aan Japan. De laatste dag van ons bezoek, hadden we een huurauto met chauffeur tot onze beschikking en we genoten zeer van de vele bezienswaardigheden die het hoofdeiland Oahu ons te bieden had.

Hawaiiaans strand

We hadden nog tijd om naar een groot park te gaan waar de Polynesische eilanden hun traditionele cultuur laten zien. De bewoners van elk eiland hadden zo hun hutjes en eigen klederdrachten. Voor de mannen was dat niet meer dan een rok van stro of riet. Ik herinner me nog een soort parade van allerlei boten uit die regio met daarop de dansende eilandbewoners. Er werd veel geschreeuwd en getrommeld en het was een Indrukwekkend schouwspel. Laat in de middag woonden we nog prachtige shows bij van de Hula dansers.

De dag daarop wachtte ons een vlucht naar Tokio. Het was geen plezierige vlucht, want er was veel turbulentie. Het was slecht weer en we vielen van de ene luchtzak in de andere. Helaas was dat nog niet alles want eenmaal aangekomen in Narita, de luchthaven van Tokio, zaten we drie uur lang in een taxi voordat we in Hotel Hilton aankwamen. Waar in New York alles groot is opgezet, zit in Tokio

iedereen en alles op elkaar en verwonderd zag ik de hoofdwegen hoog opgaan in de lucht.

Een snelweg in Tokio, hoog in de lucht

Ondertussen hadden we ons in verbinding gezet met onze dealer in Tokio en die verwachtte ons de volgende morgen op zijn kantoor. Eenmaal aangekomen stelden we vast dat de Japanners op elkaars lip leven en zichzelf maar weinig ruimte op kantoor gunnen. Ik kreeg de indruk dat het mensdom zich zelf aan het vernietigen was met een dergelijke manier van leven. Maar nu de aanvraag voor de 10 ton flavonoïde: die bleek niets voor te stellen. Onze plezierige ervaring des te meer…...

Moeilijkheden onder de aandeelhouders

Op de Middelbare School had ik net genoeg scheikunde gehad om mee te kunnen praten op de zaak. Ik herinner me nog goed, dat na een pilot productie op het laboratorium, de eerste productie in de fabriek volledig mislukte. Ik liet me ontvallen dat er bij het opschalen iets anders moest zijn gebeurd en inderdaad kwamen ze erachter dat het toerental van de roerder in de reactor te laag was vergeleken met de proeven op het laboratorium. Eenmaal het roerwerk bijgesteld liep alles perfect.

De verantwoordelijke scheikundige was weliswaar een goede vriend, maar een grote geldwolf met weinig hart voor de zaak. Hij wilde steeds meer geld na al onze successen en was het er niet mee eens dat de directeur 50% meer commissie had dan wij, twee scheikundigen en ikzelf. De 50% had ik in het begin voorgesteld en toen ging iedereen ermee akkoord. Er vormden zich twee groepen in het bedrijf en de directeur werd ervan beschuldigd dat hij geld van de zaak zou hebben toegeëigend. Op de algemene bestuurs-vergadering ging men ermee akkoord dat ik een controle zou doen op de boekhouding. Zo gezegd zo gedaan en het enige wat ik vond was een klein bedrag dat gebruikt zou zijn als steekpenningen in Madrid. Voor mij was de zaak duidelijk en liet dat aan de andere groep weten met de volgende woorden: "Ik heb niets kunnen vinden in de boekhouding dat vreemd voorkomt. Het enige wat er is, is een bedrag X dat ontbreekt, wat in geen verhouding staat met de enorme winsten die we jaarlijks maakten. Voor mij is er niets ontvreemd. Maar als jullie vinden dat hij werkelijk gestolen heeft en dat idee heb ik niet, dan mag hij wat mij betreft jaarlijks dat bedrag stelen tegen de winsten die we nu hebben. Dat ging tijdelijk goed, ik werd aangesteld als bestuurslid van de zaak waar iedereen mee akkoord ging.

Na een jaar was er weer oppositie en ik zorgde ervoor zoveel mogelijk neutraal te blijven, want zoals gezegd ik was de grote

vriend van deze scheikundige. De bom zou elk moment kunnen barsten en later vertelde de directeur me dat ze me uit de zaak wilden gooien, maar dat dat niet gebeurd was vanwege mijn grote kennis van nieuwe producten en hier is dus het bewijs dat je vooral niet moet doen wat iedereen al doet in het leven! Ik denk alweer aan mijn vreemde spelsysteem, het randspel dat ik had en waar vele dammers geen raad mee wisten en dat mij punten opleverde. Dat is precies het grote probleem wat ik zie bij veel studenten vandaag de dag. Ze studeren allemaal hetzelfde en daarna is het aanbod veel te groot en de vraag te klein. Kom je echter met iets aan wat anderen niet weten en dat ook nog geld in het laadje brengt, dan zit je goed.

De zaak werd elke keer kritischer en tenslotte besloot ik maar bij de groep te blijven die de zaak aanvankelijk gesticht hadden, want daar zat ook mijn vriend Paco bij. Dat kostte me wel een goede vriend, maar het kon gewoon niet anders. Mijn vriend startte daarna met andere ex-leden van onze zaak een eigen bedrijf. Buitengewoon vervelende omstandigheden. Daarna wilde, tegen mijn zin, ons eigen bedrijf, zijn aandelen niet terugkopen maar omdat dit zou betekenen dat deze scheikundige jarenlang zou kunnen zeggen dat ze hem slecht betaald hadden, werd mijn voorstel aangenomen en werd hij goed voor zijn aandelen betaald. Jaren daarna werkte deze man nog bij twee andere bedrijven en ofschoon hij inderdaad geld maakte, hield hij een slechte naam vanwege zijn gebrek aan ethiek. Maar in dat opzicht is hij beslist niet de enige in Spanje die weinig ethiek of hart voor de zaak heeft.

De creatie van een nieuw product

Terugkomende op de citrus bitterstof. Dankzij de scheikundigen begreep ik ook dat de formule van deze bitterstof een suikerrest bevatte. De plotselinge grote verkopen van deze bitterstof brachten mij op het idee precies uit te zoeken er in deze bitterstof zat. Normaal gesproken werd onze bitterstof gebruikt in frisdranken, maar nu was er plotseling een Frans laboratorium die dat nodig had. Nu was het zaak, net als bij het dammen, de kwaliteiten van de tegenstander te onderzoeken. Ik leerde de zwakke en sterke punten van dat bedrijf en ook zijn business strategie kennen. Ze hadden de bitterstof niet nodig voor de frisdranken, doch maakten ze daar een ander product van. Na bestudering van hun producten wist ik welke richting ze uitgingen.

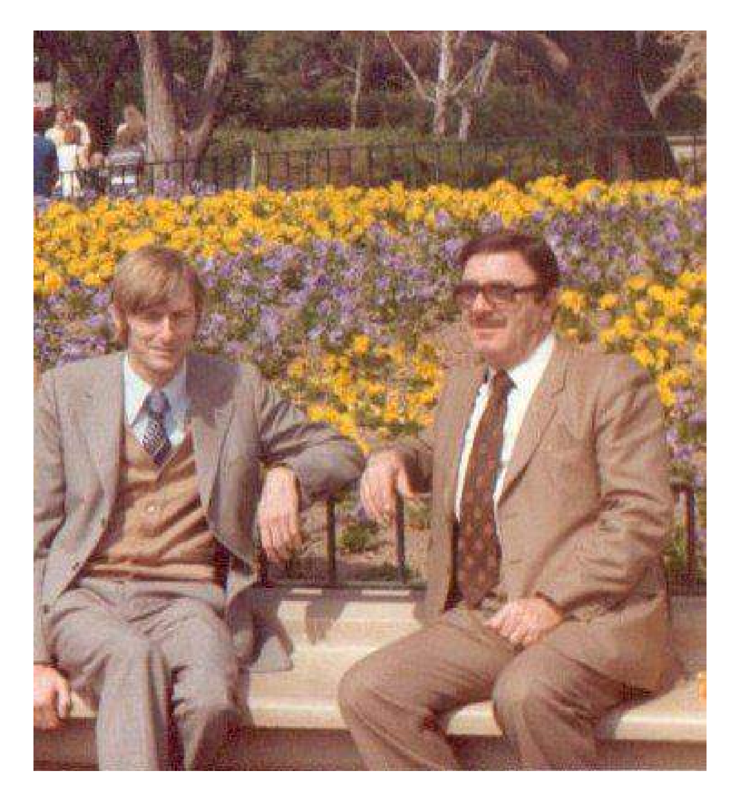
Toen ik er achter kwam dat het om die suikerrest ging, concentreerde ik me daarop en na een paar weken was ik er achter dat de suikerrest gebruikt werd om hiermee een aromatische stof te maken. Nu vermoedde ik niet dat wij dat ook winstgevend van onze bitterstof zouden kunnen maken, maar we hadden nog andere flavonoïden met deze suikerrest. Na het vertrek van acht aandeelhouders, hadden we weer een nieuwe scheikundige nodig en Paco vond Obdulio Benavente-García. Inmiddels kreeg ik problemen op de zaak had als ik nieuwe producten voorstelde of wilde uitproberen en besprak daarom mijn ideeën met de twee jonge scheikundigen, die later mijn grootste vrienden zouden worden. Maar daarover later meer op volgende bladzijden. De één was mijn vriend Julián Castillo Sánchez, belast met de synthetische kleurstoffen en de andere vriend was Obdulio Benavente-García, belast met de flavonoïden. Ik had een bepaalde flavonoïde op het oog, maar de proeven daarmee lieten een hoge kostprijs zien, zodat mijn idee niet werkte. Mijn beide boezemvrienden inmiddels, hadden echter een andere flavonoïde in beeld en met een speciaal proces maakte ze een heel goedkope suikerrest met een grote zuiverheid. Zij tweeën regelden

verder de zaak met Paco en binnen de kortst mogelijke tijd hadden we weer een nieuwe grondstof. Het was nu zaak deze te verkopen.

Dat ging ook goed, want na een telefoontje aan één van de grootste aromafabrikanten ter wereld, had ik een geheime bespreking met een voorname inkoper in Parijs. Daarna ging ik naar Nederland voor een ander bezoek en kwam een Nederlandse ingenieur de zaak verder met Paco en mij bespreken. Er kwam een goed contract dat ons in staat stelde een nieuwe installatie te bouwen. Nu die zaak eenmaal liep, besloot ik het ook te verkopen aan een andere multinational en had ik een bespreking met onze agent en de inkoper op de luchthaven van London. De inkoper wilde geen goede prijs betalen en deed heel moeilijk. Op een gegeven moment sloot ik maar mijn koffertje en zei hem dat het niet de moeite was verder met hem te onderhandelen, want wij beiden zouden nooit tot zaken kunnen komen. Men is nu eenmaal wat men denkt te zijn en ik had het volste vertrouwen in ons product. Mijn agent keek me heel verschrikt aan, want zoiets had hij waarschijnlijk nog nooit meegemaakt. Ik vertelde precies het voorval aan mijn directeur en zei hem dat wij gewoonweg te belangrijk waren om te buigen voor die multinational en dat die maar betalen moest. Het analyseren van zo'n situatie leert men bij het dammen. Op een gegeven moment heeft men een sterke positie bereikt en dankzij de ervaring krijgt men dan een groot zelfvertrouwen, dat dan weer gebruikt wordt om de juiste zet of beslissing te nemen.

Dat lijkt natuurlijk strijdig te zijn me commerciële regels. Het was me al opgevallen dat vele personen hier in Spanje teveel vleien en strooplikken. Met andere woorden de Spanjaarden zijn heel diplomatiek, terwijl wij, van Friese afkomst, toch wel heel nuchter blijven. Eenmaal weer terug op de zaak wilde mijn directeur precies weten wat ik daar allemaal tegen die hoofdinkoper van die grote aromafabriek in Engeland verteld had. Ik vertelde hem in geuren en kleuren het verhaal en dat ik niet wilde buigen voor die Engelsman

en dat van die lage prijzen en dat we toch de besten ter wereld zijn en dat niemand tegen ons op kan, etc.

Hier samen met mijn directeur tijdens een reis

Het was gewoonweg een kwestie van elkaar aftasten en uitproberen. Mijn directeur was mijn beschermengel. Hij nam het altijd voor me op en voerde alle gesprekken met de andere aandeelhouders. Op die manier verloor ik geen onnodige energie met discussies en kon me volledig op mijn taken concentreren.

Als één aanval niet lukt in het dammen, dan maar een andere aanval opzetten. En zo besloot ik Nederland maar in te schakelen. Ik zocht naar een persoon in Nederland die goede contacten had met de vestiging van de multinational in Nederland. Die had ik snel

gevonden en met die agent ging ik naar de Nederlandse vestiging. Daar werd ik met respect ontvangen en zowel mijn nieuwe agent als ikzelf namen plaats aan een heel grote tafel geschikt voor zeker dertig mensen. De hoofdinkoper en zijn assisteng gingen met mij aan tafel zitten We moesten nog op een belangrijk persoon wachten zei de hoofdinkoper en na vijf minuten ging de deur open. En wie kwam daar binnen? Juist de inkoper van Engeland die ik eerder op de luchthaven gesproken had. Dankzij de hulp van mijn agent en de Nederlandse inkoper lukte nu alles en kregen we een goed contract. Tijdens het etentje nam de inkoper mij apart en zei dat ze te horen hadden gekregen dat Westerveld maar een moeilijk mens was, maar dat dit bij beter inzien toch allemaal erg meeviel. Ik hield me maar van de domme, maar ik voelde me nu eenmaal beslist niet minder dan die inkoper.

Dit doet me weer denken aan die moeilijke inkoper hier in een Spaans bedrijf. Alhoewel we één van de beste kwaliteiten hadden van een natuurlijke actieve stof voor vlees was, het niet mogelijk door die man heen te komen. Wat waren de redenen dat de inkoper niet van ons wilde kopen? Waarschijnlijk wilden ze niet rechtstreeks van de fabrikant kopen of hadden ze meer vertrouwen in het buitenland. Hoe het ook zijn moge, het lukte wel via een handelsfirma in het buitenland, die het op zijn beurt weer aan deze vleesfabriek verkocht. Verkopen gaat nu eenmaal niet van een leien dakje en vaak moet men inventief werken. Maar dat hebben we ook bij dammen. Als de ene aanval niet lukt, dan maar een andere aanval inzetten.

Mijn directeur klaagde geregeld over de hoge telefoonkosten die ik had. Dus moest ik mijn uitgaven een beetje inperken. Op een gegeven moment was hij een paar dagen op reis en kon ik rustig naar Chicago bellen. Ik vertelde daar een fabrikant, die toen hetzelfde product maakte als wij, dat wij goedkoper waren en dat het jammer zou zijn als wij in de Verenigde al zijn klanten zouden afnemen. Het zou veel beter zijn als we zouden kunnen

samenwerken. Ik stuurde hem een monster en prijzen en een maand daarna werd ik uitgenodigd om naar hem toe te komen. Dus vloog ik daar in een weekend heen, want ik vloog altijd in de weekends om zodoende meer tijd te hebben in de week voor zaken. Maandagmorgen stond al een limousine voor mijn hotel te wachten en ik werd heel hartelijk ontvangen door de eigenaar van het bedrijf. We waren het al snel met elkaar eens en op die manier hadden we weer flinke contracten erbij. Hij liet me verder zijn hele fabriek zien en we hadden een lang gesprek over aromatische suikers. Op die manier werd ik ingewijd in de geheimen van zijn bedrijf. Daarna bestudeerde ik alle suikers en stelde hem voor ook een andere suiker voor hem te maken. Hij ging akkoord ging mits de prijs concurrerend was. Ook dat lukte en toen hadden we weer een product erbij waarin we een wereldpositie opbouwden.

Een kennis van me in Blanca, die in de export van conserven zat, kwam er achter dat het goed ging met mij in de verkoop. Een daaropvolgende week kwam hij weer naar me toe en zei: "Ik ben erachter gekomen hoe jullie verkopen”. Wat jij doet is geen kunst, je hebt producten die niemand heeft". Zeg ik op mijn beurt: "Dat klopt, ik ben een slechte verkoper, maar probeer producten te laten maken die niemand heeft, dan heb ik het als verkoper veel gemakkelijker". Ik kan niet tegen het spreektalent van de Spanjaarden op. Ze praten allemaal als Brugman en doen hun zaken in de bars en zijn heel anders van aard als ik van Friese afkomst van grootmoeders zijde en ik praat gewoon veel minder. Verschillende malen ben ik met enige aandeelhouders op zakenbezoek geweest. Hoe zij hun vrije tijd in het buitenland besteedden, beviel me nooit. Ik zat liever in de bibliotheken, museums of gezondheidswinkels. Dat ontlokte vaak spottende opmerkingen tegen mijn vrouw zoals: "Je kan je man rustig alleen laten in het buitenland".

In dat opzicht herinner ik me een trip naar New York om aldaar een nieuwe dealer te bezoeken. Deze dealer stuurde een verkoper van mijn leeftijd naar mijn hotel , die de verkoop van onze producten

zou behartigen. Hij haalde mij op met zijn wagen om samen klanten te gaan bezoeken. Het eerste wat hij deed, s 'morgens om negen uur, was het bezoeken van een of andere nachtclub met een paaldanseres. Ik moest hem beleefd vertellen dat ik niet naar de Verenigde Staten gekomen was om een paaldanseres te aanschouwen, doch voor zaken. Daarna gingen we onmiddellijk klanten bezoeken en s' middags gingen we gemoedelijk naar zijn huis en werd ik aan zijn vrouw voorgesteld. Vaak heb ik hierover nagedacht. Wilden Spaanse verkopers van andere bedrijven soms wél eerst een paaldanseres zien alvorens de klanten te bezoeken? Verbood het Franco-bewind toentertijd dergelijke toestanden en wilde men de schade inhalen?

De Spanjaarden hebben een groot improvisatievermogen. Als wij iets willen voorbereiden nemen wij daar de tijd voor. Hier in Spanje doen ze alles op het laatste moment en het gaat nog goed ook! Dat improvisatietalent hebben wij Nederlanders niet. Spanjaarden maken zich ook niet druk om de toekomst. Ze leven hier van de dag en zien wel wat het morgen wordt. Op die manier kan je natuurlijk nooit een goede zaak runnen. Het is beslist nodig vooruit te denken en een bepaald jaren plan te hebben. Een doel is nodig en is geen utopie zoals iemand hier in Spanje zei. Deze goede man hield me voor een dromer maar had me vele zaken beloofd, waaronder aandelen in - zijn onderneming. Toen die niet snel kwamen, kreeg ik N.B. van hem te horen dat ík een fantast was. Toen ik zag dat ik daar niet verder kwam, nam ik afscheid van hem met de woorden "Antonio, ik word nu je concurrent". En Antonio heeft het geweten: zeven jaar daarna moest hij zijn zaak sluiten en stonden zijn zoon en dochter op straat. Eerst had ik hem op zijn wens gratis aan een nieuwe zaak geholpen, waarvan hij aandeelhouder werd door alle aandelen goedkoop op te kunnen kopen. En nu hielp ik hem van de zaak af. Toen kwam zijn dochter solliciteren bij de zaak waarvoor ik consultantwerk deed en zij werd natuurlijk niet aangenomen. Ik heb nooit meer contact met die Antonio gehad. Hoed u voor zulke negatieve denkers en geloof in uzelf. Behoor bij hen die nooit opgeven. Hoed u voor mensen die u trachten af te remmen en die

klein denken. Deze goede man, Antonio, vertrouwde niemand, niet eens zijn eigen zoon.

Zonder doel komt niets tot stand en wil men succes hebben op de lange duur, dan is een doel niets anders dan een goed voornemen of plan. Wij dammers kunnen gelukkig wel diep vooruit denken en houden rekening met allerlei toekomstige varianten en daar kunnen zelfs schakers, die in de regel niet verder denken dan 5 zetten vooruit, niet tegenop.

Synthetische suikers voor de behandeling van constipatie

Op een gegeven moment maakte ik een studie van een synthetische suiker die gebruikt werd in de farmaceutische industrie voor de behandeling van constipatie.

Met dat product zouden we opnieuw een wereldpositie kunnen bereiken. Binnen de kortst mogelijke tijd hadden we een afgevaardigde van de concurrent op bezoek, die mogelijk geïnteresseerd zou kunnen bij ons te kopen. Daar heb ik nooit in geloofd, de goede man kwam alleen maar even kijken waar we allemaal mee bezig waren. Het project ging dan ook niet door, want de grondstoffen zouden we moeten importeren en zonder controle over deze grondstoffen zouden we teveel risico nemen. Derhalve was het hele onderzoek uiteindelijk een fiasco.

Joke van de Velde bezocht eens Marc Coucke, een voormalige Belgisch kampioen van “Vier op een Rij” en toentertijd eigenaar van het farmaceutisch bedrijf Omega Pharma, En ze vroeg hem: “Heb je wel eens mislukkingen gehad?” Het antwoord van Marc Coucke was

overduidelijk: “Zie je die kasten daar (wijst naar de drie rekken boordevol Omega-producten)? Ik kan evenveel kasten vullen met projecten die niet geslaagd zijn. Waar die staat? (lacht) Ik heb ze nog geen plaatsje gegeven.”

Doch deze Marc Coucke staat bekend als een gewiekste en keiharde zakenman. Hij is een goede schaker en denkt altijd vooruit en verkocht onlangs zijn bedrijf Omega Pharma voor 3,6 miljard Euro aan het Amerikaanse Perrigo belastingvrij op de meerwaarde van de aandelen. Het is een man die volgens de kenners nooit opgeeft en altijd wil winnen al is de hele wereld tegen hem.

Marck Coucke
Photo: Dr. T CC BY-SA 3.0

Suiker gemaakt van perzikpitten

Hier waren de grondstoffen wel aanwezig en ik maakte een gedegen studie van de concurrenten en voor een suiker gemaakt van de perzikschalen. De voornaamste concurrent bleek een multinational in Italië te zijn. Mijn bedoeling was om ook een markt te zoeken voor de afvalstoffen uit die pitten, benzaldehyde en wit poeder. Maar ook dit product liep op niets uit. Het fabriceren van benzaldehyde zou cyanide opleveren. En we wilde ons niet bezig houden met al te gevaarlijke processen. Het witte vruchtvlees zouden we eventueel kunnen gebruiken in voedselproducten met perzik amandelspijs. Dit project was dus gedoemd te mislukken.

Als je wilt slagen, verdubbel dan je mislukkingen is een gezegde van Thomas J. Watson van IBM.

Thomas J. Watson

Een grote mislukking in Sicilië

Eén van mijn grootste mislukkingen had ik in Sicilië. Ik liet de scheikundigen een nieuw product maken dat volgens de Amerikaanse onderzoekers in staat zou moeten zijn om de bittere smaak van sinaasappelsap weg te krijgen. Dit zou dan een product worden dat niemand had en hiermee wilde ik opnieuw een wereld-primeur hebben.

Zakenbezoek uit Japan. Van links naar rechts: Een Japanese klant, Prof. Dr. José Antonio Lozano Teruel, Govert Westerveld, José López Sánchez en Prof. Dr. Miguel López Sánchez

Ondertussen had ik wat interessante contacten gevonden met sinaasappelsapbedrijven in Sicilië. In die tijd waren er nog geen bedrijven in Murcia met sinaasappelsap en dat was één van de redenen dat ik jaren daarna, na een grondige studie, een bedrijf voorstelde sinaasappelsap te maken. Helaas had ik verzuimd dat op

een contract te doen, zodat in feite al mijn werk voor niets was, want ik heb daar nooit een vergoeding voor gehad. Maar van dat alles leert men veel. Als men een dampartij verliest, dan gaat men daarna alles analyseren en van de fouten leert men. Henry Ford mislukte uiteindelijk ook vijf keer en had tenslotte succes.

Eenmaal in Sicilië aangekomen met twee producten, waaronder de zoetstof, kon ik met de zoon in het laboratorium de hele dag proeven gaan doen. Na vier uur hard werken was het resultaat uitermate bedroevend, want we kregen de bittere smaak niet weg met ons zogenaamd ontbitteringsproduct. De eigenaar had me al in het begin gezegd dat hij daar niet in geloofde, maar ik kon natuurlijk alle proeven nemen die ik maar wilde met zijn zoon. Het enige product dat wat werkte was onze zoetstof.

Vanaf dat moment heb ik nooit meer in die Amerikaanse, universitaire onderzoekers geloofd en ik besloot alvorens hen te geloven, allereerst zelf proeven te laten doen in Spanje. Maar op Spaanse universiteiten vind ik de zaak nog bedroevender. In de loop der jaren kwam ik er achter dat vele onderzoekingen op de Spaanse universiteit tot niets leiden. Het is meestal het kopiëren van andere, eerder gedane studies met een eigen interpretatie en dat is dan alles. Eigen onderzoek is er weinig bij en alles wordt dan ook gedaan om punten te krijgen teneinde hoger te komen op de maatschappelijke ladder.

Maar een goede dammer is tolerant bij nederlagen en overwinningen. Schakers en dammers bezitten een hoge graad van tolerantie tegen mislukkingen, met andere woorden zijn heel goed in staat om frustraties te boven te komen. Een van de grootmeesters, de wereldkampioen José Capablanca uit Cuba zei eens: *“Men leert meer van een verloren dan van een gewonnen partij”*. Men verliest al snel vele partijen voordat men een goede speler is. Dit kenmerk van tolerantie is zeer geschikt voor het commerciële leven, want in het bedrijfsleven mislukt men vele malen voordat men succes heeft.

Joël Schols

Joël Schols is een Belgische zakenman en zijn bedrijf Newtel wijdt zich aan computernetwerken, draadloze netwerken en telefonie-oplossingen in Belgische organisaties. Newtel had een zeer sterke groei en na elf jaar heeft het bedrijf 65 mensen in dienst. Schols, in zijn jeugd, één van de beste spelers in België, is van mening dat schaken ons een aantal dingen leert die niet in het onderwijs worden behandeld. En dan niet alleen de genoemde punten van kracht en de wil om te slagen, maar leert ons ook onder druk te werken en het leert ons om te verliezen en door te blijven vechten.

De reis naar Brazilië

In die tijd kochten we ook een flavonoïde in Brazilië en ik kreeg toestemming van de directeur om te kijken of we in Brazilië de inkoop van de ruwe grondstof niet zelf konden organiseren. De inkoop van deze Braziliaanse flavonoïde had ons grote kwaliteitsproblemen en financiële verliezen bezorgd bij een klant in Duitsland en het was beter dat product zelf te maken. Ik had al de nodige contacten gelegd met diverse bedrijven in Sao Paulo, Manaus en Parnaiba.

De jungle in met het vliegtuig

Ik huurde op één of andere luchthaven een klein passagierstoestel en daarmee vlogen we naar Parnaiba toe. Eenmaal daar aangekomen besloot ik allereerst even de stad te gaan verkennen alvorens naar de leverancier te gaan. Op dat moment kwam ik aan de weet dat de mensen daar in grote armoede leven. De inheemse bevolking liep

nog in rieten rokjes. Toen ik uiteindelijk bij de leverancier aankwam spraken we over verbetering van de kwaliteit en daarna nodigde hij mij uit voor het middageten. Het restaurant kon doorgaan voor één van de beste restaurants van Brazilië en het werd me al duidelijk dat het verschil tussen rijk en arm enorm groot was.

Het kleine dorp van de multinational

Al was mijn oponthoud in Manaus bedoeld om de mogelijkheden van nieuwe grondstoffen te bestuderen, er bleken interessante extracten vinden voor verdere studie. Ik huurde een ander klein vliegtuigje om naar de jungle te vliegen om daar nog een andere grondstof die we nodig hadden te zoeken. Daar ontdekte ik meteen dat een Duitse multinational en de firma in Parnaiba alles controleerden.

De Duitse multinational had zijn fabriek in een klein dorp en ook zijn opslagplaatsen van de ruwe grondstof. Dergelijke kennis van de concurrent komt men alleen aan de weet door dat land te bezoeken.

Mijn informanten in Sao Paulo en Manaus hadden gefaald bij het verstrekken van de juiste gegevens of hielden gegevens achter de hand. Daar moest ik zelf ter plaatse achter komen.

Mijn oponthoud in Manaus was bedoeld om daar de mogelijkheden van nieuwe grondstoffen te bestuderen. Er waren interessante extracten bij voor verdere studie. Ik huurde een ander klein vliegtuigje om naar de jungle te gaan voor verdere studie van een grondstof die we nodig hadden. Ik kwam er al snel achter dat alles in handen was van een Duitse multinational en van de firma in Parnaiba. De Duitse multinational had zijn fabriek in een klein dorp en ook zijn opslagplaatsen van de ruwe grondstof. Dergelijke kennis van de concurrent komt men alleen aan de weet met bezoeken naar dat land toe. Mijn informanten in Sao Paulo en Manaus hadden gefaald met de verstrekking van de juiste gegevens of hielden gegevens achter de hand. Daar moest ik zelf ter plaatse achter komen.

Bovendien werd de export van deze ruwe grondstof volledig gecontroleerd door de Braziliaanse regering. Ik beschouw de reis niet als een mislukking, maar gewoon nodig om aan de juiste informatie te komen. Alvorens met een dampartij te beginnen is het zaak alles van de tegenstander af te weten. Hetzelfde kan men zeggen van een nieuw product. Alvorens daar veel geld in te steken is het zaak alles van de concurrent af te weten. In dat opzicht herinner ik me een reis die ik samen maakte met mijn directeur, naar Vera Cruz en Mexico City, voor de mogelijke aankoop van grondstoffen. De reis leverde ons weinig op, maar we hadden daarna wel de juiste informatie.

Mijn reis naar Marokko

Normaal gesproken hield mijn directeur zich bezig met de inkoop van de ruwe grondstoffen. De laatste jaren had hij rugklachten en dat was de reden dat hij mij naar Marokko stuurde teneinde de collectie van de ruwe grondstoffen te controleren. Daarop vertrok ik met mijn auto naar een hotel in Algeciras om daar de volgende dag mijn visum voor mijn Nederlands paspoort in orde te maken. Toen dat snel geregeld was, kon ik nog dezelfde dag met de boot vertrekken naar Tanger. Eenmaal daar aangekomen, reed ik per auto naar Kenitra, waar al een collega van mij in het hotel zat. De volgende dag had ik een gesprek in het Frans met onze Marokkaanse inkoper Amrani. Alles leek nu in kannen en kruiken. S'avonds werd ik voorgesteld aan één van de belangrijkste figuren van de stad van toentertijd zo'n 200.000 inwoners. Te mijner ere werd er een hele geit geslacht, gebraden en opgediend.

Gebraden geit

Mijn gastheer Amrani stelde me enige Marokkanen voor we namen plaats aan tafel rondom de gebraden geit. Er werd me uitgelegd hoe je geitenvlees moest eten. Amrani stak zijn vingers in de gebraden

geit en had al gauw een bot met vlees te pakken dat hij voor me legde om te eten. Daarna begon hij vlees voor zichzelf te zoeken. Toen hij zijn bot afgekloven had deponeerde hij dat netjes voor mij en ik wist niet beter dan dat ik mijn afgekloven bot voor hem moest leggen. Het geitenvlees was heerlijk en ik stak dan ook herhaaldelijk mijn vingers nog eens in de geit voor meer vlees. Het zijn allemaal gemoedelijke mensen daar in Marokko en ik voelde me snel tussen hen in thuis.

De Moskee van Kenitra

Na twee dagen werd ik gebeld door mijn directeur die wilde weten of de grote berg met ruwe grondstoffen al aan het slinken was. De ruwe grondstoffen moesten namelijk door vrouwen gesorteerd worden en mijn collega had me al verteld dat Amrani daar drie maanden over wilde toen. Net als mijn directeur was ik het daar helemaal niet mee eens en wilde dat in twee weken regelen tot ongenoegen van Amrani die niets meer van me wilde weten en mij

naar het hotel terugstuurde. Dat belde mijn directeur die een paar dagen nodig had om Amrani tot andere gedachten te brengen en toen mocht ik de zaak wel organiseren.

De vrouwen die daar aan het werk waren hadden het niet gemakkelijk en klaagden dat er gebrek aan harken en emmers was. Onmiddellijk werden die gekocht maar dan kwamen er weer andere klachten. De dames stonden de hele dag in de brandende zon. Ik hielp ze en kocht van alles. Dat niet alleen, ik gaf ze ook elk uur een pauze van minstens tien minuten om veel frisdrank te drinken, met als resultaat dat de berg ruwe grondstoffen snel slonk en in twee weken waren we klaar i.p.v. na drie maanden volgens plan Amrani!.

In de avonduren zaten mijn collega en ik vaak in één van de vis-restaurants aan de kust. Maar ik had moeite met het eten van het Marokkaans voedsel, zoals gestoomde semolina, een mix van kleine graankorreltjes in een stoofpot met groentes, lamsvlees, specerijen en veel kookvocht. Couscous, het nationale gerecht van Marokko en de Harira soep, bevielen me veel beter. Ongekookte, verse sla nam ik niet om maag- en darmklachten te voorkomen. Elke dag dronk ik veel thee van muntbladeren met grote brokken suiker, mierzoet, maar altijd heerlijk.

Verandering in de organisatie en verkoop van de zaak

De zaak liep goed totdat verschillende aandeelhouders de directeur van bijna 65 jaar wilden vervangen. De leidinggevenden waren nu nog Paco en een paar anderen en wij besloten met een belangrijke multinational in Barcelona in zee te gaan. Vanaf nu kreeg deze multinational de verkoopleiding met wie ik moest samenwerken. De nieuwe chef Antonio Cistero was een sympathiek figuur met wie ik al snel goed overweg kon. Dat ging enige maanden goed totdat de

aandeelhouders besloten om begin 1989 de zaak te verkopen. De meesten van hen wilden nu geld zien of hadden andere plannen. Ikzelf en mijn directeur hadden weinig zin om de zaak te verkopen, maar het merendeel wilde dat wel. Dat werden toen maanden van onderhandelen en alhoewel mijn directeur al een andere koper vond voor ons bedrijf, besloot we toch de zaak te verkopen aan de multinational in Barcelona.

De meeste werknemers konden bij ons blijven werken en ikzelf had helemaal geen zin om eventueel naar Barcelona te gaan en dit hield in dat ik zonder werk kwam te zitten want men had mij niet meer nodig. De verkopen van de producten werden nu geregeld door de mensen in Barcelona zelf. Dit werd mij ter kennis gegeven door de nieuwe directeur van Zoster S.A. die me ronduit zei dat ik beter het ontslag kon accepteren want er waren vele manieren om mij uit de zaak te werken en verder wilde hij me heel weinig betalen. Ik had al snel een goed gesprek met mijn nieuwe chef in Barcelona en die vond zoiets schandalig en zorgde ervoor dat ik goed betaald werd. Toen stond ik voor de tweede keer op straat en moest ik opnieuw de werkloosheidwet in. Deze keer op 42 jarige leeftijd.

In die tijd had ik ook een afscheidsetentje met mijn twee jonge scheikundigen en vrienden. Ik raadde hun aan te promoveren, want voor toekomstig werk, was het beter door te studeren en met een doctorstitel vind je gemakkelijker een goede baan.

7. De stichting van een eigen export adviesbureau in 1989

Op dat moment voelde ik me opnieuw als vele jaren geleden. Om te winnen –dus om werk te hebben - zou ik iets nieuws moeten bedenken en mij daarin moeten specialiseren om beter te zijn dan de anderen. Ik dacht weer terug aan het kampioenschap dammen van Noord-Holland waar ik, zoals ik al schreef, iedereen met mijn randspel verraste.

Na enige tijd in de werkloosheidwet te hebben gezeten had ik een interessant gesprek met Antonio Cistero. Mijn sympathieke chef had een boek meegenomen uit Barcelona dat over een consultant handelde en hij raadde mij aan met mijn kennis een eigen export adviesbureau op te richten. In latere gesprekken liet hij me -weten dat zijn bedrijf (de multinational in Barcelona) Zoster S.A. alleen maar vanwege mijn zoetstof had overgenomen en dit was uiteraard een compliment aan mijn adres.

Over het idee van Cistero heb ik rustig nagedacht. Ik had geen haast want na de verkoop van mijn aandelen kon ik het nu rustig aan doen. Na enkele weken besloot ik een eigen export adviesbureau op te zetten. Ik zocht een link van de natuur met de export en kwam tot de naam van Natura International s.l. (B.V. in Nederland). Als zelfstandige mocht je toen wettelijk twee jaar werkloosheidsgelden in je s.l. meenemen. Dat was dus eind 1989 een meevallertje en een ruggensteuntje.

Weer maanden daarna had ik meteen al mijn eerste klant: de multinational in Barcelona van wie ik de opdracht kreeg nieuwe klanten te zoeken. Helaas waren de verdiensten maar laag. In 1990 ging ik op zoek in Nederland en werd ik zeer actief in Spanje op zoek naar nieuwe mogelijkheden. Ik kwam er spoedig opnieuw achter dat specialisatie hard nodig was om tot goede zaken te komen.

Ik zocht contact met groenten- en fruitcoöperaties, maar de concurrentie liet geen ruimte aan marges. Dezelfde situatie trof ik aan bij diepvriesgroenten.

De schillenboer
1000941 (foto), Wiel van der Randen, Spaarnestad Photo

Ik was een specialist in fruitschillen, en als schillenboer had ik weinig concurrentie en dat zou mijn toekomst worden. Toen ik die richting opging kwam ik in contact met interessantere bedrijven. Eén daarvan was een bedrijf net begonnen in 1987. We zaten beiden min of meer in dezelfde richting met dat verschil dat zij ook allerlei kruiden verkochten. De kruidenmarkt was ook een doodlopende markt want Spanje kon niet op tegen Turkije, Marokko en de Oostblok landen. Ik vertelde hen dat ik verschillende goede ideeën had voor nieuwe producten, maar dat kon ik alleen doen op

contractbasis. Ze wisten van mijn activiteiten af, want ik was jarenlang hun grote concurrent in schillen en ik werd vanaf 1989 gelijk hun consultant. Zo gezegd zo gedaan, ik maakte toen voor elk nieuw product dat ik op het oog had een contract, waarin precies bepaald werd dat ik voor het idee en voor alle verkopen die het de bedrijf in de toekomst zou realiseren, royalties zou krijgen. Ik stelde veranderingen voor en zei dat ze de kruidensector moesten verlaten en zich bezig moesten gaan houden met diepvries. Toen dat succes opleverde zei op een gegeven moment de directeur tegen me: *"Don Govert, hier heeft u onze fabriek, u doet maar wat u wilt."* Een groter compliment kon ik niet verwachten.

Het 25-jarig bestaan met opera muziek

In 2012 vierde dit bedrijf zijn 25-jarig bestaan met opera muziek. Dit bedrijf heeft vandaag de dag geen crisis in crisistijd, want is volledig georiënteerd op de exportmarkten en heeft producten die weinig bedrijven hebben.

Een kleurstoffen fabrikant

In die tijd heb ik ook nog verschillende maanden bij een bedrijf gewerkt dat synthetische kleurstoffen maakte. Men wilde mij voor vast hebben, maar daar had ik weinig zin in. Temeer toen ik te horen kreeg dat ik dan de huidige commerciële directeur moest vervangen. Deze behoorde tot de eigenaarsfamilie en die wilden dat liever niet zelf meedelen. De arme man zat al dicht bij de pensioengerechtigde leeftijd zat en leed aan een bepaalde ziekte leed. Ik vond deze handelwijze ongepast en wat zij deze man aan zouden doen, kon mij morgen gebeuren. Ik heb altijd een verschrikkelijke hekel gehad om met mijn ellenbogen te werken en wilde nooit hogerop komen over de rug van een ander. Als je zo zou omgaan met mensen, zouden jouw gesprekken ook nooit meer in de openbaarheid mogen komen. In dit kader is het vermeldenswaard, dat op een gegeven moment de telefoondienst de kabels ging veranderen en ik had echt het gevoel dat nu al mijn telefoongesprekken met het buitenland afgeluisterd zouden worden. In het dammen leer je lokzetten in de positie te creëren, dus dat moest ik hier ook maar even doen. Even wat eigen telefoontjes organiseren naar het buitenland en maar kijken of ze toe zouden happen.

Dat ik mij niet vergiste in deze zaak bleek toen op een gegeven moment een medewerkster in de straat mij aanklampte en mij vertrouwelijk vertelde dat “ze” heel slecht over mij gesproken hadden. Zij was zo onder de indruk van deze kwaadsprekerij dat ze ontslag wilde nemen. Ik dankte haar voor de informatie en stond erop dat ze geen ontslag zou nemen, want degene die daar weg zou gaan was ikzelf en ik was helemaal niet afhankelijk van dat bedrijf en had werk genoeg bij andere bedrijven.
Het bedrijf was op de hoogte dat ik vond dat ze hun doodlopende of verouderde producten moesten vernieuwen. Ik vond mezelf niet in staat daar de verkopen van te verbeteren en volgens mij deed de informante, medewerkster op de export afdeling, haar taak

voortreffelijk. Na analysering van deze affaire kon ik er natuurlijk niet kwaad om worden, tenzij het soms toch met de telefoon te maken had.

Een half jaar daarna hoorde ik van dezelfde medewerkster die ontslag wilde nemen, dat hun productie nu volledig verkocht werd aan een grote multinational. Dat was dus een verstandige beslissing van de directie. Ik had me dus niet vergist in de beoordeling van de situatie van het bedrijf of om in damtermen te spreken: “Ik had me niet vergist in de stand”.

Mislukkingen en risico’s

De jaren 1990 tot 2001 waren interessante jaren van veel studie, hard werken en weinig stilzitten. Het grote voordeel dat ik dankzij het dammen had, was de prestatiedrang. Natuurlijk had ik vele mislukkingen bij mijn werk die me geld kostten, maar bij het dammen verloor ik ook. Maar van elke verloren partij leert men veel door het analyseren en zo ook bij het zakenleven. Als een of andere zaak mislukte, analyseerde ik net als bij het dammen diep wat ik nu fout gedaan had. Als ik beter wilde zijn dan anderen, dan moest ik wel bepaalde kleine risico’s nemen en daarvan leren om steeds beter te worden in de toekomst. Stap voor stap verbreedde ik mijn kennis van producten en hun wijze van productie.

Bij het dammen leert men beslissingen nemen en ik was er zeker van dat ik in de toekomst zou slagen. Op jongere leeftijd deed ik wat aan psychologie en stond wel twintig keer per dag voor de spiegel en zei dan: “ik ben voor het succes geboren” en dat hield ik altijd voor ogen. Tegenslagen beschouwde ik als iets gewoons om hogerop te komen en van het dammen had ik ook geleerd om niet zomaar op te geven doch door te blijven vechten. Ik had dan ook een enorm doorzettingsvermogen en dacht dikwijls aan Walt Disney, die

ontslagen werd omdat hij niet voldoende ideeën zou hebben, maar zijn doorzettingsvermogen stelde hem ten tenslotte in staat Disneyland te bouwen, ondanks het feit dat hij verschillende keren failliet ging.

Ik bleef in contact met mijn vriend Julián, de chemicus die bij Zoster S.A. bleef werken. Zijn vrouw hielp me met het eerste Spaanse damboek dat ik in 1990 kon uitgeven. Het was plezierig te horen dat hij en mijn andere vriend Obdulio allebei met hun doctoraal studie bezig waren en dat zij in contact bleven met onze vriend Paco, de voormalige Rector van de universiteit van Murcia. Paco begeleide hen met hun doctoraal studie. Ik heb Paco ook verschillende keren bezocht op de universiteit, want het onderhouden van goede contacten met deze is onontbeerlijk op ons zakengebied.

In die tijd was bleef ik proberen fabrikanten te vinden, die ik voorstelde mij op contract royalty's over de gehele verkoop te betalen en als ik zelf zou kunnen verkopen had ik behalve recht op royalties ook recht op commissie. De concurrentie trachtte steeds te kopiëren en ik probeerde dan weer iets nieuws te verzinnen, uit afvalstoffen bijvoorbeeld, waaruit omgekeerd vaak nieuwe producten kunnen worden gewonnen i.p.v. te worden weggegooid. Zo houd je een voorsprong. Met andere woorden, ik was nooit tevreden over mijn resultaten en bleef constant aan verbetering denken. Mijn vriend Paco, Rector van 1976 tot 1980, had dezelfde mening toen we nummer één op de wereld waren op het gebied van een bepaalde flavonoïde: "*Van onze flavonoïde weten we nog niets. We moeten nog veel meer onderzoek doen*". Dat heeft men ook bij het dammen. Men wint een partij in een bepaalde stand, doch vaak vroeg ik me af of ik niet op een betere manier had kunnen winnen. Men is altijd op zoek naar de perfectie.

Een nieuwe Extract firma

In die jaren zocht ik ook contacten met een nieuwe extractenbedrijf dat in 1989 is gestart. Extracten waren zo'n beetje mijn specialiteit en wellicht was met deze mijnheer García, de oprichter, een samenwerking mogelijk. Hij had een lange ervaring in de verkoop van een bepaald kruidenpoeder. De goede man had zijn andere zaak aan een Deense multinational verkocht en wilde nu extracten met behulp van koolzuur produceren.

Dat werd toen nog nauwelijks toegepast en nieuwsgierig als ik was, zocht ik altijd iets nieuws en had zo weer misschien weer beet. Ik kwam al vlug tot de ontdekking dat de firma niet in staat was om verkoopbare kwaliteit te ontwikkelen. Ze hadden al een chemicus die voor hun werkte, maar de resultaten waren niet bevredigend. Ik stelde ze derhalve voor om met een kennis van me samen te gaan werken, waarmee ze akkoord gingen. Deze kennis, als onderzoeker verbonden aan de universiteit, ermee akkoord mij de helft van de opbrengst te geven. Dat ging een jaartje goed totdat het bedrijf zogenaamd niet meer geïnteresseerd was in onze verdiensten.

Later kwam ik erachter dat ze toch verder gingen met mijn kennis en hier leerde ik weer van dat men wel met contracten werken moet, want anders gaat het vroeg of laat mis. Het hebben van contracten is ook niet alles, maar in dergelijke gevallen beslist noodzakelijk. Niettemin had ik in dat jaar weer veel geleerd, want de eigenaar was een expert in een natuurlijk antioxidant. Dat fabriceerde hij niet in zijn huidige fabriek, want de exclusiviteit had nu de Deense multinational. De eigenaar was een gezellige prater en ik kwam in dat jaar veel te weten over de mogelijkheden van deze natuurlijke antioxidant.

Ik besloot een grondig onderzoek naar dat product te doen, want als de Denen daar zoveel belang in stelden en de fabriek opgekocht hadden, dan moest daar zeker een goede markt voor te creëren zijn.

Na zoeken vond ik een andere fabrikant van deze natuurlijke antioxidanten en mijn eerste verkoopactiviteiten liepen op niets uit want de kwaliteit van de extracten was niet goed genoeg.

Beloften van een andere extracten firma

De eigenaar van een andere kruidenfirma toonde belangstelling en hij verzocht mij te helpen. Hij bezat enige aandelen en slaagde erin op een wat vreemde manier, de Meerderheidsaandeelhouder van deze extracten firma te worden. Na deze prestatie bood hij ook mij aandelen aan en als mede-eigenaar kon ik meteen aan het werk. Aangezien deze firma ook natuurlijke antioxidanten maakte, leek het me een interessante mogelijkheid. In de kruidenzaak werkten zijn zoon en jongere dochter en al snel werd het me duidelijk dat de vader wilde dat zijn dochter zijn opvolger wou worden in dit nieuwe bedrijf.

Het vreemde was echter dat alles geheim gehouden werd voor mij. Ik had praktisch toegang tot niets en ze wilden alleen maar van me leren. Toen ik een interessant contract afgesloten had met een bedrijf in Argentinië konden ze het extract niet leveren en ik raakte op dat mijn moment mijn naam kwijt. Daar kwam bij, dat twee voormalige mede-eigenaars van deze kruidenzaak, mij waarschuwden voor deze eigenaar. Aan hun was ook alles beloofd en toen de eigenaar eenmaal al hun klanten kende, werden ze eruit gewerkt. Ik wist toen dat dit bedrijf ook mijn toekomst niet zou zijn. Ik bleef er laconiek onder tot de twee voormalige mede-eigenaars zei ik dat het nog maar de vraag is wie meer zou leren van wie, de eigenaar van mij of ik van de eigenaar van het bedrijf. Voorlopig zat ik daar tijdelijk goed en het was rustig afwachten op nieuwe mogelijkheden.

Een netwerk van relaties is belangrijk

Die mogelijkheden deden zich snel voor. Mijn vriend, de scheikundige Julián, was ondertussen tot doctor gepromoveerd op de universiteit van Murcia met behulp van Paco en hielp mij nu met mijn doctorale thesis. Voorts liet hij me weten dat hij en Obdulio in contact stonden met een bedrijf dat een extract maakte uit amandelschalen. Dat amandelschalenextract was echter een doodlopende zaak vanwege de Chinese concurrentie en daarom wilde deze firma nieuwe producten creëren. Paco was bevriend met de eigenaar van dit bedrijf en zodoende was dat contact er gekomen en dat was echt iets voor de toekomst. Het bevreemdde me dat deze zaak bezig was met een nieuw amandelschalenextract, want dat was precies hetzelfde extract dat ik in Zoster S.A. geprobeerd had te fabriceren. Ik moest dat toen opgeven, want men zag daar geen brood in. Het extract zelf gaf veel afval waarvoor ik ook naar applicaties zocht. Een tweede probleem was dat dit extract al gefabriceerd werd door de Italianen die daar een wereldpositie mee hadden.

Het multinationale bedrijf in Barcelona.

Met de multinational in Barcelona had ik goede en slechte momenten. In het begin betaalden ze weinig en na enkele jaren werd dat meer. Helaas liepen alle studies, die ik hun doorgaf voor nieuwe producten, op niets uit en had ik echt het gevoel dat ik aan het lijntje gehouden werd om geen concurrentie te plegen.

Inmiddels had ik in 1997 een geschiedenisboek van 1000 bladzijden gepubliceerd over het dorp Blanca. Mijn vrouw, die nog steeds aangename contacten heeft met mijn vroegere collega's in Zoster S.A., liet hun dat boek zien dat ze daar achterliet. Toevallig kwam ook de directeur van de zaak daarachter.

Rincón de Pepe, vele jaren het beste restaurant van Murcia

Ik had al een slechte verhouding met die persoon en op een gegeven moment belde hij mij om te vertellen dat de mensen uit Barcelona met mij een gesprek wilden hebben en hij zou daar bij zijn. Dat had natuurlijk allemaal met dat dikke boek te maken. Na een telefoontje mijnerzijds aan Barcelona was het duidelijk dat ze de samenwerking met mij wilden verbreken. Dat gesprek was voor mij geen probleem, maar ik vertelde ze erbij dat ik wilde praten als de directeur van Zoster S.A. er maar niet bij zou zijn want die relatie was slecht. Akkoord met de voorwaarde volgde een duur etentje in het beste restaurant van Murcia, Rincon de Pepe. Daar overhandigde ik mijn brief waarin stond dat ik een einde wilde maken aan de samenwerking met hun. Ik zei dat het maar weinig uitmaakte of zij

of ik die brief schreven, echter om ze het werk te besparen had ik het zelf maar gedaan.

Mijn verdediging was-ik kan het niet genoeg herhalen- net als bij het dammen ijzersterk (uiteraard niet tegen mensen als Wiersma en Sijbrands) en na twee weken namen plotseling mijn vrienden Julian en Obdulio ontslag bij Zoster S.A. Ik hoorde toen via omwegen dat de mensen uit Barcelona het min of meer betreurden dat ze niet meer met mij samenwerkten. Verder vroegen ze zich af of ik niet een toekomstig gevaar zou kunnen zijn voor hun bedrijf. Natuurlijk kreeg ik ook een brief van hun advocaat waarin mij vriendelijk en dringend verzocht werd om geen concurrentie te plegen met bepaalde producten, want ik had een concurrentiebeding.

Het is erg vreemd in Spanje dat medewerkers van een bedrijf zomaar weglopen zonder vergoeding. Het is normaal als men lang bij een bedrijf gewerkt heeft, een vergoeding of gouden handdruk te krijgen, maar daar zagen deze twee scheikundigen van af. Toen ze aandeelhouders waren, hadden ze het voor het zeggen, maar onder het juk van de Catalanen werden ze overal in geremd en hun talent kwam niet tot uiting. Bovendien hadden ze als chef iemand die als laatste in Zoster S.A. binnengekomen was en weinig talent had, maar wel bezig was zijn eigen voordeel te zoeken ten koste van deze twee personen.

Druivenschillenextract

De Catalanen, die bekend staan als de beste zakenlieden in Spanje, hadden zich in mij vergist. Het is niet nodig om hier uit de doeken te doen wat ik allemaal besproken heb in die tijd met mijn twee scheikundige vrienden, maar dat laat zich eenvoudig raden. Een ding

stond voor mij altijd vast: wij Nederlanders zijn beter dan de Catalanen in zakendoen, om maar niet te spreken over joden en dammers.

Suren Gupta en Govert Westerveld

Het leven kan vreemd lopen. Het bedrijf, wiens adres ik in Amsterdam op de boekhoudafdeling vaak had gezien en wiens Amandelschalenextract zaken ik moest bijhouden en controleren, zag ik nu met eigen ogen. Natuurlijk herinnerde de eigenaar de zaken die hij met de joden in Amsterdam gevoerd had en nu was het voor mij veel gemakkelijker om daar binnen te komen. Precies in die tijd werkte ik samen met een Indiër, eigenaar van een Engelse firma in Londen, die interesse had in druivenschillenextract en vroeg of ik dat kon maken. Ik nam deze mogelijkheid meteen op met Julian en Obdulio en al gauw werd een contract gesloten tussen ons en de amandelschalenfabriek. Het ontwikkelingsproces duurde langer dan dat ik verwacht had en ondertussen kwamen de Chinezen opzetten met een veel lagere prijs, waar we niet tegenop konden. Dat werd

dus een verliespost voor de amandelschalenfabriek en we leerden hieruit meteen dat we in de toekomst goed zouden moeten oppassen voor de Chinezen.

De amandelschalenfabriek

Na vele jaren van alles te hebben gedaan als zelfstandige, zat ik toch weer in de extracten en had ik het geluk een bedrijf te vinden die nieuwe producten zocht en ik stelde natuurlijke antioxidanten voor. Ik kreeg scheikundigen tot mijn beschikking die tot de allerbeste flavonoïdenexperts behoorden en hadden jarenlange research en productie ervaring. Nu kregen zij ineens alle vrijheid. Ik herinner me nog goed dat ik met de zoon van de directeur, die onze chef was, aan tafel zat. De verstandhouding met hem was altijd erg vriendelijk en ik raadde hem aan om de scheikundigen goed te betalen, want ík had al mijn eigen flat op het strand en zij hadden nog niets, maar waren wel toponderzoekers. Hierop zei de zoon glimlachend tegen mij dat hij ook geen eigen flat op het strand had. Maar waarschijnlijk heeft hij wel over mijn woorden nagedacht, want de scheikundigen werden daarna goed betaald. Zij hadden een hoog loon en alle vrijheid.

Wij hebben de toversleutel in onze handen: “Maak de mensen groter, zo veel je kunt. Je kunt nooit meer rente krijgen dan de rente die je ontvangt als je anderen helpt te groeien, zelfs als ze je voorbij groeien.”

Ik had in dat bedrijf alle vrijheid en hield me met de verkoop en nieuwe extracten bezig. Al spoedig had ik de juiste contacten gelegd, maar alle begin is moeilijk en menig keer werd ik er door de zoon op gewezen dat een voorspelde omzet niet gehaald werd. Het zou inderdaad langer duren dan we verwacht hadden. Er was zeker vijf jaar voor nodig om de zaken goed te zien lopen, Maar gelukkig had

het bedrijf een lange adem en ging het niet zoals bij de meeste Spaanse bedrijven die het spoedig opgaven. Menig keer vroeg de zoon of ik nu werkelijk in mijn ideeën geloofde en ik zei toen als grap, dat wij drieën de kogel verdienden als het niet zou lukken.

Het werd een langdurige dampartij met veel geduld, maar de strategie was duidelijk. Niet alles lukt in één keer. Ook Coca Cola verkocht het eerste jaar maar 400 flesjes.

Na een paar jaar kreeg een groot bedrijf interesse in onze natuurlijke antioxidanten en onze kwaliteit was van wereldklasse. Onze directeur wilde ook de beste van de wereld zijn, maar wilde nog liever verkopen zien. Ik zei hem altijd dat onze kwaliteit zó goed moest zijn in dat buitenlandse bedrijven, zonder dat wij ze opzoeken, uit zichzelf naar ons toekomen.

Vandaag de dag hebben inkopers geen tijd en geen zin om lang te zoeken. Zij kunnen tegenwoordig alles op internet vinden en willen zo de beste offertes, de beste bedrijven en de beste producten krijgen. Maar zoiets wilde de directeur niet inzien. In tegenstelling tot wat velen denken, beloont de markt je niet als je goed bent, maar wel als je uitzónderlijk goed bent in jouw expertise. Daarom raad ik iedereen aan, wat je ook doet, wees de beste.

Het bedrijf nam regelmatig deel aan beurzen en langzaam aan werd het netwerk van klanten groter. Op een gegeven moment lukte het me ook bepaalde afvalstoffen te verkopen in Amerika waardoor de hoofdproducten goedkoper konden worden gemaakt. Nu kwam de koper wel over naar Spanje om interessante contracten te tekenen.

Maar, ik had nog andere ideeën voor nieuwe producten. Ik had al bestudeerd dat een succesvol bedrijf in Granada een stofje uit olijven haalde, maar ik wist helaas niet het actieve bestanddeel. Ik wist wel dat ze samenwerkten met een Universiteit in Italië. Alles wat ik wist heb ik de scheikundigen toegespeeld, want ik wilde dat product ook

hebben. Ik deelde ze dus mee dat ik als niet-chemicus even niet verder kwam en zei: "Ik weet zeker jullie wel".

Varens

Het interessante was dat de scheikundigen niet één, maar twee nieuwe stofjes konden maken die resulteerden in een wereldpositie.

Ik had ervaring met een varen extract waar de scheikundigen al mee bezig waren en verkochten. Ik stimuleerde hen en gaf complimenten en bij groot succes, waren mijn woorden altijd: "ik verwachtte van jullie ook niets anders" en daarna "wij zijn de besten" (Spaans: somos los mejores), want je bent nu eenmaal wat je denkt, nietwaar!

Ik had een goed contract met deze fabrikant en kon ook thuis op mijn kantoor het werk regelen. De verhouding was erg goed in de eerste jaren. Ze hadden mij nodig en ik had een goed inkomen. Volgens mijn contract had ik een royalty en commissie over alle inkopen. Toen een ander bedrijf zich ook met de verkoop van hun

producten ging bezighouden, heb ik van de royalty's en commissies afgezien, want je moet niet alles willen en flexibel zijn. Op andermans kosten naar eigen voordeel streven is vaak zó verleidelijk, dat wij er maar met de grootste moeite weerstand aan kunnen bieden. Hinderpalen op weg naar succes moeten opgeruimd worden.

De scheikundigen zelf lieten zich niet onbetuigd bij het ontwikkelen van nieuwe producten en maakten zelf nog wel een ander, uniek product, maar dat verkocht helaas maar weinig, waaruit wel weer blijkt hoe moeilijk het is om in product en verkoop nummer één te zijn.

Toen zij mijn ideeën gebruikten om het allemaal zelf te doen, liep het fout af. Marktonderzoek gesofisticeerd aanpakken is me altijd goed gelukt hier, ondanks tegenwerking, want als je anders denkt ben je voor velen een lastig mens. Als je dan bovendien de hoogleraren erop wijst dat ze foutief werken en je zelf geen scheikundige bent, dan kan je je voorstellen hoe moeilijk ik het hier heb gehad, want je word gezien als een dwarsligger. Ik zette altijd maar door en als ik succes had was het opvallend te constateren hoeveel mensen er met mij op de foto wilden en hoe graag zij deze succesvolle Nederlander op de televisie willen hebben. Ik vind dit al lang mooi en zoek zelf de welbespraakte mensen uit en doe zelf een stap achteruit. De Spanjaarden hier praten immers als Brugman!

In die tijd begonnen de Chinezen met het kopiëren van alle actieve bestanddelen, in verschillende zuiverheden. Plotseling kregen we er grote concurrenten bij. Gelukkig kon niemand tegen onze kwaliteit op, doch bij andere producten verloren we onze positie. Dat was het moment dat ik erover na ging denken om producten van mengsels van actieve bestanddelen te creëren, want dát konden de Chinezen niet zo gemakkelijk namaken. Met een knappe marketing lukte het ons een markt op te bouwen en slaagden we opnieuw in deze een wereldpositie in te krijgen!

Ethiek in het zaken doen

Diezelfde Chinezen kwamen plotseling met een citrusextract aan zetten dat ze zogenaamd op een natuurlijke manier van de citrusvruchten gemaakt zouden hebben. Nou bevatten citrusvruchten slechts 0,2% van dit bestanddeel en voor de bereiding van één kilo zouden zij tegen hoge kosten een gigantische hoeveelheid citrusvruchten moeten bewerken. Hun verkoopprijs stond in geen verhouding tot een dergelijke kostprijs en hier kon dus slechts sprake zijn van een synthetisch product. Velen accepteren wat de Chinezen zeggen, behalve dan mijn boezemvrienden die alleen maar kwaliteit wilden leveren. Men mag geen synthetisch product voor natuurlijk verkopen en dat deden die Chinezen wel. Ik had interessante correspondentie met de uitvinder en houder van vele patenten, een zekere Dr. Dennis Jones uit Canada, die een grondstof gebruikte waarvan hij mij niet kon overtuigen dat deze inderdaad natuurlijk is. Jaren daarna verbood de Canadese Gezondheidsdienst dit actieve bestanddeel, dat gebruikt werd bij vermageringskuren. Een Spaanse concurrent ging ook dit bestanddeel ook maken en verkocht het als natuurlijk. Wij hebben nooit iets met dergelijke onethische zaken of producten te maken willen hebben.

Een nog onethischere toestand met actieve bestanddelen, is het product dat in de Verenigde Staten uit citruspitten wordt gehaald. Dit zou ook natuurlijk zijn en één van de beste antibacteriologische middelen ter wereld. Ontwikkeld in 1972 door een zekere Dr. Jacob Harich, verkocht onder de naam Citricidal dat helaas een synthetische, chemische stof als actief ingrediënt bevat.

Citricidal staat vreemd genoeg wel op de lijst van de Soil Association, een minder strenge Europese norm voor biologische producten dan die van de USDA. Een synthetische chemische stof kan worden gecertificeerd, mits voldoende aan criteria als biologische afbreekbaarheid, aquatische toxiciteit en bioaccumulatie. Omdat de citrusvruchten biologisch geteeld zijn en voldoen aan de

eisen, keuren zij het extract daaruit ook als biologisch, al bevat het een chemische stof.

Niettemin vinden vele fabrikanten, die dan Citricidal gebruiken in mengsels, andere mooie namen uit. Het product was een goudmijn voor leveranciers die het niet zo nauw nemen met goede informatie aan de klanten. Dit controversiële citrusextract bevat volgens talrijke studies een reeks klassieke bactericides als verontreinigingen. Als ik dan nog steeds op internet lees "citricidal, een natuurlijk extract van grapefruitzaad", dan word ik helemaal onrustig. In ons bedrijf hebben we nooit met dit soort extracten willen werken, want wij beschouwen dit als onethische zaken.

2009 Een innovatieprijs tegen Alzheimer

Als het om nieuwe producten ging, dan praatte ik graag met mijn twee vrienden, de scheikundigen Julián en Obdulio. Op een gegeven moment liet ik me ontvallen dat het interessant zou kunnen zijn om een product te hebben tegen de ziekte van Alzheimer. Ik had al bestudeerd dat enkele van onze producten bij de Grieken gebruikt werden in de oudheid om het geheugen te verbeteren. Zou het de moeite waard zijn om daar nu nog proeven mee te nemen?

We waagden de gok en schakelden verschillende doctoren van een ziekenhuis in. De universiteit werd erbij gehaald en nog een Instituut waar men de producten in kleine dosering op -muizen kon testen en dan maar kijken of zij zich herinnerden hoe zij het beste via open of gesloten deurtjes, over loopwielen en in een doolhof naar eten moesten zoeken.

Het actieve bestanddeel dat ik op het oog had, bleek minder goede eigenschappen te hebben dan andere stoffen, waaronder toevallig een synthetische stof gemaakt uit natuurlijke citrusbestanddelen en

hieruit bleek weer eens dat laboratorium onderzoek naar een stof, een geheel andere, nieuwe stof kan opleveren.

Van links naar rechts: Dr. Juan Lorente, Prof. Dr. Obdulio Benavente-Garcia, Sr. D. Juan Lorente, Govert Westerveld, Prof. Dr. Julián Castillo en Prof. Dr. José Antonio Lozano Teruel. (2009, Technologische Innovatieprijs voor de voorkoming van Alzheimer - Premio de Innovación Tecnológica para la prevención del Alzheimer - Development Agency van de Regio Murcia)

Deze scheikundigen deden hun werk wel erg goed, want hun bedrijf, waarvoor ik consultant was, kreeg een Alzheimer innovatieprijs van de regionale regering van Murcia. Voordat het nieuwe product als medicijn zou kunnen worden gebruikt, gaat er eerst een testperiode van 10 tot 20 jaar overheen. We kregen snel bekendheid in binnen- en buitenland, maar geld zou pas veel later verdiend kunnen worden.

Onze scheikundigen publiceerden veel in wetenschappelijke tijdschriften en dat is een commercieel pluspunt. Zo had ik er ook op gehamerd om natuurlijke antimicrobiële stoffen te creëren voor de verkoop in de vleesindustrie, maar pas jaren later lukte het een klant in één type uit ons geteste assortiment, waarvan we zelf niets verwachtten, toevallig wel de goede antimicrobiële werking te vinden. Geluk is met de sterksten, zou Ed Holstvoogd zeggen.

2010 De laatste mislukking

Het jaar 2009 leek een goed jaar te worden. De amandel-schalenfabriek bestond ondertussen 50 jaar en ter gelegenheid van dit jubileum werd er een groot feest gegeven.

Van links naar rechts: echtgenote van Obdulio, Dr. Juan Lorente, Prof. Dr. Obdulio Benavente-García, Govert Westerveld, echtgenote van Julián, Prof. Dr. Julián Castillo Sánchez, echtgenote van Govert. (50-jarig bestaan van de amandelschalen fabriek)

Verschillende jaren terug had ik een nieuwe flavonoïde op het oog, die China niet zou kunnen kopiëren en hiervoor hadden we zelf onze grondstoffen. Zou China dit willen maken dan moesten ze eerst speciale bomen kweken en zouden daar snel vijf jaar mee verliezen. Door ruwe grondstoffen te importeren zouden ze niet concurrerend kunnen werken. Een probleem van deze flavonoïde die ik op het oog had, was de verkoop.

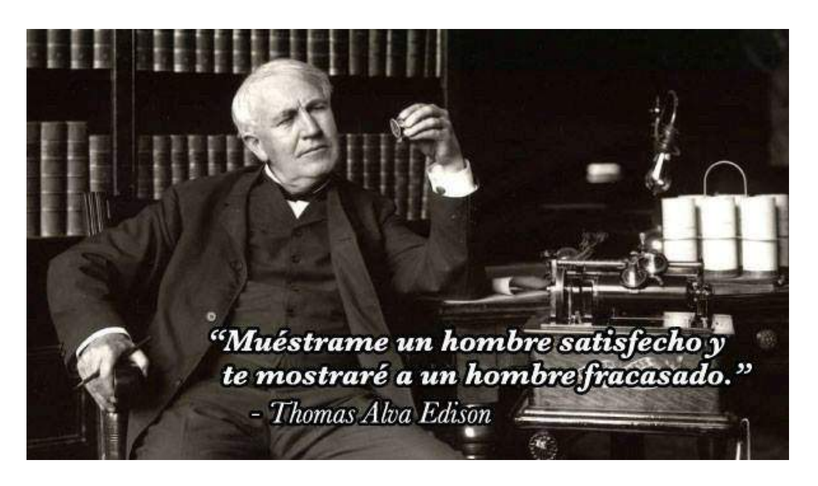

Van links naar recht, staande: Prof. Dr. Julián Castillo Sánchez, Dr. Juan Lorente en Govert Westerveld. Zittend: Donald Gartland en Prof. Dr. Obdulio Castillo. (50-jarig bestaan van de amandelschalenfabriek)

Ik liep toen allerlei patenten af en belandde tenslotte in Japan. Het lukte me niet de multinational te benaderen en daarom besloot ik maar mij tot zijn filiaal in Singapore te wenden. Ik had geluk, want een paar dagen daarna kreeg ik bericht terug van Tokyo dat ze het product interessant vonden en dat we zouden kunnen samenwerken. Gedurende drie jaar hadden we tenminste acht bezoeken van technische medewerkers van deze multinational. Het zou gaan om

een groot verkoopbedrag, mits er maar de juiste kwaliteit geleverd zou kunnen worden.

En dan, volkomen onverwacht, je bent druk met je werk bezig, gedreven, terwijl je de contouren van een nieuwe business ziet opkomen, gebeurde er echter iets dat mijn dokter ongerust maakte en toen hij mij verteld had waarom, was mijn ongerustheid nog groter dan de zijne. Mijn laatste jaarlijkse PSA controle vroeg om een tweede test die betekende onmiddellijk ingrijpen vond ik, maar de dokter voelde meer voor afwachten. Mijn goede vriend Paco, de vroegere Rector, was enkele jaren terug overleden aan prostaat kanker en mijn twee boezemvrienden Obdulio en Julián raadden me aan mij te meteen te laten opereren.

Toon me een tevreden mens en ik zal je een mislukt mens tonen

Op dat moment waren er in Spanje 15 robots, maar ik had geluk dat het ziekenhuis waar ik normaal mijn controle liet verrichten juist een da Vinci Robot had aangeschaft en in maart 2010 was het zover. Men verrichtte een gerobotiseerde prostatectomie. Er zouden nog drie operaties nodig zijn. Ik heb geluk gehad, dankzijde jaarlijkse controles. Ik heb helaas teveel mensen weg zien vallen door deze verraderlijke ziekte en geef veel geld uit aan gezondheidszorg. Een

duurzame, goede gezondheid in een leven van hard werken aan je carrière naar de top, vraagt ook om top zorg en daar geef ik graag veel geld aan uit.

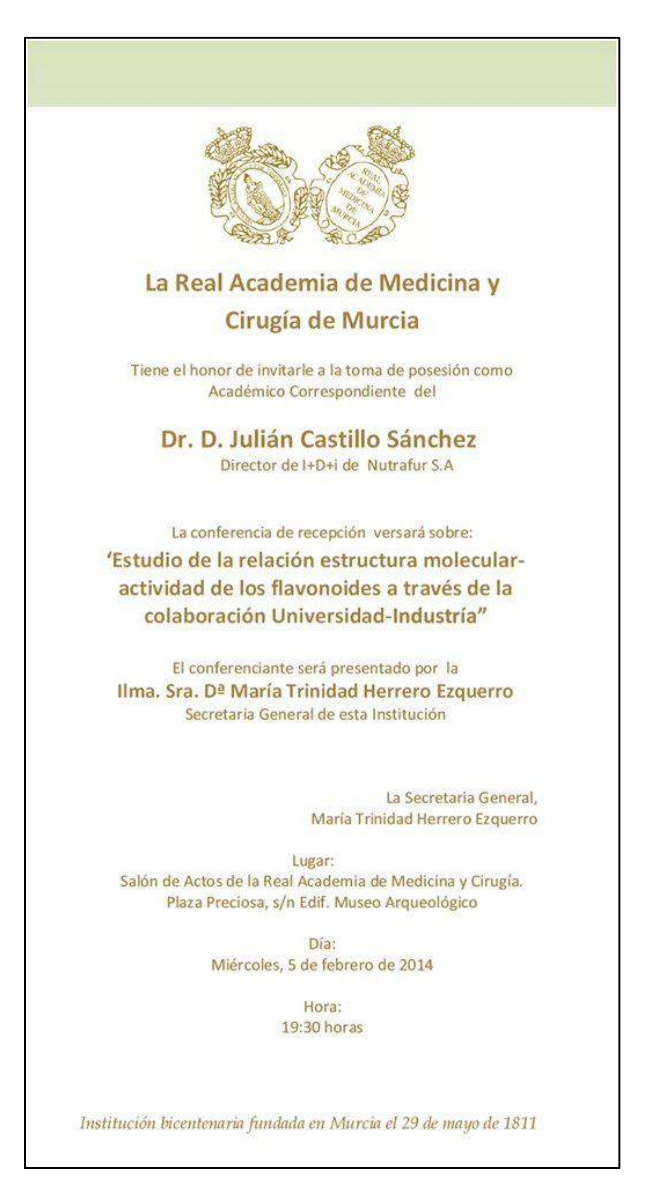
Maar na dit vrolijke intermezzo, terug naar Japan! Het zou mijn laatste idee zijn in dit bedrijf. Tijdens mijn ziekte waren de Japanners weer overgekomen, maar het werd me nooit duidelijk wat er toen besproken was. Ik ben bij alle besprekingen aanwezig geweest, behalve bij de laatste. Ik vond het vreemd dat ze daarna nooit meer contact met de extractenfirma noch met mij opnamen, want ik regelde de contacten. Twee jaar daarna zou ik met deze extractenfirma eindigen en een gouden handdruk krijgen. Uiteraard met een concurrentiebeding…..

Een succesvol bedrijf in Spanje

Vandaag de dag behoort het bedrijf tot één van de weinige goede extractiefirma's in Spanje en heeft in veel producten een wereldpositie. Het trio Julián, Obdulio en Govert heeft hier ook zijn werk gedaan, net als bij Zoster S.A., want het bedrijf lijdt niet onder

de crisis. Ik zou niet de enige academicus blijven van ons drieën. Ik was al Fellow Academicus in Geschiedenis sinds 2002. Nadat ik in mei, 2012 het actieve bedrijfsleven verliet, zou mijn boezemvriend Julián twee jaar later ook Academicus worden.

La Real Academia de Medicina y Cirugía de Murcia

Tiene el honor de invitarle a la toma de posesión como Académico Correspondiente del

Dr. D. Julián Castillo Sánchez

Director de I+D+i de Nutrafur S.A

La conferencia de recepción versará sobre:

'Estudio de la relación estructura molecular-actividad de los flavonoides a través de la colaboración Universidad-Industría"

El conferenciante será presentado por la

Ilma. Sra. Dª María Trinidad Herrero Ezquerro

Secretaria General de esta Institución

La Secretaria General,
María Trinidad Herrero Ezquerro

Lugar:
Salón de Actos de la Real Academia de Medicina y Cirugía.
Plaza Preciosa, s/n Edif. Museo Arqueológico

Día:
Miércoles, 5 de febrero de 2014

Hora:
19:30 horas

Institución bicentenaria fundada en Murcia el 29 de mayo de 1811

De vertaling van het volgende artikel in de krant van Murcia „La Verdad” op 1 maart 2014, getuigt van zijn benoeming op 5 februari 2014 als Fellow van de Koninklijke Academie van Geneeskunde en Chirurgie van Murcia (Real Academia de Medicina y Cirugía de Murcia).

De recente academicus (Fellow) van Geneeskunde krijgt het voor elkaar dat zijn bedrijf Nutrafur de eerste is in Spanje wat betreft planten-extracten.

Om een interview met Julian Castillo te regelen, *telefoneert de journalist* Nutrafur, het bedrijf waarvan Castillo directeur onderzoek en ontwikkeling is. Hij begrijpt al direct de praktijk van open deuren en open telefoonlijnen hier. Castillo Sánchez heeft geen secretaresse en neemt de telefoon zelf direct aan, hij is voor iedereen toegankelijk. *Castillo Sánchez is twee keer afgestudeerd in Scheikunde (Organisch en Industrieel), Doctor in Biologie en sinds kort Fellow Academicus van de Koninklijke Academy van de Geneeskunde en Chirurgie van Murcia.* Castillo Sánchez heeft de helderheid van eenvoud en nederigheid, kwaliteiten die zijn belangrijkheid geometrisch vermenigvuldigen als men rekening houdt dat hij zes patenten bezit. Het bedrijf dat er voor zorgde dat hij zijn talent en wetenschappelijke ambities kon ontwikkelen, is nu 15 jaar later, het eerste in Spanje en één van de twee eerste firma’s in Europa in marketing van natuurlijke plantenextracten.

In zijn bedrijf worden meer dan 3.000 ton grondstoffen van verschillende planten verwerkt en wordt dan 300 ton aan producten op het gebied van voedsel, voedingssupplementen, cosmetica en farmaceutica geproduceerd. Meer dan 90% van hun klanten voor actieve ingrediënten zijn buitenlandse bedrijven (Nestlé, Bayer, enz.). Naar hun veevoeder nutriënten is groeiende vraag, zoals Castillo opmerkte dat: *"we in een paar jaar meer extracten voor dieren dan voor mensen gaan verkopen."*

Wat betreft de extracten van rozemarijn en olijven en misschien citrusvruchten, is het Spaanse bedrijf, wiens onderzoek hij leidt, de nummer één van de wereld.

Prof. Dr. Julián Castillo Sánchez
Photo: Met dank aan “La Verdad de Murcia”

Enkele jaren voordat ik met pensioen ging, heb ik nog bij een ander Spaans bedrijf een nieuw product ingevoerd. De firma in kwestie had goedkope grondstoffen tot zijn beschikking die ik verkocht aan een buitenlandse afnemer. In feite had ik met de buitenlandse afnemer een soort stilzwijgende overeenkomst. Dat was al het geval zo’n 30 jaar terug en ik had elk jaar mijn commissie zaken. Plotseling werd ik via de inkoop buitenspel gezet en raakte mijn commissiezaken kwijt. In al die jaren heb ik wel getracht precies te

weten wat die buitenlandse firma met ons product deed, want wij dammers weten alles van onze tegenspelers af.

Tot op dat moment had ik min of meer de stilzwijgende overeenkomst gerespecteerd. Maar toen ze me niet meer nodig hadden, besloot ik om het eindproduct dan maar zelf te laten maken in dat andere Spaans bedrijf. Op een gegeven moment zei één van de eigenaren tegen mij: „Meneer Govert met dit product worden we dan de grootste in de wereld”. En zo is het ook. Vermoedelijk raakt dan dat buitenlandse bedrijf veel van zijn huidige klanten kwijt.

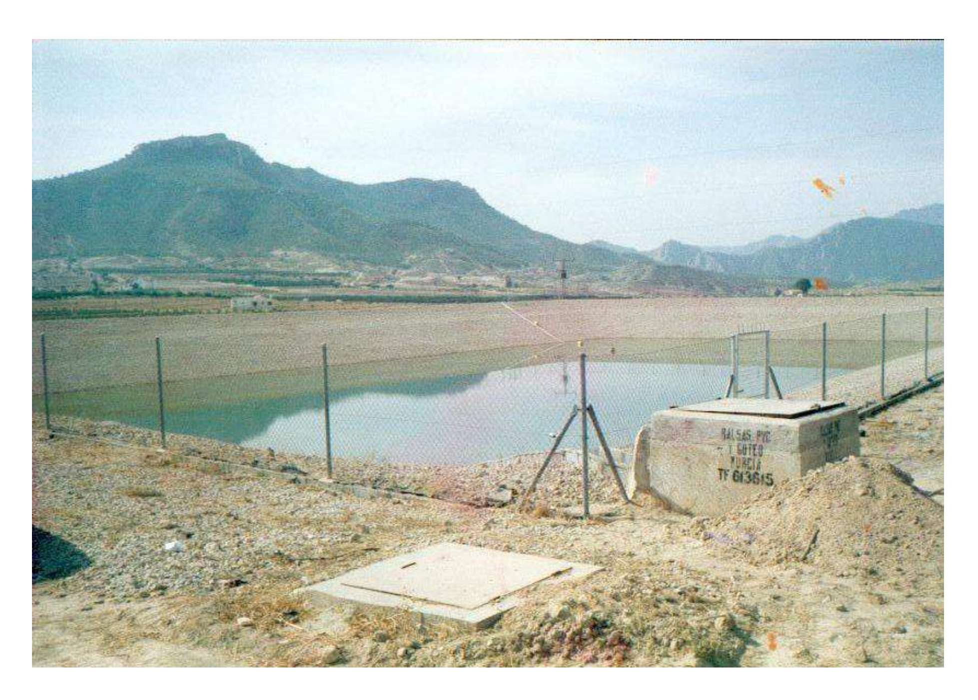
Een oude zakenman zei me eens: Wees nooit bang voor je werkelijke vijanden. Bij hun weet je precies waar je aan toe bent. Maar het is de verborgen vijand die het gevaarlijkst is. Ook in dit geval had de inkoopafdeling van dat buitenlandse bedrijf een grote fout gemaakt. Kortom, weet precies wie uw toekomstige concurrenten kunnen worden.

Nu eenmaal gepensioneerd, heb ik meer tijd voor andere zaken. In dit geval de geschiedenis van het dammen, schaken en het alquerque-12 spel. Verder houd ik me veel bezig met de geschiedenis van de Ricote Vallei dat in de Spaanse provincie Murcia ligt.

8. AANVANG STUDIE SPAANSE DAMGESCHIEDENIS IN 1986

Research in een andere richting

Nu is mijn naam ook wat waard, en ikzelf mag ook niet klagen van wat ik hier allemaal voor elkaar gekregen heb en nooit in Nederland zou hebben kunnen waarmaken, maar geld is ook niet alles. Ik was een keertje op zakenbezoek bij een groot bedrijf in Los Angeles. De man toonde me zijn huis, zijn tennisbaan, zijn zwembad en vertelde me daarna dat hij voor al deze zaken geen tijd had, want hij moest werken en de hele toestand onderhouden.

Mijn waterreservoir voor 5 miljoen liter water

Ik was net als hij aan de gang en toen begon er een lichtje te branden. Dat was in het jaar 1986 en dacht, ik moet het nu maar rustiger aan gaan doen. Ik had toen 5 hectare grond gekocht dat ik gebruikte als hobby om te tuinieren, en liet daarop een mooie bungalow bouwen en had ook mijn eigen zwembad, schuur en grote waterreservoir voor 5 miljoen liter water. Verder was ik omringd door olijvenbomen, palmbomen en een grote vijgenboom. Een goed klimaat dat het mogelijk maakte heerlijk buiten te leven. Interessante mensen om me heen en tijd om rustig in mijn Braziliaanse hangmat van een goed glas rode wijn te genieten met de overbekende Spaanse tapas. De bungalow was landelijk gelegen in een prachtig natuurgebied; weg van het drukke toerisme op het strand. Maar wel vlakbij een prima uitvalsweg en restaurants en winkels in het naburige dorp. Het was ideaal dus om te luieren en om actief het aan het gezelschapsleven deel te nemen. Zowel binnen als buiten had ik een groot privéterras en in mijn privéhangmat had ik privacy en rust.

Ik had een eigen waterpomp, maar het grondwater was zout. Op die manier was ik steeds bezig met het nemen van tuinbouw proeven. Niemand geloofde in het kweken van groenten in mijn tuin met zout water. Na veel lezen over verschillende groenten besloot ik maar artisjokken en tomaten te gaan kweken. Alleen de artisjokken lukten, maar de teelt van de tomaten werd een grote mislukking. Maar het waren jaren van genieten in mijn vrije tijd, totdat mijn land onder water kwam te staan, doordat een buurman een greppel aanlegde en zijn afvalwater naar mijn land liet stromen. Na een rechtszaak verloren te hebben, waarbij ik niet aanwezig kon zijn door reizen in het buitenland, besloot ik maar om deze (dure) hobby op te geven. Anderen kochten een zware Mercedes die na 8 jaar niets meer waard was maar genoten van het autorijden. Ik had wel het voordeel dat ik jaren later mijn tuin tegen een goede prijs kon verkopen, maar het kostte me wel mijn bungalow.

Mijn vrouw had tijdens mijn zakenbezoek aan New York een eigen huis gekocht dichtbij onze fabriek in het dorp Beniel en verkocht maanden daarna onze flat in Murcia. Ikzelf had al in mijn woonplaats Purmerend gezien dat mensen grond verkochten voor de nieuwbouw tegen een goede prijs. Op die manier kocht ik een citroenboomgaard vlak tegen het dorp Beniel aan. Twintig jaar daarna zou die zeventien keer zoveel opbrengen.

In 1986 vond ik het welletjes en wilde een ander leven lijden. Niet dat ik compleet door mijn energie heen was of ongelukkig was, maar het was nu tijd voor zelfonderzoek en zelfreflectie. Een paar jaar daarna vroeg mijn directeur of ik eventueel bereid was om directeur te worden, maar ik liet meteen weten daar geen zin in the hebben. Het Peter principe kwam nu om de hoek kijken en als dammer voelde ik al snel aan dat ik me niet in vreemde posities moest bewegen. Ik had er weinig behoefte aan om me op de rand van de wet te moeten begeven, want vele directeursbeslissingen gingen die richting op en die weg wilde ik echt niet inslaan.

Damgeschiedenis en dammen in Spanje

In het begin van de jaren tachtig woonde ik in Beniel en had al snel verschillende vrienden. Eén daarvan was radioamateur en toen was er nog geen internet. Gezamenlijk besloten we toen een radioclub op te richten. Het gevolg was dat ik met enkele leden alle bedrijven afging om geld te vragen voor de oprichting. Binnen de kortst mogelijke tijd was er geld genoeg in het laatje om de oprichting tot stand te doen komen. Voorts trachtte ik het Spaans dammen op de 64 velden te bevorderen in het dorp op school. Ik gaf simultaan en speelde regelmatig mijn dampartij in het dorpshuis met mensen die expert waren in het domino spel, dat in Spanje heel populair is.

Een damsimultaan op een school in Beniel

Op die manier kreeg ik snel een naam en zocht iedereen naar goede spelers om me omver te werpen. Ik liep iedereen lachend te vertellen dat ze allemaal in de rij konden staan en dat ik ze stuk voor stuk zou verslaan. Dankzij deze activiteiten kwam ik in contact met iemand in Orihuela die me voorstelde aan de heer Victor Cantalapiedra Martin uit Valladolid, die elk jaar kwam logeren aan het strand van Torrevieja. We werden grote vrienden en door hem werd ik in het Spaanse spel ingewijd. In het begin won Victor van mij, maar dat was maar van korte duur. Victor was een bibliograaf van damboeken. Hij had alle originele damboeken van Spanje in zijn bezit, met uitzondering van het boek van Juan de Timoneda (1635) waarvan hij een kopie bezat. Ik vond het in 1986 tijd om weer eens wat aan mijn oudste hobby te doen en begon derhalve in „Het Nieuwe Damspel te schrijven", het tijdschrift van Gerard Bakker in Utrecht.

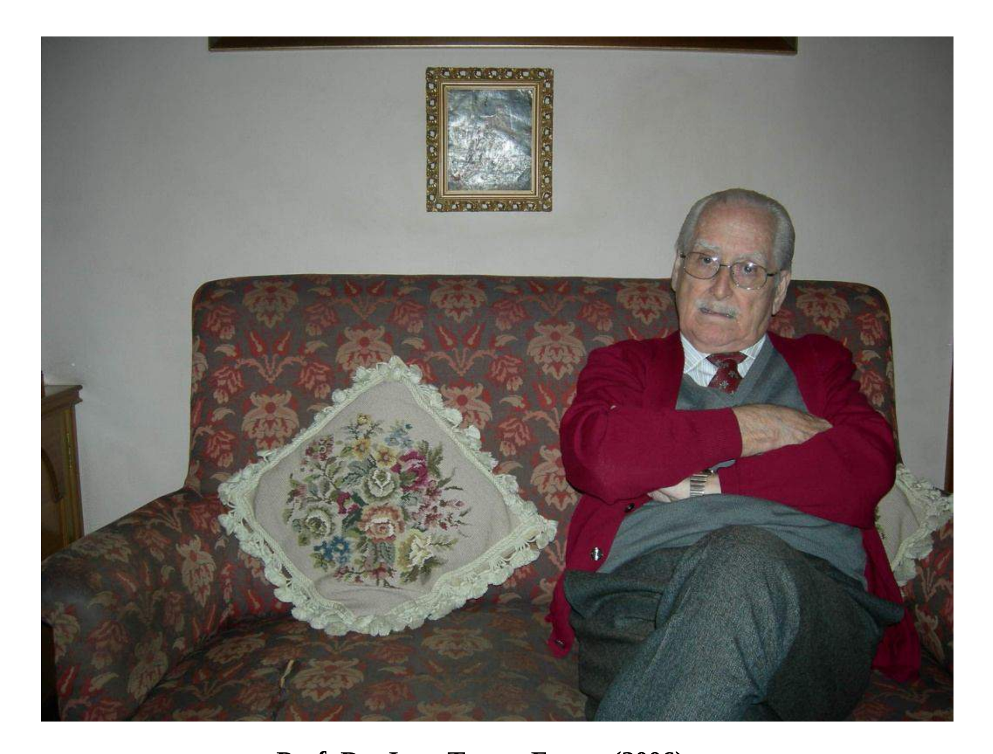
Victor Cantalapiedra Martin en Govert Westerveld

In contact met de beste geschiedschrijver van Murcia

Afgezien van het vele werk dat een nieuwe zaak met zich meebrengt, wilde ik niet in een stresstoestand komen. Een oplossing daarvoor was het schrijven van damboeken. In die tijd publiceerde ik al het een en ander in “Het Nieuwe Damspel”. Logischerwijze wilde ik me meer verdiepen in de Spaanse geschiedenis en had daardoor een lang gesprek met mijn vriend José Antonio Lozano Teruel, die net als ik aandeelhouder was van de firma Zoster S.A.

José Antonio, de Rector van de universiteit van 1980 tot 1984, kende uiteraard iedereen op de universiteit. Ik vroeg hem of hij me kon helpen met het vinden van de beste geschiedschrijver op de universiteit in Murcia. Zo gebeurde het dat ik in contact kwam met

prof. Dr. Juan Torres Fontes, die net gepensioneerd was en nu als professor emeritus op de universiteit werkte. Gedurende 20 jaar zat ik nu elke week bij Don Juan aan tafel en deze wijdde me geduldig in de geheimen van de geschiedenis in. Ik leerde van hem elk document te bestuderen, of het nu slecht of goed was, want dan alleen kan men van een compleet onderzoek spreken.

Prof. Dr. Juan Torres Fontes (2006)

Voorts verstrekte hij me steeds aantekeningen en documenten over de Ricote Valley. Er kwam een moment dat hij me zelfs moest zeggen: “Ja wat heeft u in feite niet, u heeft alles”. In Spanje is het de gewoonte elkaar al snel met jij aan te spreken, maar dat was er bij Don Juan niet bij. Hij sprak me altijd met u aan en ik waagde het niet hem te tutoyeren. Hij was een echte autoriteit op het gebied van de geschiedenis van de provincie Murcia en werd in hoge mate door

iedereen gerespecteerd. Precies een jaar voor zijn dood zou hij nog als ereburger van Murcia worden benoemd.

Met name deze professor, die een uitmuntend historicus en schrijver over Koningin Isabel de Katholiekea was, deed een ontdekking, via naspeuringen in een damboek van 1792, dat nog in geen enkele catalogus vermeld stond en over wie de heer Victor Cantalpiedra Martín met mij jaren terug had gesproken, dankzij een tip van iemand in Barcelona. Het betrof het damboek van Josef Antonio García, *Garcia Juego de Damas,* Murcia, 1792. Op dat moment was dat oude damboek weer teruggevonden.

Mijn hypothese over Isabella I, de katholieke koningin

Het was al in de jaren tachtig dat ik Engelse artikelen begon te schrijven in het Nederlandse damtijdschrift "Het Nieuwe Damspel". Ik was er zeker van dat er een connectie was tussen de Spaanse katholieke koningen en de sterke dame van het schaak- en damspel. Dat koningin Isabella I daarmee iets te maken had, liet ik al duidelijk blijken in een artikel[28]. in 1987 28. Natuurlijk was er nog veel meer onderzoek nodig, maar ik wilde wel de eerste zijn met dit idee en deze hypothese. Daarom gaf ik in 1989 opdracht aan de tekenaar Jesús Silvente een goede tekening van koningin Isabella I te maken zittende voor een Spaans dambord. Toenterijd damde men in Spanje op een schaakbord.

[28] **WESTERVELD, GOVERT** (1987). Dutch Draughts Magazine "Het Nieuwe Damspel", p. 71. I said: "How was it possible that the dama (queen) suddenly received such a high value in chess and dama?. "We do not know the reason, but we should bear in mind that many Spaniards think of Isabella as their greatest ruler". As from 1987 I was looking for proofs for my hypothesis.

De tekening in mijn boek van 1990

Deze tekening komt voor in mijn eerste Spaanse damboek[29], dat ik kon schrijven met behulp van Mrs. Florentina Navarro Belmonte, de echtgenote van mijn vriend de scheikundige in Zoster S.A. Zij was afgestudeerd op geschiedenis van de Middeleeuwen en belast met de revisie van mijn boek. De titel in de tekening “de Koningin van de Dames” (La Reina de las Damas) slaan op de dame en dam van het schaak- en damspel en laten daarover geen twijfels bestaan.

[29] **NAVARRO BELMONTE, Florentina & WESTERVELD, Govert** (1990). Las Damas: Ciencia sobre un tablero. Tomo I. Editor Promociones y Publicaciones Universitarias, S.A. (PPU S.A.) – Barcelona. ISBN 84-7665-697-0.

Volgens mijn onderzoek was ze veel belangrijker dan haar man, koning Ferdinand en was zij ook de belangrijke figuur in het schaak- en damspel. De eerste keer dat Dr. Ricardo Calvo schrijft over de nieuwe sterke dame was in het jaar 1991 en uiteraard niet in de jaren 1987, 1988[30] en 1990, zoals ik dat deed. Voorts beweren enkelen dat Calvo ook te maken had met de hypothese van Isabella I als de nieuwe sterke dame, maar dat is onjuist en een verdraaiing van de geschiedenis. Als grote vriend zijnde van Egbert Meissenburg van de Initiativegruppe Königstein werd dit juist bestreden. Calvo had het over Valencia als bakermat van de sterke nieuwe dame, doch niet dat koningin Isabella I, daar de bezieler van was. Volgens hem zou dat ten alle tijde een kwestie van speculatie blijven[31].

> The new moves of the queen coexist with literary activities in which the feminine figure acquires a new preeminence, as was evident in literary contests honoring the Virgin. At the same time, a powerful queen, Isabella of Castile, was playing a prominent political role esteemed to be at least as important as that of her husband, Ferdinand of Aragon. The decision of changing the rules of movement of the old medieval queen into the new, powerful queen of modern chess, may be explicable in this cultural atmosphere, though this point is, and will remain, a matter of speculation.

Hoewel we goede vrienden waren sinds 1991 volgde Calvo de weg van Egbert Meissenburg, die niet in Isabella I geloofde. Toen Calvo

---

[30] **WESTERVELD, GOVERT** (1988). Dutch Draughts Magazine “Het Nieuwe Damspel”, p. 29. Why was Isabelle of Castile such an important person? She convinced her husband to provide money to Columbus to discover the New World. She persuaded her husband of the need of one religion, to baptize or expel the Jews and to conquer Grandada. This queen was visiting on horse-back her soldiers throughout their territory. It was really more a general than a Queen and in any case a more important figure than her husband, King Ferdinand.

[31] **CALVO, Ricardo** (1991). Valencia, Birthplace of modern chess. In: New in chess, Nº 7, pp. 82-87 and 89.

overleed in 2003, kwam er al gauw een rondbrief van Egbert Meissenburg, die over Calvo het volgende schreef[32]:

Egbert Meissenburg
(Foto: Met dank aan Egbert Meissenburg)

> "He (Calvo) has demonstrated and warranted that modern chess can only come from Spain, with new figures of the Dama and the Bishop. At birth of chess [queen] France and Italy honored her. He found evidence in the history of the ancient printers, and a certain Valencian circle of intellectuals. And this reason (one of many others) convinced me, though not, for example, the version that the modern chess Dama is a strong female

[32] The translation of the German text is from Jose Maria Gutierrez Dopino. The original text, I received at the beginning of 2003, is in an occasional bulletin (Okkasionellen Rundbrief of OGK) of the Initiative Group Königstein. With respect to the birth of the new powerful Dama in Valencia Meissenburg and Calvo Valencia wrote two articles together:
CALVO UND MEISSENBURG “Valencia, Geburtstätte des modernen Schachs”. Schach-Journal (1992), Nº 3, pp. 34-46.
CALVO UND E. MEISSENBURG "Valencia und die Geburt des neuen Schachs". IFK (Internationales Forschungszentrum kulturwissenschaften). Wien. 1995, pp. 77-89.

personality (Isabelle the Catholic, such as his friend Govert Westerveld defends (A historical draughts researcher). "

Niettemin, vanwege taalproblemen heeft men het vandaag de dag veel over Ricardo Calvo en José Antonio Garzón Roger die in het Engels schreven en worden mijn Spaanse werken van 1994[33] en 2004[34] niet aangehaald, wat mij voldoende reden geeft om binnenkort een nieuw werk te gaan publiceren: deze keer in het Engels met nieuwe ontdekkingen. Op die manier krijgen de buitenlandse historici een beter beeld van de situatie.

In 1993 werd ik uitgenodigd door Dr. Ricardo Calvo aan het Kongres van schaakhistorici van de Initiativegruppe Königstein (IGK) in het Dr. Max Euwe Centrum in Amsterdam. Daar leerde ik Prof. Mag. Dr. Günther C. Bauer kennen, die me uitnodigde om een artikel in zijn boek te schrijven over de nieuwe sterke dame. Zo zou ik de positie van Isabella I van Castilië[35] kunnen verdedigen. Alhoewel ik uitgenodigd werd om deel te nemen aan diverse congressen van de Initiativegruppe Königstein, besloot ik daaraan niet deel te nemen, want ik wilde mijn positie van onafhankelijke onderzoeker niet verliezen. Als men aan zoiets deelneemt, komt men

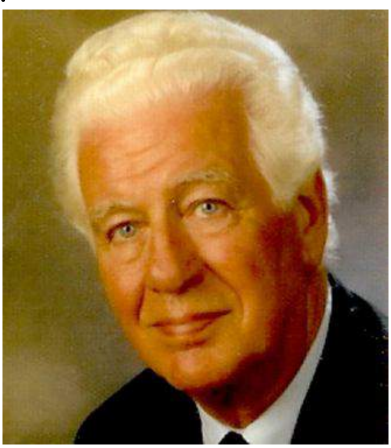
---

[33] **WESTERVELD, Govert** (1994). Historia de la nueva dama poderosa en el juego de Ajedrez y Damas. (History of the new powerful Queen in the game of chess and draught), pages 103-124. Homo Ludens: Der spielende Mensch IV, Internationale Beiträge des Institutes für Spielforschung und Spielpädagogik an der Hochschule "Mozarteum" - Salzburg. Herausgegeben von Prof. Mag. Dr. Günther C. Bauer.

[34] **WESTERVELD, Govert** (2004). La reina Isabel la Católica, su reflejo en la dama poderosa de Valencia, cuna de ajedrez moderno y origen del juego de damas. In colaboration with José Antonio Garzón Roger, Valencia. Generalidad Valenciana, Secretaria Autonómica de Cultura.

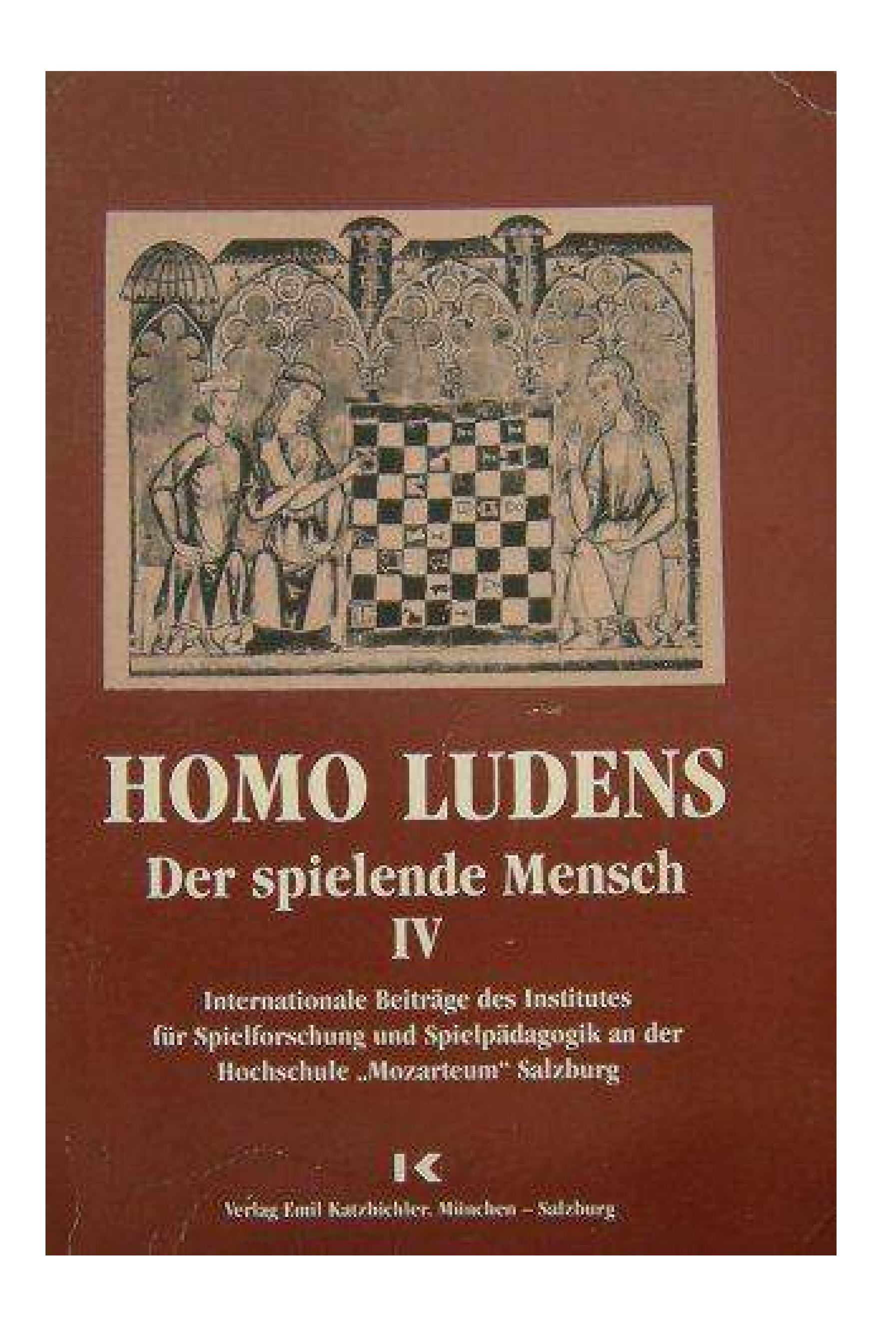
[35] **WESTERVELD, Govert** (1994). Historia de la nueva dama poderosa en el juego de Ajedrez y Damas. (History of the new powerful Queen in the game of chess and draught), pages 103-124. Homo Ludens: Der spielende Mensch IV, Internationale Beiträge des Institutes für Spielforschung und Spielpädagogik an der Hochschule "Mozarteum" - Salzburg. Herausgegeben von Prof. Mag. Dr. Günther C. Bauer.

snel in hetzelfde vaarwater te zitten en verliest men de objectiviteit uit het oog. Ik trachtte wel Ricardo Calvo voor mijn zaak van Isabella I te winnen.

Prof. Mag. Dr. Günther C. Bauer

In het begin voelde hij wel iets voor dit idee, maar hij benutte deze mogelijkheid niet en ging verder niet op deze zaak in. Ik heb altijd het gevoel gehad dat hij daarin geremd werd door de Iniativegruppe Königstein, waarin nog steeds de beste schaakhistorici zitten. In feite is dit vrij normaal en wil men niet snel tot iets anders overstappen. Hetzelfde verschijnsel zien we op de Spaanse universiteiten. Zelfs de beste professoren hebben het steeds over Luis de Lucena van het schaakboek van 1497 en nemen klakkeloos over wat hun collega's hebben geschreven zonder te beseffen dat de naam Luis de Lucena fout is. Als men het originele boek bestudeert van 1497 zien we alleen maar de naam van Lucena.

HOMO LUDENS
Der spielende Mensch
IV
Internationale Beiträge des Institutes
für Spielforschung und Spielpädagogik an der
Hochschule „Mozarteum" Salzburg
K
Verlag Emil Katzbichler, München – Salzburg

Onuitputtelijke daminformatie van Rob Jansen

In al die jaren dat ik bezig was de Spaanse geschiedenis van het dammen te bestuderen. Waarschijnlijk werd er aan mijn onderzoeksresultaat toch wel hier en daar geloof gehecht, want op een zeker moment bood Rob Jansen aan om me te helpen met allerlei gegevens. Enkele jaren eerder had Philip de Schaap, tijdens één van mijn bezoeken, aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, me al eens iets over Rob Jansen verteld en ik wist dat je zo'n aanbod van hem nooit moet afslaan.

Philip de Schaap in de bibliotheek van de Vrije Universiteit in Amsterdam

Het gevolg was dat Jansen in 1992 met één van de meest waardevolle damontdekkingen kwam aanzetten: het Andarrayaspel. Een spel waarnaar ikzelf al vele jaren had gezocht als Castiliaanse tegenhanger van het Aragonese Marro de Punta spel.

De damgeschiedschrijver Rob Jansen uit Amsterdam

Grote dank en bewondering gingen toen uit naar mijn damvriend Rob Jansen uit Amsterdam. We weten in de damwereld ondertussen allemaal wie Rob Jansen is, maar wat hij op het gebied van het onderzoek naar het eerste Spaanse dammen gedaan heeft, is onvoorstelbaar. Vele uren moet Jansen doorgebracht hebben in het Spaanse seminarie te Amsterdam om damgegevens te kunnen verzamelen. Zonder zijn gegevens had mijn onderzoek nog wel zo'n 10-20 jaren meer kunnen duren. Voor de damwereld is het van belang te weten dat mijn damgeschiedenisboek van 1997 geschreven is door twee damhistorici en dat dit boek alleen door deze nauwe internationale samenwerking tot stand kon komen.

De stad Valencia in 2004

De Spaanse stad Valencia was in 2003 druk in de weer met de voorbereiding van het jubileum dat de 500ste sterfdag van de Spaanse koningin Isabella I (1451-1504) de nodige luister moest geven. Door haar buitenlands beleid en door de ontdekkingen van

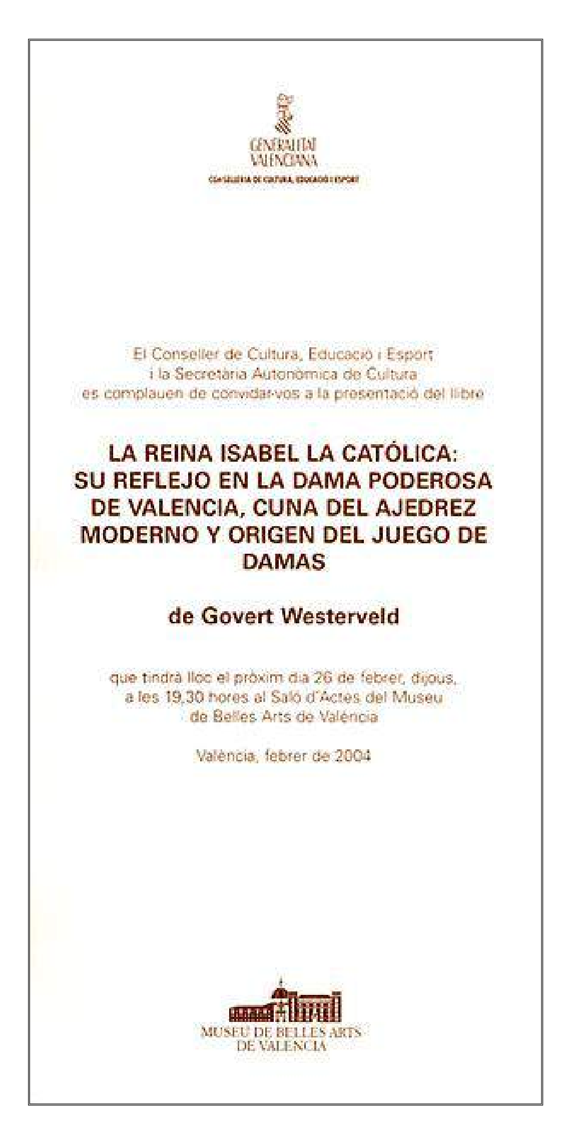
Columbus legde zij samen met haar man Ferdinand II van Aragon de grondslag van Spanjes wereldheerschappij. Al in vorige publicaties tussen 1990 en 1997 had ik erop gewezen, dat de slagvaardige Isabella model stond voor de koningin, het machtigste stuk op het schaakbord.

Presentatie van mijn damgeschiedenisboek in Valencia
Foto: Nadja Woisin

Met behulp van José Antonio Garzón, die me daarvoor uitnodigde, kon ik in Valencia een boek presenteren, waarin ik deze stelling met documenten kon staven. Dat was op 26 februari, 2004 het geval. Om 17 u.30 kon ik samen met José Antonio Garzón, mijn boek presenteren in het Museum de Belles Artes in Valencia, dat gefinancierd werd door de Raad van cultuur, opvoeding en sport van de stad Valencia. De titel was: “La reina Isabel la Católica: su reflejo

en la dama poderosa de Valencia, cuna del ajedrez moderno y origen del juego de damas” (Isabella de katholieke koningin: haar afspiegeling in de machtige dame van Valencië, wieg van het moderne schaakspel en oorsprong van het damspel).

GENERALITAT VALENCIANA

CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I ESPORT

El Conseller de Cultura, Educació i Esport
i la Secretària Autonòmica de Cultura
es complauen de convidar-vos a la presentació del llibre

LA REINA ISABEL LA CATÓLICA: SU REFLEJO EN LA DAMA PODEROSA DE VALENCIA, CUNA DEL AJEDREZ MODERNO Y ORIGEN DEL JUEGO DE DAMAS

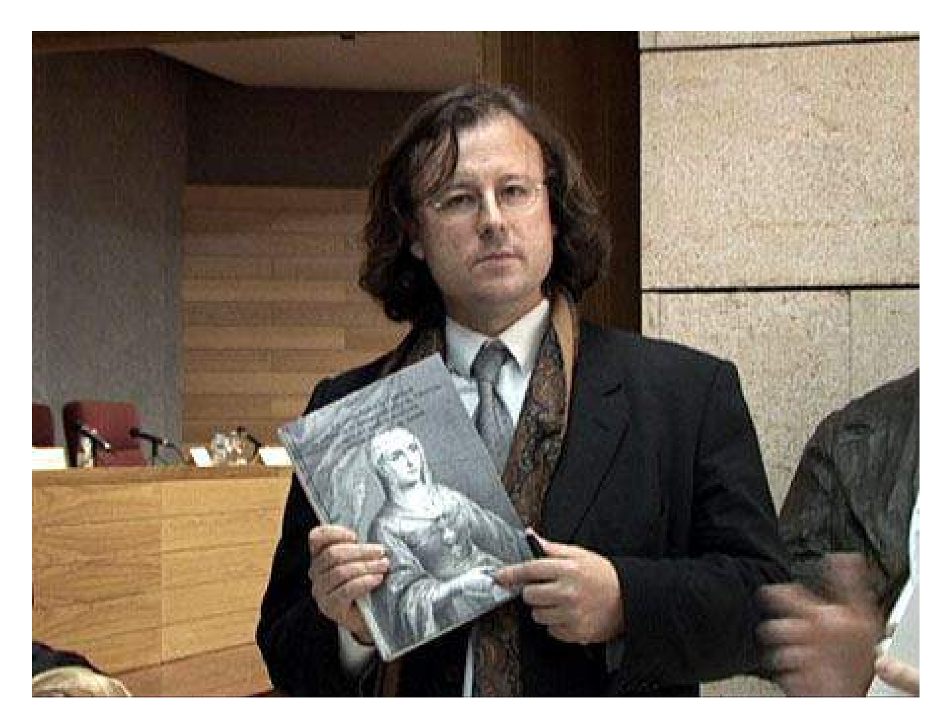
de Govert Westerveld

que tindrà lloc el pròxim dia 26 de febrer, dijous,
a les 19,30 hores al Saló d'Actes del Museu
de Belles Arts de València

València, febrer de 2004

MUSEU DE BELLES ARTS
DE VALÈNCIA

De zaal zat vol met mensen en de vijfvoudige wereldkampioen dammen (1976, 1979, 1981, 1983 en 1984) Harm Wiersma was ook overgekomen om bij de presentatie van het boek aanwezig te zijn. De burgemeester van Blanca, Rafael Laorden Carrasco en de kroniekschrijver van Blanca, mijn boezemvriend Ángel Ríos Martínez waren ook van de partij.

José Antonio Garzon Roger met het boek
Foto: Nadja Woisin

Na afloop van de presentatie werden er meteen veel boeken verkocht en het is hier de gewoonte dat je dan een kleine dedicatie schrijft in het boek met de naam van de koper met je handtekening eronder. Na de afloop hebben Wiersma, Garzón en ikzelf het ook nog gehad over de toekomstplannen voor wat betreft het dammen.

Het schaakspel is altijd al een afspiegeling geweest van het “werkelijke leven” en zo zien we het eerste vrouwelijke schaakstuk, getooid met kroon, zwaard en scepter opduiken, wanneer Isabella bewondering oogst vanwege haar dapper en kordaat leiderschap. In Frankrijk kende men toen een zwakke dame op het schaakbord en in Spanje was het nog de alferza. Perzisch voor vizier of adjudant en derhalve nog niet vrouwelijk.

Harm Wiersma was ook overgekomen

Toen Isabella in 1475 tot koningin van Castilië werd gekroond, was de alferza even sterk als de koning. Beide stukken mochten zich per zet slechts één veld verder bewegen. Maar in 1475 werden de schaakregels definitief aangepast en zo zien we ook de schaakkoningin machtiger worden dan ooit. Sinds die tijd mag ze zich vrij en vooral niets ontziend in alle richtingen bewegen. Mijn hypothese werd geschraagd door de ontdekking van José Antonio Garzón die in het gedicht “Sachs d’amor” duidelijke verwijzingen

terugvond naar Isabella I. In 1475, het jaar van Isabella's kroning, wordt de nieuwe bewegingsvrijheid van de schaakkoningin al haarfijn beschreven. De drie auteurs van het gedicht "Scach d'amor" verwerkten in hun tekst een volledige schaakpartij en verwezen daarbij expliciet naar het Spaanse hofleven.

Op een toekomstige samenwerking

De meeste kranten in de wereld gaven hieraan bekendheid. Nog in hetzelfde jaar kwam een boek van Marilyn Yalom uit, van de Stanford University in de Verenigde Staten. Ik stelde me met haar telefonisch in verbinding en ze vertelde me dat ze naar de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag was geweest. Verder kreeg ik toen het volgende schriftelijke antwoord van haar op 23 oktober, 2004:

> Yes, I am familiar with your work and cite it in my book. We agree (as did that great pioneer Ricardo Calvo) that Isabella I of Castile was deeply implicated in the establishment of the new, long-legged chess queen, and,

> as you point out, in the game of draughts. It was a labor of love for me to research and write "Birth of the Chess Queen" -- a project that brought me to the Royal Library in The Hague, to the Cleveland Public Library on several occasions, and to Spain (Madrid and Catalonia).

Wat mij men eigen geld gekost had, hoefden de mensen van de universiteit helemaal niets te betalen. Daar wordt alles aan betaald, zelfs buitenlandse reizen. Dat is dus het voordeel van een universiteitsmedewerker. Maar het voordeel van een onafhankelijke onderzoeker, zoals ik, is dat je veel meer vrijheid hebt.

Marilyn Yalom (Photo: Chris Stewart)

La reina Isabel la Católica:
su reflejo en la dama poderosa de Valencia,
cuna del ajedrez moderno
y origen del juego de damas
Govert Westerveld

De schaakzaal „Valencia Origen del Ajedrez 1475" in het Sport- en Cultureel Complex La Petzina in Valencia

Isabella II van Castilië is niet meer weg te denken in deze zaal

De stad Valencia in 2005

Ondertussen ging José Antonio Garzón Roger verder met zijn onderzoeken en hij hield me daarvan telefonisch op de hoogte. Ik raadde hem aan alleen maar met de originele Italiaanse manuscripten te werken en niet met geschreven artikelen of boeken hierover. Dat kostte hem dan wel meer tijd, maar dan kon hij zelf beter beoordelen wat de diverse auteurs geschreven hadden en waar hun eventuele fouten zaten. En die fouten waren er gemaakt, dat werd duidelijk. Ook raadde ik hem aan, zijn eventuele publicaties zowel in het Spaans, alsook in het Engels uit te geven. Mijn boek hadden ze niet in het Engels gedrukt en dat is een blijvend nadeel.

De presentatie van het boek van José Antonio Garzón Roger
Foto: Nadja Woisin

Dankzij het onderzoek van Garzón kon men in de damwereld de datum van het manuscript van Perugia, dat op 1590 gehouden werd, terugbrengen tot 1503. Dat niet alleen, want Garzón vond nog een ander manuscript van dezelfde datum, waarin deze dampositie ook voorkomt. Beide zijn door de jood Francesch Vicent geschreven, afkomstig uit de stad Valencia en die in 1501 in Italië was gaan wonen. Waarschijnlijk had dat met de Jodenvervolging in Valencia te maken. Valencia. Volgens Garzón vinden we Vicent weer terug in 1505 aan het hof van Ferrara als schaakmeester van de toenmalige beroemde Lucrecia Borgia (1480-1519), buitenechtelijke dochter van de Paus Alexander VI (Rodrigo Borgia) en Vannozza dei Cattanei. Lucrecia trouwde eind 1501 met Alfonso d’Este, de prins en de toekomstige hertog van Ferrara.

Grote belangstelling bij het boek van Garzón
Foto: Nadja Woisin

De inhoud van het verloren schaakboek van Francesch Vicent, dat gedrukt werd in 1495 in de stad Valencia, vinden we weer terug in de manuscripten van Cesena en Perugia. In deze twee manuscripten komt de allereerste aanvangsstelling van het dammen op het schaakbord voor. En het ligt hier voor de hand te veronderstellen dat deze stelling ook voorkwam in het schaakboek van Francesch Vicent, dat de volgende titel had: “Libre dels joch partitis dels schachs en nombre de 100”.

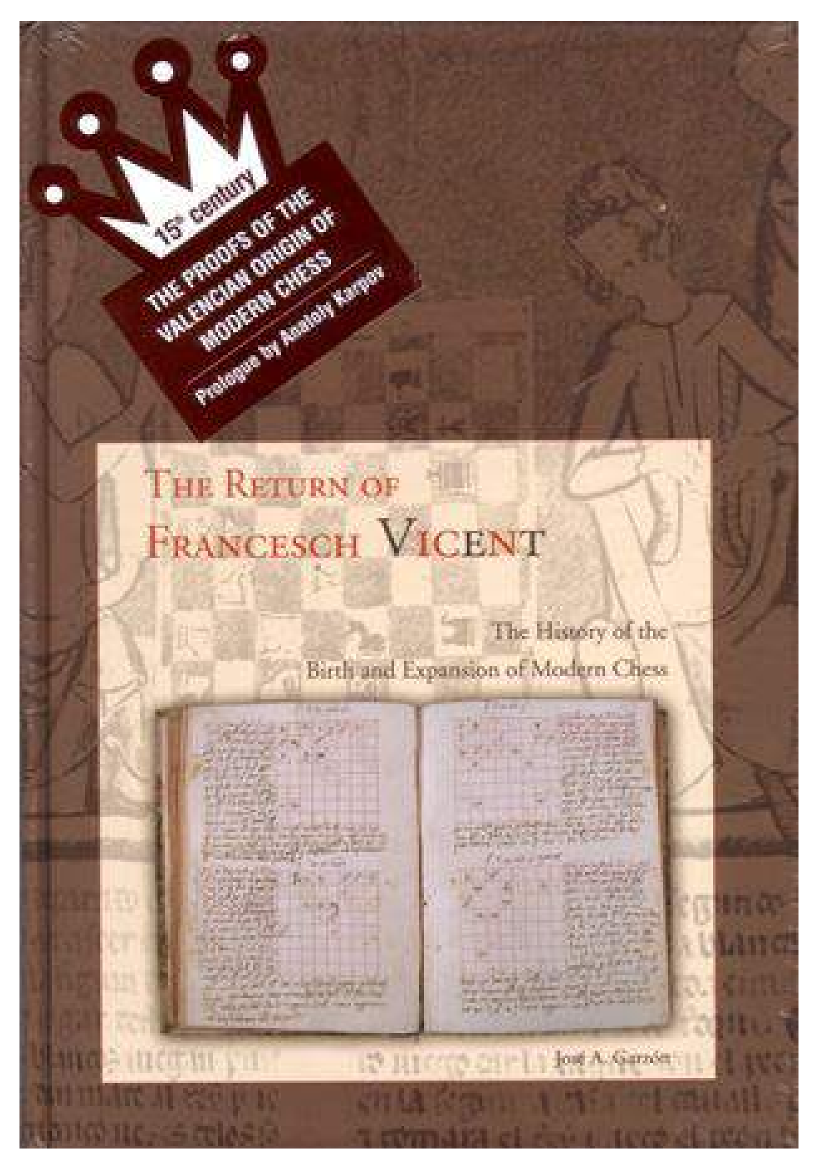
José Antonio Garzón Roger, Anatoli Karpov en Govert Westerveld
Foto: Nadja Woisin

Op 7 november van 2005 was het eindelijk zover dat Garzón in het Paleis Cervelló, om acht uur s’ avonds, zijn nieuwe boek kon presenteren. De belangstelling was enorm en behalve de Minister van Cultuur, was ook de ex-wereldkampioen schaken Anatoli Karpov aanwezig.

S'Avonds tijdens het diner deelde ons de heer Vicente Burgos mee, dat hij geïnteresseerd was in het organiseren van het wereldkampioenschap dammen. Dat was interessant nieuws, want het was duidelijk dat zowel het schaken als het eerste dammen op het schaakbord met Valencia te maken had. Ik heb me toen in verbinding gesteld met Pieter Hilderink, maar kreeg nooit een antwoord terug. Waarschijnlijk waren toen de voorbereidingen voor het wereldkampioenschap in Brazilië al in een vergevorderd stadium.

Van links naar rechts: Vicente Burgos, José Antonio Garzón, Raadslid María José Alcón en Anatoli Karpov
Foto: Nadja Woisin

Het Engels boek van José Antonio Garzón Roger, 2005
Foto: Met dank aan www.chessbase.com

2006 Biografie over Juan Ramírez de Lucena, Vader van Lucena

Toen eenmaal de oorsprong verklaard was van de nieuwe sterke dame in het moderne schaakspel en in het nieuwe damspel, was de tijd aangebroken om twee boeken van Lucena verder uit te zoeken. Ik werd daarbij aangemoedigd door Professor Dr. Juan Torres Fontes en de steeds maar weer nieuwe ontdekkingen van Spanjes beste schaakhistoricus José Antonio Garzón Roger. Het onderzoek begon in oktober, 2003 en zou duren tot het jaar 2006.

Professor Torres Fontes raadde me aan het uiteindelijke bewijsmateriaal te vinden van “het zwaard van de justitie”, dat voorkomt in het gedicht “Sachs d’amor” en mij niet tevreden te stellen met alleen het Engels boek van Prescott. Inderdaad vond ik dit terug in het boek van Diego de Valero[36], want deze auteur schreef een kroniek over the Katholieke Koningen tot het jaar 1488. Het betreft de volgende tekst:

> “Y delante de ella iba cabalgando un gentil hombre de su casa, de noble linaje, llamado Gutierre de Cárdenas, a quien el rey e la reina después finieron muy grandes mercedes, por señalados servicios que les fizo; el qual llevaba delante de ella, en la mano derecha, una espada desnuda de la vaina, a demostrar a todos como a ella convenía punir e castigar los malhechores, como reina e señora natural de estos reinos e señoríos.”
>
> **Translation:**
>
> "And before her there was a gentle man of noble lineage and of her confidence riding on horse, named Cardenas Gutierrez, to whom the King and the Queen thereafter made very large grants, for determined services to them. This gentle man carried before her, on the right hand, a naked sword of the sheet, to show everyone how it was convenient for her to punish and penalize the evildoers, as queen and natural mistress of these kingdoms and dominions."

---

[36] **VALERA, Mosén Diego de** (1488). Crónica de los Reyes Católicos / Mosén Diego de Valera; edición y estudio por Juan de M. Carriazo. Madrid, 1927, p. 4.

Het eerste deel van de vijf delen die ik wilde schrijven over het op één na belangrijkste Spaanse boek, genaamd “La Celestina”, eindigde ik in het jaar 2006, onder het pseudoniem "Gofredo Valle de Ricote”. Het allerbelangrijkste boek in de Spaanse literatuur is, zoals iedereen wel weet, dat van Don Don Quijote van Miguel de Cervantes Saavedra, uitgegeven in honderd vertalingen over de hele wereld.

Van links naar rechts: Piedad (echtgenote van Govert), Carmen Romeo (echtgenote van Ricardo), Govert Westerveld en Dr. Ricardo Calvo (Amsterdam, 1993 tijden het congres van Initiativegruppe Königstein).

In feite zette ik het werk voort van mijn vriend wijlen Dr. Ricardo Calvo, die vermoedde dat Lucena niemand anders was dan Calisto die voorkomt in La Celestina. Met Calvo, die arts was, had ik jarenlang een goede relatie. Hij woonde in Madrid, maar kwam vaak bij me thuis in mijn huis in Beniel wanneer hij zijn familie bezocht in Alcoy. Het was een man die me altijd aanmoedigde om met mijn research naar de „sterke dame” door te gaan en hij geloofde in de

diepte van mijn research. In dat opzicht was hij hetzelfde als Francisco Sabater García of José Antonio Lozano Teruel, beiden voormalige Rectoren van de universiteit van Murcia, die ook altijd geloofden in mijn onderzoek naar nieuwe producten en me altijd aanmoedigden daarmee door te gaan ook als anderen er helemaal niet meer in geloofden.

Van links naar rechts: José Antonio Garzó Roger, Prof. Dr. Ángel Alcalá en Govert Westerveld (Valencia, 2006)

Om terug te komen op Lucena, hij was het die in 1497 het schaakboek schreef dat gedrukt werd in Salamanca. Men weet alleen de naam Lucena en meer niet, maar Lucena zegt wel in het schaakboek dat hij de zoon is van Juan Ramírez de Lucena, ambassadeur van de Katholieke Koningen. In die tijd had niemand nog een biografie geschreven over deze ambassadeur en ziende dat

men niets wist over zijn zoon Lucena, zag ik hierin voldoende aanleiding een biografie over de vader te schrijven.

Vele jaren terug had een Spaanse professor van de City University van New York al over Juan Ramírez de Lucena geschreven en ik vroeg hem of hij een voorwoord in mijn boek kon schrijven, want ik beschouwde hem toen als de beste kenner van deze Spaanse schrijver. In 2006 was het zover en kon ik het eerste deel over de auteurs van La Celestina schrijven, want ik vermoedde serieus dat Juan Ramírez de Lucena daarmee te maken had. Dit werd de eerste biografie van Juan Ramírez de Lucena in Spanje en het boek kon ik in 2006 aan Prof. Dr. Ángel Alcalá aanbieden toen hij deelnam aan een congres over Luis Vives in Valencia.

Govert Westerveld & Jerónimo Miguel Briongos, 2011

INVESTIGACIONES EN BLANCA.
Los tres autores de La Celestina:
El judeoconverso Juan Ramírez de Lucena, sus hijos Fernando de Rojas (Lucena) y Juan del Encina (alias Bartolomé Torres Naharro y Francisco Delicado).
TOMO I
Gofredo
Valle de Ricote
Biografía, estudio y documentos del antiguo autor de La Celestina, el ajedrecista Juan Ramírez de Lucena

In die tijd had ik ook vriendschap gesloten met Jerónimo Miguel Briongos in Barcelona. Jerónimo was al 25 jaar met zijn doctoraal scriptie bezig over Juan Ramírez de Lucena. Ik heb hem toen al mijn materiaal toegestuurd. Verder stimuleerde ik hem voortdurend om zijn proefschrift af te maken en bracht ik hem verschillende bezoeken in Barcelona. Uiteindelijk presenteerde hij zijn doctorale thesis op 2 november 2012. Zijn boek over Juan Ramírez de Lucena kwam uit, eind 2014, wat een lange brief van Professor Alcalá aan zijn adres veroorzaakte. Volgens Alcalá liet hij hem weten dat hij verbijsterd was over mijn verbeeldingskracht (toch weer van het dammen?) en dat hij verschillende van mijn documenten als nieuw onderzoekmateriaal kon accepteren. Dit in tegenstelling tot Jerónimo Miquel, die daarin niet geloofde. Volgens Alcalá kreeg het boek jammer genoeg een te onverschillig onthaal. Tenslotte liet hij me weten dat Jerónimo Miquel mijn onderzoek in diskrediet bracht, waaruit weer blijkt hoe moeilijk het is onderzoek voor een ieder aanvaardbaar te krijgen.

Voor mij had het boek van La Celestina drie auteurs, waarvan Juan del Encina de voornaamste was. Ik schreef het met slechts op levenservaring gebaseerde intuïtie en volgens de professoren van de universiteit van Murcia, heb ik een goede intuïtie. Misschien had ik de oplossing gevonden door heel veel boeken over Juan del Encina te lezen. Maar als ze me vragen in welk boek het bewijs precies staat, vreemd genoeg is dit niet zo gemakkelijk te zeggen. De laatste twee jaren heb ik middels computeronderzoek met een programma van een wetenschapper aan een Amerikaanse universiteit, kunnen vaststellen dat Juan del Encina de voornaamste auteur is. Dit programma is nog niet op de markt en het wordt nog uitgetest. Alle geleerden die schrijven over La Celestina en dat zijn er behoorlijk veel, willen niets van Juan del Encina weten en ik wil nog niets kwijt, want mijn computeronderzoek acht ik maar voor 80% zeker. Hopelijk kan ik met een betere computer techniek tot 95% komen en dan acht ik de tijd rijp voor publicatie.

2008 Evenement in Alcoy ter herinnering aan Dr. Ricardo Calvo

Op 9 oktober 2008, de dag van de Valenciaanse Gemeenschap, hield Ana Calvo zich bezig in de lounge "Rotanda" van de "Industrial Circle" met de dans omtrent het Valenciaanse middeleeuwse gedicht "Scachs d'amor" (Liefdesschaak), in 64 strofen. Dit stuk beschrijft een schaakspel tussen Olympische goden Mars en Venus om uit te maken wie de beste liefdeskunstenaar was, en Mercurius was de rechter bij deze confrontatie. Deze prachtige muziek en dans in schitterende choreografie, gecomponeerd en uitgevoerd door de beroemde componist Gregorio Alcoyano Casasempere, is geïnspireerd op middeleeuwse dansen en stond onder leiding van Ana Calvo (zuster van Dr. Ricardo Calvo Mingues).

Dit evenement werd bevorderd door de Dienst van Cultuur Zaken van de gemeente Alcoy en Ana Calvo, directeur van de Culturele Vereniging "Alkurrai Alcoy". De enscenering was een eerbetoon aan de ereburger van Alcoy, Dr Ricardo Calvo Mingues (1942-2002), de internationale schaakmeester, historicus en onderzoeker van het gedicht "Scachs d'amor".

Dr. Ricardo Calvo Minguez (1943-2002) werd geboren in Alcoy, Spanje, als tweede kind in een familie van tien kinderen. Hij was Internationaal Schaakmeester en Spaans jeugdkampioen in 1961. Hij sprak vloeiend Engels en Duits en had de titel van Internationaal Meester in 1973 gekregen. Hij had meegedaan aan de Olympiades van 1966, 1968 1972 en 1974. Zijn beste toernooi was die van Montilla Moriles in 1976 toen hij tweede werd in de classificatie achter Anatoly Karpov en een Grootmeester norm scoorde.

Gregorio Casasempere en Ana Calvo groeten het publiek
(Met dank aan www.chessbase.com)

Naast eminent schaker was hij schaakcolumnist en historicus. Hij studeerde geneeskunde en farmacologie en werkte voor de industrie en overheidsinstellingen bij registratie processen van genees-middelen. Afgezien van zijn onderzoek naar de plaats van Valencia als bakermat van het schaakspel, droomde hij op een dag de ongrijpbare incunabel (wiegendruk) uit 1495 van Francesc Vicent te vinden. Nog een belangrijkere bijdrage was zijn boek over het schaakgedicht "Scachs d'Amor" (Liefdesschaak) dat voorafging aan Vicent's boek. Calvo publiceerde dit grote werk in 1999. Dr. Calvo was een groot kenner van Spaanse schaakliteratuur en koppelde Lucena aan het wereldberoemde boek "La Celestina" van Fernando de Rojas. Het Spaanse tijdschrift "Chessbase" maakte een groot

verslag over dit schaakgebeuren en hier beschrijf ik in het kort enkele details uit Chessbase van dit belangrijke eerbetoon aan wijlen Dr. Ricardo Calvo, die op die bewuste avond in ieders gedachten was:

De sprekers van die avond: Leontxo García, Dr. Rafael Andarias, Carmen Romeo, Antonio Castelló (gespreksleider), Dr. Govert Westerveld en José Antonio Garzón Roger (Foto: Met dank aan www.chessbase.com)

> The attendance of representatives of the Municipality of Alcoy, the Director of the Municipal Library and the representatives of the Spanish Chess Federation s (three of the speakers were members of the Commission of History from the Federation, unique among those that are composing the FIDE, which has a commission of this type) and the Valencian Federation

(herein represented by the delegate of Alicante), gave brightness to a ceremony attended by numerous journalists from various media.

Bewegend schaak van het gedicht “Scachs d’amor” in Alcoy (Met dank aan www.circuloindustrial.es)

The panel was composed of Antonio Castelló acting as moderator; Dr. Rafael Andarías (who narrated his experience as a living chess organizer in the festivities of “Nuestra Señora de Loreto in Xabia”, especially in 2004 that represented Scachs d'amor); Leontxo Garcia as a journalist specialized in chess; Govert Westerveld, of the Commission of History glossing the figure of Ricardo Calvo; José Antonio Garzón, of the Commission of History, journalist and author of several books on the figure of Francesh Vicent, narrating at the same time his experience as a historian and telling several anecdotes related to his friendship with Ricardo Calvo; and Carmen Romeo, widow of Ricardo Calvo and director of the Commission of History, who defined the event as a tribute of love to Ricardo Calvo and to the poem of Scachs d'amor (to which Calvo dedicated much of his work as

a historian). Her talk revolved around the loving approach to the study of the poem as a typical representative of the medieval "Courts of Love".

De herinnering aan Ricardo Calvo bracht ons allemaal weer bij elkaar. Dankzij zijn invloed nam José Antonio Garzon Roger contact met mij op in 2003. Toen schreef ik al aan mijn nieuwe boek, want ik wilde blijven schrijven aan mijn onderzoek over de nieuwe „sterke dame”. De resultaten zijn bekend, de bevindingen van Garzón bij het gedicht Scachs d'amor zijn zoals ik al het vermoedde, maar ik was helaas de Valenciaanse taal niet meester. Calvo die een groot boek schreef over Scachs d'amor, zag het niet, maar Garzón onderzocht met andere ogen, en indachtig het advies van de grote Albert Szent-Gyorgyi (Hongaars Biochemicus, 1937 Nobelprijs voor Geneeskunde) vermeld in mijn boek van 1997: "Onderzoeken is wat iedereen heeft gezien en te denken wat niemand heeft gedacht”. Szent-Gyorgyi was de ontdekker van bioflavonoïden uit citrusvruchten en de waarheid is dat ik dagelijks gewerkt heb met bioflavonoïden en een groot bewonderaar ben van deze grote onderzoeker.

Dr. Albert Szet-Gyorgyi

De stad Valencia in 2009

Tussen 21 en 25 september, 2009 vond in Valencia een ceremonieel toernooi van 12 partijen tussen de schaakgrootheden Anatoli Karpov en Garry Kasparov plaats, dat gespreid werd over 5 dagen. De Nederlandse gepensioneerde wiskundeleraar, Geurt Gijssen, was scheidsrechter. Kasparov won de match met 9-3. Men maakte van de gelegenheid gebruik door een Internationaal Symposium met als titel „Valencia, plaats van de wieg van het moderne schaakspel" te organiseren.

Govert Westerveld en Harm Wiersma

VALENCIA
Cuna del Ajedrez Moderno
Kasparov
Karpov
J.M.Arce
"Ciudad de las Artes y las Ciencias"
del 21 al 25 de Septiembre "09
www.matchkarpovkasparov.com

Dinsdag, 22 september, 2009:
Eerste sessie: “De geschiedenis van het schaakspel” (16.30-18.00)

- JOSE A. GARZÓN (Spanje, Lid van de KWA, schaakhistoricus) Titel: “Valencië wieg van het schaakspel. De documentaire bewijzen.
- ALESSANDRO SANVITO (Italië, Lid van de CCI, KWA, schaakhistoricus) Titel: ”De Spaanse schaakmeester in het hof van Lucrecia Borgia”
- DR. ULRICH SCHÄDLER (Switzerland, Arqueoloog, Directeur van het *Musée Suisse du Jeu*) Onderwerp: “Het spellenboek van Alfonso X de Wijze”.
- GOVERT WESTERVELD (Hispanist, Historicus en Researcher van het schaakspel) Titel: “De grootheid van de nieuwe machtige dame van Valencië.

Presentatie door HARM WIERSMA (Nederland, oud wereldkampioen dammen in de jaren 76,79,81,83 y 84)

Woensdag, 23 september, 2009:
Tweede sessie: “Sociale en culturele omgeving van het nieuwe schaken met de sterke dame” (16.30 – 18.00)

- RAFAEL SOLAZ ALBERT (Bibliofiel, documentairemaker en schrijver)
- ANTONI FERRANDO (Hoogleraar Valenciaanse Taalkunde aan de Universiteit van Valencië)
- RAFAEL FERRANDO (Directeur van het Astronomisch Observatorium in Segorbe)
- YOERI AVERBAKH (Rusland, Ingenieur, Grootmeester, Kandidaat aan het wereldkampioenschap (1953), kampioen van Rusland (1954), productief auteur en schaakhistoricus

Van links naar rechts: Prof. Dr. Antoni Ferrando, Govert Westerveld, Dr. Ulrich Schädler, Yoeri Averbakh, Carmen Romeo, José Antonio Garzón Roger

Donderdag, 24 september, 2009:
Derde sessie: “Culturele en artistieke waarde van het schaakspel” (16.00 – 16.30)

- J.M. FRAGUELA (Maestro Internacional de Ajedrez. Presidente de la Federación Canaria de Ajedrez. Campeón de España de Ajedrez en 1975)

(16:30-18:00): Ronde tafel over Bibliofilie, de verzamelingen en het moderne schaken

Moderator: José A. Garzón

- JOSEP ALIÓ (Researcher, Bibliophiel en Spaanse vertegenwoordiger van de Ken Whyld Association)
- THOMAS THOMSEN (Duitsland, Voorzitter en stichter van Chess Collectors International.)
- LOTHAR SCHMID (Duitsland, Internationaal Grootmeester, Bibliophiel, lid van CCI, Arbiter van de herkamp Fischer-Spassky)
- JOSÉ Mª GUTIÉRREZ (Duitsland, Directeur van CAPEA)
- DR. ULRICH SCHÄDLER (Zwitserland, Arqueoloog, Directeur van *Musée Suisse du Jeu*)

Van links naar rechts: Yoeri Averbakh, Dr. Ulrich Schädler, Govert Westerveld, José Antonio Garzón Roger, Josep Alió, José María Gutiérrez

Van links naar rechts: Josep Alió, Lothar Schmid, Thomas Thomsen, José Antonio Garzón Roger, Dr. Ulricht Schädler, José María Gutiérrez

Ronde tafel van links naar rechts:
Josep Alió (Spanje), Lothar Schmid (Duitsland), Thomas Thomsen (Duitsland)
(Photo: Courtesy of www.valenciacunadelajedrezmoderno.com)

Ronde tafel van links naar rechts:
José Antonio Garzón Roger (Spanje), Dr. Ulrich Schädler (Zwiterland), José María Gutiérrez (Duitsland)
(Photo: Courtesy of www.valenciacunadelajedrezmoderno.com)

Harm Wiersma en Govert Westerveld

2010 Schaaksculptuur van historisch schaken in Melilla

Een ander persoon in Spanje die de nieuwe sterke schaakdame gedachte steunt, is Juan José Florensa Conesa. Ik werd door hem benaderd voor meer informatie en mijn toestemming voor gebruik van bepaalde feiten en ik ging onmiddellijk akkoord. Op dinsdag 16 februari 2010 deed hij de inhuldiging van een culptuur van historische schaakstukken bij een expositie in Melilla. De plaats kon niet beter zijn: op de binnenplaats van het "ziekenhuis van de koning", een achttiende eeuws gebouw, dat nu als het stadsarchief fungeert en onder leiding staat van het Ministerie van Culturele Zaken en alle faciliteiten verleende voor deze tentoonstelling in de oude stad Melilla.

Melilla's historical chess
Photo: José Gámez Cano & Juan José Florensa Conesa

Het cultuur project was gebaseerd op de voorspraak van Juan José Florensa Conesa en de schaakstukken zijn gemaakt door de beeldhouwer Jose Gamez Cano. Onder de stukken van het schaakspel bevindt zich de figuur van de koningin, in dit geval is zij

vertegenwoordigd door Isabella I van Castilië, die de hoofdrol speelde tijdens deze tentoonstelling.

Schaakstukken in harde klei
Photo: José Gámez Cano & Juan José Florensa Conesa

De stukken van dit schaakspel werden niet alleen voor het schaakbord gemaakt, doch ook in het groot zoals men op de foto kan zien. Ze zijn gebaseerd op representatieve elementen van het heraldisch schild van het hertogelijk Huis van Medina Sidonia (Wapen van Melilla uit het jaar 1913).

Isabella of Castile
Photo: José Gámez Cano & Juan José Florensa Conesa

Alles heeft te maken met historische feiten uit de vijftiende eeuw, zonder te vergeten dat in diezelfde eeuw, het vrouwelijk stuk van de dame in de stad Valencia beïnvloed werd door de figuur van Isabella de Katholieke. De folder van de tentoonstelling vermeldt op de juiste manier onze onderzoekingen.

Van links naar rechts: Francisco Gámez (Stemhebbend lid van UNESCO), J. A Valles Muñoz (Voorzitter van de Stichting Melilla Monumentale Stad) Daniel Conesa (directeur van Economie aan de autonome stad Melilla) Juanjo Florensa (auteur van het Culturele Project van Melilla's historisch schaken, executive van UNESCO) José Gámez (Beeldhouwer, schrijver van artistiek historisch schaken van Melilla) en Juan Antonio Vera Casares (Voorzitter van het UNESCO Centrum in Melilla).

2014 Alquerque-12 spel in Siyasa (Cieza)

Voor de lezers, niet-dammers, die niet op de hoogte zijn, Alquerque-12 is het middeleeuwse damspel op een bord met lijnen, zoals getekend in een boek uit 1283, "Boek der spelen" van koning Alfonso X van Castilië en Leon.

Op 7 februari, 2014 om 19u.30 s' middags was het dan eindelijk zover. Na enkele jaren werken kon ik deel I van mijn drie geplande boeken in het Engels over het Alquerque-12 spel presenteren in het Museum Siyasa van de stad Cieza. Dat zou het tweede boek in de wereld worden dat alleen aan het alquerque-12 spel gewijd zou zijn. Het eerste werk was een klein boekje van slechts 30 bladzijden in de Griekse taal.

Van links naar rechts: Govert Westerveld, Joaquín Salmerón Juan en José Antonio Melgares Guerrero. Foto: Met dank aan het Gemeentehuis van Cieza

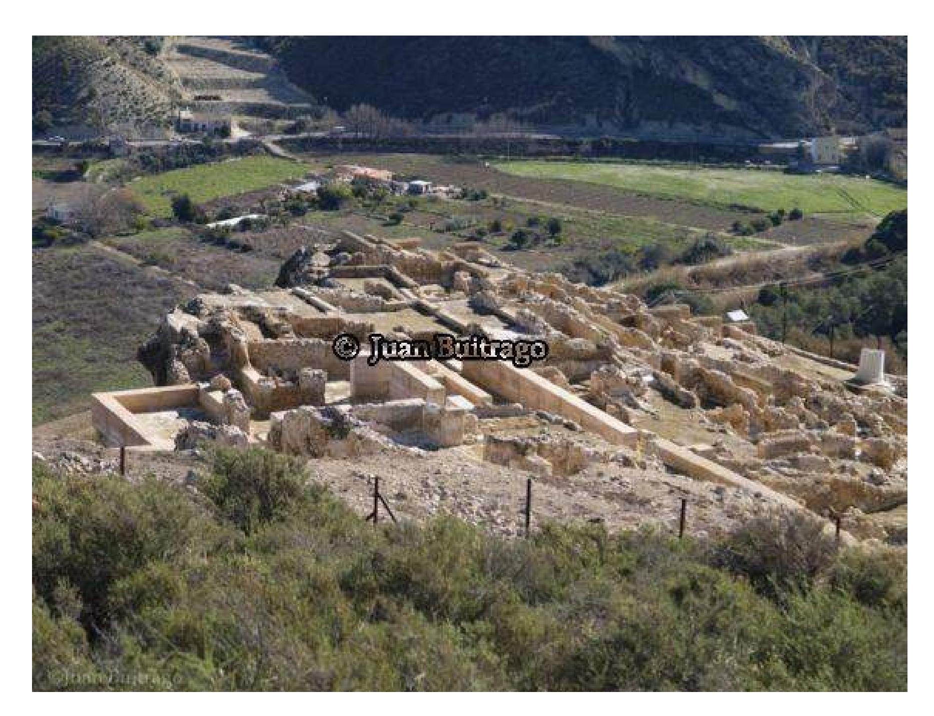
Aan de tafel namen plaats José Antonio Melgares Guerrero, de officiële kroniekschrijver van de provincie Murcia en Joaquín Salmeron Juan, directeur van het Museum Siyasa. De burgemeester van Blanca en die van Cieza waren ook aanwezig. Verder enige gemeenteraadsleden van de verschillende kleine dorpen die de Ricote Vallei kent.

Het boek ging over de vindplaatsen van het alquerque-12 spel in Spanje en Frankrijk. In Spanje zijn zeker honderd borden gevonden, maar in Frankrijk zijn nauwelijks tien vindplaatsen bekend. Dit zou kunnen betekenen dat het Alquerque-12 spel veel populairder was in Spanje dan in Frankrijk.

Museo Siyasa en Cieza (Murcia)

In de oude islamitische stad Siyase, hoog in de bergen van de stad Cieza, werd had men zo’n twintig jaar terug twee stenen gevonden met daarop getekend een alquerque-12 bord. Deze oude islamitische stad werd door de Moslims verlaten in de 13e eeuw toen de Christenen de provincie Murcia gingen bezetten. Wellicht vestigden zich daar nog enige christelijke soldaten. Na verloop van tijd verdween het oude dorp praktisch geheel onder zand en stof. De christelijke bevolking vestigde zich niet meer hoog in de bergen, doch langs de rivier. Men begon het oude dorp weer uit te graven tussen 1980 en 1985 en toen kwamen archeologische vondsten boven tafel, waaronder twee alquerque-12 borden, een alquerque-9 bord en een ander vreemd speelbord. Siyasa is de enige plaats van de provincie Murcia waar het alquerque-12 spel gevonden is.

De oude Islamitische stad Syasa (Cieza) van de 13e eeuw
Photo: Met dank aan © Juan Buitrago

9. AANVANG STUDIE RICOTE VALLEI GESCHIEDENIS IN 1997

Research opnieuw in een andere richting

Zoals ik al op eerdere bladzijden heb doorgegeven heb ik in 1997 een dik boek geschreven van zo'n 900 bladzijden over de geschiedenis van de gemeente Blanca in de provincie Murcia. Het betrof de perioden tussen 711 en 1700. In het jaarlijkse feestprogrammaboek van Blanca, dat altijd in de maand augustus uitkwam, hield men het elk jaar een pleidooi dat er meer aan geschiedenis onderzoek moest worden gedaan, maar niemand deed wat. Toen besloot íк dat maar te doen en binnen één jaar was dat boek er. Ik had wel de enige tegenwerking waar ik een klein voorbeeld van zal noemen. Ik was eens op het Algemeen Archief van Murcia, waar veel notarisakten van Blanca bewaard worden. Ik had een oude akte in mijn handen, maar kon niet wijs worden uit de oude teksten, waarop ik aan de directrice vroeg of zij me even kon vertellen waarover het min of meer ging. Het antwoord dat ze me gaf bevreemdde me ten zeerste: *"U kunt dit niet lezen, maar wat doet u hier dan?"* Nu is in Spanje de democratie in 1978 ingevoerd en derhalve antwoordde ik: *"Dat zal ik u zeggen wat ik hier doe. Ik ben van plan een groot boek te schrijven over Blanca en dat boek komt er met of zonder uw hulp"*. En meteen liep ik weg. Een jaar daarna zei ik haar: *"Kijk, ziet u maar, hier is het boek, waarover ik het met u had"*.

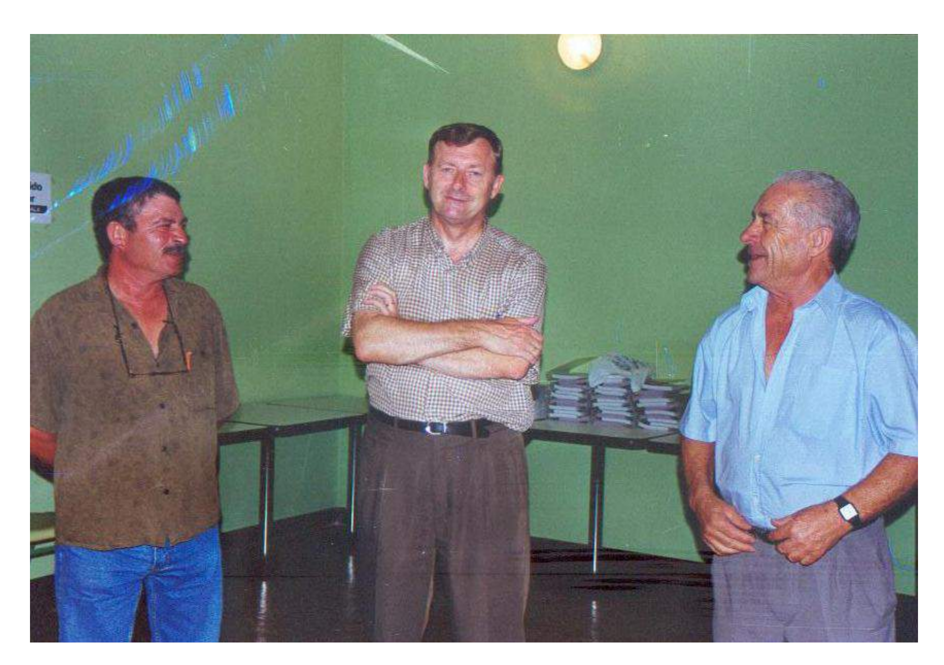
In die tijd wilde ik daar ook fotokopies maken en ze vertelden me Dat ze geen toner hadden. Dat werd bevestigd door de directrice. Ik zei haar en de andere medewerkers dat ik daar niet mee akkoord kon gaan, want ik betaal geen belasting om daarna te horen dat er geen In die tijd wilde ik daar ook fotokopieën maken en ze vertelden me dat

ze geen inkt hadden. Dat werd bevestigd door de directrice. Ik zei haar en de andere medewerkers, dat ik daar niet mee akkoord kon gaan, want ik betaal geen belasting om daarna te horen dat er geen inkt is. Daarop belde ik mijn zwager, die toen verantwoordelijk was voor de erfgoederen van de gemeente Murcia en legde hem de toestand uit. Die kon dat ook niet geloven en ik verzocht hem zich in verbinding te zetten met zijn collega, die belast was met Culturele Zaken. Toentertijd zat mijn zwager hoog in de politiek en die belde onmiddellijk naar Culturele Zaken. In een kwestie van 2 dagen had het Archief zijn inkt om kopiëren weer mogelijk te maken. Hier eindigt het kleine inkijkje in de Spaanse bureaucratie!

Vanaf dit moment werd ik gerespecteerd door de verantwoordelijke mensen van het Gemeente Archief. Maar alles ging echt niet van een leien dakje. Sinds 1997 was ik als een sofist hard aan de gang om een heel eenvoudige streek zelfbewust en beroemd te maken. Dat is na 10 jaar hard werken gelukt. In 1997 was er maar heel weinig in de Ricote vallei, dat uit zes dorpen bestaat, te weten: Abarán, Blanca, Ojós, Ricote, Ulea en Villanueva del Río Segura, oorspronkelijk bewoond door heel eenvoudige mensen die meestal van citroenen en ander fruit leefden. Om de streek bekend te maken schreef ik eerst een boek hierover van wel negenhonderd bladzijden. De lokale overheid kwam al gauw aan de weet en beklaagde zich over het feit, dat ik in mijn boek schreef, dat er zo weinig geld besteed werd aan de geschiedenis van de streek. De inleiding liet ik schrijven door mijn zwager, die negen jaar lang burgemeester van het dorp Blanca is geweest.

Zo meende ik er zeker van te kunnen zijn dat de premier van Murcia mijn boek in handen zou krijgen, want mijn zwager was zijn persoonlijke secretaris geweest en zij stonden voortdurend in contact met elkaar. Na dit boek en met behulp van anonieme personen kreeg de regering van de Provincie Murcia langzamerhand meer belangstelling voor de Ricote vallei. Na het beëindigen van mijn tweede boek over de Ricote vallei in 2001 van duizend

bladzijden kwam plotseling de regering met veel geld over de brug. Allerlei mensen werden ingeschakeld.

Benoeming als officiële kroniekschrijver van Blanca
Begeleid door vrienden vanaf het jaar 1969

In 2001 werd ik officieel benoemd als kroniekschrijver, Cronista zoals ik eerder aangaf, van het dorp Blanca, dankzij mijn goede vriend Ángel Ríos Martínez, die ook als kroniekschrijver van dat dorp benoemd werd en die de burgemeester voorhield, als Govert niet benoemd wordt, dan ik ook niet. Dus werden we beiden benoemd. Zo ben ik momenteel de enige buitenlander in Spanje die officieel de geschiedenis van een dorp beschrijft, want ik ben en blijf natuurlijk ook Nederlander!

**De benoeming als kroniekschrijver,
samen met mijn vriend Ángel Ríos Martínez**

De kroniekschrijvers van de Regio van de Provincie Murcia zijn ondergebracht in de Asociación de Cronistas Oficiales de la Región de Murcia en maken op hun beurt weer deel uit van de Real Asociación Españolas de Cronistas Oficiales te Madrid. Ik ben dus lid van beide Associaties. Elk jaar of elke twee jaar hebben we in de provincie Murcia een congres en een boekwerk met de plannen en mogelijkheden.

Benoeming als officiële kroniekschrijver van Blanca
Begeleid door vrienden vanaf het jaar 1969

Benoeming in 2001 als Academicus van de Academia Alfonso X de Wijze in Murcia

Het boek van 2001 kon ik schrijven na een research van vijf lange jaren en het was het eerste Spaanse boek, dat met stambomen kon aantonen dat vele Morisken van de Ricote vallei, die uitgedreven waren in 1613, tien jaar later weer terugkeerden. Ik had me in die tijd ook gewend tot de beste Morisken expert ter wereld, die op de Harvard Universiteit werkte.

20 jaar lang bij Prof. Dr. Juan Torres Fontes

Waarschijnlijk beviel mijn boek hem wel, want hij schreef een groot voorwoord. Zo had mijn boek zeker tien jaar voorsprong op de Universiteit van Murcia, die nog praktisch niets had. Ineens behoorde ik tot de experts in Spanje wat betreft de Morisken en dat leverde tot mijn verrassing de benoeming als Academic op van de Real Academia Alfonso X el Sabio in Murcia, waarvan Prof. Dr.

Juan Torres Fontes voorzitter van was. De Spaanse titel "académico" wordt meestal gegeven aan geslecteerde hoogleraren en onderzoekers om mee te doen aan elite-instellingen (in Spanje zijn er acht Koninklijke Academies).

Toegelaten in 2005 als Hispanist bij de Internationale Associatie van Hispanisten

Het lid zijn van deze Associatie geeft aan de onderzoekers een goede internationale prestige. Maar de eisen om toegelaten te worden als lid van de Associación Internacional de Hispanistas (AIH), zijn vrij hoog. Normaal gesproken zijn dat voor 95% professoren van de universiteit. Het is een gelukkig feit te noemen dat academici, onderzoekers, critici en geleerden ook lid kunnen worden, nadat een commissie de kwaliteit van hun onderzoek positief heeft beoordeeld. Nadat ik begin 2005 mijn aanvraag had ingediend tezamen met mijn verrichte onderzoekswerk werd ik eind 2005 door de commissie goed bevonden als lid.

Toegelaten in 2005 bij de Associatie van de Hispanisten voor de Benelux (AHBx).

Nadat ik begin 2005 mijn aanvraag ook had ingediend bij de AHBx, werd ik eind 2005 ook hier door de commissie toegelaten als lid.

Het organiseren van congressen in de Ricote Vallei

Nu er geld van de regering loskwam naar allerlei instanties pakte ik alles sofistisch aan zoals ik dat ook in mijn vroegere job deed, toen ik met vele hoogleraren werkte en werden er hoogleraren uit het buitenland en uit Murcia gehaald om de geschiedenis van de Ricote vallei weer te geven. Op dat moment was ik net als de andere kroniekschrijvers van de dorpen van de Ricote vallei, een lid van de organisatie en meer belast met het buitenland.

Van links naar rechts: Govert Westerveld, Prof. Dr. Francisco Márquez Villanueva en Ángel Ríos Martínez in Ricote, 2007

Niet alleen geschiedenis werd behandeld, ook schreven we over de gewoonten, het gebrek van water, de toekomstplannen enog veel meer. Ik begon als eerste en enige in de streek onmiddellijk met een website op internet, voor eigen rekening en jaren daarna kwamen ook de andere gemeenten van de grond. Met behulp van anderen

zorgde men er verder voor dat ieder dorp van de Ricote vallei een officiële kroniekschrijver ging benoemen en zo kregen de gemeenten Archena, Villanueva, Ulea en Ojos er een terwijl de andere drie dorpen (Ricote, Blanca en Abarán) al kroniekschrijvers hadden. Na hard werken hadden we vier Internationale congressen, te weten in de jaren 2002, 2003, 2005, en 2007 in de dorpen Abarán, Blanca, Ojós en Ricote. Eén van mijn vrienden, Prof. Dr. Francisco Márquez Villanueva van de Harvard University, kwam in 2007 naar Ricote. Hij was op dat moment de beste Moriskenexpert ter wereld. In mijn boek van 2007 schreef ik negatief over een boek van een andere grote Moriskenexpert in Parijs, Prof. Dr. Bernard Vicent, die gewerkt had in Centre National de la Recherche Scientifique (1976-1978 en daarna tot zijn pensionering in 2010 in de École des Hautes Études en Sciences Sociales.

Dat was het moment dat de Universiteit van Murcia zich ook met de Ricote Vallei ging bemoeien en zij stelden voor Dr. Vicent met het volgende congres naar de Ricote Vallei te halen in 2009. In plaats van een congres werd het een seminar want één van de organiserende leden wilde het ook over de Spaanse burgeroorlog hebben, een gebied waar velen geen voorstander van waren. Ikzelf ook niet en besloot om niet deel te nemen. Ik wilde het toerisme bevorderen en het niet hebben over de Spaanse burgeroorlog dat nog altijd open wonden heeft. Derhalve weigerde ik aan het congres mee te doen, maar beloofde wel mee te werken, opdat de zaak van Dr. Bernard Vicent door kon gaan. Het congres ging toen niet door, maar om de zaak te redden werd er door de Universiteit van Murcia en het dorp Villanueva del Río de Segura, een seminar georganiseerd.

Dat vond ik een goed idee en toen Dr. Bernard Vicent aankwam werd ik verzocht hem goed te ontvangen, want hij wilde met me spreken. Toen heb ik samen met hem geluncht en ook Prof. Dr. José María Perceval van de Open Universiteit van Barcelona, zat aan. Ik heb hem toen op de bijzondere Ricote Vallei, gewezen, die net als de

Morisken centra in Andalusië, Aragon en Castillië, eigen gewoonten hebben, die niets met andere Moriskencentra van doen hadden. Dat heeft hij rustig bestudeert en thans verdedigt hij ook dat principe. Nu wordt dus de Ricote vallei als iets uniek beschouwd.

Van links naar rechts:
Dr. Joaquín Carrillo Espinosa (kroniekschrijver van Ulea), Fernando Rodríuez Soler (kroniekschrijver van Villanueva), José Molina Templado (kroniekschrijver van Abarán), Govert Westerveld (kroniekschrijver van Blanca), Prof. Dr. José María Perceval (Open Universiteit van Barcelona), Prof. Dr. Bernard Vicent (Frankrijk), Ángel Ríos Martínez (kroniekschrijver van Ojós), José Antonio Melgares Guerrero (Voorzitter van de Associatie van kroniekschrijvers van de provincie Murcia) – (Seminarium, 2009)

Organiseren was ik gewend uit het zakenleven en als deze Nederlander niet in de Ricote Vallei aan het werk was geweest, dan had alles toch wel even anders uitgepakt!

2013 Een prijs voor mijn activiteiten

In 2013 werden mijn publicitaire activiteiten voor Blanca en de Ricote Vallei, beloond door een organisatie Ruralmur. Deze onderhoudt een website die door verschillende forums veelvuldig is beloond met prijzen en die een totaalbeeld geeft van het aanbod van de Regio van Murcia.

Een onverwachte prijs
(foto: Met dank aan lareferencianet)

Dus alles wat bezoekers aan Murcia willen weten, vindt men terug op deze website: accommodaties, eten, winkelen, uitgaan, vlot en aangenaam gepresenteerd met foto's, video's en nog veel meer. Voorts kan men hiervan ook downloaden naar de mobiel. Ruralmur staat in contact met de meeste bedrijven in de Regio Murcia. Door hen werd een selectie toegepast van personen en bedrijven die

volgens hun het meeste deden om de geheimen van de Ricote Vallei te onthullen aan het publiek. De Ruralmur prijzen gingen naar verschillende categorieën. Zo was er de categorie Kunst en Cultuur. De gemeente Bullas werd ook met een prijs beloond vanwege hun toeristische activiteiten om hun wijn te promoten. En de prijs werd ontvangen door de Burgemeester Pedro Chico en het raadslid Maravillas Espín. Even genoeg over toerisme….

Een kort babbeltje over mijn activiteiten

ur.com
ruralm
ruralmu
mur

2013 Blanca wint zijn pijnboom terug

In december van 2013 had men een eerbetoon georganiseerd dichtbij Blanca op een plaats die bekend staat als „El Solvente”. De oudste voorouders van de meeste bewoners van Blanca waren toen moslims. De gewoonte was dat de moslims van de zes gemeenten van de Ricote Vallei bij elkaar kwamen op deze plaats om te vergaderen en om hun problemen gezamenlijk op te lossen.

Eerbetoon aan de voorvaderen (Foto: Carrahila)

Het was op 13 december, 1613 dat alle moslims van de Ricote Vallei naar de havenstad Cartagena moesten lopen om vandaar Spanje als bannelingen met boten te verlaten. Op 17 december 2013, dus 400 jaar later, wilde men een eerbetoon geven aan de voorvaderen. Daar stond ik dan als kroniekschrijver tussen de professoren van Murcia en Alicante. Prof. Flores Arroyelo is de eerste[37] die in 1993 een

[37] **ARROYUELO FLORES, Francisco** (1993). Los ultimos Moriscos: (Valle De Ricote, 1614). Universidad de Murcia.

boekje van ruim tweehonderd bladzijden schreef over de Morisken van de Ricote Vallei. Veel van hem vindt men jaren later nog terug in een artikel van Luis Lisón. Daarna schreef ik in 2001 een dik boekwerk[38] van 1004 bladzijden. Vervolgens zagen we in 2007 een heel goed boekje van 168 bladzijden van professor José María García Avilés[39]. Voort ikzelf een ander boek[40] in 2007 van 384 bladzijden. het laatste boek van 678 bladzijden gedrukt in 2013 is

Even een kleine speech
(Foto: Met dank aan La Carrahila)

38 **WESTERVELD, Govert** (2001). Blanca el Ricote de Don Quijote. Expulsion *y* Regreso de Los Moriscos del Ultimo Enclave Islamico Mas Grande *de* Espana. Anos 1613-1654.

39 **GARCÍA AVILÉS, José María** (2007). Los moriscos del Valle de Ricote. Universidad de Alicante.

40 **WESTERVELD, Govert** (2007). Miguel de Cervantes Saavedra, Ana Félix y el morisco Ricote del Valle de Ricote en "Don Quijote II" del año 1615. (capítulos 54, 55, 63, 64 y 65).

een boek van de professor Isabel García Díaz en Dr. Santiago Otero Mondéjar[41]. Het evenement bracht meer dan vijftig mensen op de been, waaronder de burgemeesters van Blanca, Rafael Laorden; Ricote, Celedonio Moreno; Ojós, Pablo Melgarejo; Villanueva. José Luis López en Abarán, Mónica Honrubia, die de burgemeester Jesús Molina vertegenwoordigde.

Van links naar rechts:
Joaquín Caballero Soler, professor Francisco Flores Arroyuelo, Jesús Joaquín López Moreno, Professor Isabel García Díaz, Govert Westerveld en Dr. José María García Avilés (Foto: Met dank aan La Carrahila)

Joaquín Salmerón, managing directeur van de Ricote Valley Foundation; de officiële kroniekschrijver van Blanca, Ángel Ríos Martínez en het parlementslid Jesus Cano woonden ook dit

[41] **GARCÍA DÍAZ, Isabel en OTERO MONDÉJAR, Santiago** (2013). Documentos de los moriscos de Ojós y Ricote. Universidad de Murcia.

eerbetoon bij. De ceremoniemeesters waren Joaquín Caballero y Jesús Joaquin López de La Carrahila, die stelden dat deze plaats gebruikt werd voor vergaderingen van de vertegenwoordigers van de middeleeuwse Aljamas (gemeente-raadsleden van de moslims).

Jesús Joaquín López Moreno van de La Carrahila
(Foto: Met dank aan La Carrahila)

Deze historische gebeurtenis bracht de volgende schrijvers bij elkaar: de officiële kroniekschrijver van Blanca, Govert Westerveld, auteur van twee werken: „Blanca, El Ricote de Don Quijote y el Morisco Ricote del Valle de Ricote"; professor in de antropologie aan de Universiteit van Murcia, Francisco Flores Arroyuelo, die samenwerkte met Julio Caro Baroja en een gedicht las van Vicente Medina; Dr. José María García Avilés, auteur van het werk „Los moriscos del Valle de Ricote", "in de hoop dat deze akte zou dienen om de mensen te herenigen wat betreft de culturele en toeristische

toekomstmogelijkheden”; en de professor van de Universiteit van Murcia, Isabel García Díaz, co-auteur van het boek „Documentos de los moriscos de Ricote y Ojós”, voor wie het gerechtvaardigd was om deze daad van eerherstel uit te voeren, omdat de verbanning van de moriscos heel onrechtvaardig en arbitrair was. Aan het eind van de ceremonie werden de boeken in plastic gehuld en bewaard in metalen kokers. Vervolgens werden ze begraven in de grond en toegedekt met voldoende cement. Op die manier laten we boeken achter voor het nageslacht dat recht heeft om te weten hoe de geschiedenis van hun voorvaderen was.

De burgemeester van Blanca (rechts) applaudisseert voor de poster (Foto: Met dank aan La Carrahila)

Men kreeg van de gemeente Blanca de beschikking over een ruimte van zeker driehonderd m2 beschikbaar, drie kilometer van de weg MU-520. Daar is de pijnboom symbolisch aangegeven door een

grote poster die inlichtingen geeft over deze plaats en gebeurtenis. In de schaduw van deze boom werden zes stenen geplaatst om te zitten en die vertegenwoordigen dan de zes dorpen van de Ricote Vallei, waar vroeger hevig gedebatteerd werd door de afgevaardigden van de bevolking van deze zes dorpen.

2014 Workshop over de Ricote Vallei

Tussen 31 maart en 2 april 2014 werd in de verschillende dorpen van de Ricote Vallei een internationale workshop over de geschiedschrijving en de nieuwe studielijnen van de Islamitische Ricote Vallei georganiseerd door Prof. Dr. Bernard Vincent (Directeur L'École des Hautes Études en Sciences Sociales) en de Priester Dimas Ortega (kroniekschrijver van het dorp Ricote). Daartoe werden bepaalde specialisten van de Ricote Vallei uitgenodigd om aan de weet te komen hoe en wat men van elk dorp bestudeerd heeft. Verder waren er andere onderzoekers om de werken in een algemeen kader te leiden.

31 maart

RICOTE (Gemeentebibliotheek)

11.30
Inhuldiging door de vertegenwoordigers van de verschillende gemeenten die de workshop georganiseerd hadden en Bernard Vincent, Director van de Workshop
12.00 Eerste Sessie: Het beschrijven van ballingschap
Voorzitter van de Sessie:
Dimas Ortega, Officiële kroniekschrijver van Ricote

CONFERENTIE LEZING 1
- Islamitische geschiedschrijving van het Koninkrijk Murcia en de Ricote Vallei door Juan González Castaño (Koninklijke Academie Alfonso X de Wijze)
CONFERENTIE LEZING 2
-Geschiedschrijving van de ballingen in de Iberische monarchieën door José Javier Ruiz Ibáñez (Universiteit van Murcia).

OJÓS – (Cultureel Centrum)

18.00 uur: Tweede sessie: Het leven in de Islamitische wereld
Voorzitter van de Sessie:
Juan Gonzalez Castaño (Koninklijke Academie Alfonso X de Wijze)
CONFERENTIE LEZING 3:
-Het acculturatie beleid van de Orde van Santiago: het voorbeeld van de Ricote Valley door José María García Avilés (Universiteit van Alicante)
CONFERENTIE LEZING 4:
-De waterachtige boomgaarden van de Ricote Vallei in de Islamitische periode door Jesus Joaquin Lopez Moreno (Culturele Vereniging De Carrahila)

1 april

BLANCA (Aula van het Museum Pedro Cano)

12.00 uur: Derde Sessie:
-Voorzitter van de Sessie: Dr. Ricardo Montes Bernárdez (Voorzitter van de Associatie van de officiële kroniekschrijvers van de Regio Murcia)

CONFERENTIE LEZING 5:
-Religie en cultuur van de Ricote Valley moriscos door Luis Lisón Hernández (Koninklijke Academie Alfonso X de Wijze en Kroniekschrijver van Ojós)
CONFERENTIE LEZING 6:
-Documentaire bronnen voor de studie van de Ricote Valley moriscos door Dr. Vicente Montojo Montojo (Algemeen Archief van

de regio Murcia) en Javier Castillo Fernandez (Algemeen Archief van de regio Murcia)

Van links naar rechts: Dr. Ricardo Montes Bernardez, Raadslid van Blanca, Govert Westerveld, Dr. Bernard Vincent, Ángel Ríos Martínez

ABARÁN (Cervantes Schouwburg)

18.00 uur: Vierde Sessie: De wereld na de verdrijving
Voorzitter van de Sessie: Manuel Enrique Medina Tornero (Universiteit van Murcia).
CONFERENTIE LEZING 7
-De RICOTE Morisco. Hypothese van de terugkeer door Govert Westerveld (Koninklijke Academie Alfonso X de Wijze en officiële kroniekschrijver van Blanca) en Angel Ríos Martínez (Officiële kroniekschrijver van Blanca)

2 April

CONFERENTIE LEZING 8
-De verdeling van geconfisqueerde bezittingen in de Ricote Vallei na de verdrijving van 1613 door Jose David Molina Templado (Officiële kroniekschrijver van Abarán)

ULEA (Cultureel Centrum)

11.00 uur: Vijfde Sessie: STUDIEBIJEENKOMST.
Geleid door Dr. Bernard Vincent y Dr. Juan González Castaño:
Hoe het oude Islamitische Koninkrijk van Murcia te bestuderen?
13.00 uur: PRESENTATIE VAN RECENTE PUBLICATIES.
-Documenten van de moriscos uit Ricote en Ojós (1613) door Isabel García Díaz en Santiago Otero Mondéjar
-De moriscos moslims van Pliego, Oorsprong en uitzetting van een gemeenschap door Priester José Pascual Martínez

VILLANUEVA (Cultureel Centrum)

20.00 uur: Zesde Sessie
Voorzitter van de Sessie: José Antonio Melgares Guerrero (Officiële kroniekschrijver van de Regio Murcia)

-Algemene conclusie van de Workshop: Recente geschiedschrijving over de moriscos: uitdagingen en gezamenlijke conclusies door Bernard Vincent (EHESS, Parijs)

22.00 uur: SLUITING VAN DE CONFERENTIE
Onder leiding van Francisco Calvo García-Tornel, Directeur van de Koninklijke Academie Alfonso X de Wijze en Dr. Gaspar Ros Berruezo, Vice-rector voor Onderzoek en Internationalisering van de Universiteit van Murcia.

Sluiting van de Workshop

10. Dammen en Alzheimer

Denken is goed voor de hersenen. Het is dus belangrijk uw hersenen enthousiast en actief te houden. Zij die met hun hersenen werken hebben dan een brein dat wellicht nooit zal degenereren. Recent onderzoek heeft uitgewezen dat het aanmaken van nieuwe neuronen, neurogenese zich ook voordoet bij ouderen. Neurogenese biedt hoop aan diegenen die lijden aan ziekten als Parkinson, Huntington en Alzheimer. Gezonde activiteiten zoals beweging en goede voeding, zijn belangrijk hierbij.

Harold Winfield leerde schaken op late leeftijd. We hebben al gezien dat er weinig verschil bestaat tussen dammen op honderd velden en schaken en beide zijn ongeveer even moeilijk. Dammen, schaken, go en bridge zijn alle goede denksporten en wetenschappelijk bewezen middelen om cognitieve achteruitgang te remmen bij oudere volwassenen. Deze denksporten kunnen helpen om langer en gezonder te leven.

Men kan natuurlijk medicijnen kopen die er voor zorgen dat er nieuwe neuronen aangemaakt worden, maar het is veel beter dammen of schaken te leren en kunnen ook neuronen bijgemaakt worden.

Het opbouwen van cognitieve reserves is een levenslang proces dat begint in de kinderjaren onder meer wanneer we leren lezen. Volgens neurologen, vormt het menselijk brein gedurende de vroege ontwikkelingsstadia van het leven, een enorm aantal neuronen of zenuwcellen, waarvan er helaas ook weer veel sterven. De neuronen die overleven doen dat door zich te verbinden met andere neuronen tijdens de snelle groeifase van het zenuwstelsel bij kinderen en adolescentie. Het duurzame lezen van meer uitdagende boeken, bespelen van een muziekinstrument, het maken van kunst, het schaken, dammen en veel meer hersenwerk, het helpt allemaal dat

deze vitale neurale verbindingen een leven lang meegaan en lijken mensen voor cognitieve achteruitgang te behoeden. Zenuwcellen kunnen echt groeien en het bewijs heeft de Amerikaanse auteur Christopher Reeke geleverd.

Volgens de theorie van de "neuroplasticiteit," kunnen hersenreserves gelukkig worden uitgebreid gedurende het leven, zelfs op gevorderde leeftijd. Een team van onderzoekers onder leiding van Dr. David Bennett, MD, directeur van het Rush Alzheimer Research Center, heeft neuroplasticiteit bestudeerd bij volwassenen. Deze wetenschappers kwamen aan de weet dat degenen die blijven leren, nieuwe activiteiten omarmen en nieuwe vaardigheden ontwikkelen, dus feitelijk hun hersenen oefenen, steeds nieuwe verbindingen vormen, en hierdoor een lager risico op de ziekte van Alzheimer lopen.

Een andere studie onder leiding van Dr. Robert Friedland, van de Case Western Reserve University School of Medicine, vergeleek de mentale, fysieke en sociale activiteit in volwassenen, met de snelheid van het ontwikkelen van de ziekte van Alzheimer. De onderzoekers ontdekten dat de meer actieve volwassenen zoals zij die een muziekinstrument bespeelden, actief tuinierden en mentale bordspellen speelden, beduidend minder kans hadden om de ziekte van Alzheimer te ontwikkelen. Deze voordelen werden vastgesteld bij mensen in de leeftijd van 40 tot 60 jaar, dus het is nooit te laat om te beginnen met het opbouwen van intellectuele spieren! Het doen aan mentale hobby's kan een positief effect hebben, ongeacht de leeftijd waarop ze zijn begonnen.

Het is dus nooit te laat om nieuwe en creatieve activiteiten te starten. Ga dus door met het genieten van je favoriete bezigheden, maar daag jezelf uit door iets nieuws te leren. Probeer een vreemde taal, lees boeken en kranten, los puzzels op, zing, dans en speel videospelletjes. Correspondeer, e-mail en ga in gesprek. De

combinatie van sociale, mentale en fysieke stimulatie is echt het beste medicijn dat wij hebben voor een gezond leven.

Rita Levi Montalcini, (Turijn, 1909)
Neuroloog
Nobelprijs voor Geneeskunde, 1986

Deze Nobelprijs winnaar ontdekte een lichaamseigen stof die stimuleert en invloed heeft op de groei van zenuwcellen. Interessant was een interview met haar aan het einde van het jaar 2005, toen ze al 96 jaar was:

"Hoe gaat U Uw verjaardag van 100 jaar vieren?"
Levi: "Ah, ik weet niet of ik dan nog leef en bovendien houd ik niet van feesten. Hetgeen me interesseert en waarvan ik geniet is dat wat ik elke dag doe!"
"En wat doet U?"
Levi: "Ik werk om beurzen te geven aan Afrikaanse meisjes zodat ze studeren kunnen en een toekomst hebben in hun land. En ik ga door met onderzoekwerk, ik blijf denken..."
"U gaat niet met pensioen?"

Levi: "Nooit! ¡ Pensionering betekent het vernietigen van de hersenen! Veel mensen gaan met pensioen, en men laat ze alleen.... En dat dood hun hersenen. En worden ziek."
"En hoe is het met Uw hersenen gesteld?"
Levi: "Hetzelfde als toen ik 20 jaar was! Ik bespeur geen verschil in illusies of in capaciteit. Morgen vlieg ik naar een medisch congres..."
"Maar een kleine genetische tekortkoming zal U wel hebben..."
Levi: "Helemaal niet. Mijn hersenen zullen binnenkort een eeuw hebben..., maar het kent niet de seniliteit. Mijn lichaam verrimpelt, dat is onvermijdelijk, ¡maar niet de hersenen!"
¿Hoe doet U zoiets?
Levi: „We genieten van een geweldig neuronale plasticiteit: hoewel neuronen sterven, de overige worden herschikt om dezelfde functies te houden, !maar voor zoiets moet men ze stimuleren!"
„Help me dat te doen."
Levi: „Houd je hersenen enthousiast, actief, en laat ze functioneren, en ze zullen nooit degenereren..."
„En ik zal langer leven?"
Levi: U zal veel beter leven die jaren, dat is het meest interessant. De sleutel is nieuwsgierig blijven, wensen hebben, het hebben van passies ..."
„Dat was Uw wetenschappelijk onderzoek ..."
Levi: „Ja, en dat is het nog steeds!"
„U ontdekte hoe de cellen van het zenuwstelsel groeien en zich vernieuwen..."
Levi: "Jawel, in 1942: ik noemde het de zenuwgroei factor (NGF,) en voor bijna een halve eeuw werd daaraan getwijfeld, ¡totdat men de geldigheid ervan erkende en men in 1986 mij daarvoor Nobelprijs gaf"

Toen ik in 2008 gegevens verzamelde wat over de ziekte van Alzheimer gaat, raadde mijn goede vriend in New York, Prof. Dr. Ángel Alcalá, mij aan me in verbinding te stellen met een vriend van hem, met wie hij regelmatig dineerde. Het betrof Dr. Blas Frangione, Professor Emiritus of Pathology and Psychiatry, Head of the

Alzheimer's Disease Research Center. In 2011 ontving Dr. Frangione de "NYU Center of Excellence on Brain Aging Scientific Achievement Award" voor zijn onderzoek gedurende vijftig jaar, waarvan vijfentwintig jaar aan de ziekte van Alzheim.

Prof. Dr. Blas Frangione
Photo: Met dank aan Karsten Moran

Dr. Blas Frangione is een van de wetenschappers aan het front tegen één van de ziekten die de artsen in de war brengen in deze eeuw. Hij werd opgeleid door Dr. Bernardo Houssay, en is gespecialiseerd in immunologie in de Verenigde Staten. Vervolgens promoveerde Frangione in Londen onder hoede van de Nobelprijs winnaar, de Argentijn Cesar Milstein. Momenteel is hij hoogleraar fysiologie in het Medische Centrum van de Universiteit van New York.

Interessant is in die tijd al zijn antwoord op de vraag waarom Alzheimer zo in de belangstelling staat:

-*Dat komt omdat de gemiddelde levensduur van de wereldbevolking blijft toenemen. Met de wetenschappelijke vooruitgang, is de verwachting dat we in 2010 al gemiddeld honderd jaar zullen leven. En naarmate de leeftijd hoger wordt, neemt ook het risico toe aan*

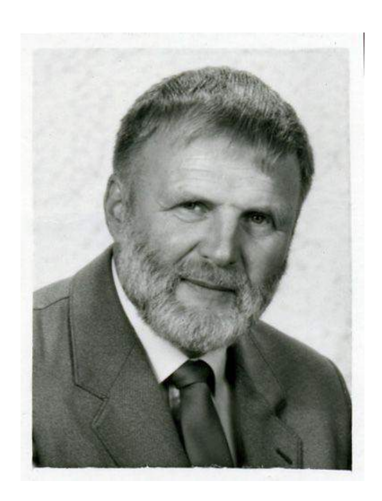
deze ziekte te moeten lijden, want in de loop der jaren lijden we aan de schadelijke werking van toxische stoffen die nog niet kennen.

Dammen, ter voorkoming van Alzheimer
Photo: Met dank aan Chessbase

11. Enkele meningen

Prof. Dr. Joachim Petzold (1933-1999)

Even weer terug naar
Prof. Joachim Petzold was één van de toonaangevende historici in de Duitse Democratische Republiek. Met name zijn werk aan de Weimar Republiek en de naziperiode, is eerst bekend geworden in Oost-Duitsland, maar hij had ook een internationale reputatie verworven als een schaakspel historicus. In zijn autobiografische verslag beschrijft hij zijn carrière bij het studeren aan de Humboldt Universiteit in Berlijn en zijn tijd als assistent van de Oud Communist Albert Schreiner, toen hij vele jaren werkzaam was als research groepsleider en gezaghebbend co-auteur bij het (Centrale) Departement Geschiedenis van de Academie van Wetenschappen en als gezaghebbend co-auteur.

Juist Prof. Petzold moedigde me aan om meer onderzoek te doen over het onderwerp van de nieuwe “sterke dame” en hij geloofde in

mijn hypothese. Ik zal hierna één van zijn brieven publiceren (zie de bijlagen I aan het eind van dit boek).

Sehr geehrter Herr Westerveld, (11.8.1994)

Schon in Amsterdam hatte ich das gefühl dass von Ihrer Arbeit die Schachgeschichtsforschung Impulse bekommen wird. Obwohl ich Ihren Beitrag in Homo Ludens Band 4 nur in der Zusammenfassung von Herrn Pöll lesen kann, sehe ich mich vollauf bestätigt. Sie und Calvo werden uns am ehesten das Geheimniss lüften, wann und wo, die Schachreform stattfand und wer den Namen Dame erfunden haben könnte. Wenn Valencia gleichermassen die Geburtsstadt des neuen Schachs und des eigenlichen Damespiels wäre, dan würde sich mein Blick auf den Druckereibesitzer Dr. Miguel Albert richten, der sich 1474 um den Preis für ein Loblied auf die Jungfrau Maria bewarb und der vielleicht auch das verschollende Buch von Vicent herausbrachte. Lässt sich von ihm im Stadtarchiv noch etwas ermitteln?

Übrigens ist Lucena wirklich so schlecht auf die Frauen zu sprechen, wie man Barbara Matulkas Dissertation entnehmen muss? Käme man noch an Hinterlassenschaften der Lucenas heran? Wenn ich Ihnen von Berlin aus irgendwie behilflich sein könnte, würde ich es gern tun, aber der Haebler (Geschichte der spanischen Früdrucke) steht sicher in jeder grösseren spanischen Bibliothek.

Da ich Ihre Adresse nicht habe, muss ich leider Frau Magister Eibl um die Weiterleitung dieses Briefes bitten. Sie kommen doch hoffenlich zum Workshop “Von Wesir zur Dame” im November nach Wien? Näheres können Sie auch von Frau Magister Eibl erfahren.

Mit freundlichen Grüssen Ihr Prof. Dr. Joachim Petzold

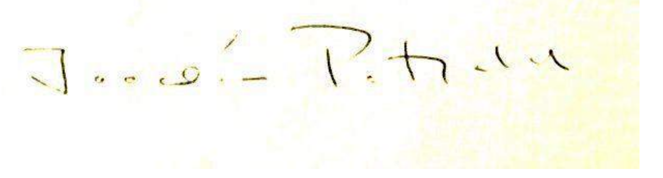
Translation:

Dear Mr. Westerveld,

Already in Amsterdam, I had the feeling that from your work the chess history research will receive impulses. Although I can read your article in Homo Ludens Volume 4 only in the summary of Mr. Pöll, I see myself (my work) fully confirmed. Calvo and you will most likely solve the mystery of when and where the chess reform was held and who could have invented the name "the Dame". If Valencia were equally the birthplace of the new chess and the draughts game, then I would take a look at the print shop owner, Dr. Miguel Albert, who competed in 1474 for the price of a hymn to the Virgin Mary, and perhaps even brought out the lost book of Vincent. Can something still be determined about him in the city archives?

By the way, is Lucena really so bad talking about the women as can be found in Barbara Matulkas dissertation? Would it come still closer to one of Lucena's legacies? If I could help you somewhat from Berlin, I would like to do so, but the Haebler (History of Spanish Frühdrucke) is surely in every major Spanish library.

Unfortunately, since I do not have your address, I must ask Mrs. Magister Eibl to forward you this letter. But hopefully you will come to the workshop "Von Wesir zur Dame" in November in Vienna? You can also learn more from Mrs. Magister Eibl.
With best regards,

1997 Cor Westerveld schreef…
….Nawoord in mijn damboek van 1997)

Het was mij al een aantal jaren bekend dat Govert zich interesseerde voor en bezighield met de geschiedenis van het damspel. Geschiedenis is graven in het verre verleden. En denkend aan het verleden gaan mijn herinneringen terug naar de jeugdjaren van mijn oudste broer. Bij ons thuis kwam het dambord vaak op tafel. Vader Cor Westerveld, in zijn beste jaren tweemaal kampioen van de hoofdklasse district Zaanstreek/Waterland/Alkmaar, bracht ons de beginselen van het edele damspel bij. Hij was een vrij strenge leermeester. Vergat je een schijf te slaan, dan kreeg je een waarschuwing en bij herhaling van zo’n overtreding was de les voor die dag ten einde.

Die harde lessen stonden aan de basis van Goverts korte, maar succesvolle damcarrière. Een carrière die toentertijd zijn weerga niet kende. Zijn allereerste wedstrijd herinner ik me nog. Hij mocht met het
aloude Aris de Heer een vriendschappelijk wedstrijd meespelen tegen Middelie. De pas 13-jarige Govert Westerveld wist zijn partij te winnen van W. Casper stond er met enkele regels in het verslag in de Nieuwe Noordhollandse Courant. Als broekie van een ouder iemand winnen betekende in die tijd nogal wat. Gegrepen door het eerste succes meldde Govert zich aan als lid van Aris de Heer. Hij eindigde het eerste seizoen op de 3e plaats. Een veel te hoge klassering. Althans voor mij. Ik meldde me een jaar later aan als lid, maar toen waren de dammers van Aris de Heer al gewaarschuwd. Ik kreeg in de eerste vijf ronden alle grote keien van de club. Maar ondanks die eerste vijf nederlagen wist ik me in mijn debuutjaar toch meteen in het eerste te spelen.

In huize Westerveld ging geen dag voorbij zonder dambord. Govert was zonder omhaal de fanatiekste. Hij speelde al zijn partijen na en begon aan toernooien deel te nemen. Niet zonder succes. Hij werd

ongeslagen kampioen van de tweedeklasse district Zaanstreek-Waterland-Alkmaar, werd en passant ook jeugdkampioen van het district en wist zich een jaar later op 15-jarige leeftijd te plaatsen voor het jeugdkampioenschap van Nederland. Hij eindigde door zijn winst op Ton Sijbrands in het jeugdkampioenschap van Noord-Holland achter Cees Pippel op de tweede plaats.

Een organisatorisch foutje van de Dambond was er debet aan dat Govert een uitnodiging kreeg om deel te nemen aan het kampioenschap van Nederland 1963. De provincie met de meeste jeugdleden mocht een extra speler leveren en dat was eigenlijk Zuid-Holland. Govert maakte de vergissing van de Dambond meer dan goed. Hij eindigde in het jeugdkampioenschap van Nederland als 15-jarige gelijk met de 18-jarige Henk Kemperman. Drie beslissingspartijen zouden er volgen in het, later afgebrande, Van Nispenhuis te Amsterdam. Aan twee had Govert voldoende om zich op dat moment de jongste jeugdkampioen van Nederland aller tijden te mogen noemen. Dat record werd daar een jaar later gebroken door de 14-jarige Ton Sijbrands. Harm Wiersma liet op zijn beurt het record van Sijbrands weer sneuvelen in 1966 door als 13-jarige de titel te pakken.

In dat jaar mocht ik Noord-Holland vertegenwoordigen. In 1966 en 1967 mocht ik het genoegen smaken om jeugdkampioen van Noord-Holland te worden. Minstens zo belangrijk als die titels was het feit dat ik een hele week op kosten van de Dambond in Hotel Nieland in Apeldoorn verbleef. Thuis hadden wij het niet breed en zo’n damvakantie was dus uitermate welkom. Dat gold ook voor Govert, die na zijn nationale titel bij de jeugd ook werd uitgenodigd voor het Brintatoernooi in Hoogezand. Weer een weekje goed verzorgd onder de pannen! Dat de muntjes niet voor het oprapen lagen in huize Westerveld sterkte Govert in zijn overtuiging dat het goed was om door te leren. Hoewel hij als jeugdkampioen van Nederland wellicht kon rekenen op een uitnodiging om in 1964 deel te nemen aan het kampioenschap van Nederland bij de senioren, liet Govert al in een

vroeg stadium weten daar geen gebruik van te zullen maken. Hij koos voor zijn studie.

Ik vond het -als een van zijn grootste supporters- jammer dat hij niet is doorgegaan met dammen. In mijn ogen had hij een hele grote kunnen worden. Hoewel ikzelf ook een aardig potje kan dammen, kon ik nooit tegen hem op. Ik herinner me nog dat Govert deelnam aan het kampioenschap van Noord-Holland in 1965. Hij speelde het hele toernooi door zijn geliefde randspel waar hij een gedegen studie van heeft gemaakt. Volgens grootmeester Keller was randspel niet goed, maar Govert eindigde met zijn geliefde omsingelingsspel wel op de derde plaats. Achter kampioen Ton Sijbrands en Jan de Boer, maar nog vóór alle andere Noord-Hollandse cracks. Een van hen was meervoudig kampioen van Nederland Wim de Jong. Ik herinner me nog de herfstachtige dag dat Govert tegen De Jong moest spelen voor Noord-Holland. Ik was zijn particuliere chauffeur. Op de brommer reden we naar Uitgeest. Op weg daarheen kwamen we in Krommenie Jozef Geuke tegen. Samen met Jan Mekken was hij de grote animator in het district voor het jeugddammen. Govert had een racefiets gekocht en maakte samen met Jozef Geuke toertochten. Zoals een keer een tocht naar Brabant. Via Zandvoort door de duinen naar Scheveningen op Rotterdam aan. Als we de Moerdijkbrug over zijn, zoeken we een cafeetje op, beloofde Geuke.

In het eerste de beste café over de Moerdijk brug stond -alsof het zo moest wezen- een kast met damborden en -klokken. Dat café was het clublokaal van de plaatselijke damclub. Tijdens hun fietstochten maakten Jozef en Govert altijd reclame voor de damsport. Het is een van de leuke herinneringen die Jozef Geuke aan Govert bewaart. Met Geuke had Govert een goede band. Toen wij hem dus in Krommenie tegen kwamen, vroeg Geuke belangstellend tegen wie Govert die middag moest spelen. Wim de Jong, antwoordde Govert. En wat denk je?, vroeg Geuke. Die partij win ik, luidde het antwoord. Govert hield woord, zoals Jozef Geuke nog kan beamen. Hoewel Govert bewondering had voor mijn combinatieve inzicht,

had ik voor hem een nog veel grotere bewondering. Govert kon het achter het dambord opbrengen om net als een hengelaar aan de waterkant uren te turen en te wachten totdat hij beet kreeg. Beetje bij beetje trachtte hij positoneel voordeel te behalen. Hij had het dammen in zijn vingers. Toen, en volgens mij nu nog. Ik hoop, dat hij ooit nog eens de tijd vindt om deel te nemen aan grote toernooien. Hij heeft indertijd gekozen voor een maatschappelijke carriëre. Daardoor gedreven door de armoede die hij in zijn jonge jaren heeft meegemaakt. Had hij voor het dammen gekozen, dan had hij in mijn ogen een hele grote geworden. Ik vergeet nooit de woorden van Jozef Geuke tegen mij: Jij bent een goede dammer, maar je broer Govert had het heel ver geschopt als hij was doorgegaan. Ik zal de laatste zijn die Geukes woorden zal tegenspreken.

Zo trots als ik indertijd op de damprestaties van mijn broer, zo trots ben ik ook op het boek dat hij heeft geschreven. De damsport heeft voor een groot gedeelte onze levensloop bepaald en zowel Govert als ik hebben veel aan de damsport te danken. Als tegenprestatie heb ik in 1966 het initiatief genomen om een damclub in Purmerend op te richten en me bezig gehouden met de propaganda voor de damsport. Ik zie dit boek als Goverts tegenprestatie aan de prachtige herinneringen die hij bewaart aan het dammen. We hebben veel vrienden gemaakt in de damsport en bewaren er beiden fantastische herinneringen aan. Westerveld en dammen is een twee-eenheid. Voorlopig lijkt daar nog geen einde aan te komen. Want inmiddels hebben ook mijn zonen Roy en Sil het mooie spel met de schijven ontdekt.

Cor Westerveld - Enkhuizen 1997
Kampioen van Noord-Holland 1990

2004 José Antonio Garzón Roger schreef in een boek

Ever since I have known Govert Westerveld, he has always surprised me by his qualities, unfortunately too uncommon among researchers, such as the enormous scientific rigour that guides his research and, especially, the honesty and authenticity with which he incorporates the criticism his work occasionally receives. Perhaps both qualities stem from the same idea: true scientific research should integrate possible criticism and, when the time comes, future criticism. It seems, however, that criticism in this case comes more from the anxiety Westerveld's research arouses among his critics (actually, his contributions have partly upset the Official History of Draughts, and I would dare say that of Chess as well), than from sound convictions that can be supported with irrefutable evidence. Therefore, when Draughts historian K.W. Kruijswijk tried to challenge Westerveld's 12 arguments regarding Timoneda's book (1635)—we all know since the time of the Sophists about the persuasive power of words—Westerveld included this criticism in his later work with disarming honesty.

.....

Govert Westerveld's aptitudes for research astounded me from the very first day we met. His capacity for work, his creative and intuitive spirit, his intellectual integrity in accepting and taking on board criticism, his rigour and transparency when it comes to facing the evidence against him were all astounding. It is by no means common to come accross all these features in one person during these times in which we live.

.....

And so, in my view, any atetmpt to challenge Westerveld's ideas by disbelieving that a great queen, Isabella of Castile, was the spur for the great revolution undergone by chess in the last third of the 15th century, and whose corollary was, according to Westerveld, the birth of the game of draughts a few years later, without arguments or proof to back up these ideas, is lacking in all seriousness, and would

suppose, in any case, a total lack of respect for the enormous effort invested by Westerveld over so many years. His tenacity in searching for the truth without regard to the obstacles, many of which have been maliciously strewn in his way, is unswerving

A subject as serious as this cannot be tackled lightly. One would first have to overcome the barrier of the Spanish language and obviously have a comprehensive knowledge of the history of Spain, particularly the 15th and 16th centuries, when it was the most powerful nation on earth, both politicallly speaking as well as culturally and in literature. Only then could one speak with any degree of authority.

......

The words of Dr. Santiago Ramón y Cajal, Nobel Prize for medicine, come to mind: „*It does not matter whether the change is welcomed with malicious condemnation, with treacherous invectives, with even crueller silence; as long as reason is on your side, it will no be long before the modernizer begins to attract young people, who, precisely because of their youth, have no past to defend; on your side will also be those impartial wise men, who in the midst of the overpowering flow of reigning doctrine, know how to maintain a calm mood and independent criteria*”.

It is now time to thank Govert Westerveld for all his effort and determination. The tireless dedication of so many years, defending Spanish culture, rescuing one of our most overlastin teasures. Spain has in Govert Westerveld done of its most well-loved sons.

2007 Brief van Prof. Dr. Ángel Alcalá (New York) aan Prof. Dr. Juan Torres Fontes

Nueva York, 21 de enero de 2007

Prof. Juan Torres Fontes
Universidad de Murcia
Avda. Teniente Flomesta, nº 5
30003 – Murcia

Distinguido y admirado Profesor:

Es posible que desconozca mi nombre, ya que he solido trabajar en áreas de investigación bastante ajenas a las suyas, aunque estoy relativamente familiarizado con algunas de sus obras. Por otra parte, mi residencia desde hace cuarenta años en Nueva York, en cuya Universidad he sido catedrático de Literatura Española, no ha facilitado que me relacionara con Usted, algo que sí me ha ocurrido con los Profesores Gacto y Roldán, también de la Universidad de Murcia.

Hace unos dos años nuestro ahora común amigo Govert Westerveld se puso en contacto conmigo sobre el importante estudio que realiza acerca de Juan de Lucena y La Celestina. Más recientemente me ha dado a conocer sus publicaciones sobre el origen valenciano del ajedrez moderno y sobre la expulsión de los moriscos del Valle de Ricote. Me siento en el deber de manifestarle, Profesor Torres Fontes, que he quedado abrumado por la enorme cantidad de certeros datos locales y regionales sobre tan triste drama que Govert proporciona, justamente enmarcados en el contexto de intereses y errores del poder civil y eclesiástico de toda la nación, pero también gratísimamente sorprendido de que toda esta ingente investigación

haya sido realizada por una persona no universitaria ni pertenciente al mundo académico, sino un industrial, extranjero, residente en un pequeño pueblo y, como tal, sin acceso inmediato a muchas fuentes de las que nosotros solemos disponer. Creo sinceramente que por este y otros trabajos suyos, de gran calidad de fondo y de forma fácilmente perfectible, Govert merece el reconocimiento oficial del mundo académico.

Si Usted está de acuerrdo conmigo en esta valoración, dado el enorme prestigio que Usted sin duda conserva en la Universidad de Murcia, le ruego piense en la conveniencia de que con algunos admiradores de Govert actuales o potenciales (tales los profesores mencionados, a los cuales hoy escribo en el mismos sentido) promuevan por los cauces reglamentarios la candidatura de Govert a Doctor honoris causa de la Universidad de Murcia. No sería solo un justo galardón, sino un potente estímulo y perfecto ejemplo para animar a la investigación a personas cultas que se mueven fuera de la Academia.

Con este motivo, me es muy grato, Profesor, enviarle un respetuoso y afectuoso saludo.

Translation

Distinguished and admired Professor,

You may not know my name since I have worked in areas quite unrelated to your research, but I'm relatively familiar with some of your works. Moreover, my residence for forty years in New York, where I have been Professor of Spanish Literature at the university, has not brought on my acquaintance with you, as has done with professors Gacto and Roldan, also of the University of Murcia.

About two years ago now our mutual friend Govert Westerveld contacted me about the important study he conducted about Juan de Lucena and La Celestina. More recently he has forwarded me his publications on the Valencian origin of modern chess and the expulsion of the Moriscos of the Ricote Valley. I feel the duty to express, Professor Torres Fontes, that I have been astonished by the sheer amount of accurate local and regional data of the so sad drama that Govert provides precisely framed in the context of interests and errors of civilian power and ecclesiastical of the whole nation, but also very surprised that all this vast research has been conducted by a non-university and academic person but an industrious foreigner living in a small town and without immediate access to many sources that we usually have. I sincerely believe that this and his other works, high quality background, and easily perfectible way, Govert deserves official recognition in the academic world.

If you agree with me on this assessment, given the enormous prestige you certainly preserved at the University of Murcia, I beg you to consider the desirability that some current or potential fans of Govert (such as the aforementioned teachers, who would also think in similar terms) by regulatory channels promote the candidacy of Govert for a Doctor Honoris causa of the University of Murcia. It would not only be a fair reward, but also a powerful stimulus and

perfect example of encouraging research by educated people outside the Academy.

For this reason I am pleased, Professor, to give you my respectful and affectionate greeting.

Prof. Dr. Ángel Alcalá

Prof. Dr. Ángel Alcalá (New York) wrote

New York, June 16, 2008

TO WHOM IT MAY CONCERN

I have been told recently that Mr. Govert Westerveld has applied to be considered a candidate for a Ph. D. degree. Having known Mr. Westerveld for a considerably long time, and being an instant and persistent admirer of his personality, of his intensive and extensive historical research, and of the books and articles that his extra-academic efforts have produced, I feel happy to state for you a few remarks in resolute and confident support of his candidacy.

Let me first say that Govert's true vocation is historical research. It is truly remarkable that such a disinterested devotion to it sprung spontaneously years ago, has been maintained for such a long time, and is constantly producing extremely original results, totally out of the usual cradle of the Academia. That Govert's historial work should be recognized by Universiteits and the highest cultural institutions has been my personal conviction for many years. As a former professor of Philosopy at the Pontical University of Salamanca, Spain, and of Spanish Literature at the City University of New York from 1963 to 1998, and author of more than thirty books on very diverse topics in Philosophy, Theology, History, Literature, and Politics, I am witness to the reluctancy of some academicians to respect the multidisciplinary work, and therefore, at the same time extremely aware of the extraordinary merit of those persons who –like Govert- with open and generous mind devote themselves to it. Govert has already produced several books that represent absolutely original contributions to the advancement of our knowledge in several historical fields, such as mid 14th century conditions in Spain, the obscurity surrounding at the end of 15th Century the authorship of „La Celestina", one of the most important masterpieces

ever written-, the history of chess around the same period, the expulsion of moriscos in 1609, that much influenced the writing of „Don Quijote" by Cervantes, etc. I have already read several unprinted books by Govert, that will continue to show the same steady work of total research and deep originality that are his trademark.

I am convinced that Mr. Westerveld's writings –with the majority of which I am personally acquainted- possess the highest quality required in any scholarly historical work. It is therefore, based on this conviction that I do recommend his application to your attention with the outmost certitude and beyound any possible doubt.

Sincerely

Signature of Prof. Dr. Ángel Alcalá

(Emeritus Professor) Brooklyn College (City University of New York)

Prof. Dr. Obdulio Benavente-García García, Research & Development Director with Zoster S.A., Grupo Ferrer Internacional (Zeneta, Murcia) and Production Director with Nutrafur S.A. (Alcantarilla, Murcia)

He worked with Govert with Zoster S.A. (Zeneta) and with Nutrafur (Alcantarilla) between the years 1983 and 2012 and wrote

El Dr. Govert Westerveld es una persona excepcional tanto por su inteligencia como por su rectitud y sentido de la justica. En los muchos años que nos conocemos Govert me ha demostrado siempre su gran capacidad profesional adelantándose siempre a las demandas del mercado con ideas innovadoras y de futuro en un mercado tan cambiante y competitivo como el de los extractos naturales. Suyos son los primeros estudios de mercado sobre los flavonoides solubles en alimentación y dietética allá por los años 80, así como la idea de producir azucares de alto valor añadido a partir de flavonoides cítricos. Ya como independiente Govert ha demostrado su capacidad para asesorar a numerosas empresas, entre ellas Nutrafur, ayudandonos de manera inestimable en nuestra labor de innovación.

Pero la actividad de Govert no acaba e el plano comercial, él es como un hombre de renacimiento, capaz al mismo tiempo de hacer tratados sobre las damas (juego de que fue campeón holandés en su juventud) como de escribir libros históricos profundamente documentados sobre temas tan diversos como los moriscos en Blanca o la aportación decisiva de Isabel la Católica al moderno juego del ajedrez. En este ámbito Govert es Cronista Oficial de Blanca y miembro de la Academia De Historia Alfonso X el sabio.

Finalmente decir que Govert es una persona a la que aprecio enormemente como amigo por su fidelidad y compañerismo.

November 15, 2010 (www.linkedin.com)

Translation.

Prof. Dr. Obdulio Benavente-García:

Dr. Govert Westerveld is an exceptional person both for his intelligence and for his integrity and sense of Justice. In the many years I have known Govert he has always demonstrated the highest professional caliber, always going ahead of market demands with innovative ideas for the future in a rapidly changing and competitive market such as natural extracts.

His studies were the first ones with regards to market research on soluble flavonoids for the dietary and food industries in the 80 as well as the idea of producing high value-added sugars from citrus flavonoids. Now as an independent researcher Govert has demonstrated his ability to advise numerous companies, including Nutrafur, thus being an invaluable help to us in our efforts to innovate.

But the activity of Govert does not end in commercial planing. He is like a Renaissance man, capable of simultaneously making the Draughts treaties (a game of which he was Dutch champion in his youth) and of writing historical books on deeply documented subjects, on topics as diverse as the Moors in Blanca or the decisive contribution of Isabel the Catholic to the modern game of chess. In this area Govert is the Official Chronicler of Blanca and a member of the Royal Academy of History Alfonso X the Wise. Finally Govert is a person, whom I greatly appreciate as friend for his loyalty and companionship.

Prof. Dr. Obdulio Benavente-García

Prof. Dr. Julián Castillo Sánchez, Producción Director with Zoster S.A., Grupo Ferrer Internacional (Zeneta, Murcia) and Research & Development Director with Nutrafur S.A. (Alcantarilla, Murcia)

He worked with Govert with Zoster S.A. (Zeneta) and with Nutrafur (Alcantarilla) between the years 1982 – 2012 and wrote

La figura del Dr. Govert Westerveld representa, a todas luces, el arquetipo de lo que el esfuerzo, la constancia, la inquietud permanente y la ética personal y profesional son capaces de alcanzar cuando actúan de forma simultánea. Un hombre hecho a si mismo, con la constancia de quién no se conforma con sus primeros estudios de diplomado mercantil, allá en su Holanda natal, sino que se esfuerza en aprender de forma continua con la humildad del verdadero sabio. Su constancia en el desarrollo de nuevas y creativas estrategias de marketing en el mercado de los productos naturales de origen cítrico le ha llevado a ser un auténtico líder mundial en este aspecto. A pesar del éxito comercial, Westerveld aborda un nuevo sacrificio académico y, sin aparente necesidad, cursa estudios de doctorado en la Columbia Southern University, con un trabajo en el que aporta un novedoso sistema de evaluación técnica y de marketing en el desarrollo de los productos antes mencionados. Su actividad como consultor especializado está repleta de éxitos en el desarrollo de nuevos productos y aplicaciones en los últimos quince años.

Pero la inquietud del Dr. Westerveld necesitaba ampliar sus objetivos de conocimiento y es en la materia de la Historia en la se sumerge en una nueva actividad, que empieza con los balbuceos propios del pupilo y llega, que no concluye, en la actualidad a la más alta cota de profundidad científica. Sus primeros libros sobre las damas, el juego y su historia, han sido ampliamente difundidos y más que aplaudidos. Sus incursiones en la búsqueda del origen de algunos textos literarios catalogados como anónimos, ha causado

revuelo, admiración y la más que oportuna controversia. Finalmente, su exhaustivo estudio de la civilización islámica en la España, y sobre todo en la Murcia, medievales, le han hecho acreedor a ser nombrado Cronista Oficial y miembro honorario de la Academia de Historia Alfonso X el Sabio de Murcia. Tan amplia producción histórico-literaria ha sido valorada con claridad y profusión por las más altas instancias científicas universitarias.

Pero, ante todo, Westerveld, es un hombre cuya responsabilidad ante cualquiera de sus actuaciones, sean del género que fueren, se somete a dos conceptos que no abundan demasiado hoy en día, la integridad personal y profesional y la ética, entendida ésta en la más amplia de sus concepciones. Creo firmemente que personas como él serían el verdadero espejo en el que deberían mirarse las nuevas generaciones de jóvenes, en cuya responsabilidad recaerá el futuro devenir de nuestra sociedad. Para mi es un digno honor, poder considerarme su amigo.

December 14, 2010 (www.linkedin.com)

Translation.

Prof. Dr. Julián Castillo Sánchez:
The persona of Dr. Govert Westerveld is obviously the archetype of what hard work, perseverance, permanent concern, and ethics and professional staff are able to achieve when they act synergistically. He is a self-made man, who was not satisfied with his first commercial graduate studies in his native Holland, but strove to continuously learn from the humility of the true sage. His record in developing new and creative marketing strategies in the market for natural products from citrus has led him to be a true world leader in this regard. Despite commercial success and no apparent need to pursue doctoral studies, Westerveld addresses a new academic sacrifice at Columbia Southern University, with work that provides a new system of technical evaluation and marketing in product development listed above. His activity as a consultant is full of successes in developing new products and applications over the past fifteen years.

But the concern of Dr. Westerveld needed to expand his knowledge and objectives in the field of history and so he is immersed in a new activity, which begins with the ward's own babbling and reaches, without coming to an end, today at the highest dimension of scientific depth. His first books on draughts, the game and its history, have been more widespread and applauded. His forays into search of the origin of some literary texts listed as anonymous have caused a stir, admiration, and timely dispute. Finally, his extensive study of Islamic civilization in Spain, especially in medieval Murcia, has earned him the appointment of official chronicler and member of the Royal Academy of History Alfonso X the Wise of Murcia. So his broad historical and literary production has been valued with clarity and abundance by the highest levels of university scientists.

But above all Westerveld, is a man whose liability to any of his actions, whatever they be, undergoes two concepts that are rare nowadays the personal and professional integrity and ethics, to be understood in their broadest conceptions. I firmly believe that people like him would be the true mirror in which new generations of people, whose responsibility will lie with the future evolution of our society, should look. For me it is a worthy honor to consider myself his friend.

December 14, 2010 (www.linkedin.com)

Prof. Dr. Julián Castillo Sánchez

Bijlagen

Bijlage I

Prof. Dr. JOACHIM PETZOLD

Am Falkenberg 39
Berlin
12524

11. August 1994

Sehr geehrter Herr Westerveld,
schon im Amsterdam hatte ich das Gefühl, daß von Ihrer Arbeit die Schachgeschichtsforschung Impulse bekommen wird. Obwohl ich Ihren Beitrag in Homo Ludens Band 4 nur in der Zusammenfassung von Herrn Pöll lesen kann, sehe ich mich vollauf bestätigt. Sie und Calvo werden uns am ehesten das Geheimnis lüften, wann und wo die Schachreform stattfand und wer den Namen Dame erfunden haben könnte. Wenn Valencia gleichermaßen die Geburtsstadt des neuen Schachs und des eigentlichen Damespiels wäre, dann würde sich mein Blick auf den Druckereibesitzer Dr. Miguel Albert richten, der sich 1474 um den Preis für ein Loblied auf die Jungfrau Maria bewarb und der vielleicht auch das verschollene Buch von Vicent herausbrachte. Läßt sich von ihm im Stadtarchiv noch etwas ermitteln?
Übrigens ist Lucena wirklich so schlecht auf die Frauen zu sprechen, wie man Barbara Matulkas Dissertation entnehmen muß? Was hätte er dann wohl mit einer derartigen Hochzeitsgabe bezweckt? Käme man noch an Hinterlassenschaften der Lucenas heran? Wenn ich Ihnen von Berlin aus irgendwie behilflich sein könnte, würde ich es gern tun. Aber der Haebler (Geschichte der spanischen Frühdrucke) steht sicher in jeder größeren spanischen Bibliothek.
Da ich Ihre Adresse nicht habe, muß ich leider Frau Magister Eibl um die Weiterleitung dieses Briefes bitten. Sie kommen doch hoffentlich zum Workshop "Vom Wesir zur Dame" im November nach Wien? Näheres können Sie auch von Frau Magister Eibl erfahren.
Mit freundlichen Grüßen Ihr

Joachim Petzold

Bijlage II

Angel Alcalá
185 West End Avenue, 29-F
New York, NY 10023
Phone & fax (212) 877-4139
E-mail: aalcala@aol.com

Nueva York, 21 de enero de 2007

Prof. Juan Torres Fontes
Universidad de Murcia
Avda. Teniente Flomesta, nº 5
30003 – Murcia

Distinguido y admirado Profesor:

Es posible que desconozca mi nombre, ya que he solido trabajar en áreas de investigación bastante ajenas a las suyas, aunque estoy relativamente familiarizado con algunas de sus obras. Por otra parte, mi residencia desde hace cuarenta años en Nueva York, en cuya Universidad he sido catedrático de Literatura Española, no ha facilitado que me relacionara con Usted, algo que sí me ha ocurrido con los Profesores Gacto y Roldán, también de la Universidad de Murcia.

Hace unos dos años nuestro ahora común amigo Govert Westervelt se puso en contacto conmigo sobre el importante estudio que realiza acerca de Juan de Lucena y La Celestina. Más recientemente me ha dado a conocer sus publicaciones sobre el origen valenciano del ajedrez moderno y sobre la expulsión de los moriscos del Valle de Ricote. Me siento en el deber de manifestarle, Profesor Torres Fontes, que he quedado abrumado por la enorme cantidad de certeros datos locales y regionales sobre tan triste drama que Govert proporciona, justamente enmarcados en el contexto de intereses y errores del poder civil y eclesiástico de toda la nación, pero también gratísimamente sorprendido de que toda esta ingente investigación haya sido realizada por una persona no universitaria ni perteneciente al mundo académico, sino un industrial, extranjero, residente en un pequeño pueblo y, como tal, sin acceso inmediato a muchas fuentes de las que nosotros solemos disponer. Creo sinceramente que por este y otros trabajos suyos ,de gran calidad de fondo y de forma fácilmente perfectible, Govert merece el reconocimiento oficial del mundo académico.

Si Usted está de acuerrdo conmigo en esta valoración, dado el enorme prestigio que Usted sin duda conserva en la Universidad de Murcia, le ruego piense en la conveniencia de que con algunos admiradores de Govert actuales o potenciales (tales los profesores mencionados, a los cuales hoy escribo en el mismos sentido) promuevan por los cauces reglamentarios la candidatura de Govert a Doctor honoris causa de la Universidad de Murcia. No sería solo un justo galardón, sino un potente estímulo y perfecto ejemplo para animar a la investigación a personas cultas que se mueven fuera de la Academia.
Con este motivo, me es muy grato, Profesor, enviarle un respetuoso y afectuoso saludo.

Bijlage III

Angel Alcalá
185 West End Avenue, 29-F
New York, NY 10023
Phone & fax (212) 877-4139
E-mail: aalcala@aol.com

New York, June 16, 2008

TO WHOM IT MAY CONCERN

I have been told recently that Mr. Govert Westerveld has applied to be considered a candidate for a Ph. D. degree. Having known Mr. Westerveld for a considerably long time, and being an instant and persistent admirer of his personality, of his intensive and extensive historical research, and of the books and articles that his extra-academic efforts have produced, I feel happy to state for you a few remarks in resolute and confident support of his candidacy.

Let me first say that Govert´s true vocation is historical research. It is truly remarkable that such a disinterested devotion to it sprang spontaneously years ago, has been maintained for such a long time, and is constantly producing extremely original results, totally out of the usual cradle of the Academia. That Govert´s historical work should be recognized by Universities and the highest cultural institutions has been my personal conviction for many years. As a former professor of Philosophy at the Pontifical University of Salamanca, Spain, and of Spanish Literature at the City University of New York from 1963 to 1998, and author of more than thirty books on very diverse topics in Philosophy, Theology, History, Literature, and Politics, I am witness to the reluctancy of some academicians to respect the multidisciplinary work, and therefore, at the same time, extremely aware of the extraordinary merit of those persons who - like Govert - with open and generous mind devote themselves to it. Govert has already produced several books that represent absolutely original contributions to the advancement of our knowledge in several historical fields, such as mid 14th Century conditions in Spain, the obscurities surrounding at the end of 15th Century the authorship of "La Celestina" - one of the most important masterpieces ever written -, the history of chess around the same period, the expulsion of moriscos in 1609, that much influenced the writing of "Don Quijote" by Cervantes, etc. I have already read several yet unprinted books by Govert, that will continue to show the same steady work of total research and deep originality that are his trademark.

I am convinced that Mr. Westerveld´s writings - with the majority of which I am personally acquainted - possess the highest quality required in any scholarly historical work. It is, therefore, based on this conviction that I do recommend his application to your attention with the outmost certitude and beyond any possible doubt.

Sincerely,

Angel Alcalá

(Emeritus Professor)
Brooklyn Coollege (City University of New York)

Bijlage IV Boeken geschreven door Govert Westerveld (In het Spaans, Nederlands en Engels)

[01] 1990
”Las Damas: ciencia sobre un tablero”, Editor: PPU S.A.,
ISBN 84-7665-697-1 (con la colaboración de Florentina Navarro Belmonte, Lcda. en Historia Medieval).
[02] 1992
”Damas españolas: 100 golpes de apertura coronando dama”.
ISBN 84-604-3888-0.
”Damas españolas: 100 problemas propios con solamente peones”.
ISBN 84-604-3887-2.
[04] 1992
”Las Damas: ciencia sobre un tablero II”, ISBN 84-604-3886-4.
[05] 1992
”Las Damas: ciencia sobre un tablero III”, ISBN 84-604-4043-5
[06] 1992
”Libro llamado ingenio...juego de marro de punta: hecho por Juan Timoneda”. ISBN 84-604-4042-7.
[07] 1993
”Libro del juego de las damas vulgarmente nombrado el marro”.
ISBN 84-604-5021-X
[08] 1997
”La influencia de la reina Isabel la Católica sobre la nueva dama poderosa en el origen del juego de las damas y el ajedrez moderno”. ISBN 84-605-6372-3 - 329 bladzijden - Voorwoord van Dr. Ricardo Calvo y del Prof. Dr. Juan Torres Fontes - Universiteit van Murcia (In Nederlandse taal)
[09] 1997
”Historia de Blanca, lugar más islamizado de la región murciana, años 711-1700”. ISBN 84-923151-0-5 - 900 bladzijden. Voorwoord van Prof. Juan Torres Fontes - Universiteit van Murcia.
[10] 2001
”Blanca, "El Ricote" de Don Quijote: expulsión y regreso de los moriscos del último enclave islámico más grande de España, años

1613-1654”. ISBN 84-923151-1-3. 1004 bladzijden. Voorwoord van Prof. Dr. Francisco Márquez Villanueva - Universiteit van Harvard – USA.
[11] 2003
Blanca (Valle de Ricote), lugar de inspiraciones maravillosas.
ISBN 84-923151-2-1 – 441 bladzijden
[12] 2004
”La reina Isabel la Católica: su reflejo en la dama poderosa de Valencia, cuna del ajedrez moderno y origen del juego de damas”. ISBN 84-482-3718-8. 426 bladzijden. Voorwoord van Prof. Dr. Juan Torres Fontes - Universiteit van Murcia. Edita: Generalitat Valenciana. Conselleria de Cultura, Educació i Esport. Secretaría Autonómica de Cultura.
[13] 2006
Investigaciones en Blanca.
Los tres autores de La Celestina: El judeoconverso Juan Ramírez de Lucena, sus hijos Fernando de Rojas (Lucena) y Juan del Encina (alias Bartolomé Torres Naharro y Francisco Delicado). Tomo I: bajo el seudónimo de Godofredo Valle de Ricote. Biografía, estudio y documentos del antiguo autor de La Celestina, el ajedrecista Juan Ramírez de Lucena.
Editor: .ISBN – 10:84-923151-4-8 - 441 bladzijden. Voorwoord van Prof. Ángel Alcalá – Universiteit van New York.
[14] 2007
Investigaciones en Blanca.
Miguel de Cervantes Saavedra, Ana Félix y el morisco Ricote del Valle de Ricote en “Don Quijote II” del año 1615. (capítulos 54, 55, 63, 64 y 65). Editor: Academia de Estudios Humanísticos de Blanca (Valle de Ricote).
ISBN – 10: 84-923151-5-6 – 384 bladzijden
Dedicatie aan Prof. Francisco Márquez Villanueva van de Harvard Universiteit.
[15] 2008
Damas Españolas: El Contragolpe. 112 bladzijden.
Editor: ISBN – 10: 84-923151-9-2 - 112 bladzijden.

[16] 2008
Investigaciones en Blanca.
Biografía de Doña Blanca de Borbón (1336-1361). El pontificado y el pueblo en defensa de la reina de Castilla.
Editor: ISBN – 10: 84-923151-7-2 - 142 bladzijden.
[17] 2008
Investigaciones en Blanca.
Biografía de Don Fadrique, Maestre de la Orden de Santiago (1342-1358).
Editor: ISBN – 10: 84-923151-6-4 - 122 bladzijden.
[18] 2008
Investigaciones en Blanca.
Los tres autores de La Celestina: El judeoconverso Juan Ramírez de Lucena, sus hijos Fernando de Rojas (Lucena) y Juan del Encina (alias Bartolomé Torres Naharro y Francisco Delicado). Tomo II: bajo el seudónimo de Godofredo Valle de Ricote. El libro perdido de Lucena. “Tractado sobre la muerte de Don Diego de Azevedo”.
Editor: .ISBN – 10: 978-84-612-604-0-9 - 142 bladzijden
[19] 2008
Investigaciones en Blanca.
El reino de Murcia en tiempos del rey Don Pedro, el Cruel (1350-1369).
Editor: ...ISBN-13: 978-84-612-6037-9 - 176 bladzijden
[20] 2008
Investigaciones en Blanca.
Los Comendadores del Valle de Ricote. Siglos XIII-XIV. Tomo I.
Editor: ...ISBN-13: 978.84.612.6038-6 - 178 bladzijden
[21] 2008
Investigaciones en Blanca.
Doña Blanca y Don Fadrique (1333 -1361) y el cambio de Negra (Murcia) a Blanca.
El cambio de Negra (Murcia) a Blanca.
Editor: ISBN-13: 978-84-612-6039-3 - 511 bladzijden
[22] 2009
Investigaciones en Blanca.

Los tres autores de La Celestina: El judeoconverso Juan Ramírez de Lucena, sus hijos Fernando de Rojas (Lucena) y Juan del Encina (alias Lucena, Bartolomé Torres Naharro y Francisco Delicado). Tomo III: bajo el seudónimo de Godofredo Valle de Ricote.
- El misterioso Juan del Encina.
ISBN: 13:978-84-613-2191-9 - 351 bladzijden
[23] 2009
Investigaciones en Blanca.
Los tres autores de La Celestina: El judeoconverso Juan Ramírez de Lucena, sus hijos Fernando de Rojas (Lucena) y Juan del Encina (alias Lucena, Bartolomé Torres Naharro y Francisco Delicado). Tomo IV: bajo el seudónimo de Godofredo Valle de Ricote.
- La Celestina: un señuelo, Fernando de Rojas, y un autor velado, Juan del Encina.
Editor: ISBN: 13:978-84-613-2189-6 - 261 bladzijden
[24] 2009
Investigaciones en Blanca
El monumento del Morisco Ricote y Miguel de Cervantes Saavedra. Editor Govert Westerveld, Blanca. ISBN: 13:978-84-613-2549-8 - 80 bladzijden
[25] 2011
Un ejemplo para España, José Manzano Aldeguer, alcalde de Beniel (Murcia), 1983-2001, Blanca. ISBN: 978-84-614-9221-3 - 470 bladzijden.
[26] 2012
The History of Checkers of William Shelley Branch, Revision and comments by: Govert Westerveld. Blanca. Copyright Safecreative 1212214231715 (21 de diciembre, 2012) - 182 bladzijden. (In de Engelse Taal)
[27] 2012
Biografía de Juan Ramírez de Lucena, embajador de los Reyes Católicos y padre del ajedrecista Lucena, Blanca. Copyright safecreative 1212264247193 (26 de diciembre, 2012) - 257 bladzijden
[28] 2012

El tratado contra la carta del Prothonotario de Lucena. Transcripción y comentarios por Govert Westerveld, Blanca. Copyright Safecreative 1212284254010 (28 de diciembre 2012) - 182 bladzijden
[29] 2012
La obra de Lucena: "Repetición de amores". Transcripción y comentarios por Govert Westerveld, Blanca. Copyright Safecreative, 1212284256823 (28 de diciembre 2012) - 83 bladzijden
[30] 2012
El libro perdido de Lucena: "Tractado sobre la muerte de Don Diego de Azevedo", Blanca. Copyright Safecreative, 1212294259241
(29 de diciembre 2012) - 217 bladzijden
[31] 2012
De Vita Beata de Juan de Lucena. Bibliografía y edición de Govert Westerveld, Blanca. Copyright Safecreative 1212304265255 (30 diciembre 2012) - 86 bladzijden
[32] 2013
Biografía de Maurice Raichenbach, campeón mundial de las damas entre 1933 - 1938. Tomo I. Copyright Safecreative 1302104573190
Fecha 10-feb-2013 13:59 UTC - 357 bladzijden
[33] 2013
Biografía de Maurice Raichenbach, campeón mundial de las damas entre 1933 - 1938. Tomo II. Copyright Safecreative 1302104573312
Fecha 10-feb-2013 14:56 UTC - 300 bladzijden
[34] 2013
Biografía de Amadou Kandié, jugador fenomenal senegalés de las Damas entre 1894-1895. Copyright Safecreative 1303314858190
Fecha 31-mar-2013 7:21 UTC - 246 Bladzijden
[35] 2013
The History of Alquerque-12. Spain and France. Volume I. Copyright Safecreative 1305135100953 Fecha 13-may-2013 20:33 UTC. (In de Engelse Taal). 388 Bladzijden
[36] 2013
Het slechtste damboek ter wereld ooit geschreven. Copyright Safecreative 1307055385373 Fecha 05-jul-2013 23:03 UTC

454 Bladzijden (In de Nederlandse taal)
[37] 2013
Biografía de Woldouby. Copyright Safecreative 1307185447736 Fecha 18-jul-2013 10.09 UTC - 239 Bladzijden
[38] 2013
Juan del Encina (alias Lucena), autor de Repetición de amores. Copyright Safecreative 1310096334361 Fecha 09-oct-2013 18:06 UTC. ISBN 978-1-291-63347-4 - 96 Bladzijden
[39] 2013
Juan del Encina (alias Francisco Delicado). Retrato de la Lozana Andaluza. Copyright Safecreative 1310158571345. Fecha 15-oct-2013 15:19 UTC. ISBN 978-1-291-63782-3 - 352 Bladzijden
[40] 2013
Juan del Encina (alias Bartolomé Torres Naharro). Propalladia. Copyright Safecreative 1310158618705 Fecha 15-oct-2013 18:50 UTC. ISBN 978-1-291-63527-0 - 128 Bladzijden
[41] 2013
Juan del Encina, autor de las comedias Thebayda, Ypolita y Serafina. Copyright Safecreative 1310188789628 Fecha 18-oct-2013 10:49 UTC. ISBN 978-1-291-63719-9 - 92 Bladzijden
[42] 2013
Juan del Encina, autor de Carajicomedia. Copyright Safecreative 1310188792567 Fecha 18-oct-2013 19:30 UTC. ISBN 978-1-291-63377-1 - 128 Bladzijden
[43] 2013
El Palmerín de Oliva y Juan del Encina. Copyright Safecreative 1310288881840 Fecha 28-oct-2013 15:55 UTC. ISBN 978-1-291-62963-7 - 104 Bladzijden
[44] 2013
El Primaleón y Juan del Encina. Copyright Safecreative 1310288874903 Fecha 28-oct-2013 6:00 UTC. ISBN 978-1-291-61480-7 - 104 Bladzijden
[45] 2013
Hernando del Castillo seudónimo de Juan del Encina. Copyright Safecreative 1311169348216 Fecha 16-nov-2013 21:35 UTC

ISBN 978-1-291-63313-9 - 96 Bladzijden
[46] 2013
Amadís de Gaula. Juan del Encina y Alonso de Cardona. Copyright Safecreative 1311229408775 Fecha 22-nov-2013 12:08 UTC
ISBN 978-1-291-63990-2 - 84 Bladzijden
[47] 2013
Sergas de Esplandián y Juan del Encina. Copyright Safecreative 1311239416203 Fecha 23-nov-2013 12:40 UTC. ISBN 978-1-291-64130-1 - 82 Bladzijden
[48] 2013
History of Checkers (Draughts). Copyright Safecreative 1312019482500 Fecha 01-dic-2013 10:52 UTC. ISBN 978-1-291-66732-5- 180 Bladzijden. (In de Engelse Taal)
[49] 2013
Mis años jóvenes al lado de Ton Sijbrands y Harm Wiersma, futuros campeones mundiales. Copyright Safecreative 1312019482784
Fecha 01-dic-2013 11:27 UTD - 84 bladzijden
[50] 2013
De Spaanse oorsprong van het Dam- en moderne Schaakspel. Copyright safecreative 1312019486133 Fecha 01-dic-2013 18:20 UTC. ISBN 978-1-291-66611-3 - 382 bladzijden
[51] 2013
Alonso de Cardona, el autor de la Questión de amor. Copyright safecreative 1312039502639 Fecha 03-dic-2013 22:10 UTC. ISBN 978-1-291-65625-1 - 88 bladzijden
[52] 2013
Alonso de Cardona. El autor de la Celestina de Palacio, Ms. 1520. Copyright safecreative 1312189618846 Fecha 18-dic-2013 10:31 UTC. ISBN 978-1-291-67505-4 - 96 bladzijden
[53] 2013
Biografía de Alonso de Cardona. Copyright safecreative 1312289692395 Fecha 28-dic-2013 17:09 UTC. ISBN 978-1-291-68494-0 - 120 bladzijden

[54] 2014
Tres autores de LA CELESTINA Alonso de Cardona, Juan del Encina y Alonso de Proaza. Copyright safecreative 401219875608 Fecha 21-ene-2014 18:26 UTC. 168 bladzijden
[55] 2014
Blanca, una página de su historia: Expulsión de los moriscos. Por Ángel Ríos Martínez, Govert Westerveld. Copyright safecreative 1403190385305 Fecha 19-mar-2014 16:12 UTC 136 bladzijden
[56] 2014
Ibn Sab'in of the Ricote Valley, the First and Last Islamic Place in Spain. Copyright safecreative 1411232578967 Fecha 23-nov-2014 5:50 UTC. ISBN 978-1-326-15044-0 288 bladzijden
[57] 2015
El desconocido coronel Souza. El complot para el golpe de Franco: Juan March y Alemania, Italia, Gibraltar, Gran Bretaña y Portugal. Copyright safecreative 1501293114881 Fecha 29-ene-2015 6:53 UTC. ISBN 978-1-326-16812-4 224 bladzijden
[58] 2015
The History of Alquerque-12. Remaining countries. Volume II. Copyright Safecreative 1502083206427 Fecha 08-feb-2015 11:23 UTC. (In de Engelse Taal). ISBN 978-1-326-17935-9
436 Bladzijden

Dammen
Leert ons denken
Ontdek en raak gebonden
Zoekend naar de diepte in de oceaan

Dammen
Onvoorspelbaar
Een duik in de stille wateren
Stille wateren hebben diepe gronden

Dammen
Creëert een denkgewoonte
De grootste rijkdom in ons leven
Ontwikkeling van de meervoudige intelligentie